Joh. Jacobi Wepferi ... Historia cicutæ aquaticæ, : quâ non solùm plantæ hujus venenatæ structura naturalis, vires & operationes deleteriæ in hominibus ac brutis adcuratè describuntur, sciteque explicantur ... Adjectæ sunt ad calcem dissertationes de thee helvetico ac cymbalaria. / Curante Theodoro Zvingero.

Contributors

Wepfer, Johann Jakob, 1620-1695.
Zwinger, Theodor, 1658-1724.

Publication/Creation

Basileæ : Ex officina Episcopiana, 1716.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/cdc2qeu5

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

54717/B
54720/B 984 Pages

240 2

JOH. JACOBI WEPFERI,
Diverſ. S. Rom. Imp. Princ. & Reipubl. Scaphuſ. dum viveret, Archiatri Celeberr.

HISTORIA CICUTÆ AQUATICÆ,

Quâ non ſolùm
PLANTÆ hujus *VENENATÆ*
Structura naturalis, Vires & Operationes deleteriæ in Hominibus ac Brutis
Adcuratè deſcribuntur, ſciteq; explicantur:
Sed & aliorum quamplurimorum VENENORUM, inprimis
Cicutæ terreſtris,
Napelli, Coccularum, Nucis Vomicæ,
Hellebori albi, Jalappæ, Coronæ Imperialis,
Solani vulgaris ac furioſi,
Hyoſcyami, Amygdalarum amararum;
Antimonii denique, *Arſenici, Auripigmenti,*
& Mercurii,
Qualitates funeſtæ,
Inſtitutis experimentis collectisq; Obſervationibus,
deteguntur, aperiuntur,
Tandemque *Methodus* illis *medendi* brevis additur.
Adjectæ ſunt ad Calcem Diſſertationes
De
THEE HELVETICO ac CYMBALARIA.
Curante
THEODORO ZVINGERO, Archiatr. Baſil.

BASILEÆ,
Ex Officina EPISCOPIANA, 1716.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRO
PERILLUSTRI AMPLISSIMO EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO
DOMINO

JOHANNI CONRADO

LIBERO BARONI à **BRUNN**
DOMINO IN HAMMERSTEIN
SERENISS. PRINCIPIS ET ELECTORIS
PALATINI CONSILIARIO INTIMO
ATQUE
ARCHIATRO PRIMARIO

PIO FELICI PRUDENTI
MECOENATI SUO
OMNI HONORIS ET OBSERVANTIÆ CULTU
PERPETIM VENERANDO
SALUTEM ET FELICITATEM
PERPETUAM.

PERILLUSTRIS ATQUE EXCELLENTISSIME VIR &c. &c.

Ametsi in tam splendidâ adspectabilis hujus Mundi Fabricâ existant plurima, è quibus non exigua in Genus humanum utilitas, sive ad Vitæ procurandam longævitatem, sive ad conservandam secundæ valetudinis perpetuitatem redundet, non pauca tamen etiam reperiuntur naturæ Hominum adeo inimica, ut magna ex illis noxa afferatur, sicubi quis ea in usum qualemcunque trahere voluerit. *Venena* hæc sunt, tali particularum suarum acredine prædita, quâ quidem texturam nostri corporis naturalem non leviter solùm alterare, sed labefactare quoque plurimùm, imò penitus destruere apta sunt. Hæc autem phænomena si mechanico modo, sive per Mechanices regulas contingere dixero, haud arbitror me à veritatis semitâ aberrare; etenim particulæ Venenorum non tam quantulacunque mole, quàm acuminatâ figurâ suâ, angulis suis plus minus acutis, pungentibus aut scindentibus effectus suos deleterios in Corporis humani structurâ producere con-

consueverunt. *Venenorum* autem *Species* differentes sunt, quarum aliæ quidem in solidis, aliæ in fluidis, aliæ tandem in utrisque ejus partibus vim suam deleteriam exercent, atque syndromen accidentium excitant, prout magis vel minus subtilia illa fuerint. Hanc naturæ Venenorum diversitatem præ cœteris nôrunt plures Itali, qui quidem illa tam scitè ac solerter præparare didicerunt, ut iisdem non solùm Chirothecas, Indusia, Pileos, Togas, aliaque Indumenta perniciosè imbuant, sed Epistolas quoque manuscriptas nefandâ arte inficiant, sicque earum apertores & perlectores in periculosa Animi deliquia incidere faciant. Cujus rei memorabile exemplum nobis ante aliquot lustra observare datum est in Viro quodam robustissimo, incolumitatis firmitudine nulli secundo, & sanguineâ temperie prædito, qui scriptam quandam ab inimico Italo Epistolam cùm aperiret & legere cuperet, vel inter legendum animo tam graviter defecit, ut non nisi plurium hebdomadarum spatio, per efficacissima demum remedia quàm diligentissimè usurpata, pristinas recuperare vires potuerit, atque diu postmodum adhuc pallidus manserit. Præsens equidem Tractatus hucusque *Titulum* præ se tulit *Cicutæ* solius *Aquaticæ*, conscriptusque fuit occasione multiplicis noxæ, quam insipiens illius manducatio produxit, à Medico,

per totam Europam celebratiſſimo, Practico, ſi quis fuit unquam, judicioſiſſimo ac feliciſſimo, Dn. D. JOH. JACOBO WEPFERO, Archiatro dum vixit, non tantùm Reipublicæ Scaphuſianorum inclytæ, ſed & plurium S. R. Imp. Principum longè meritiſſimo, Patrono atque meorum ante pluſquam triginta annos Studiorum Promotore maximo. Præter illam tamen *Cicutam*, cujus effectus ſcitiſſimè ſunt explicati, plura quoque alia, tam vegetabilis quàm mineralis Regni Venena, horumque effecta obiter heic deſcripta invenies, ut Opus adeo hoc propemodum evaſerit in *Tractatum de Venenis* Univerſalem, in quo plurima Venenorum dicti utriuſque Regni phænomena, inſtitutis quamplurimis experimentis, panduntur. Quibus addere poſſumus funeſtum *Arſenici cryſtallini* effectum, ante aliquod tempus in Puello anniculo notatum, hic enim, cùm per integrum diem Ptiſanam è Decocto Seminis Aniſi & Cornu Cerv. uſti, per incuriam cum Arſenici Cryſtallini fruſtis permiſti, paratam bibiſſet, horrenda Tormina non ſine Abdominis inflatione, nauſeâ, & convulſionibus frequentibus bidui ſpatio paſſus, tandemque mortuus eſt, in cujus Cadavere deinceps aperto Ventriculum atque Inteſtina maximè inflammata ac ſiderata offendimus, ſimulque quintuplicem in Inteſtino Ileo ſubintrationem deprehendimus, quarum ſub-

ſub-

intrationum minima digiti medii longitudinem superabat : duæ etiam illarum à superiore Intestini contignatione inferiora versus, reliquæ tres autem superiora versus factæ conspiciebantur; quod phænomenon inter rarissima contingentia meritò numerandum esse censuimus. Prodit itaque Tractatus hic, qui diu quasi sepultus jacuit, in lucem denuo publicam, & quidem ornatiore pallio indutus, binisque *Dissertationibus*, quas quidem mei heic Discipuli, nunc Medicinæ Doctores, sub manuductione meâ publicè ventilârunt, quasque Lectori non ingratas fore credideram, auctior redditus. Tuo autem Illustri Nomini Librum hunc dedicandum atque inscribendum esse censui, non unam ob causam; primò enim Te Magni WEPFERI Generum esse, nemo non novit, ut vel hæreditario jure Tibi illum vendicare queas, qui hæres quoque evasisti omnium tanti Viri prærogativarum, Eruditionis, Experientiæ, Pietatis, Prudentiæ, Comitatis, atque cœterarum Virtutum; imò qui ad longè sublimius adhuc felicitatis, dignitatis, & fortunarum Medicarum culmen res tuas evexisti, ut vel Æsculapius in Te, vel Machaon aut Hippocrates resuscitatus videatur, cui certatim Imperatores, Reges, Principes, Comites, Magnaque Nobilium multitudo, suæ valetudinis curam incredibili fiduciâ hactenus committere haud cunctati sint; ut mirum

hoc

esse nemini debeat, quòd non solùm immensa Munera, Præmia, Sostra, velut Torrentes in Te confluxerint, sed & ingenti Tuo merito in *Illustrissimorum* Classem *Baronum* fueris evectus. Quâ Felicitatis eminentiâ utut non gaudendi tantùm, sed & superbiendi ansam satis amplam nactus sis, tantum abest tamen ut alios juxta Te despicias, Literarumq; studia deponas, ut, quanto illarum amore adhuc tenearis, in lucem publicam edito nuperrimè Tractatu eruditissimo *de Glandulis Duod.* universo Orbi declaraveris. Itaq; tanto fidentius Illustr. Excell. tuæ Tractatum hunc inscriptum volui, quòd spes mihi haud vana sit, serenâ Te illum fronte admissurum, excepturumque esse; hoc autem ut facere digneris, submissè rogo, Deum insimul venerabundo animo precatus, ut Illustrem Personam tuam quam diutissimè porrò, ingenti Principum Virorum gaudio & solatio, Literati quoque Orbis commodo, ac Tuæ tandem Familiæ Illustr. ornamento, sospitem & incolumem præstare, ulterioreque prosperitatum affluxu cumulatim beare velit. Ita vovet ex animo

Illustris Personæ Tuæ

Basileæ D. 26.
Jun. 1715.

Addictissimus Cliens
THEODORUS ZVINGERUS.

Præfatio.

Ad Lectorem Benevolum.

PRimum paucæ pagellæ erant quæ de *Cicuta Aquatica* meditabar: verùm postquam convulsiones easque atrocissimas à cicuta, propè omnium ore frigida, imprimis aquatica, & congelante excitari in animum inducere non possem, de ejus temperamento dubitare cœpi. Deinde cum animadvertissem convulsiones aspectu terribiles & in Pueris eventu tristes, non diu post radices comestas evenisse ac puellas, vomitu rejectis radicibus, plerasq;, imprimis Christinam, brevi integre convaluisse, persuadere mihi nequij è radicibus succum in ventriculo elicitum, sanguini confusum & ad cerebrum delatum hos tumultus instituisse, cum rejectis radicibus, vel aliqua menda in genere nervoso permansisset, cum semel hujus generis venenata cerebro communicata non tam cito deleantur aut evanescant: quod noscunt illi quibus cum ☿rio & ♄nij fumo res

unquam fuit. Quomodo verò convulsiones universales, seu Epilepsia solummodo Ventriculo afflicto fieret, dici hæsit aqua: multivaria versabam animo: tandem rem experimentis peragendam judicavi. Primum ex scriniis collegi, quæ pridem in brutis, ad vomitus & singultus generandi modum & rationem perspiciendam, sæpiùs tentaveram tum solus, tum cum *Nob. D. Joh. Conrado Peyero* Anatomico insigni atque aliis Philiatris. Cùm hæc non sufficere videbantur, alia suscepi: singulorum tentaminum historias tum proprias, tum communicatas his inserui, additis Scholiis, unde commentatiuncula in molem aliquam excrevit. Didici, citra ullum apparatum humorum, à solo venenato vegetabili, aut minerali intra ventriculum admisso, etiam antequam è pyloro ulterius pergeret, hujusmodi tumultus concitatos fuisse, comperiq; venenata affligere acrimonia quadam seu aculeis, qualitate sc. manifesta & tactili, membranam nerveam, seu adæquatum tactus instrumentum atq; hanc ad corrugationem seu invitare seu sollicitare fibras circulares & rectas ventriculi ac tandem universum genus nervosum in consensum rapere. Acrimoniam nec acidam, nec

Alka-

Alkalicam, nec fixam, nec volatilem dixi, cum omnibus his insit, si omnino salia vegetabilium fixa alkalia mera censenda sint. Aculeis utpote invisibilibus nullam certam figuram attribuere potui; sint acuminati, sint per me hamati: mihi sufficiebat illos per tunicam crustaceam ad membranam nerveam, acus instar, penetrasse, unde spicula quandoq; nominavi. Deprehendi quoque venena suam virulentiam exseruisse citra ullam spirituum dissipationem, corruptionem, aut alium depravandi modum & citra sanguinis coagulationem, & si postea spirituum jactura supervenit, culpa proxima non tam veneno, ceu remotius in membranam agenti, quam diris & varij generis convulsionibus. Crebram mentionem facio Præsidis systematis nervosi, quam per me cum Physicis peripateticis Animam sensitivam statuere poteris. Alkalium & acidorum pugnam nullam observavi in ventriculo, quam vere talem dicere ausus fuissem: Vomitum muci spumei attribui conquassationi muci copiosi ab acrimonia venenatorum ex membranæ nerveæ vasis eliciti, quæ sequebatur constrictiones fibrarum ventriculi & ejus succussiones in vomitu. Spuma copio-

ſa poſt obitum ex ore emanans, ut & abdominis inflatio ſequebantur putredinem Ariſtotelicam, aut particularum elementarium ſeu Ariſtotelicarum ſeu Chymicarum ſeparationem & ſeceſſum, vitali calore ceu cuſtode remoto. An his B. L. ſatisfacturus ſim dubito, cum nec dum mihi ſatisfecerim: ut rem hanc plurimis aliis experimentis decernendam putem nam monitore *divino Hippoc.* etiam ipſam Experientiam σφαλερὴν lubricam & fallacem, etiam in brutis tentatam, eſſe ultro fateor; at Agyrtis venena turpis lucri cauſa devorantibus omnino periculoſam ajo, ſpernant hæc alta ſupercilia: vocent crepundia, nugas, aut ſi quod vilius nomen excogitare poſſint, his laboribus impertiant: non me multum movebit, nec forte plus quam canis latratus afficiet. Id B.L. polliceri auſim hujus modi exercitia in praxi medica non contemnendas utilitates oſtendere: & mihi ſæpiſſimè in rebus abſconditis non parvam lucem attuliſſe teſtor. Si qua in re hæſitent Philiatri, vel præcipuè hac methodo veritatem indagare poterunt idque ſine magnis ſumptibus, aut anxia ſollicitudine: ſæpè canes, quos Anatomicorum martyres vocant, Anatomæ vivæ deſtinant, ut Ventriculi, inte-

ſtinorum,

ſtinorum,diaphragmatis,cordis motus,vaſa chylifera, lymphatica receptaculum chyli, ductum thoracicum & ſimilia videant; una eademq; opera cani ante ſectionem aliquid horum ingerere poterunt,votorum utrinq; compotes fient & ſæpè,quæ deſiderant, luculentius conſpicient: E.gr. fiat periculum *Nuce* vomica, detur primùm illa integra,quam quidam nullas convulſiones efficere ajunt,poſtea in fruſtula conciſa,aut limata; aut infundatur ejus eſſentia,vel ſi ſpiritus vini experimentum infidum reddere cogitetur, ejus extractum in juſculo ſolutum ingeratur,nam ſpiritum vini ex his quoq; ſpicula extrahere exiſtimo,cum illa ex cantharidibus eliciat,quorum Eſsētia quoque veſicas cuti impoſita excitat: Exhibeantur hæc cani vetulo, mediocris ætatis, aut lactanti, jejuno plenove ventriculo: obſervetur ſedulo numerus,ſeries & vehementia ſymptomatum: ſecetur canis vivus,aut ſtatim poſt mortem; inſpiciantur interna gulæ, ventriculi inteſtinorum: incidantur vaſa ſanguifera majora, dum adhuc calet, occurrent certè multa ad majora prælucesſcentia. Hic adjungi poſſent injectiones ex oleo & aqua tepida (quas non ſtudio,ſed otij & occaſionis de-

fectu omisi) post primum vel secundum paroxysmum epilepticum tentari, ut certo constet canes demulcentibus & vomitu à noxis hujus nucis devoratæ & noxæ vindicari posse. Ad injectiones per gulam in vẽtriculum quorumlibet liquorum Siphon æneus *Cl. D. de Graef*, adaptata cannulâ incurva, valdè commodus est, post quam semel dentes diducti fuerint, quod facilè manibus præstatur, nec opus est vectibus quibus os apertum detineatur. Et hæc sunt quæ præfari necessarium putavi.

Vale, Benevole Lector, & his meis conatibus fave porro, mecumque veritati litare annitere; qua in re nunc adjuvantes & succenturiantes habeo Cl. D. Joh. Conradum Brunnerum Anatomicum, quod præ fiscine dixerim, excellentem, Generum meum & Filium Joh. Conradum Med. Doct. qui quoque his studiis delectatur. Iterum benè Vale.

Ad Celeberrimum Authorem,

Fautorem & Patronum Colendissimum.

H*ippocratem* miror, veneror quoque Scripta *Galeni*,
Fama, labor, laudes hinc utriusque placent.
Nec tamen hi soli mea sunt hâc luce voluptas,
Quin magis admiror quæ nova mundus habet.
W*illisium* taceo; fileo quoque Scripta *Recentûm*,
W*epferum* stupeo mente manuque Sophum.

Hic

Hic cultro & manibus celebris, velut ipse *Machaon*
Et si fata velint cras *Cous* alter erit.
Scripta *Viri* modò volve, sagax hanc volve *Cicutam*
Lector, & à *nobis* non alienus eris.
Pandit virtutes, noxas & commoda *Plantæ*
Hujus, & in partes scindere ritè docet.
Toxica ne noceant, monstrat, quò vita perennet,
Liber ut à morbis hic cluat *ipse*, precor.

JOH. JACOBI HARDERI, Med. Doct.
& Philos. Prof. Bas.

VIRO CELEBRATISSIMO
JOANNI JACOBO WEPFERO, Archiatro,
τῷ πάνυ,
Cicuta Aquatica.

QVid mirum est, homini quòd diæ lumina vitæ
Disturbo? lymphas turbat & ipse meas;
Correptamque adeò malè cautus dente lacessit.
Contrà ego, nam insurgo, ut Cerberus atque draco
Tigride stipatus, nervos fibrasque revello,
Nempe, ne inulta cadam, tot Deus arma dedit.
Uro, caloris inops, mansa; & gelo, frigoris exsors:
Sphinx ego: WEPFERO *vindice digna satis.*

Cicuta nec arguta obnoxia sanè ut innoxia.

Lucet. Parisior. ad d. 3. Januar.
A. M. DC. LXXIX.

JOAN CVNRADI PEYERI, Med.
Schaffhusa-Helvett.

Figura I.

A. *Caules ex radice tuberosa partim terræ immersa, partim extra terra protuberante emergentes.*

B. *Circuli radicem tuberosam cingentes, cum scrobiculis, ex quibus radices minores & filamenta pridem emerserunt & alicubi adhuc germinant.*

C. *Radices rotundæ, Hyoscyami non absimiles.*

D. *Filamenta copiosa, mire complicata, prolixam barbam candidam*

Figura II.

A. *Caulis.*

B. *Genicula caulium.*

C. *Involucra, membranea & herbacea, quibus folia includuntur antequam plenè prodeant, quamvis jam formata sint cum ramis.*

D. *Folia cum ramo recenter emergentia.*

Figura III.

A. *Ramus à caule abscisus.*

B. *Alæ ramorum cum foliis.*

Figura IV.

A. *Caulis.*

B. *Fissura tunicæ circa caulis genicula ex qua prodeunt rami frondosi & pediculi umbellarum.*

C. *Rami.*

D. *Pediculi quibus sustinentur umbellæ, florum & seminum feraces.*

E. *Umbella deciduis florum foliolis semina ostendens.*

F. *Floris cum staminibus delineatio seorsim sed major quàm in planta conspicitur.*

G. *Thecula seminum, itidem major quàm in planta videtur.*

Figura V.

Semina.

Figura I.

Fig. II.

Fig. III.

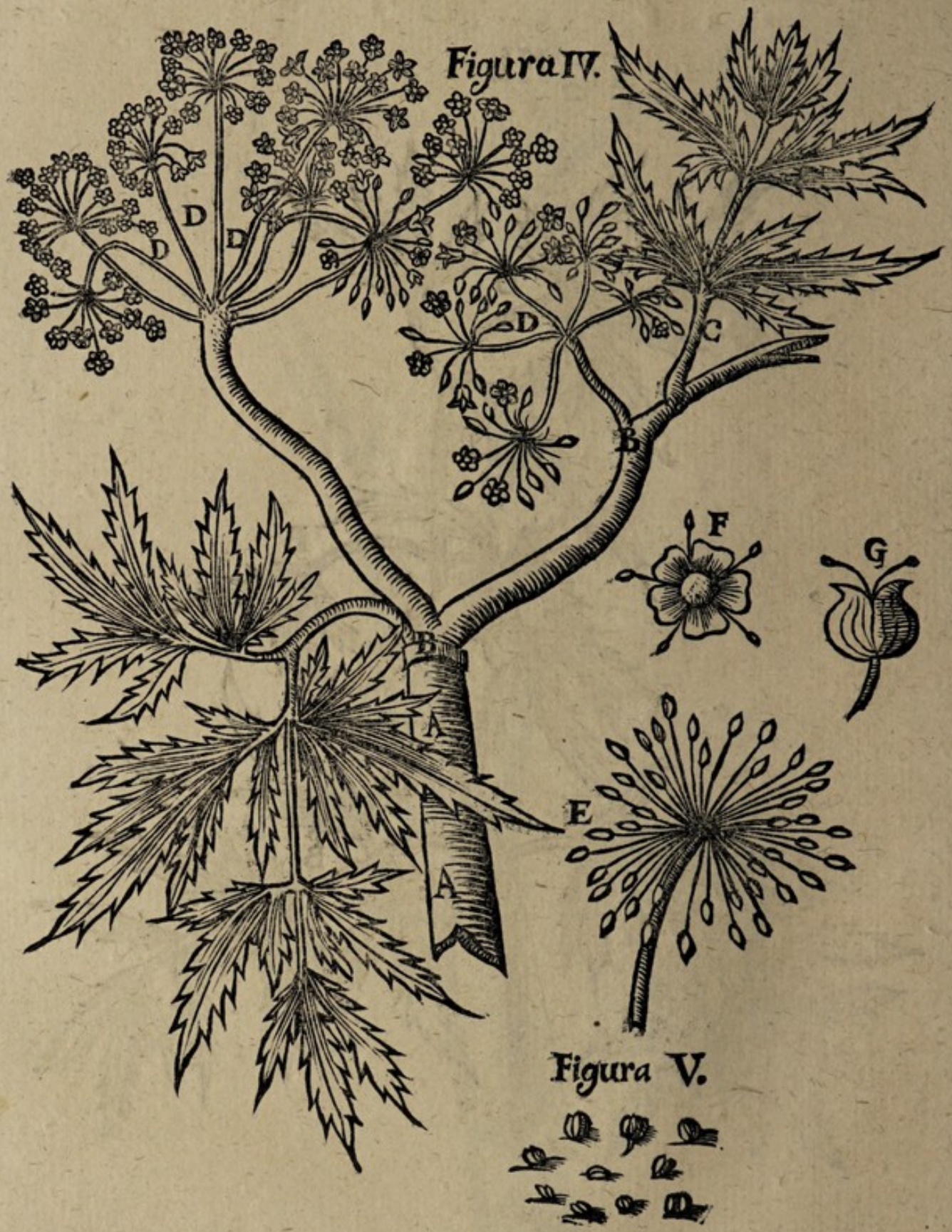
Figura IV.
D
D
D
D
C
B
B
A
A
F
G
E
Figura V.

CICVTÆ AQVATICÆ
HISTORIA ET NOXÆ.

IN Landgraviatu Baar/ditionis *Illustrissimorum Comitum Fürstenbergicorum*, ad pedes Montium Sylvæ Nigræ, seu Hercyniæ, Orientem versus, Planities longè latéque expanditur, Oppidis, Vicis, Pascuis, imprimis origine Danubij nobilis: in qua quoque situs est Pagus, Almanshofium dictum vix quadrante Milliaris Germanici Doneschinga, Arce splendida, Illustrissimorum Dominorum Comitum sede & Danubij fonte inclyta, distans, huicque meridiem versus oppositus. Proxime pagum istum sub colliculo declivi, in prato lætissimis pascuis abundantissimo, Fons undis largis exoritur, & limpidissimo amne, flexuoso itinere sub arce Doneschingensi, in Bregam fluvium, ubi cum Briga flumine & Danubij rivo jungitur, se exonerat & cum utroque Danubij nomen induit. Ad ripas hujus Amnis atque alibi in pratis vicinis, aliâs herbis salutiferis, sc. bistorta, pimpinella sanguisorba Italica capitulo rubro prædita, succisa, acetosa aliisque refertissimis, ubi aquarum vivarum scaturigines (quarum plures hic reperi) existunt, *Cicuta Aquatica* nascitur, quam ob locum nativitatis & affinitatem ac similitudinem maximam figuræ externæ & virium cum Ci-

cuta vera, hoc nomine insigniendam existimavi. In locis uliginosis planitiei hujus amplissimæ, quæ Neidingam, ubi Monasterium Monialium est, & ulterius in opposita Dannubij ripa, ad arcem Wartemberg & Guttmandingam ultra Milliare Germanicum extenditur, Cicutam hanc nuspiam quamvis sæpius hanc planitiem, quam ob uliginem Das Riet vocant, undiquaque transierim, inveni, nec Hortulanus Doneschingensis horum locorum & plantæ gnarissimus unquam observavit: ac si solum aquis purioribus & limpidis gauderet, à stangnantibus vero & putridis abhorreret. *Cicutæ* hujus *aquaticæ* radix alia facie primo vere, postquam soluto gelu arva liquescunt, alia æstate, cum lætius omnia virent, apparet; sub finem enim hyemis atq; in veris principio Radix effoditur ῥαφανώδης, seu tuberosa, nonnumquam palmam cum dimidia longa & uncias tres imò quatuor secundum diametrum crassa; quandoq; brevior & gracilior: in superficie videntur circuli ipsam ambientes, quorum in una radice nuncquinque, nunc sex, nunc septem, aliquando plures, aliquando pauciores numeravi; his circulis scrobiculi lentis, seminis milij, aut Capitelli acus capaces seriatim insculpti sunt, qui non pervij, sed superficiarij existunt. Portio radicis hybernæ extra terram prominens atq; ei vicinior virescit, profundius terræ immersa albicans est. Hâc secundum longitudinem divisâ caro candida, pulposa, Tuberibus terræ similis conspicitur atq; cellulæ quædam, inter circulos sitæ occurrunt, aqua limpida plenæ, quæ à membrana pulpæ simili, ceu diaphragmate, invicem distinguuntur. Ex poris carnis pulposæ, maxime in ambitu, quæ corticis, licet non separabilis, ut in rapis aut raphano, aut similibus, exsudat liquor flavus, per noctem relictus rufescens & quasi resinosus evadens, qui primum dulcis mihi videbatur, mox tamen linguam acrimonia quadam pupugit, sed non tam durabili, nec tam mordaci, qua Arum linguam, fauces & palatum imbuere solet: odorem spirat similem pastinacæ silv. aut Hipposelini, sed ut ego puta-

putaram, jam virulentiæ conſcius, magis nauſeabundum & horridum. Vere adultiore & Æſtate ad Autumnum uſque ex radicis tuberoſæ circulis ſeu Coronis, ut etiam ex reliquo Corpore hinc inde quædam radices oblongæ & geniculatæ, quædam rotundæ & glabræ prodeunt, ſimiles radicibus Hyoſciami; ambæ terræ profundius immerſæ, albæ, ſuperficiei propiores, virides; Craſſitie quædam parvi digiti, quædam graciliores; quædam duas Palmas longæ, quædam breviores. Inſuper tum imprimis ex Circulis corporis tuberoſi aliisque ejus partibus, tum ex radicibus glabris & geniculatis enaſcuntur Filamenta duabus palmis longiora, Craſſitie fili contorti, quandoq; graciliora, pilis aut ſetis vix craſſiora, quæ intermediis plurimis fibris, à ſe profectis mire intertexuntur & intricantur atque elota barbam prolixam & denſam albicantem, Venerandi canitie ſenis, referunt: horum filamentorum potior pars nuda omnisque terræ expers in amnem propendet, pars terræ vicinæ raræ & uliginoſæ infigitur, ex qua niſi vicini graminis radicibus implexæ ſint, ſine magna vi integræ evelluntur: in umbra detentæ aliquandiu, candorem amittunt atque ad flavedinem quandam vergunt. Non autem ſolummodo Radices majores hæc tria radicum genera emittunt, ſed etiam minores et vix nucem juglandem ſuperantes. Caro radicis tuberoſæ æſtate denſior & compactior eſt quam in vere, ſucculenta tamen pluſque humoris ex poris ſudans, ſed aquei, qui repoſitus flavior evadit, non autem rubicundior, aut glutinoſior, ut in vere quiete redditur. Eundem quoque liquorem ſtillant radices glabræ & geniculatæ, filamenta vero, ceu corpuſcula denſiora, firmiora & aridiora, poſtquam omnis aqua excuſſa fuit, nullum in minuta fruſtula conciſa liquorem præbent, quamvis acrius adverſo nidore, quàm cæteræ hujus plantæ partes, nares feriant. Caules ex radicis tuberoſæ ſummitate, & ſcrobiculis circulorum plures oriuntur; quidam etiam ex radicibus geniculatis propullulant; per has enim

nonſecus ac Arundines & Calamus Aromaticus, ſimileve plantæ, Cicuta hæc ſe propagat.

Prope radices Caules & paulo altius emergentes aliquo usque albeſcunt & ſtriis rubris decorantur; in progreſſu vero uſque ad cacumina vireſcunt; Excreſcunt ad altitudinem duorum Cubitorum: imo æſtate 1672. altiores vidi: prope radicem tuberoſam craſſiores ſunt infantis brachio: Geniculati ſunt & quaſi corona circumdantur, geniculo uno ab altero plerunque dimidij cubiti longitudine, quandoque brevius diſtante. Ex quolibet geniculo, ſeu Corona, prodeunt Rami, qui circa ortum ſuum totum caulem ambiunt, ſed quoad tunicam exteriorem finduntutur, fiſtula ipſorum integra permanente, ut Cauli medio & alii ramo in oppoſito latere emergenti tranſitum concedant; quod etiam in Branca urſina aliisque ferulaceis videtur. Ramorum cauliculi digito parvo quidam craſſiores, quidam graciliores ſunt: hi in alios minores ſubdividuntur, quorum quilibet ſeptem Alis præditus eſt. Alarum quælibet tria, quinque vel ſeptem Folia obtinet, ut Cicutam hanc verè frondoſam appellare liceat. Foliorum quædam duabus unciis longiora ſunt, profunde inciſa, in extremitate acuminata, non ſecus ac Cicutæ & petroſelini, levia, virentia, minus tamen obſcura Cicutæ foliis, & magis tenera quàm petroſelini adultioris exiſtunt. Flores in umbellam collecti in ſummitate caulium & ramorum quorundam, jam Menſe Majo prodeunt & adhuc conſpiciuntur tota æſtate & circa finem autumni: nimirum in Cacumine caulium & ramorum quorundam recta ſurſum ſcandunt pediculi palmares, duodecim, ſedecim, etiam octodecim; quilibet illorum in petiolos graciles & vix unciales ſubdividitur, quos prope pediculum filamenta viridia herbacea cingunt & in illorum ſummitate excreſcunt flores albi, compoſiti ex foliolis minutis albis cordis figuram habentibus & ſtaminulis quatuor vel quinque, in apice globulum acus parvæ capitelli magnitudinem obtinentibus. Floribus decedentibus, in cujuſlibet floris

loco

loco Semina duo ſibi oppoſita enaſcuntur, magnitudine & figura ſemini petroſelini non abſimilia; quæ hactenus ſemper viridia vidi. Caules & Rami rotundi & fiſtuloſi uſque ad pediculos exiſtunt, exceptis locis ubi geniculati ſunt: intus albi & tomentoſi. Intra quorundam caulium cavitatem integram nullibique hiantem aliquando inveni alios Cauliculos jam foliis, ſed in glomerem coactis præditos. Caulibus & ramis per medium ſectis liquor aqueus quoque exſudat, qui poſtea in lentum & ſubflavum mutatur. In caulibus quibuſdam majoribus, ſeu vento, ſeu alia cauſa violenta fractis, vidi ex vulnere gluten quoddam, inſtar gelatinæ pellucidum, puriſſimum & albicans, nucis Juglandis magnitudine pendere, quod tenax & viſcidum digitis adhærebat, ut in fila trahi potuerit, guſtu primum inſipidum & aqueum, at paulo poſt linguam, ſed non diu mordebat. Cicutæ hujus caules hyeme circa radices putreſcunt ac decidunt, novique ex illa non profundè terræ raræ & uliginoſæ ad ripas amnis inhærente, appropinquante Vere, regenerantur.

Cum circa finem Martij 1670. Jumenta aquatum è pago ad fontem ducerentur, ripas amnis calcando radices Cicutæ hujus, cauliculis cum foliorum germine jam protuberantibus, in apricum produxerunt. Tunc temporis Pueri duo & ſex Puellæ paulò ante meridiem ad fontem & pratum, per quod amnis præterlabitur, excurrerunt, & conſpecta radice non maleſuadæ famis Juſſu, ſed petulantis luxuriæ imperio, rati paſtinacam luteam eſſe, de illa avide comederunt, & quædam Puellæ ex illis radicem cæteris à dulcedine & ſuavitate commendarunt, unde imprimis Pueri largius illam devorarunt, & læti domum properarunt: unaque ex Puellis Matri lachrymabunda querebatur ſibi à ſociis avarius radicem ſuppeditatam fuiſſe.

Jacobus Mæder, puer ſex annorum, capillis albis præditus, tener, vegetus tamen, domum rediit hilaris ac ſubridens, quaſi re bene geſta; paulo poſt conquerebatur de præcordiorum dolo-

re, & vix verbum effatus, humi proſtratus urinam magno impetu ad Viri altitudinem eminxit; mox terribili aſpectu, cum omnium ſenſuum abolitione convulſus fuit, os arctiſſime clauſit, ut nulla arte aperiri valuerit, dentibus ſtridebat, oculos mire diſtorquebat, ſanguis ex auribus promanabat: circa præcordia tumidum quoddam Corpus pugni virilis magnitudine Patris afflicti manum & miſerandi Pueri præcordia, maxime circa Cartilaginem enſiformem, validiſſime feriebat: ſingultiebat crebro; Vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore arctiſſime clauſo ejicere valuit: artus mire jactabat & torquebat, ſæpius caput retrorſum abripiebatur, totumque dorſum incurvabatur in arcum, ut puellus ſubtus per ſpatium inter dorſum & ſtratum inoffenſe repere potuiſſet. Ceſſantibus convulſionibus per momentum matris opem imploravit: mox pari ferocia illis redeuntibus nulla vellicatione, nulla acclamatione, nullove alio ingenio excitari poterat, donec viribus deficientibus expalluit & manu pectori admota exſpiravit. Durarunt hæc Symptomata vix ultra horam dimidiam. Poſt obitum imprimis abdomen & facies intumuerunt abſque livore, niſi pauco circa oculos conſpicuo. Ex ore cadaveris uſque ad horam ſepulturæ ſpuma viridis largiſſime emanavit & quamvis ſæpiùs à Patre mœſtiſſimo deterſa fuiſſet, mox tamen nova ſuccedebat.

Catharina Mæderin, Jacobi Soror adultior, poſtquam Frater convelli cæpit, ad Patrem non procul à pago arantem properavit fratrisque infortunium indicavit ac Patrem domum feſtinantem concitato curſu ſequuta eſt. Poſt Fratris obitum poſt fornacem ſedens & ipſa ſe male habere querebatur. Vix dimidia hora elapſa manipulum integrum radicum devoratarum evomuit: mox Epilepſia vera corripiebatur cum ſenſuum omnium abolitione & terrifica capitis, artuum & totius trunci ſuccuſſione & torſione. Pater ipſi os clave effregit & Theriacam Venet. aceto ſolutam infudit, unde iterum manipulum harum radi-

radicum evomuit. Poſtea horis 24. ceu mortua in lecto jacuit brachiis compoſitis & pedibus quietis; dentibus tamen ſubinde ſtridebat, ſubinde quoque inclamabat Matrem; quando vero Mater reſponſum dederat, aut ipſam alias alloquebatur, Puella conticuit, nec audire videbatur: Novem horis Puellam plane emortuam Parentes crediderant, facies enim cadaveroſa & reſpiratio ipſorum opinione inſenſilis erant, extremaque frigebant: Jmò Parentes adhuc dum illam vere mortuam opinantur & vitam ſe Voto nuncupato debere perſuaſæ ſunt. Poſt horas 24. ad mentem rediit: at diu ob linguam morſu vulneratam commode nequiit edere: diuque de præcordiorum dolore querebatur: obambulavit quidem ſed per quatriduum delaſſata. Nunc bene valet; nullaque labes in Viſu, quamvis convulſiones oculos graviter torſerint & propemodum extra orbitam expulerint, nec in auditu animadvertitur. Eſt Carnoſa, vegeta nec quicquam imbecillitatis in hunc uſque diem paſſa eſt, ac ſi nunquam de radicibus iſtis comediſſet.

Maria Mæderin, annorum duorum cum dimidio comedit quoque de radicibus, ſed parciore manu: itidem Epilepſiâ corripiebatur, ſed non tam atroci ac Frater & Soror. Pater ipſam ulnis geſtans à tumore intra præcordia ſenſit magna vi, ceu à pugno, diaphragma percuti, unde ſingultiit, ejulavit, facies erubuit; mox os ſtrinxit, artus jactavit ſenſusque amiſit. Vi ore aperto & Theriaca aceto ſoluta ingeſta, manipulum dimidium harum radicum evomuit. Intra horas octo penitus convaluit: die ſequente obambulavit, comeditque, Carnoſa & robuſta eſt, nec quicquam adverſi hactenus paſſa eſt.

Matthias Graff/puer annorum octo, Jacobo Mædero ad extremum uſque halitum adſtitit ac ſe quoque radices comediſſe jactavit, nec tamen quicquam incomodi inde ſe ſentire gloriabatur. Poſtquam vita defunctum ſocium vidit, domum ſuam abiit; antequam paternas ædes attigerat, ſuper lapidem

ſedere

ſedere præ quadam vertigine cogebatur: vix ſubſidit, pronus in faciem ruit: ſine ullius ope ſurrexit & ceu temulentus domum properavit ac in ſcamnum prope fornacem decubuit; mox inde à motibus convulſivis in pavimentum hypocauſti, diſtantia paſſus, præcipitatus fuit. Iterum ſurrexit atque per aliquot paſſus vacillante greſſu incedit & poſt menſam ſcamno incubuit, inde rurſus ſubtus menſam dejectus fuit: protractus terribiliter convellebatur, cum arctiſſima dentium conſtrictione: Imprimis aſpectu horribilis erat ὀπισθότονος; dum cultri manubrio quidam aſtantium dentes diducere conabatur, aliquot dentium fracti fuerunt: infuſam Theriacam aceto ſolutam ob gulam pertinaciſſime occluſam deglutire nequiit. Corpus intra præcordia tumidum vehementiſsimè & validiſsime diaphragma percuſsit, ut à manu Viri robuſti nec reprimi nec impediri potuerit, cum ſingultu quodam ſonoro. Paroxyſmus iſte Epilepticus tanta violentia ad dimidiam horam, ſine ullis induciis continuabatur: nihil neque per vomitum, aut ſeceſſum excrevit, neque eminxit, donec viribus exhauſtis exſpiravit. Poſt obitum abdomen & totus habitus intumuit ut veſtibus exui nequierit: ſpuma viridis larga ex ore indeſinenter emanavit, donec terræ credebatur. Facies circa oculos liveſcebat: in reliquo corpore, præter inflationem nihil obſervabatur.

Chriſtina Gräfin Soror, annorum novem, de radice quoque, ſed parce comedit; quod primum negaverat. Ad veſperam uſque nihil mali paſſa eſt: nocte ingruente poſt fornacem ſedens ſibi ægre fieri & cadendum eſſe dicebat & radices ſe quoque devoraſſe fatebatur, indeque circa præcordia dolere cum ſenſu punctionis & ardoris ibidem: poſtea convellebatur. Pater harum calamitatum ignarus opportune veſperi domum rediens foliaque Tabacci minutim conciſa in promptu habens, quantum duo acetabula fiſtulæ, qua ejus fumus hauritur, capiunt, aquæ fontanæ permiſcuit ac dentibus vi deductis Puellæ

infudit

infudit, unde liquorem infusum cum radicibus mox violentissime evomuit: in lectum reposita quievit, post brevissimam quietem esuriit, cibum petiit sibique bene esse dixit: attamen pater radicum reliquias superesse suspicatus, cibum denegavit: interea verò eandem dosin foliorum Tabacci aquæ fervidæ per horam dimidiam infudit & colatum liquorem ebibendum porrexit, unde iterum non sine violentia mucum & bilem sine ullis radicum reliquiis evomuit, jejuna tota nocte dormivit, mane læta surrexit, obambulavit & hucusque sanissima vixit.

Martini Mülleri Filia & *Georgij Maureri duæ Filiæ*, gemellæ annorum quinque de his radicibus quoque comederunt, sed parca manu. Tres istæ Epilepsiam, sed mitiorem passæ sunt. Data Theriaca in aceto soluta omnes vomuerunt & brevi penitus convaluerunt.

Catharina Weberin & *Georgij Maureri Filia* tredecim annorum die 29. August. 1671. narrarunt mihi se quoque has radices degustasse, sed sine noxa, quæ alicujus momenti esset. Incolæ Pagi istius retulerunt mihi nec Equos nec jumenta Cicutam aquaticam frondentem attingere, nec siccata vesci illamque illibatam in præsepi linquere, nisi summa fame ad comedendum adigantur. Ante aliquot annos magnam porcorum jacturam fecerunt, causæ ignari; nunc omnem culpam huic radici deferunt, quamobrem postquam ipsis virulentia ejus ex puerorum pernicie innotuit, undiquaque illam exstirpant, ut jam rarior occurrat.

COMMENTARII.

CAPVT I.

D*Anubius* nobilitate & celebritate non ultimus est inter flumina totius Orbis terrestris, cujus quoque mentionem fa-

ciunt antiquissimi Scriptores, inter quos est *Herodotus*, qui in *Euterpe*, postquam de Nilo, ejus incremento & fonte dubio multis disseruisset, Danubium quoque seu Istrum memorat, ejus originem, progressum & effluxum in pontum Euxinum recenset atque aliquomodo Nilo, omnium scriptis decantatissimo, assimilat: cujus verba apponi merentur: Νεῖλος τῷ ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος ῥέει, μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην: οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἔξω Ἡρακλείων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. Τελευτᾷ δὲ ὁ ἴστρος ἐς θάλασσαν τῇ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀντία πάσης Εὐρώπης. Paulo post addit: ὁ μὲν δὲ ἴστρος πρὸς πολλῶν γινώσκεται ῥέει γὰρ διὰ οἰκεομένης; περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγεῶν οὐδεὶς ἔχει λέγειν, ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη. δι' ἧς ῥέει. His quidem Herodotus fontem Danubij præ multis cognitum, cum per loca habitata fluat, asserit, verum dum ab extrema Hispania illum derivat ac mediam Europam scindere scribit, nimium hallucinatur atque ob hunc errorem graviter à Geographis vapulat cum *Aristotele, qui Meteorolog. l. 1. c. 13.* Πυρήνης ὄρου quidem loco Πυρήνης πόλιος substituit, cætera tamen cum *Herodoto* consentit & ex illo hanc opinionem suis inseruisse videtur. His medelam afferre conatur *Dalechamp. in notis ad Plin. H. N. l. 4. cap. 13.* dum Πρυγήνης χώρας loco πόλιος aut ὄρου legendum putat, non sine aliqua verisimilitudine; cum n. Danubij fons, qui hodie in arce Doneschinganâ indubie esse creditur, subinde à calore æstivo aliasve ob causas exarescat nullusque rivus ad Brigam vicinam, quæ prope Arcem hanc Danubij nomen induit, manasse observatus fuerit, (ut ipsemet factum memini & aliquoties quoque id evenisse Nobilissimus Dominus *Joh. Fridericus Plejerus de Ramsteinvveiler* per plures annos Aulæ ibidem Præfectus, recordatur; quodque Accolæ uni ex Illustrissima Familia Fürstenbergica ominosum & mortis prænuntium superstitiose credunt) non mirum est hominem exterum altius fontem Danubij, scilicet

cet à montibus Brigæis & Bregæis repetiisse, cum ambo amnes divitibus undis ad hanc arcem accedant ac demum ibidem hodie nomen Danubij suscipiant. Neutiquam tamen hoc cõmento *Herodoti* & *Aristotelis* errata, ex reliquo contextu nimium palpabilia, eludet. Rectius *Accorambonus in Vera Mente Aristotelis ad Libr. Meteorolog. p.m. 477.* utrumque excusat dum errori non patrocinatur ac tunc temporis Geographiam non excultam & hæc loca Septemtrionalia Græcis ignota fuisse, ingenuè fatetur. Inter Latinos antiquos plures quoque Danubium memorant, ex multis paucos allego: *Plin. H. N. l. 4. cap. 12. Ortus Ister in Germaniæ jugis Montis Abnobæ, ex adverso Raurici Galliæ oppidi, multis ultra Alpes millibus ac per innumeras lapsus Gentes Danubij nomine, immenso aquarum auctu & unde primum Illyricum alluit, Ister appellatus, sexaginta amnibus receptis, medio fere numero eorum navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur. Tacitus de Morib. Germanor. Danubius molli & clemente edito montis Abnobæ jugo effusus, plures Populos adit, donec in Ponticum mare sex meatibus erumpit, septimum enim os paludibus hauritur.* Utrunque proxime veritatem de scaturigine Danubij attigisse, norunt illi, quibus hæc Regio perspecta est: vereque hic reperiuntur mollia & clementer edita juga, quibus ob declivem situm ex corrupto nomine Germanico diu ab novo merito nomen à Romanis Abnobæ attributum fuit: hæc abundant fontibus, qui divite unda manant, qualis imprimis ille est qui in Arce Doneschingana scaturit, ut & alter qui prope Almanshofium oritur, quibus non cedit tertius qui longe latéque patentem piscinam Doneschinganam implet, quorum omnium sociatæ undæ cum Briga & Brega Flumen prope arcem Doneschinganam constituunt insigne Danubij nomine. Quoniam Danubius placidissima unda, nullo modo impetuose, ut *Herodotus* & *Mercator* scribebant, per planitiem luculentam defluit, *Beat. Rhenan. Stumsius Chronic. Helv. l. 5. cap. 38. Münster. Cosmogr. l 5. cap. 9.* aliique

putarunt à loci conditione Danubium nomen obtinuisse: videlicet ex Germanico die eben ovo, elisis aliquot literis Danovo enatum fuisse. In illo autem minùs accuratus *Plinius* fuisse videtur quod multis ultra Alpes millibus ex adverso oppidi Raurici oriri Danubium opinatur, nam cõmodissime triduano itinere ad Alpes Helveticas quæ Germaniam & Italiam dirimunt pervenitur: Rauraca vero regio ad minimum novem milliaribus Germanicis à Fonte Danubij distat. Vere Danubius progenies est montosæ regionis quam hodie Sylvam nigram, quidam Hercyniam, Veteres Martianam appellant: cumque ab aliquot annis sæpe hæc loca accesserim, multaque notatu digna observarim, liceat aliquantum evagari & quædam memorare, quæ alios, quibus otium est, exstimulent ad accuratiorem ejus Chorographiam concinnandam. Primùm namque plurimorum amnium & fluviorum scaturigines quaquaversum occurrunt: ex multis paucos nomino, Wisam, Alpam, Wuttam, qui omnes in Monte Feldtberg oriuntur: hic inter altissimos totius Sylvæ Hercyniæ est & alicubi in multam æstatem nive operitur, quod etiam hoc anno fiebat, nam Mense Julio parte qua Septemtrionem spectat, amplo spatio nive adhuc tegebatur: alicubi scaturiunt Nicer, Kinzinga, Natrix: alia flumina & amnes alibi. Amnes & fluvij isti vel Danubio vel Rheno sociantur: qui Rhenum petunt, ex jugis altissimis magno strepitu præcipitati per Valles profundas plerique decurrunt; qui vero Danubio junguntur per decliviora loca placide manant. Aliquot in locis, vel sola manu, fontium aquæ dirigi possunt, ut fluviis misceantur, qui vel Danubium vel Rhenum adeunt. Prope pagum Furtvvangen in cacumine montis fons dives undis & aliquot molendinis versandis sufficiens scaturit, quem Colonus levi opera vel in Rhenum vel in Danubium derivare potest: Bregam vocant; qui nomen postea impertit fluvio illi, qui prope Arcem Doneschinganam Danubio confusus ejus incrementa juvat. Prope Blomber-

gam

DONAU ESCHINGEN

gam fontium rivuli vel in Wuttaquam, vel in Natricem; prope pagum Munchvvyler & Martinsvvyler vel in Brigam vel in Kinzingam vel ad Nicrum facile deducuntur, atque Rheno aut Danubio nunc adduntur, nunc subtrahuntur. Quinetiam domorum quarundam dorsis montium impositarum stillicidia rivulis miscentur, qui ad Rhenum aut Danubium properant, quod imprimis videtur in Hospitio, quod frigidum vocant, ob Gallum profugum frigore ibidem enectum. Prætereo Lacus plurimos hinc inde, etiam in montium cacuminibus obvios, & Lacunas ac loca paludosa plerorumque montium sumitates occupantia. Omnes lacus, rivuli & flumina per universam Sylvam Hercyniam pisciferi sunt & imprimis Truttis abundant. Deinde per universam Sylvam hanc Martianam solum arenosum & plerunque rubrum est, quod pluviis aliterve madefactum neutiquam tenax & glutinosum redditur nec ad tegulas aut vasa figulina idoneum est: quin etiam lapides durissimi sunt, qui nec ad strues ædium commode adaptari, nec in calcem comburi valent: fortissimo enim igne in arenam solvuntur. Circa Monasterium S. Blasij lapides plurimi occurrunt, in quorum superficie solis radiis exposita rubedo cinnabarina efflorescit, quæ attrita odorem violaceum spirat, eoque lintea affricta imbuit. Utcunque autem terra ubique arenosa sit, nihilominus tamen fertilissima est: abundat lætissimis pascuis: profert arbores, frutices, herbasque varij generis. d. 16. Jul. 1674. cum *Reverendissimo Domino D. Romano, Abbate Monasterij S. Blasij optime merito & literatorum Mecænate* montem Feldbergicum conscendi: summum quidem cacumen arboribus & fruticibus destituebatur; verum planities, per aliquot jugera expansa, consita erat imprimis gentiana, tormentilla, doronico altero plantaginis folio *Bauhini*, quod *Tabernamont. Herb. l. 2. c. 23.* Chaltam Alpinam vocat, aliisq; vulgo obviis: in locis declivioribus inveni Napellum, Aconitum lycoctonum, Cacalium I. tomentosam Bauhin. circa fontem Alpæ gratiolum; paulo infra

fontem Rhaponticum I V. Bauhin. Cæterum alibi vix locus tam aſper eſt quin cultus abunde proferat Avenam & ſecalem aliasque herbas eſculentas. Sponte *Meum* plurimis in pratis naſcitur. Alicubi reperij quoque Helleborum album, Cyriſum, coronillam Roman. Cervariam albam & nigram, trifolium fibrinum; Myrtillos rubros & nigros. Geniſta plurimos colles inveſtit. *Seſeli Aethiopicum* copioſe reperitur prope Monaſterium Amptenhauſen, ab aula *Rudolfi I. Imperatoris* celebre. In locis declivioribus & in convallibus omnis generis arbores frugiferæ, frutices, etiam Vites & Frumenta, quæ in locis cultiſsimis proveniunt, inveniuntur: adeo ut ad divitias Sylvæ nigræ commendandas & locorum aſperitatem demulcendam meminerim opſoniorum loco in Monaſterio S. Blaſij tempore autumnali uvas, poma, pyra fraga & ceraſa recentia bene matura menſæ appoſita fuiſſe, denique ſuppeditat mineralia, ferrum ſcil. plumbum, cuprum, Argentum: olim in valle Todtnovv aurifodinas quoque fuiſſe ajunt. Alicubi quoque effoditur Antimonium. Non ita pridem Amethyſti in Valle Eiſenbach abunde eruebantur: alibi agri lapide Lynceo & Ophiogloſſo petræo conſperguntur: Prope Evvattingam Hæmatites ſciſsilis & Cryſtallum ſexangulum reperitur; & hujus ſortis plura alia. Pomœriis Sylvæ Hercyniæ includendæ quoque ſunt Thermæ ferinæ, Acidulæ Deinaccenſes ad morbos Melancholicos expugnandos inclytæ, Ripplisavienſes, Griesbaccenſes; ſalſulæ Sulzenſes. Animalium hanc ſylvam incolentium ſeriem ut Aquilarum diverſarum, Falconum, Urogallorum, Urſorum, cervorum aliorumve recenſere ſuperſedeo.

CAPVT II.

Cicutæ famam auxerunt Athenienſes Philoſophorum non contemptores modo, verum etiam hoſtes, ſucco ejus ad mor-

mortem in publicis Judiciis utentes, ut suo damno vel Socrates testari potest, quem ad Cicutam hauriendam compulerunt. Alioquin indigna erat herba, quæ in omnium Poëtarum carminibus & sapientum Commentariis inveniretur, ut scribit *Johan. Bauhin. Histor. Plantar. Universal. Tom. III. l. 27. c. 74.* Verum cum Medicorum officium sit, tum ut omni studio incumbant ad Causas morborum noscendas, ut evitentur nondum admissæ, tum ut felicius expugnentur jam in corpus nostrum sævientes, non inutile erit hanc Cicutæ aquaticæ historiam explicare. *Cl. Caspar. Bauhin. in Pinac. l. 4. s. 5. p. m. 161.* tres Cicutarias Aquaticas tradit. IV. Palustrem latifoliam albam. V. Latifoliam rubram. VI. Tenuifoliam, seu Cicutam Aquaticam *Gesneri*, quæ nostra esse videtur: nam ejus descriptio, quæ apud *Joh. Bauhin. l. c.* sub finem *c. 73. p. m. 175.* exstat optimè nostræ quadrat: nisi quod unius radicis fibris compluribus capillatæ meminit; forte imum trunci radicem esse non credidit, aut unam radicem præcipuæ magnitudinis sc. pollicaris memorare voluit; Cæteras capillamentis annumeravit; quamvis plures inter illas parvi digiti magnitudine quoque viderim: reliqua quæ de succo rufescente ex vulnerata non solum radice, sed etiam caule exsudante item de umbella & floribus, foliis atque caule addit *Gesnerus* omnino cum nostra congruunt. Addit *Cl. Gesner.* circa paludes & in paludum marginibus sponte oriri, ut ad Lacum felium Agri Tigurini. *Cl. D. Heinr. Screta* illam quoque ad marginem Lacus Büningani in vicinia nostra invenit. *Lobel. stirpium Adverf. nov. p. m. 326.* hanc describit sub nomine *Oenantes Cicutæ facie succo viroso crocante:* hanc non admodum notam, nisi in Borealibus Angliæ, erumpere rivulis, lutulentisve & riguis ripis, multo pullulatu, virore tetro, colore & facie Cicutæ: Caules bicubitales spargere ex radice in pares Asphodeli albi bulbos multiplicata & quasi brachiata, nullius fibræ vinculo aut interventu continuos, teneros; gustu acres & ingratos, succo pri-

co primum lacteo, deinde flavescente viroso & exulcerante prægnantes: umbellam cicutæ affinem autumare illos, qui maleficio parem experti sint. Addit hanc tam non esse Oenanthen, quam ab ea distet Ruta pratensis & Cicuta; imo illos non Medicos audituros, qui illam in Ischuria, secundinis tardantibus, in Epilepsia aut vertigine propinaturi essent; in quibus affectibus tamen Filipendula seu Oenante creberrimis experimentis commode detur. In hac descriptione radicem brachiatam & in bulbos multiplicatam Cicutæ aquaticæ videri, bulbosque & Caules radici nullius fibræ vinculo aut interventu continuos esse, vere monet; attamen illam nulla capillamenta emittere falsum est atque ipsamet figura à Lobelio apposita contrarium evincit, nam hæc, licet pauca & rara, forte ut bulbi magis conspicui sint, in illa manifeste exprimuntur. Apud *Dodon. Pempt. IV. L. 5. cap. 10. sium 2. & c. 12.* Phellandrium, sii tertia species describuntur, quæ forte aliquam, quoad externam figuram, affinitatem cum Cicuta aquatica habent, non tamen in omnibus conveniunt, & falso intra Synonymas apud *Johan Bauhin. l. c.* numerantur; nisi forte plantas has imperfecte descriptas, minus fideliter pictas & quoad illarum vires minus exploratas à *Dodonæo.* Viro alias diligentissimo, fuisse velimus. *Tabernæmontan. Herbar. l. 2. f. 11. cap. 65. p. m. 464.* præter nomen & figuram de hac Cicuta, nihil tradit: nec figura recte Cicutam hanc exprimere videtur; caulem enim striatum exhibet, atque omittuntur radices bulbis Asphodeli pares ex geniculis seu circulis radicis majoris enascentes. Forte etiam Radix Cicutæ aquaticæ fuit, quæ ad Hydromolam quandam prope Hafniam, quibusdam lethifera fuit; *Exc. D. Simon. Paul. Quadripart. Class. 3. de Cicut. p. 263.* nam radix bulbosa erat & cultro in orbiculos aut taleolas scindebatur, quod magis aquaticæ, imprimis primo Vere, quam comuni convenit. Nullus dubito hanc plantam forsitan aliis quoq; innotuisse ac alibi quoq; descriptam extare: verum hæc huc cumulasse sufficiant.

CAPVT

CAPUT III.

Κώνειον est *Dioscor. Mater. Med. l. 4. cap. 79.* φθαρτικὸν κατὰ ψύξιν ἀναιρῶν: seu Cicuta est Venenum secundum, vel cum, vel propter frigus enecans. Hoc *Dioscoridis* de Cicuta effatum, ansam dedisse videtur Medicis & Philosophis quam plurimis, ut citra ulteriorem indaginem ejus Temperamentum frigidum statuerint. *Galenus*, qui plurima Dioscoridis inseruit suis, *de Simpl. Med. Fac. l. 3. c. 6.* audacter scribit, neminem Cicutam calidam dicere, sed velut uno ore omnes illam frigidam pronunciare: quod repetit *l. 7. de Med. Simpl. Facult. l. 3. de Simpl. Med. Fac.* frigidissimam & *l. 4. de Med. Simpl. Fac. summè nos refrigerantem & interimentem* dicit, ac *corpus ejus potu frigescere L. Quod animi mores corporis temperaturam sequantur c. 3.* ait. *Libr. 5. de Med. S. F. c. 19.* ab ipso frigida & humida creditur, ideo *l. 1. de Temperam.* cum lactuca, mandragora & papavere Cicuta enumeratur, & *lib. 7. de Comp. Med. Sec. Loc.* cum decocto Cicutæ ex Opio, Myrrh. Sem. Hyosciam. pilulas ervi magnitudine parat, quarum duas exhibet ante somnum, contra destillationes, procul dubio acres & tenues ac contra vocem interceptam. *de Remed. facile Parabil.* Cicutæ ejusque semini vim adstringendi & repellendi tribuit, ideoque frontalibus in opthalmia dolorifica admiscet: & *l. 7. de Comp. Med. Sec. Loc.* tribus medicamentis contra sputum sanguinis semen Cicutæ permiscet, subjungens opium, hyosciamum & sem. Cicutæ maxime apta esse iis qui à tussi aut alias lancinentur; etiam omnibus sanguinem quomodocunque reijcientibus convenire. *l. 10. de Comp. Med. S. Loc.* pastillis contra Vesicæ ulcera iñiscet. Hæc de Cicutæ temperamento *Galenus* tot in locis nudè, citra argumentorum seriem aut robur aliquod asserit, ac si sola *Dioscoridis* authoritate contra omnium secus sentientium tela tutus foret. *Galenum* sequuntur cæteri Græci: ex multis seligo *Aetium*, qui

Tetrab. Prim. Sect. 1. ſcribit: *Quod Cicuta extreme firigidam vim habeat, omnes norunt, & propterea ex ſumma illa frigefactione etiam enecat. Avicenna l. 2. Canon. Tr. 2. c. 669.* Cicutam frigidam & ſiccam in tertio gradu uſque ad quartum perhibet. *Santes de Ardoynis de Venen Tr. 3. c. 62.* frigidam & ſiccam in quarto gradu ſtatuit. Ad hunc uſque diem plurimi, qui de Venenis ſcripſerunt & in *Dioſcoridem* comentati ſunt, unanimes propemodum in hac ſententia Cicutam nimirum frigidam eſſe, perſtiterunt: adeo ut *Jan-Anton. Saracen. in Schol. ad Dioſcor. l. 4. c. 79. p. m. 85.* ſcribat, Cicutam potenter refrigerare ſuaque illa vi refrigeratoria etiam enecare, apud omnes fere Medicos in confeſſo eſſe. Verùm pridem de ejus vi refrigeratoria ſumma dubitatum fuiſſe ex *Petro de Abano, Conciliatore dicto*, conſtat, apud *Sant. de Ardoyn. l. c.* Vixit is ſub finem ſeculi decimi tertij, locoq; citato memorat quoſdam Cicutam Calidam & ſiccam in tertio gradu ſtatuere & ſententiam ſuam ſtabilire authoritatibus, pro more ſeculi, *Rhaſis, Averrois, Conſtantini, Platearij.* Diſſentientes à *Dioſcoride, Galeno* & pervulgata opinione *Petr. de Abano* conciliare conatus eſt diſtinguendo inter Cicutam terreſtrem, quam calidam & ſiccam minimeque venenoſam putat & Aquaticam, quam frigidam à loco & Venenoſam exiſtimat. Verùm *Sant. de Ardoyn. l. c.* Conciliationem hanc, ſalva Reverentia tanti Viri non veram eſſe dicit: palam namque eſſe Cicutam ſive oriatur in locis terreſtribus, ſive aquoſis frigidam, venenoſam, ſeu interimentem exiſtere. Itaque putat errorem hic in verſione potius comiſſum fuiſſe, quam quod *Averroes*, quamvis *Avicennæ* inimiciſſimus cenſeatur, Cicutam Calidam, aliique qui *Averroen* ſequebantur, crediderint: nimirum vocem Harmel, quæ rutam Sylveſtrem, calidam & ſiccam & medicamentum utile ſignificet, male Cicutam frigidam & ſiccam ac venenoſam, translatam fuiſſe. *Cl. Gregor. Horſt. in Conciliat. enucleato diff. 150. p. m. 200.* Exiſtimat *Petr. de Abano* per Cicutam terreſtrem intelligere potuiſſe

Cicu-

Cicutam bulboiam *Bauhini*, quæ *Clusio* Cicutaria Pannonica dicatur & pro specie Myrrhidis *Cæsalp.* & *Lobelij* habeatur. *Nicol. Rorar. in Concil. Contradict. Cels 2. p. m. 152.* discrimen quoque facit inter Cicutam aquaticam, quam frigidissimam opinatur & terrestrem, quam myrrhidem putat, in secundo ordine excalefacientem. *Cl. Sennert. Pract. l. 6. p. 7. c. 6.* allegat *Cardanum lib. 1. de Venen. c. 20.* Cicutam calidam asserentem, idque non sine ratione, quia amara sit & quandoque in furorem inducat: Ipseque *Dom. Sennert.* non frigiditate agere autumat, cum aqua & nix Cicuta longe frigidiora nihil tale, sc. eorum quæ de cicuta scribuntur, præstent. Verum *Cardanum* alibi aliter sensisse patet ex *Jul. Cæs. Scaliger. de Subtilit. Exerc. 152.* ubi refert Cardanum alicubi dicere succum Cicutæ soporem gravem inducere & frigiditate immodica Spiritus ipsos sine dolore extinguere: quam obrem quoque à *Scaligero* carpitur ipsemetque non exigua ad Cicutæ calorem evincendum argumenta suppeditare videtur: primum enim inquit Cicutæ folia loco petroselini in jusculo posita *Franciscum Trapolinum* amentem, sed sine sopore, redditum enecasse; & *Nazarium Bassanum* cicutæ radicem pro petroselino receptam amentem fecisse, qui *Ludovici Lazisij* opera liberatus fuerit: multos alios vertigine torsisse & oblivione: qui sopore extinctus fuerit, ex hominum numero nondum à se visum ullum esse. Deinde ait in Liguribus Taurinis Anserculos Cicutæ foliis devoratis illico exspirasse: ibi tamen radices pro delitiis haberi in acetariis, addito etiam salubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum; quas ipsemet sæpe esitarit Sisari sapore. Insuper castigat *Cardanum* quod *Dioscoridis*, tanti in re herbaria herois, sententiam contemnat, asserentis sc. *lib. de Alexipharm. c. 11.* suffocatos atq; convulsione cruciatos interire, quòd immensi doloris causa esse soleat. Denique ipsum ludit, quod extinctionem & resolutionem confundat, quorum illa fiat manente integro subjecto materiali & introducta nova qualitate; hæc

pabulo deficiente; quibus innuere videtur tantillum succi Cicutæ ad calorem extinguendum non sufficere. Verum nec ipse *Scaliger.l.c.* Cicutam calidam aperte pronunciat, imo ad sententiam illorum inclinare videtur qui frigidam opinantur, idque commotus potissimum *Socratis* morte, à *Platone in Phædone* descripta. Illa ipsa *Cl.Casp.Hoffmann.De Medicam.offic.l.2.c.67.* quoque in diversum abripit; non quidem Cicutæ calorem denegat §. 8. imo illum rationibus stabilit dum scimus, inquit ex *Scalig. l.c.* aliorumque Recentiorum observationibus, Cicutam urinas movere aliosque vehementes motus edere, qui à frigiditate (torporem enim illa inducit) non sunt: insuper adducit *Cels.l.5.c.6.* Sem. Cicutæ inter rodentia numerantem, aliaque affert calorem quoquomodo probantia, quæ ibidem videantur: attamen §. 9. Cicutam Venenum frigidum esse tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non possit clarius, inquit: idem docere putat illos qui amentes facti sunt: & §. 10. Atticam venenum simpliciter frigidum fuisse infert ex morte naturali simili, quâ sensim & sine Symptomatibus extinguitur igniculus sc. vitalis. Verùm nihilominus §. 9. fateri cogitur deliros & suffocatos id non docere, ideoque confugit ad diversitatem Soli nativi, substantiæ illius lethiferæ scil. in Cicuta magis & minus coctæ, & discrimen inter substantiam & succum, quarum illa alicubi comesta innocens esse possit, succus autem non item, quod quoque de Lactuca perhibeatur. §. 10. Motus tam vehementes quos apud illos ciebat de quibus *Scaliger*, *Matthiolus*, aliique mentionem faciunt partibus heterogeneis attribuendum existimat: atque hanc distinctionem adhibitam vult ab iis, qui etiam Venena frigida volunt agere ἀῤῥήτῳ δυνάμει, quod non sit, cum alibi aliud agant: ita Mandragoram tanto ardore purgare, Opium os inflammare, sudores movere, Vinum ipsum tam diversos effectus habere, &c. §. 12. addit Confirmationi assertionis de Cicuta Attica sola frigiditate agente, servire hoc,

quod

quod Hierophantæ Athenienses modica Cicutæ sorbitione se impune castrarint, quæque ad Pontificis devenissent dignitatem prorsus desierint esse viri : putat tamen illos præsumpsisse tantum, ut prorsus liberi essent ab ἀναγκάια illa τύχῃ; quo nomine *Trag. in Herbar. l.1. c.159.* quoque Cicutam matrimonia ejurantibus commendat. Apud *Cl. Joh. Rhod. In not. ad Scribon. Larg. Ann. 179. p.m.265.* Nonnulli suspicantur Cicutam Athenienſium simpliciter frigidam fuisse, quod *Socratis* interitus fuerit naturali similis. Et Ipsemet quid statuendum sit de qualitate activa, dubius pendere videtur : nam tum pro calore, tum pro ejus vi refrigeratoria argumenta producit. *Petri Aponensis* distinctionem minus ineptam putat contra *Rudium* : ac terrestrem calidam & siccam in tertio gradu ob insignem attenuandi, ac vere Myrrhidis speciem cum *Cl. Horstio* admittere videtur. Addit Empl. ex Cicut. ab *Heurnio* contra duritiem Lienis deprædicari & à *Celso* semen Cicutæ inter rodentia poni. Mox tamen subjungit artuum gelationem fieri quia Cicuta refrigerando perimat ova sec. *Dioscorid.* & sanguis eâ quasi conglacietur Authoritate *Aelian. de Animal. l. 4. c.23.* & *Johan. Hayn. de morb. Astral. c.5.* quem allegat ac si talem vidisset. Ex quibus patet id, quod de qualitate activa statuendum esset, multis adhuc difficultatibus involutum esse : quæ tamen forte non tantæ erunt, ut non liceat tricas omnes evitare, si probe omnia expendantur quæ ad simplicium facultates examinandas requiruntur. Cicutam ceu perfecte mixtum, & vegetabile quod nutritur, augetur & sibi simile producit, nemo negabit particulis calidis, moventibus, & mobilibus præditam esse, sive illa ex quatuor elementis, sive ex Sale, Sulphure, Mercurio, Terra, Aqua & Spiritu, sive exparticulis vel atomis varie figuratis componi credatur. Deinde nemo inficiabitur cujuslibet simplicis temperamentum, seu vim aut facultatem denominari ab illo, quod se potissimum exserit, quando ab homine vel assumitur vel foris apponitur : nimirum

præcipuè ſimplicia ex effectis cognoſcuntur : quamvis non negarim illa quoque per Analyſin Chymicam ſeu à priore nobis innoteſcere & quæ oleo, ſalibus & ſpiritu abundant calidiora eſſe illis, quæ horum magis egena deprehenduntur. Diſpiciendum igitur num Cicuta deguſtata aut intra corpus admiſſa aut foris admota affligat potius particulis Igneis, aut Salinis aut Sulphureis, aut acuminatis ? Anne vero terreis, aqueis, ignavis, torpidis & obtuſis, calidis interea & mobilioribus ita ab his inviſcatis, ut neutiquam in nervum erumpere valeant ? Si ad omnes effectus attente animum advertam, ſique quod verum eſt fateri licet, Cicutam calidam exiſtere, ſeu nobis particulis igneis, ſalinis, ſulphureis, ſpirituoſis, acuminatis prodeſſe vel obeſſe intrepide pronuntiare auſim : quod forte tum ex hiſtoria hujus Cicutæ aquaticæ, tum ex aliis qui caſu & per errorem Cicuta veſcebantur, tum denique ex comodis quæ in arte medica rite adhibita afferre ſolet, clarum fiet. Primùm enim ſpirat odorem nauſeabundum, horridum, inſtar paſtinacæ Sylv. aut hippoſelini : *Galen. lib. 5. de Med. Simpl. Fac. c. 18.* ſtatim alienum & homini adverſum vocat ; idque dum Cicuta adhuc integra eſt, ſive aquatica, qualis mea erat, ſive terreſtris ſit, quam *Galenus* procul dubio innuit ; de aquatica n. altum, quantum equidem ſciam, apud illum eſt ſilentium : ſiqué talem odorem exhalat dum adhuc integra eſt, contrita aut contuſa fortius nares feriet. Cujus generis effluvia calida ſunt & à ſale volatili & ſulphure fœtido impuro emanant. Dein linguam acrimonia quadam pupugit, non tamen tam durabili ac mordace, ut arum facere ſolet ; forte tamen diutius linguæ inhæſiſſet, niſi protinus os frigida, veneni conſcius, eluiſſem. *Lobel. I. ſupra Cit.* Oenanthem ſuam crocantem Cicutæ facie guſtu acrem & ingratam, ſuccoque viroſo & exulcerante prægnantem comperiit. Saporem acrem Calidum eſſe *Galen. l. 5. de Simpl. M. Fac. c. 18.* ne demonſtratione quidem egere merito affirmat, cum ſenſus evidentia rationis

tionis fidem præveniat. Quare, inquit, nec quisquam de eo dubitavit, imo & *Plato* de eo tanquam de Calidissimo pronuntiat, tum *Aristoteles* quoque & *Theophrastus*: atque adeo nec Veterum nec Recentiorum quisquam est, qui secus sentiat, quippe cum excalfactio, dum gustatur, sit ex ratione ejus essentiæ: rem declarat exemplo piperis, allij, Cæparum, pyrethri, &c. Et certe nisi Cicuta abundaret particulis igneis, salinis fixis & volatilibus, illæque semper in promptu essent & præ cæteris se exsererent, aculeis suis nec pungeret nec exulceraret. *Dodon. Stirp. Histor. Pemp. 2. l. 3. c. 12.* ait, crebro accidit iis, qui Cicutæ fistulas intra labia aliquandiu continuerunt, labia & os inflari; quod etiam puero evenisse memini, qui Florem Africanum mandere inceperat; qui effectus ab utraque Planta calidis potiùs & acuminatis particulis, quam frigidis obtusis ac inermibus adscribendus erit. Præterea Symptomata, quæ Cicuta casu deglutita peperit, ipsam calidam seu particulis valide efficacibus & propemodum efferis potentem, non frigidam elanguidam, obtusam & tardam, abundè probabant.

Apud *Jacobam Mederam* cardialgia, urinæ impetuosa ejaculatio & Epilepsia terrifica admodum neutiquam attribui frigori poterunt, sed humori seu succo acerrimo genus nervosum summopere affligenti & ad violentissimos istos motus stimulanti: qui itidem ad vomitum quamvis, gula & faucibus constrictis, inanem & ad singultum irritavit misellum. Forte à valida vi Cicutæ diuretica, quam ipsi tribuit *Scaliger & Lobel. l. c.* Vesica urina impleta fuit quam incipientibus jam convulsionibus tanto impetu tantaque altitudine irritata expulit. Sanguinis fluor ex auribus non imputandus videtur Capitis allisioni alicui quam pater mæstissimus puerique amantissimus omni studio cavit, sed vehementi cerebri succussioni; unde forte sanguis intra cranium stagnans aliquid Apoplectici effecit aceum intra dimidiam horam sustulit: non raro enim Epilepsia vehementissima

in

apoplexiam desinit, quod alij quoque mecum observarunt: quamvis enim post ultimum paroxysmum expalluerit & manum pectori admoverit, citiùs tamen filum abrupit vitæ, quam ut leipothymiæ à spiritibus dissipatis adscribi possit; licet enim magna spirituum jactura fiat in qualibet epilepsiâ validiore, raro tamen tam brevi tempore enecat. Memini me Illustri Puello bienni adstitisse qui 24. horarum spatio viginti duos paroxysmos Epilepticos eosque truculentissimos pertulit, sine leipothymia, qui congruis adhibitis ab Epilepsia prorsus immunis & sanus in hunc usque diem vivit. Spuma viridis post obitum large ex ore manans, effectus est fermentationis alicujus, quàm deberi particulis igneis, vel, si mavis, Alcali & Acido in ventriculo pugnantibus, in vulgus notum est.

Catharinam Mæderin à Cicutæ violentia vomitus spontaneus vindicavit: non tamen penitus ejus virulentiam effugit & motibus epilepticis ac dolore præcordiorum de Cicutæ acrimonia testimonium præbuit: nec enim hujus generis violentos motus *Scaliger & Hoffman.* frigori, sed calori potius deferunt. Acetum cum Theriaca, propinatum vomitum quidem non sine auxilio excitarunt: verum annon ob ventriculum debilem & à Cicutæ succo erosum symptoma illud suffocationi ab utero similimum, quo novem horis extremis frigidis facie Cadaverosa sine respiratione decubuit, ab aceto excitatum fuerit? nam apud hunc sexum ventriculo, maximè circa pylorum debili, Symptoma suffocationi uterinæ vulgò dictæ simile oriri non semel observavi. Novi Nobilem Matronam quæ ante quadraginta quatuor annos circa finem puerperii Carnibus aceto maceratis vescebatur: ab illo tempore in hunc usque diem nec vel minimum aceti, vel alius succi acidi degustare audet; imo primis annis nec pomum nec pyrum ipsi delibare licuit quam primum enim vel pauxillum comedit protinus primum cardialgia, hinc extremorum frigore coripiebatur, mox instar mortuæ

tuæ corruit ac diu ſine ſenſu & motu jacuit inſtar Cadaveris. Eadem longo tempore nec mitiſſima purgantia toleravit. Eo vehementius autem acetum in pylorum Nobilis Matronæ ſæviit, quia ob peſtem quatuor annis ante hoc puerperium periculoſiſſime affligentem ventriculum magna acidorum copia debilitavit, partibus pyloro imprimis viciniioribus nimium abſterſis & ſuo munimine denudatis, unde poſtea in puerperio, quo tempore partes membranoſæ & nerveæ alias debiliores ſunt, citius aceti noxam experta eſt. De extremorum frigore nihil ulterius addo, cum inferius de illo dicendi campus ſuperſit.

Maria Mæderin Epileptica, ſingultiens & facie erubeſcens & ipſa Cicutam calidam edocet. Acetum minùs nocuit citiusque ſæviorum Symptomatum continuationem effugit, quia parciore manu comedit & mature radices evomuit.

Apud *Matthiam* Graf Cicutam caloris acumina quoque prodidiſſe, obſcurum eſſe nequit, nam primum vertiginem excitavit inſtarque temulenti inceſſit; ſive enim vertigo ventriculo cerebrum in conſenſum rapienti, ſive particulis ſucci Cicutæ ex Ventriculo expreſſis, Chylo & Sanguini permixtis ac ad cerebri medullam delatis adſcribatur, non frigidum obtuſum & torpidum, ſed aut acre & nervoſiores ventriculi partes rodens, aut ſpirituoſum volatile Spiritus animales intra Cerebrum inſtar Spiritus vini aut alius potus inebriantis perturbans accuſandum erit. Et quis Epilepſiam tam terribilem tamque pertinacem frigido imbelli ſucco tribueret, qua ille ceu ſtrangulatus ſuffocabatur? De ſuccuſſione corporis in præcordiis diaphragma ferientis, cum ſingultu ſonoro inferiùs dicendi locus erit. Spuma viridis poſt obitum, ſcilicet laxatis fibris gulæ & faucium antea convulſis, large ex ore manans, quoque in hoc puero inſignem fermentationem indicat, quam à Cicuta multo ſale volatili abundante profectam monſtrat ſpuma viridis: niſi enim hujus generis particulæ ſucco Cicutæ ineſſent, non tam cito nec tam ve-

hemens fermentatio contigiſſet. Alii ſucci licet quoque ab alieno calido foveantur & à peregrino fermento acuantur ad fermentationem fortiorem, nihilominûs non horas ſed dies requirunt. Non ſolum abdomen, ſed et totus habitus intumuit, ut fieri ſolet à mercurio ſublimato, arſenico aliiſque venenis virulentiſſimis & calidiſſimis, quia hujus ſucci particulæ ſanguini integro in venis & arteriis ob ſtrangulationem ſtagnanti & ſpiritibus & ſale volatili abundanti permixtæ non ſolum in Ventriculo & inteſtinis, ſed in toto habitu quaquaverſum per vaſa diſtributæ fermentationem excitarunt.

Chriſtina Gräfin Cicutæ vim calidam nobis non ſolum vertigine & Convulſionibus probat ſed propemodum ardore & dolore pungitivo circa præcordia, demonſtrat quæ veſperi poſt plures elapſas horas à comeſta Cicuta percepit: Cujus radices tunc in ventriculo adhuc perſtitiſſe Vomitus docuit. Nec obſtat quod folia tabacci omnium calculo calidi, ipſi opem tulerint, quod non alterando, ſeu acrimoniam Cicutæ demulcendo, ſed evacuando & ex ventriculo eliminando præſtiterunt. Sic apud *Cl. Joh. Beverovic. in Theſaur. Sanit. l. 3. cap. 20.* Felis comeſto cum eſca veneno procul dubio arſenicali, aut mercuriali, vi ori intruſo tabacco cum cibo permixto evomuit venenum ac convaluit: quod ipſe ſoli Vomitui tribui poſſe exiſtimat.

Tres ultimæ Puellæ quæ parca manu radicibus iſtis veſcebantur, non evitarunt tamen ejus ſpicula, nam & ipſæ convellebantur: ac graviores forſitan inſultus epilepticos effugerunt Vomitu à Theriaca in aceto ſoluta & epota.

Catharina Weberin & Georgij Maureri filia, ambæ adultiores & ſolummodo radicem deguſtantes, nihil quod alicujus momenti eſſet, experiebantur, quia nulla inter agens & patiens proportio erat, Cicutæque tantillum non ſufficiebat ad gravius quippiam moliendum.

CAPVT

CAPUT IV.

CIcutam particulis calidis acribus, ferocibus aut aliter efficacibus potiùs quam frigidis, obtusis & torpidis agere in corpus nostrum aliæ quoque Historiæ confirmabunt: Illorum sc. qui casu & per errorem illam comederunt. Apud *Matthiol. in Comment. lib. 6. cap. 11. Dioscor.* Vinitor cum Uxore in cœna radices Cicutæ terrestris coctas comedit, mox cubitum iverunt: media nocte ex somno expergefacti, omni penitus ratione amissa, huc atque illuc per domum in tenebris vagantes, amentia & furore ducti, caput, faciem & oculos parietibus allidentes, sicque horrende & monstrose faciem deturpantes, illustre documentum præbent Cicutæ particulas fervidiores & validiores hanc Tragœdiam peperisse. Idem *Monachus Franciscanus* ibidem docet, qui pluribus mensibus modo amentia, modo furore agebatur, quod Cicutæ folia, petroselini hortensis vice, piscium quorundam jusculis imposita, comedisset: nisi forte furoris proximam causam frigidam censere velimus. *Francisci Trapolini* amentiam, quæ sine sopore erat, atque cum vita finiebatur, non probabile est delirium quoddam fuisse, quod à causa frigida pendere solet, ut senibus bis pueris contingit: tales enim somnolenti sunt & plerunque sui nullum triste desiderium relinquunt. Nec dissimilis huic *Natarij Bassiani*, Equitis fortissimi amentia fuit, qui Cicuta vice petroselini vescebatur: si enim somnolentiam quandam comitem habuisset aliudve symptoma à causa frigida pendens, non subjunxisset *Scaliger Ib.* nullum à se visum qui sopore à Cicuta exstinctus fuisset. Præ multis historiæ plurium qui Cicutæ terrestris radicibus, vice pastinacæ, coctis vescebantur apud *Cl. Heinr. Smet. Misc. L. 10. ad ann. 1591. p. m 569.* evidenter probant Cicutam calidam esse & calidis particulis nocuisse. De hoc edulio comederunt tres Mulieres, Vir unus, duo

Adolescentes totidemque Puellæ. Omnes delirarunt: quo quis plus de illis ederat,eo diutius & vehementius, quo parcius assumpserat eo moderatius delirabat. Ipsa Nobilis Matrona quæ historiam ad D. *Smetium* perscripserat, oppressionem & angustiam sibi obortam sensit, adeo ut intra 24. horarum intervallum, aut nihil, aut perparum sui compos fuerit, nec quid ageret, sciverit: fuit siticulosa admodum, & in Ventriculo gulaque fervorem immodicum percepit. Post 24. horas elapsas nihilominus mens per quatuor dies errabat Nobili Matronæ: omne avicularum & caniculorum genus sibi obversari videbatur; quoscunque circum circa videbat homines,omnes vel mortui vel ægroti apparebant,quorum singulis opitulari & medicari allaborabat, aut saltem, qua posset solari. &c. Cæteri delirantes alii imaginabantur se videre lacertas, aut serpentes; alii arreptabant in ignem: alii saltabant & per dumos sepesque vagabantur. *Trag. Herbar. l. 1. c. 159.* quamvis vulgato errori implicitus Cicutam frigidam affirmet & contra morbos calidos commendet,nihilominus veritati litare cogitur,dum contrarium historia Fœminæ comprobat: cujus mentionem ibidem facit: hæc comesta namq; radice cicutæ, loco pastinacæ,ebria & insana reddebatur, ut altum scandere & subvolare conaretur: cui succurrebatur haustis aceti, unde pacatior facta ad mentem rediit. *Cl. Johann. Bauhin. Histor. Plantar. Univers. l. 27. c. 74. p. 181.* narrat Cicutariæ vulgaris radicibus loco pastinacæ comestis duas familias Montbelgardi in grandia Symptomata suffocationis, torporem, insaniam, ita ut ebrios verius exprimerent, incidisse: unum horum per integrum diem non potuisse excitari: qui vomebant citius liberatos fuisse. Curavit ipsos per Vomitum; deinde per Cochlear instar lagenæ formatum pulv. rubr. Pannon. injecit. Ib. Fœminæ secundo post comestas Cicutæ radices die propinavit Diaphœnicon cum Mithridatio. An hæc Cicuta minor Cordi apud *Schenk. Observ. Medicin. l. 7. p. 875.* quæ *Trag.* vitium petro-

petroſelini dicitur, Ger. Glyſſen? Hæc enim pro Petroſelino vel una cum illo reſecta, cibiſque inſperſa veſcentium mentem gravi periculo turbat. Diſtinguitur à petroſelino foliorum ſplendore: alioquin foliorum inciſuris & forma non diſſimilis. Utramque ex Cicutarum genere ſimilitudo & effectus, comprobant; hos *Bauhin. l. c.* ſimiles illis dicit quos *Dioſcorides* Cicutæ tribuit: *Cordus* vero paucis innuit: utriusque effectus certè tales ſunt, qui rectiùs à cauſa calida derivantur, quàm à frigida; licet in uno torporem fecerit, à quo per integrum diem excitari non potuerit; quoniam hoc ipſum à vino, etiam à ſpiritu vini ebriis contingere ſolet; ut taceam laudanum opiatum, quod plures calidum ſcriptis publicis non temnendis rationibus probarunt. *Exc. D. Sim. Pauli in digreſſione de Febrium Malign. & Petech. cauſa, &c.* ad Hiſtoriam Herbæ Gerhardi. §. 2. p. 2. memorat 1651. d. 22. Apr. Capitaneum quendam cum Uxore & Vidua hoſpita Hafniæ varij generis herbas ruri collegiſſe ad concinnandum pulmentum herbaceum, quod primo verè germinantibus herbis plures facere conſueverint; his addidiſſe Cicutariam, quia feratur inſigniter ad hepatis calorem attemperandum facere. Quando verò pulmentum hoc comederint, non exprimitur: credibile tamen eſt hoc ipſo die ipſis Cœnæ condimentum fuiſſe; nam die 23. April. circa horam 12. ſeu tempore prandij Capitanei horrenda & lurida facie cadaver proſtratum una cum moribundis, aut certe conclamatæ ſalutis ambabus Viduis *Cl. D. Pauli* invenit, quod vix unius horulæ ſpatio Cicutaria, cum aliis cocta, præſtitiſſet. Quæ ſymptomata Capitanei mortem ante ceſſerint, non refert. At Viduæ tunc adeo languebant ut palpebras non attollere, membra non flectere vixque fari poſſent, rogantes ſolum ſibi ſomnolentis dormire liceret: alterutra lingua tremula facti ſpeciem recenſuit, herbas ex quibus pulmentum parabatur, nominavit: dum huic pulſum explorat, deprehendit ipſum tam languidum, ac ſi ipſæ arteriæ obdormiſ-

cerent; insuper parvum, imo tres circiter ictus intermittentem. Nimirum succus Cicutæ sanguini confusus & ad cerebrum & cerebellum quoque delatus, Spiritus animales torpidos minusque mobiles effecit, non congelando, cum idem Spiritus Vini, ut paulò post indicabo, præstet, sed fundendo in massa sanguinea humores aqueos, illisque aditum ad interiora medullosæ substantiæ parando: hinc quoque sumpta potione largiter sudorem proliciente, discusso sero symptomatum horum authore, Vesperi hora 4. ab illis omnino immunes erant. Supererant sitis & ructus stomachi pisces corruptos sapientes & redolentes, ambo Symptomata ipsis permolesta: quæ neutiquam potioni sudoriferæ tribuenda, cum hujus generis ructus à Theriaca, mixtura simplici, sale C. C. Vol. &c. non exsurgant; nec sitim in malignis post se relinquant. *R. D. P. Guntherus Schmidlin Convent. S. Blasij* rerum Chymicarum gnarissimus, Rusticis asperrima loca Sylvæ Martianæ incolentibus, si pleuritide corripiantur, felicissime exhibet Spirit Theriacal. *Cl. D. D. Joh. Adam Meyeri p. m.* Physic. Lauffenburg: cujus descriptio extat in Libello de Peste ab ipsius Filio *Cl. D. D. Franc. Ignat. Meyero* non ita pridem edito p. m. 66. Vidi ante aliquot annos seni & adolescenti, ambobus linguam aridissimam habentibus, delirantibus, summoperè æstuantibus & admodum siticulosis, à prædicto D. Patre quantum cochlear capit cuilibet hujus liquoris datum fuisse; unde profuse sudarunt, protinus dolore lateris punctorio, æstu & siti remittentibus; linguaque pristinam mollitiem & madorem adipiscente. Liquor iste non multum diversus est à Tinctura Bezoardica Celeberrimi D. D. Joh. Michaelis, quam nuper publici juris fecit Cl. Godofredus Schulz cum Comment. Quam ob rem quoque *Cl. D. Pauli* tum ut symptomata ista corrigeret, tum ut aufferret siquid maligni à Cicutaria ventriculus imbibisset, suasit decoctum suum ex rasurâ C. C. Compositum partim ex refrigerantibus sc. hordeo, scorzonera, succ. Citr.

Cons.

Conſ. roſ. rubr. ſyr. de rub. Id. partim ex malignitati reſiſtentibus, ut rad. contrayerv. Carlin. &c; Item Electuarium ex Diaſcord. Theriac. ſale Fraxin. &c. Die 5. vel 6. elapſo Ipſum gratias acturæ domi conveniunt, pulſu omnino magno ſed juſto tardiore, prorſus ſanæ, niſi quod totum corpus maculis ex rubro ſubnigris, ſubaſperis & ſcabris, magnitudinem ſquammæ Cyprini piſcis æquantibus, minoribus hinc inde interſperſis, pictum eſſet: quas itidem ſudorifero delendas cenſuit. Has effectum eſſe Caloris alicujus maſſæ ſanguineæ impreſſi ex tota reliqua digreſſione facile conſtabit, cum ex maculis iſtis anſam arripuerit prolixe diſſerendi de Cauſa vera, unica & proxima tum febrium malignarum & petechialium, tum morbillorum, ſcorbuti, Luis venereæ & ſimilium morborum, macularum: omnia hic congerere inſtituti mei non eſt: cui Volupe eſt, digreſſionem hanc multis præclaris obſervationibus divitem perlegat, neminem operæ pœnitebit. Apud *Exc. D. Thom. Barthol. Hiſt. Anatom. Cent. 4. Obſ. 46.* Quidam Hafnienſis ex eſu Oleris in prandio, illo finito deceſſit: duæ mulierculæ cæcutientes evaſerunt. Fridericiburgi Arcis Præfectus cum Uxore poſt hujusmodi olus Capite turbatus fuit. Uxor delirare cœpit: delirio ſedato perpetuus Capitis dolor remanſit. Oleribus his ſine dubio Cicutam admixtam exiſtimat. Forte apud Hafnienſem oleri ferocius venenum Cicutâ adjunctum fuit, cum alias tardius enecet, niſi forte Vinum in prandio ſuperbibitum mortem accelerarit, quòd *Plin. & Galen.* crederent. Si omnino ſoli Cicutæ interitus præproperi cauſa attribuenda erit, vix alterando maſſamque ſanguineam refrigerando id efficere potuiſſet, cum pauxillum oleris non niſi lente tale frigus induxiſſet: forte ſi ad omnia Symptomata adſtantes attenti fuiſſent, aliquid ſpaſmodici animadvertiſſent, ægrumque ſtrangulatum potiùs obſervaſſent. Cæcitatem fœminarum fateor equidem humori nervis opticis intruſo deferendum eſſe: verùm illuc vix impingi potuiſ-

potuisset, nisi præcessissent calor humorem fundens, stimulusque meninges cerebri ad corrugationem quandam irritans, quod Cicuta præstitit: nam ante Oleris esum sanæ erant. Perturbatio capitis apud Præfectum & Uxorem, deliriumque apud Uxorem, continuam cephalalgiam post se relinquens, Cicutam non frigore, sed calore nocuisse manifestum est: neque enim frigus Spiritus animales, ut deliraret, exagitare valuisset. Si aliquid de Cephalalgiæ postea continuatæ causa proxima asserendum foret, aliæ Circumstantiæ addendæ fuissent. *R.D.P. Athanas. Kircher. In Scrutin. Physico-Med. de Pest. s.2.c.2 p.203.* æquè illustre ac *Cl. Smetius* testimonium de Cicutæ calore suppeditat, cui eo major fides adhibenda est, quo minùs de ejus frigore mentem præoccupatam habuit: Jam illos narrat enim duos Religiosos in pastu ferculum ex radicibus Cicutæ carnibus incoctis primo loco appositum, fame stimulatos, mortis in olla hospitantis ignaros; mox adorsos: vix cibo in stomachum demisso protinùs virulentam vim explicasse; utrumque protinùs mente captum insignis & exoticæ insaniæ signa dedisse: primum, urgente veneni furore mox in vicinum lacum se præcipitasse, in anserem se mutatum asserendo: Alterum omnibus spoliatis disruptis vestibus, in publicum prorupisse, nihil nisi flumen ad intestini incendij vehementiam exstinguendam appetentem, clamando se in anatem transformatum, sine aquis se vivere non posse. Addit. Medicos cognitis ex totius corporis livore incendiis, tantùm Catharticis, Cardiacis & Bezoarticis mediis effecisse, ut mortem quidem effugerint, veneno aliquousque suppresso, tota tamen vita languidos & tremore paralytico ex veneni in fibras intimas implantatione perculsos, vitam reliquam summis doloribus exantlasse & intra triennium utrumque tandem extinctum fuisse. *Amat. Lusitan. cap.5. Curat.98.* Mercatoris Pisaurensis Filium undecim Annorum, comestis jejuno stomacho Cicutæ summitatibus extra urbem, illico dormivisse, sub

finem

finem Maj. 1556. & à ſomno expergefactum nec vidiſſe nec mente conſtitiſſe ſcribit: verum dubia fide, nam vix credibile eſt quempiam Puero adfuiſſe, alias non reliquiſſent ad torridum ſolem dormientem humi decumbere, adeo ut de ſopore illico puerum corripiente ambigere liceat. Quoniam autem expergefactus nec vidit nec mentis compos fuit, Cicutam quoque in hoc puero calorem prodidiſſe arbitror, ſecus ac *Amatus in Scholiis*, Socratis morte ſeductus, opinatur. Dum domum deportatus brevi diem ſuum obiit, Cicutam etiam in Italiâ lethiferam oſtendit. *Dalechamp. ad Plin. l. 25. c. 13.* qui Caulem viridem à pleriſque edi ſcribit, in notis addit: Eſu Cicutæ, quæ apij hortenſis ſpecie incautum fefellerat, ego quendam novi ad extremum uſque vitæ dementem factum: non ſanguinem ſpiſſando, quod ſucco Cicutæ ex ſemine trito expreſſo & Sole denſato *Plinius l. c.* tribuit, ſic enim potiùs citò ipſum enecaſſet. Plinio id ibidem aſſerente. *Cl. D. Joh. Rhodius in Emend. & Not. ad Scribon. Larg. Not. 179. p. 266.* Coronæ Imperialis virulentum effectum patefecit, cujuſmodi nemo Botanographorum, quod equidem ſciam nobis prodidit: Ita enim ille: Lilij, quod Corona Imperialis appellatur, eandem ferme noxam oſtendit Pataviij Nobilis Germani Pediſſequus, qui bulbum conciſum in patella ex oleo & ſale curioſius frictum poſtquam aſſumpſiſſet, ſimilibus Cicutæ malis correptus vix potentiſſimis auxiliis priſtinæ ſanitati reſtitui potuit. Cum 20. Sept. 1674. labore examinis autumnalis defunctus S. Blaſij hortum cum *R. D. P. Gunthero & Cl. D. D. Joh. Jacobo Benzio* mecum Celeberrimi Monaſterij Medico ordinario perambularem, invenimus bulbum Coronæ Imperialis aeri expoſitum, quem medium cultello diviſi; ſucculentus admodum erat & liquor aqueus ex poris protinus exſudabat, qui ſenſim in ſubflavum mutabatur; ſpirabat fœtorem allio deteriorem, quem *Joh. Bauhin. Hiſtor. Plantar. l. 19. c. 13. p. 697.* viroſum & Colchicum, *Cluſius* ibidem, hircum olentem & nares procul etiam

ferientem ait: extremo linguæ apice deguſtatum compe ri acrem, mordacem, veluti urentem & ſubamarum & paulò poſt aliquantulum linguam corrugantem: quod etiam *D. D. Benzius* obſervavit. Nullus dubito quin ſuccus iſte linguam exulceraſſet, niſi protinùs os frigida colluiſſem. Ex his facile colligere eſt Calidum in hoc bulbo cæteris qualitatibus prævalere & quoniam eadem noxa, qua Cicuta ſolet, Pediſſequum affecit, temperamentis pares erunt. *Miſcellan. Medico-Phyſic. Ann. 3. Obſ. 345. p. 553. Cl. D. Chriſtoph. Rœſler.* ſcribit Comitiſſam ab Hanavv cum Virginibus & famulis inter paſtinacas elixas etiam Cicutam, quas forma & ſapore refert, comediſſe, omnes inde vertigine ceu inebriatas correptas fuiſſe, ſequentibus delirio, ſingultu aliisq; ſymptomatibus gravibus: Addit *Cl. D. D. Gottofred. Chriſtian. VVincler* nullam ex comedentibus mortuam fuiſſe, quia non copioſa paſtinacæ admixta erat & parum ſaltem deguſtarint. Quo vero minus aſſentiam Cicutam frigus ſuum in his exſeruiſſe prohibent me Vertigo, non plurium dierum intervallo ſenſim obrepens, ſed ſtatim, ceu à potu inebriante, Convivas obruens, ſequente delirio, ſingultu aliiſque gravibus ſymptomatibus, à calore potius quam frigore aliquo genitis.

CAPVT V.

VErum ut cunque hæc evincant Cicutam particulis calidis, acribus & aculeatis, quibus abundat, hos effectus in iſtis præſtitiſſe, nullum tamen facile aſſenſum impetrabo; obſtabunt potiſſimum *Dioſcoridis* authoritas, à quo cætera turba, quicquid nominis habet hac in re, mutuata eſt & in ſua transtulit; deinde *Socratis* mors, plauſibile frigus Cicutæ concilians. Diſpiciendum igitur num *Dioſcorides* commode explicari & in partes Cicutam calidam credentium trahi poſſit? φθαρτικὸν quidem κατὰ ψύξιν ἀναιρῶν ſeu *Venenum ſecundum frigus enecans* dicit,

cit, & quomodo vel partes, vel maſſam ſanguineam cœterosq; ab illa pendentes humores & ſpiritus frigefaciat, alto ſilentio præterit. *Galen. l. 3. de Simpl. Med. Facultat.* medicamenta ſimplicia hominis reſpectu exploranda ac prout illum immutant, ratione temperamenti definienda eſſe monet, neutiquam autem ex ſua natura: nam ſic ipſe Cicutam quatenus nutritur, augetur, germinat, fructificat, cum Philoſophis calidam eſſe non refragatur; ad hominem vero collatam frigidam perhibet: at perquam appoſite ſubjicit: οὐ ἐστι μόνον ἀσφαλὲς κριτήριον ἐν αὐτοῖς, ἡ πρὸς ἄνθρωπον πεῖρα, διοριζομένων ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦ καθ' ἑαυτὸ Seu *unum, ſolum certum Criterium* & quaſi *tribunal eſt, illa Exploratio ad hominem* ſeu hominis reſpectu *in illis ſc.* medicamentis ſimplicibus nempe quoad illorum vires. *diſtinguentibus & diſcernentibus nobis in hac Exploratione illud quod per Accidens, ab illo quod per ſe.* Licebit ergo etiam cum bona *Galeni* veniâ inquirere an per ſe, an vero per accidens Cicuta frigefaciat? eoque liberius quia ubique locorum Cicutam ſolummodo frigidam nude & citra rationes prægnantes, ceu rem indubiam, pronunciat. Si itaque frigidiſſima ſit *Cicuta* ut ſequaces *Dioſcoridis* poſtea commentati ſunt, poſtquam ille Venenum ſecundum frigus enecans pronuntiavit, non quidem inſtar nivis aut glaciei ſtatim os, ventriculum aliamve partem, ubi aliquandiu detinebitur, actu ipſo frigefaciet, ſed de potentia in actum deducta vim ſuam explicabit, ventriculo frigoris ſenſum imprimet, ſanguinem ex. gr. in arteriis capillaribus, cavitatem ventriculi, imo, ſi tanta frigefaciendi vis illi ineſt, etiam in arteriis & venis ventriculum ambientibus ita condenſabit, ut vel ad motum ignavior evadat, vel plane ſiſtatur; Spiritus animales ita figet, ut ad minimum villi, aut extrema nervorum in Ventriculum expanſa prorſus ſenſu priventur, denique omnes poros ita conſtringet, ut omne in ventriculum effluvium inhibeatur. At nihil horum apparuit in illis, qui Cicutam per errorem come-

derunt, quin potiùs in Ventriculo ardorem sævos dolores, in solitas succussiones & violentos motus excitatos fuisse, memoratæ historiæ fidem faciunt.

Christina Mæderin Vesperi radicibus adhuc in Ventriculo persistentibus, juxta cardialgiam, querebatur de sensu punctionis & ardoris Ventriculi. *Nobilis Matrona* siticulosa admodum in Ventriculo gulaque immodicum fervorem percepit. Anti peristasin aliquam in Ventriculo causari hic ridiculum foret, quomodo enim propulsus aliorsum sanguis ardorem excitare & tactus instrumentum spiritibus privatum hanc molestiam sensisset? *Jacobus Mæderus* conquerebatur de dolore præcordiorum, crebro singultiit, Vomituriit; ipsius *Soror* natu major vomuit aliæque ex sociis, quæ à Ventriculo stupido & spiritibus animalibus orbato exspectari non possent. *Dioscorides* ipsemet *de Alexipharm.c.11.* inter alia Symptomata, quæ Cicuta efficit, λυγμὸν numerat, ad quem perficiendum requiritur sensus molestiæ præsentis & Vigor aliquis molestiam hanc excutere annitens, isque satis validus si crebro eveniat, ut in *Jacobo Mædero* contigit: & quamvis *Galeno* largiamur, molestiam illam & sensus contristationem in Ventriculo, non solum acre, ut piper, & copia peccans, sed etiam ventriculum perfrigerans parere, ut opinatur *l.3. de Sympt. causis c.3. atq; alibi*; neutiquam tamen propterea frigidissimam aut, prout quidam eo usque prolapsi, in quarto gradu frigidam Cicutam dicere possemus, nam & Venenum & frigidissima ita obstupefacerent Ventriculum, ut molestiam non adverteret, non secus ac Asini Cicuta pasti in Hetruria, apud *Matthiol. Libr.4.in Dioscor.c.74.* qui profundissimo somno & torpore capti, ut non tantum stupidi sed plane mortui viderentur: nisi velimus Ventriculum postliminio expergefieri, non secus ac Asini illi, quibus ceu mortuis pellis ad usum detrahebatur, in medio opere ad sensus redierunt non sine magno excoriantium terrore atque ingenti spectantium risu. Et

quam-

quamvis *Galeno* aliisque *Dioscoridis*, seu Commentatoribus, seu Expilatoribus, ob singultum Cicutam aliquomodo frigidam esse concedatur, nihilominus alias suppetias ad Cicutæ calorem evincendum præbet, *de Alexipharmac.* enim *l.c.* singultui jungit τῆς διανοίας παραφορὰν, seu *mentis abalienationem*, quam plures alii quoque observarunt, ut ex historiis supra recensitis patet, & quidem talem, quæ, ut jam innui, nullo modo à particulis frigidissimis Cicutæ, sanguini & tandem spiritibus animalibus permixtis, sed omnino à calidis orginem duxit, utpote quæ in aliquibus cum furore, in aliis amentia non torpida & somnolenta, sed ineptis & absurdis gesticulationibus sociata fuit. Quod Symptoma tam frequens post sumptam Cicutam est, ut *Galenus* fateatur, *Libr. quod Animi mores Temper. Corp. sequuntur c.3.* ejus nomen Græcum Κώνειον, ab effectu, scil. amentia quam ab ipsa corpus pati cernimus, duxisse; quamvis falso ibidem quoque Cicutæ frigiditati inhæreat. His symptomatibus addit *Dioscor. l.c.* σκοτώματα καὶ ἀχλὺν, ὥστε μηδὲ ἐπ ὀλίγον βλέπειν Vertigines & Caliginem, ut ne minimum videant. Cujus vel humoris, vel vaporis, frigidi sc. an calidi soboles sint? facile divinari poterit ex Vertigine *Matthiæ* Grafen / qui temulenti instar domum properavit & paulo post ad necem usque terribiliter convulsus fuit: item ex historia *Vinitoris cum Uxore apud Matthiolum*, qui amentia & furore ducti huc atque illuc per domum vagantes in tenebris, misere caput, faciem & oculos parietibus alliserunt: ut & illi apud *Johannem Bauhinum*, qui ebrios verius quam aliter ægrotos se monstrarunt. Sive enim Cicuta comesta in Ventriculo perstiterit, sive à Ventriculo ejus succus expressus, in duodenum cæteraque intestina trusus & per lacteas & ductum thoracicum ad cor & cerebrum delatus fuerit, nullo modo credibile est Cicutam in Ventriculo insignes ejus nervos frigore ita afflixisse, ut inde Spiritus animales in gyrum acti fuerint, aut succum ejus ad cere-

brum delatum poros occlusisse alicubi, ut Spiritus animales ad hunc scopulum allidentes retroacti ad inordinatos motus compulsi fuerint: nam frigus enorme potiùs in ventriculo nervos obstupefecisset, & succus frigidus ad cerebrum delatus spiritus sopiisset, quam exagitasset, prout apud illos factum, qui furore perciti huc illuc oberrabant: nec principium nervorum ad Epilepsiam terribilem instituendam stimulassent, ut in Pueris & Puellis evenit. Rectius statuetur Cicutam calidis particulis nervos ad cavum ventriculi penetrantes rosisse & Vertiginem excitasse, non secus ac humores acres in Ventriculo stagnantes ante Crisin, aut bilis in Ventriculum effusa, aut alij humores ex corruptione nidorosa, maxime post comesta fercula valde pinguia, dulcia aut in butyro frixa, illam etiam quandoque cum Visus obtenebratione, efficere solent: Aut si succum ad cerebrum usque pertigisse credemus, verisimilius est illum Spiritus animales ea prorsus ratione turbasse, quâ vinum aliique liquores exagitare solent, eoque magis quia furor comes in quibusdam erat & convulsiones in pluribus subsequebantur. Nec obstant profundi sopores, quibus quidam post comestam Cicutam obruebantur, cum idem Ebriis non solum à Vino, sed etiam à spiritu Vini non raro evenerit; ac potius somnolentia hæc effectus est assumpti liquoris aut succi calidi quam frigidi, qui humores in massa sanguinea fudit ac colliquavit, secumque intra angustissimos poros rapuit, ubi substiterunt, postquam liquorum & succorum particulæ tenuiores à furore aliterve dissipatæ fuerunt: qui humores tamen ipsi evanescunt, nisi gravius symptoma superveniat, ut cuidam apud *Cl. Joh. Bauhinum* evenit, cùm per integrum diem excitari nequivisset, nihilominus convaluit medicamentorum beneficio, quod non nisi hoc spirituum ligamine sublato factum fuit. *Nicol. Fontan. L. Respon. & Curat. p. m. 162.* narrat Fœminam quandam quinquagenariam à peste liberatam somnum capere non potuisse: Consilio cum mulier-

mulierculis inito, acetario sub Vesperam pauculum Cicutæ aspersisse, & ex ejus esu bene subdormivisse: atque hujus usum ad somnum conciliandum continuasse, donec Febri Synocho putrida correpta fuisset: qua post 14. dies expugnata, addit vigilias rediisse, quas cum iteratis vicibus Laudan. op. primum ad grana duo hinc sensim ad grana novem exhibito, abigere frustra conatus esset, se in causam tum pertinacium vigiliarum inquisivisse: quam postquam intellexerit, simulque remedium resciverit, jussisse ut Cicutam solito more acetario inspergeret, sicque denuo optime quievisse. In Respons. ad Literas *D. D. Bethi p.165.* putat Cicutam non habere vim deleteriam suapte natura, nec à tota substantia, seu toto genere, sed quantitate sola lethalem esse, unde in parva quantitate non lædere, sed superatam à calore nutrire, in pituitam & postea in sanguinem converti; nec mirandum si inter coquendum vaporibus frigidis & lentis somnum, cœterorum alimentorum frigidorum ritu conciliarit. Post laudani op. usum nullum somnum secutum opinatur, quia naturæ inimicũ ab illa non blandè prehendatur, propterea non coquatur & sic fumos somniferos nullos sursum ableget; quia præterea Opium magis densum & solidum non ita per corpus distribuatur; denique quia partes calidæ amaræ plures in opio existant, quæ calorem innatum exacuant & pro somnolentia pervigilium concitent: In antecedentibus causatur quoque canalium angustiam, vel ob ætatem, vel ob crassorum & lentorum humorum copiam. Verum nec ista historia frigori Cicutæ patrocinatur: quamvis enim Cicutæ pauxillum ad somnum apud hanc fœminam conciliandum efficacior laudano op. fuerit, nullum tamen indubium argumentum est illam propterea frigidam esse, quin potiùs concludi posset Cicutæ succum cum sanguine ad cerebrum delatum potentius calore suo porulos reserasse, secumque portiones serosas abripuisse illosque oppleviſse atque hâc ratione somnum produxisse, quam vapores frigidos per gulam,

lam, basinque cranij dura matre quadruplicata obvelatam, ostiis penitissime à vasis egredientibus & ingredientibus occupatis, ad cerebrum pertingere, piam matrem perrumpere & ad beatas somni sedes pervenientes ipsam suavi quiete demulsisse: neque enim forte ipse credidit tantillum succi Cicutæ sanguinem, qui largo flumine dum vivimus continue per carotides & vertebrales arterias in cerebrum irruit, frigefecisse ut somnum producere valuisset, cum vel millies à sanguine actu calido superatus fuisset; è contra vero quilibet haud difficulter à se impetrare potest, pauxillum liquoris calidioris facile massam sanguineam, utpote particulis pinguibus & sale volatili abundantem, calidiorem reddere posse, cum sensuum fide, vel pauxillo spiritus vini aut similis liquore degustato, maxime ab inassuetis id manifeste percipiatur. Quæ ulterius de Opio affert, cum non sint hujus loci, prætereo: si quid desideretur peti poterit ex Opiologia accuratissima *Exc.D.D.Georgij Wolfgangi Wedelij*, ubi abunde inveniet, quæ veritatis avido satisfacient. Solummodo addo *D. Fontanum* obiter Cicutæ qualitates hoc in loco explorasse, si enim Cicutæ acrimoniam levicule degustasset, opium propter amaritiem ad somnum parandum vix imbecillius præ Cicuta dixisset. Quod Cicuta tantùm non omnium ore frigidissima dicta fuerit in hunc usque diem, ex omnibus symptomatibus quæ patiuntur illi, qui illam comederant, præcipue ψύξιν τῶν ἄκρων seu Frigus extremorum & ansam & argumentum suppeditasse suspicor: quod quidam etiam apertè fatentur, ut videre est ad *Scribon.Larg.c.47.in notis Exc. D. Joh. Rhod. comp. 179.p 265.* Postquam enim *Scribon.* Cicutam potam caliginem mentisque alienationem & artuum gelationem subsequi scripsisset, addit in notis, illam secundum *Dioscor.* refrigerando perimere sanguinemque ab ea quasi conglaciari, *Aelian. de Animal.l. 4.c.23.* notante. Imprimis vero id manifestum evadit ex *Sante de Ardoynis l.3. de Venen. c.62.* ubi accidentia post assumptam Cicu-

tam

tam evenientia, non eo ordine recenſet, quo *Dioſcorides*, ſed illo quem propria phantaſia & præconcepta opinio dictavit: accidentium apud illum ſeries hæc eſt: *Frigiditas extremorum: Gravitas motus corporis: ſuffocatio & ſtrictura anhelitus: Permixtio rationis: Caligo oculorum: ſubet ſeu ſomnus profundus: ſingultus: dolor ſtomachi: Color labiorum citrinus vel viridis, Corporis plumbeus: Stupor membrorum: durities pulſus; quies venarum pulſatilium & poſt quietem illam Mors, niſi curatio acceleretur.* Forte autem ordo non tanti faciendus eſſet, niſi cauſas tot Symptomatum obſcuraret & fiendi modum inverteret, falſaque pro veris obtruderentur, quod ab *Ardoyno* factitatum fuiſſe, patebit: nam Frigiditatis extremorum cauſam ſtatuit exceſſivam Cicutæ frigiditatem & exſtinctivam caloris naturalis; Gravitatis motus corporis eandem frigiditatem congelantem humiditates muſculorum; ſuffocationis & ſtricturæ anhelitus congelationem humiditatum muſculorum gutturis & pectoris; permixtionis Rationis, aſcenſum vaporum præcipuè ſubtilium ad Cerebrum ejusque Ventriculos; Caliginis oculorum Vapores groſſos aſcendentes ad oculos; Somni profundi, multitudinem vaporum elevatorum ad cerebrum; ſingultus & doloris ſtomachi, motum ſpasmoſum ventriculi, factum ob congelationem humoris illius; Coloris citrini, viridis & plumbei mortificationem caloris naturalis; pulſus duri & quieſcentis congelationem humiditatis arteriarum, remiſſæ illius ſc. duritiei, magis vero factæ, quietis; mortis denique cauſam exiſtere poſt horas tres ſuffocationem & exſtinctionem Caloris nat. totalem. Non injurius *Ardoyno* forem, ſi dicerem illum nunquam Cicutam, ad regulas, quas paſſim *Galen. de Simpl. Med. Facult.* ad qualitatum ſimplicium cognitionem neceſſarias eſſe inculcat, examinaſſe, cum omnia κεφάλαια jejune prætereat, quamvis ejus frigus præter mentem *Dioſcoridis* ad ſummum gradum exaltet: Merito autem reprehendi poſſet, quod plurima ſymptomata in unum cumulum

corraſerit, licet vel nunquam uſu & tractando ægros à pota, aut comeſta Cicuta, Symptomata hæc obſervarit, vel oſcitanter illa expenderit. Si enim unquam his ægris ſerio adſtitiſſet atque illis operam ſuam impendiſſet, haud obſcure percepiſſet etiam hoc Venenum primò virus ſuum in Ventriculo exſerere, cum enim primum ibi detineatur, ibique crudelis hoſtis aliquandiu diverſetur, vix fieri poſſet quin mature noxam perciperet, ob inſignes nervos quibus non ſolum orificium ſiniſtrum, quod στόμα vocatur, ſed quoque pylorus dotantur. Certe primus Puellus antequam convulſiones emergerent, conquerebatur de præcordiorum dolore: Ejus ſoror adultior demum quidem poſt fratris obitum male ſe habere dicebat, quo Ventriculi afflictionem procul dubio innuit, cum rudior ætas, imo quoque alii, ignari loci primario affecti, in Ventriculo male habentes hac ratione ſemet explicent; quod ipſum Vomitus poſt dimidiam horam ſubſequens amplius confirmavit: Apud ſororem natu minorem pater ſenſit præcordia à tumore magna vi percuti, unde ſingultiit, ejulavit, facies erubuit, quæ ſymptomata potius ventriculi quam alterius ab æquo rerum æſtimatore cenſebuntur. *Matthias* Graff à duro patre educatus nec poſt vertiginem, nec poſt primum inſultum Epilepticum ullas querelas edit, at Ventriculum à tormentis immunem fuiſſe non credibile eſt, vix enim corpus illud tumidum diaphragma percutiens & ſingultus ſonoros pariens, alia pars quam ventriculus erat: de quo paulo inferius dicendum plus erit. Soror ipſius tarde quidem de præcordiorum dolore cum ſenſu punctionis & ardoris conqueſta fuit, at neque etiam de ullo alio ſymptomate alterutrius partis: quæ cum Vomitu concitato evanuerint, non niſi ſoli Ventriculo attribui poterunt. Symptomatum ſeriem, quam alii poſt comeſtam Cicutam obſervarunt, hic non repeto: hæc ſufficient ad demonſtrandum Ventriculum primo graviter affici. Interea nulli mirum & paradoxum alia quoque Sympto-

mata

mata ſuperveniſſe videbitur, qui Veriverbium *Galen. l. 1. de Symptom. Cauſ. cap. 7.* perpenderit: οὐδὲν οὕτω μέρος οὔτ' ἀκριβῆ τὴν αἰσθήσιν οὔτε τὰς ἀρχὰς ἑκατέρας ἑαυτῷ συνδιατίθησιν, ὡς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς addo καὶ τοῦ πυλωροῦ cum æquè nervis abundet ac orificium ſiniſtrum: qui hujus illuſtrationem expetit locum ipſum adeat.

Singultum autem & ſtomachi dolorem proxime à ſpaſmo quodam & hunc ab humorum ventriculi congelatione originem duxiſſe, quis in animum inducere poſſet? quis perſuadebitur ſanguine ventriculum vivificante congelato, ſpiritus animales, ſenſus & motus præcipuum inſtrumentum, integros perſtitiſſe? Cujus beneficio his abolitis moleſtiam ſenſit? Quomodo ſpiritibus vel fugatis, vel perditis fibræ validiſſimos motus, qui in ſingultu & Vomitu manifeſti ſunt, perficere potuerunt? Utique enim ſi tanta ſeu congelandi, ſeu conglaciandi vis Cicutæ ineſſet, hic primum ſe exſeruiſſet, cum glaciale hoc venenum ad hos humores & ſpiritus proxime pertigerit, adeo ut neque ſtatim poſt aſſumptionem nec demum extremis jam frigefactis evenire potuiſſent. Unde & quibus ab oris venerunt Vapores ſubtiles delirij, groſſi caliginis oculorum, copioſi ſomnolentiæ authores? An à Ventriculo ubi gelu detinetur? Aut ab inteſtinis, ad quæ contenta ventriculi ab inimico hoſpite fugata fuerunt? Num ab hepate ex inteſtinis fugitivum aliquem liquorem trahente & per Venas Jugulares lente primum ſubtiles, poſtea groſſos parcius, tandem magnam vim, nebulæ inſtar, ad cerebrum rationis & ſenſuum regiam ſedem amandante? Credebatur enim Ardoyni tempore hepar ex inteſtinis Chylum trahere, illum in ſanguinem mutare & tardo greſſu tandem quoque ad cerebrum portionem per venas mittere. Anne forte immediate orificio ventriculi non rite clauſo Vapores per gulam ad baſin cranii pertingentes in cerebrum irruperunt? Qualis liquor in vaporem reſolvitur? An ille qui ex Cicuta elicitur,

aut alius in ventriculo, inteſtinis, Viſceribus, aut denique in vel extra vaſa ſtagnans? Qualis ignis vel calor liquorem in una memoratarum partium reſolvens & in halitus convertens? Si Cicuta tam frigida ſit, ut calorem nativum extinguat, unde extremorum frigus oboritur; ſi humiditatem muſculorum in artubus, pectore ac gutture & ſanguinem arterioſum in Venis pulſatilibus congelet, ſi denique calorem penitus mortificet ac labia colore citrino aut viridi, habitus plumbeo deturpentur, humores potius denſabuntur, quam attenuabuntur, viæ vaporibus intercludentur & Calor, vaporum parens, à Cicuta exſtinguetur. Et licet forte concederetur Cicutam quoque particulis calidis præditam, quod quibusdam non abſurdum videtur; at tantillum à ſummo frigore obrueretur adeo, ut ne minimam vim exſereret: potiores effectus ſemper penes illud eſſent nec unquam particulæ calidæ emergerent. Et licet forte ex Cicuta liquor aliquis eliceretur, aut ſtagnans alias in Ventriculo, ob Calorem per quandam antiperiſtaſin fortiorem factum reſolveretur, protinus tamen Vapores antequam ex ventriculo exirent condenſarentur, cum præſente ſingultu & cardialgia jam humores congelati ſint & antequam hæc ſymptomata eveniant, quoque tota maſſa ſanguinea conglaciata exiſtat, adeo ut nec ulterius progredi, nec uſque dum cerebrum attingerent, ſupereſſe poſſent. Alias Congelati in monte *S. Gotthardi Alpium Helveticarum* nec delirant nec convelluntur, ſed placidiſſimo ſomno obruuntur, donec non amplius evigilaturi obdormiſcant, & mortui colorem fere naturalem obtinent. Anno. 1634. poſt Feſtum Nativitatis Mercatores quidam ex nundinis Argentinenſibus domum redituri, in Sylva Martiana proditorie trucidati atque aliquandiu in nive ſepulti, demum poſt aliquot dies huc delati & in Cœmiterio omnium conſpectui expoſiti fuerunt: omnes nativum colorem retinuerunt ac dormientibus quam mortuis ſimiliores viſi ſunt. Alia facie ſuffocati apparent. Etſi

vero

vero ἡ ψύξις ἄκρων seu frigus extremorum plausibile argumentum ad Cicutae frigus cudendum videri posset, infirmum tamen est, nam idem in Febribus acutis, à causa calidissima pendentibus, evenit, Juxta *Hipp. s. 4. aph. 48. & s. 7. aph. 1. It. Prognost. S. VIII. p. m. ed. Lindan. 454.* Ubi extrema vocat τὰ ἔξω, ἀκρωτήρια & in *Prognosticis* exprimit nomine capitis, manuum & pedum. *Gal. in Comment. ad aph. 48. s. 4.* ait, extremis frigidis interna uri in febribus intermittentibus se neque vidisse neque quomodo fieri possit animo capere posse: φαίνεται δὲ μόνον τοῖς ὀλεθρίοις ὑπάρχοντα καύσεις, ἢ εἰ βούλοιο καλεῖν ἑτέρως, τοῖς κακοηθεστάτοις, οἷον λιπαρίαις: ἄλλος δ' οὐδεὶς πυρετὸς διακαίει τὸ βάθος ἐψυγμένου τοῦ δέρματος; potiùs nimirum manifestum hæc solum supervenire Causis perniciosis, aut si velis aliter vocare, malignissimis, quales Lipyriæ: nulla vero alia febris interna urit, cute existente frigida. *In Comment. ad Aph. 1. s. 7.* Symptoma hoc supervenire in acutis scribit φλεγμοναῖς σφοδρόταις τῶν σπλάγχνων inflammationibus vehementissimis viscerum, nisi enim magna adsit inflammatio externa non frige fieri, sed quoque calere. Idem quoque tradit in *Comment. ad Prognost. Hipp. c.* Cui assentitur quoque *Celeberr. Sennert. l. 2. de Febr. c. 16.* Causaturque inflammationem magnam & vehementem aut Erysipelas visceris alicujus, præcipue Ventriculi. Tum *Gal.* tum *Sennertus* opinantur à parte inflammata spiritus & sanguinem, ceu à Cucurbitulâ, introrsum trahi. In Febri epidemia jam per quinquenium non solum in his locis sed prope per universam Germaniam grassante non raro observatum fuit, cum partium internarum æstu extrema friguisse. Dum hæc scribo Ancilla quædam robusta & carnosa ante annum ab hac febri congruis feliciter curata, circiter d. 12. Jul. 1676. iterum male habere cœpit, conquerebatur de Ventris, præcordiorum & Lumborum doloribus, qui nocte post somnum ipsam affligere cœperunt, appetitus imminuebatur, sitiit, caput doluit, delassabatur, quandoque diarrhæam patiebatur: neglexit morbum nisi

quod Venam ſecandam curarit: noluit decumbere: à Vino non penitus abſtinuit. d.16. Jul. decumbere cœpit, noluit tamen lecto affixa eſſe, cum ſororibus jocabatur: abhorruit Medicum & medicamenta. 17. Jul. Circa Veſperam crebrius bilioſa dejecit, unde ſummopere debilitabatur & extrema frigebant: nocte appropinquante extrema brachia cum manibus ultra cubitum & pedes ſupra genu gelidiſſima erant: mortem in propinquo credebant aſtantes: præ anxietate Corpus hinc inde jactavit: circ. 10. noctis vomuit mucoſa ad lib. 5. A vomitu quietior evaſit, non tamen penitus incaluit. d. 18. Jul. vocor: manus frigidæ & lividæ: Frigebant quoque frons, naſus, aures: labia pallebant: pulſus erat freq. cel. parvus & debilis: reſpiratio per vices debilior: lingua arida: ingentem patiebatur ſitim: in ventre ſe æſtuare dicebat & aliquomodo, non tamen vehementer dolere: dejecit flava: urina tinctiſſima pene rubra craſſa: mente conſtabat. Poſt meridiem oculi convellebantur: frigus extremorum intendebatur, Veſperi deliravit cum vehementia quadam, brevi tamen ad mentem rediit: naſus incaluit: ſitis remiſit. Poſt medium noctis cum anxietate magis rurſus algebant. d. 19. Jul. mane hora 4. vivere deſiit. Poſt obitum multum fæcum nigrarum & Veſperi cruor ex ore emanavit. Idem aliis quoque evenit qui morbum negligentes Vinum biberunt; aut imprudentes pil. purgantes ſumpſerunt, quod Chirurgus quidam 1665. Febri Ungarica valde ſæviente, magno damno expertus eſt: nam excitatis torminibus Ventris cum ardore partium internarum, extremis frigidis brevi vitam cum morte commutavit. *Hipp. ſ. 7. aph. 26.* ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίαν, ἀκρόψυξιν ψύξιν fieri indigitat. *Viſcherus in Comment. ad hunc Aphoriſmum* non putat *Hipp.* hic loqui de dolore, quem magnitudo inflammationis internæ efficiat, cum à dolore vehementi, ſc. partium imi ventris nervoſarum & ſenſilium, non minùs intro revocetur quam ob magnam viſcerum inflammationem. In prolapſu inteſtinorum ad ſcrotum

tum & in fœminis extra inguina, compressis fortiter intestinis, flatibus & excrementis descensu denegato, quamvis integer Clyster aliquando apud Fœminam quandam per os reijceretur, & omnes crebro eructarent, quandoque mucosa, biliosa & assumpta evomerent, sæpe vehementissima tormina, maxime circa umbilicum cum extremorum frigore oborta fuisse observavi, citra intestinorum inflammationem, nam repositis intestinis & flatibus ac excrementis per alvum exoneratis, non solùm à dolore liberabantur, sed protinus quoque in toto incaluerunt. Vir quidam literatus, obesus mitissimi animi, nephritidi obnoxius, cum denuo sævo paroxysmo corriperetur, ac per biduum cum crebro vomitu misere torqueretur, nihilominus obambulans, subito in extremis perfrigefieri cœpit cum magna virium prostratione & post paucas horas, magno suorum luctu vivere desiit. Aliquoties observavi in dysenteria lethali apud adultos per dies duos, imo tres, artus nasum & aures gelidas habuisse: non tamen ausim dicere illos absque magna inflammatione hoc Symptoma passos fuisse, cum illius vestigia non obscura in cadaveribus repererim. Illustrissimus quidam Dominus ante aliquot annos ex esu fructuum immaturorum Diarrhæa cum torminibus primum affligi cæpit; opinabatur Colicam esse, quam spiritu vini hausto mitigare conabatur, cum illam pridem in Alsatia ex suasu Chirurgi cujusdam brevi, epoto Spiritu Vini simplici sopiisset; Verum non solum dysenteria inde summopere exacerbata fuit, quin etiam intensissima sitis, ineffabilis cruciatus cum ardore in ventre, crebro singultu, quandoque accedente Vomitu, excitata fuerunt, extremis prorsus gelidis ad quartum usque diem. Præ doloris & ardoris vehementia ventri in pavimentum conclavis prostratus incubuit, ac se tristi spectaculo misere volutavit. Excrementa tandem nigra, quovis cadavere fœtidiora excrevit, & paulò pòst diem suum obiit. Ante aliquot annos Fabri stannarij nostratis Uxor, fœmina robusta

alias,

alias, ex Rhætiâ oriunda, jam ſexagenaria major Radicem Hellebori albi in cincinnum complicatam ex Rizotomi conterranei ſuaſu integram Vini dimidiæ Menſuræ immerſit: cum iterato de hoc vino bibiſſet, in prandio quoque veſperi ſubito ſummopere circa præcordia angi & dolere cœpit ac humi proſtrata fuit, extremis frigidiſſimis, citra leipothymiam, ſudore frigido undique emanante: cum in procinctu convulſiones eſſent, vocatus infudi juſculum, unde vomuit & paulo poſt exhibita aq. Cord. offic. ſenſim melius habere cœpit: at diu de dolore compreſſivo circa præcordia conquerebatur. Memini quoque Vomitoria alia ex Antimonio & Vitriolo albo; item quoque purgantia frigus extremorum non momentaneum ſed etiam per horas durans effeciſſe; maxime, ſi quantitate à Medico, aut in regimine, ut loquuntur, à ſumente erratum fuit; & non raro etiam ante hypercatharſin extrema frigebant. Si omnes venenorum Claſſes evolverem, vix ullum forte eſſet quod non vel brevi poſt aſſumptionem, vel certe non diu poſt illam, antequam enecaret, in extremis frigus excitaret, ſive rodens, ſive putrefaciens, ſive alia quacunque occultiſſima qualitate præditum eſſet. Napellus exempli loco ſit: illum *Santes de Ardoynis. Lib. 2. de Venen. cap. 1.* plantam ex Venenis deterioribus magisque perniciosis & calidum & ſiccum in quarto gradu eſſe ſtatuit ac etiam hominem drachmæ dimidiæ pondere interimere dicit. Dum nuper radicem tranſverſim apici linguæ admovi, primum ſuccus ſubflavus ex poris ſudans dulcis apparuit, mox leviculè conſtrinxit, at protinus ardorem poſt ſe reliquit in particula illa quam attigi, eum vix aqua eluere valui, quin toto die ſenſum ambuſtionis quendam paterer: nihil vero animadverti eorum, quæ *Helmont. in Idea demente* poſt deguſtatam levicule obvenerunt, cranium nulla Zona ſtringebatur, non animus turbabatur, nec poſt 2. vel 3. horas Vertiginem ſentiebam: Et quoniam *Helmontio* nihil amplius quicquam horum poſtmodum contigit tametſi

aliquo-

aliquoties de eodem Napello deguſtarit. Forſan hæc accidentia ob aliam cauſam evenerunt, mensque ab alienis ideis occupata Archeos ſuos turbavit. Quamvis autem *Napellus* ipſo *Ardoyno* aliiſque fatentibus, calidiſſimus exiſtat & cauſa Apoſtemationis labiorum & linguæ ſit fortis inflammatio ab exceſſiva ejus caliditate proveniens, nihilominus Extremorum frigus effeciſſe apud *Matthiol. in Comment. ad Dioſc. l.4. c.73. Edit. Baſil.* Pragæ in Latrone obſervatum fuit: Huic primum drachma radicis Napelli cum Conſerva Roſarum data fuit, ad ſeſqui horam alteram & poſtea aliud pharmacum ex ejus caule, foliis, floribus & ſemine paratum; duabus horis tranſactis nullum ſymptoma excitarunt, verum una hora adhuc elapſa de laſſitudine ulcerosa, imbecillitate magna & Cordis gravedine conquerebatur & quamvis ſatis audacter loqueretur, nullo mentis incommodo & vividis oculis *Matthiolum* intueretur, conſpexit tamen ille frontem frigido ſudore madentem & arterias jam fere obdormiſcere animadvertit: poſt antidotum propinatum in ſyncopen quidem incidit, verum refocillatus de frigore conquerens, paulopoſt putrida, bilioſa & livida vomitu rejecit, quo ſe non parum adjutum fatebatur: dum Medici juſſu à ſomno arcetur, obmutuit, nulloque alio ſymptomate ſuperveniente obiit, facie livida facta acſi laqueo ſuſpenſus fuiſſet. Alii Latroni ibidem Rad. Napelli drachma data, circa umbilicum veluti globum effecit, qui inde ſuperna petens in poſticam capitis partem frigidam quandam auram diffundebat: inter alternantes laterum paralyſes ajebat univerſas corporis venas frigeſcere. Hic ſeptima poſt datum Lapidem Bezoar hora, vita deſperata, convaluit. Huic lingua nunquam intumuit, quamvis Napello piperis ſaporem ineſſe percepiſſet. Memoria & Conſideratione digniſſima eſt hiſtoria *Rei* apud *Schenk. Lib. 7. Obſ. 7.* cui incœnato rad. Napelli drachma data fuit, qui perpetuo de duritie quâdam frigida, ac ſi lapis quidam in ſtomacho foret, conquerebatur, quamvis aliquoties eo

die vomuerit ſedesque habuerit. Credebatur à Lap. Bezoar granis quinque convaluiſſe, licet ipſe quoque peſſima Symptomata pertulerit. His ὠφελιμώτερον videbitur *Spiritum Vini* etiam non magna Copia aſſumptum Extremorum frigus peperiſſe: quod tamen cum *Exc. D. D. Emanuele Hurtero Collega meo gratiſſimo* illudque non momentaneum ſed per horas durabile d. 14. Decembr. 1673. obſervavi; quod forte quoque aliis evenit qui nimium ſe hujus ſpiritus ingurgitatione obruunt. Puer I. O. tredecim circiter annorum robuſtus & vegetus, mane poſt ſeptimam ſpiritum Vini prælibavit, quem pro patre apud Victorem comparavit; multum enim bibere auſus non fuiſſet, quia Patri duriori ſeu dolus, ſeu furtum innotuiſſet: Poſt octavam matutinam Templum adiit, mox temulentus factus ob magnam dormiendi neceſſitatem ſcamno incumbit, ſomno obruitur; paulo poſt ad vomitum ſollicitatur, egerit portionem Spiritus vini cum aliis in ventriculo contentis, è templo quaſi ſemi mortuus ad vicinas æditui ædes deportatur; in hypocauſto probe calefacto perpetuo dormire cupiebat: ſuccutiendo, vellicando & acclamando unum alterumve verbulum extorquebatur, tandemque ſe Spiritum Vini bibiſſe faſſus eſt: decima antimeridiana vocatus, inveni illum pallidum, extremis frigidum, prorſus ſomnolentum; erecto Corpore nutantem ac ſi collum perferendo capiti impar eſſet: vomituriit: eructavit crebro, ructus ipſiſſimum Vini Spiritum redolebant: ſemper oculis connivebat; ignarus ubi locorum eſſet, quiritabatur. Statim propinavi Lactis tepidi uncias ſeptem circiter cum olei Oliv. Cochl. ij. mox ad vomitum ſtimulabatur, quo parum ejecit: naribus alternatim Sp. Salis Armon. Urinoſum & Ol. ſuccin. admovi: acceſſit tunc quoque *D. D. Hurter.* Perdurarunt aliquo uſque ſymptomata. Ante 11. rurſus Lac cum oleo propinatum fuit: verum non amplius vomuit. Interea adſtantes perrexerunt ipſum vellicando & ſuccutiendo vexare, unde excuſſo torpore, moleſtiarum

per-

pertæsus è lecto vegetus surrexit, aliquandiu in hypocausto obambulavit & ante 12. domum in suburbium properavit, magis currendo quam eundo : nihilque adversi ab illo tempore huc usque perpessus est. Novi denique quam plurimis Extrema non per momenta, sed aliquandiu friguisse, mane imprimis, quando prævia anxietate Vomitus instabat, nec incaluisse donec magno nisu vel aquam spumeam, vel viscidam, nunc insipidam, nunc salsam, nunc acidam, quandoque ceu Vitriolaceam & post multos labores tandem biliosam evomuerunt. Sed satis de his: nunc operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo nimirum ab his frigus in extremis producatur? Nemo negabit Extrema cum partibus internis æquali calore præditum iri, quam diu sanguis calore & spiritibus illustris inoffense per arterias quaquaversum dispergitur ac superfluus in venas recipitur, ad cor currit atque ad extima recurrit: non enim aliunde quam à sanguine calent: quam primum vero ejus affluxu defraudantur nec salutari nectare sufficienter irrorantur necessario frigebunt. Ante omnia monendum est in memoratis casibus non eadem ratione extremis partibus sanguinem denegari: culpa enim nunc deferenda est sanguini, nunc viis per quas ad extrema properat, nunc cordi, ceu primo motori, quod dum homo vivit, in defesso labore & continuo nixu sanguinem longe lateque propellit. Deinde certum est sanguinem è corde citra ullum selectum ad extrema protrudi, nec calidiorem internis destinari, frigidiorem artubus aliisve ultimis & remotioribus impertiri; aut particulas seu alimentorum, seu medicamentorum, calidas & frigidas ventriculis illatas secerni ac prudentia quadam & pro lubitu vel ad interna, vel ad externa amandari : constrictis enim validè cordis ventriculis sanguis ibidem sibi similis, qua data porta, citra ullam cunctationem ad segregationem necessariam, pleno impetu, ruere cogitur: quod ideo præfandum arbitratus sum, quia in scriptis Medicorum sæpè occurrit quædam

medicamenta & Venena ex diverſis particulis compingi, quæ ſanguini quoque redditæ illique immixtæ calidos & frigidos effectus diverſis in locis, ceu mente quadam præditæ, edant. Denique ſi ullibi, hic omnino attendendum eſſe ad illud quod per ſe, aut per accidens fit, neceſſarium exiſtimo, ſeu diſtinguendos eſſe proprios rei effectus, ab illis qui aliam ob cauſam ſequuntur: Alij hos effectus nonnumquam poſitivos, aut privativos nuncupare ſolent. Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima Capillamenta arteriarum & venarum tranſeunda ſi coaguletur intra vaſa, quod in Febribus malignis & Petechialibus fieri prolixe contendit *Exc. D. Simon Pauli in παρεκβάσει de Vera, unica & proxima Cauſa febrium malign. & Petech. &c.* Cui quoque alij aſſentiuntur atque eo quoque Spina *Helmontij* collimat. In Febribus iſtis jam ultra quinquennium his in oris ſævientibus extrema frige fieri plerunque, non tamen ſemper, cum ægri interitu frequenter obſervatum fuit. An coagulatio indubiæ veritatis ſit? non diſceptabo, non poſſum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum tum Patavij tum his in oris eaſque periculoſiſſimas & enormes ſæpè evenire obſervaſſe, non niſi à ſanguine tenuiſſimo, admodum fluxili, fervidiſſimo extrema arteriarum capillamentorum oſcula reſerante, quam in Virgine jam letho vicina cum *Exc. D. D. Eman. Hurtero* non ita pridem non niſi Jchthyocolla in juſculis carnis & Aqua pro Emulſione amygdal. dulc. cocta, ſc. ſanguinem incraſſando compeſcere valuimus: quod poſtea in aliis caſibus facere conſuevimus non ſine exoptato ſucceſſu. Præterea ante triginta annos & quod excurrit hic Tribuno Plebis in principio hujus febris venam ſecandam curavi, verum tantum abfuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in ſanguine, ut fibroſum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repoſitum concreverit unquam: id poſtmodum aliis temporibus comperi quamvis rarius in febribus malignis

& fere

& fere nunquam nisi primo die Venæ sectionem & quidem solummodo in plethoricis & assuetis, urgente simul pleuritide, &c. nunc suadeam. Denique Ego aliique mecum non sine valetudinis damno in cadaveribus hac Febri interemptorum dissectis, non hanc coagulationem sanguinis in ventriculis Cordis & vasis majoribus invenimus, sed potiùs pulmonum, hepatis, mesenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus: de qua re videri poterit *Cl. Spigelius de Hemitrit.* Et si qua aliquando occurrit cruor concretus, non multum absimilis fuit illi, qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur; nam calentia adhuc cadavera humana aperire pietas prohibet. At posito sanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vasa pervadere non posse, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda est: nam ipsemet *Exc. D. Simon Pauli in l.c. §.19.* Calorem in sanguine, qui ipsissimæ Febris est, postquam calorem Febris Ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à baln. Mar. in putrida à baln. Arenæ, in maligna & pestilenti similem statuit ab igne aperto profecto: & licet dolose benignus & blandus plerunque appareat, insigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. sc. à sero & sanguine adustis ut refert §. 17. Et quis tota massa sanguinea supra modum effervescente particulis gelidis locum superesse in animum inducere sibi posset? unde etiam *D. Sim. Pauli in hac digressione* nullibi tales admittit ac potiùs coagulationis causam à salino principio derivat. *Exc. D. Joh. Sigismund. Elsholz. Clysmat. Nov. c. 5. p. m. 24.* in venam jugularem & cruralem animalis refert injecisse *Cl. D. Fracassatum Anatom. Pisan.* aquam separatoriam, sed debiliorem, animal actutum interiisse, omnem sanguinem coagulatum magis in vasis quam circa intestina fuisse, majoribus quoque vasis fissis, forte per naturæ impetum. *Idem D. Fracass.* alteri Animanti

Spiritum Vitrioli infudit, quod tardius, prægressa Epilepsia, interimebatur: in hoc cruor quidem coivit, at in grumos separatus, similes fuligini fornacis. In Cane Spir. Sulphuris per siphunculum iteratis vicibus infusus ipsum non interemit, imo famelicum effecit. In alio Cane ol. tartari immissum sanguinem non inspissavit, sed fluidiorem & rubicundiorem effecit. At quis aquam fortem, aut Spiritum Vitrioli à multis causticum creditum, affirmaret frigore coagulationem effecisse? *Idem Cl.D.Elsholz. Destillat. Curios. c. 16. p. 68.* §.8. aliquod Coagulationis liquidorum exempla tradit; p.73. in sanguine humano ab extractione calente adhuc, à spiritibus istis mineralibus inter alia quoque grumescentias & coagulationes advertit, quibus subjungit p.75. observationes *Cl.D.D. Godofredi Leisneri* in sanguine & sero hujusmodi spiritibus instillatis factas: ubi leguntur coagulationes à Sp. Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, liquore Nitri in sanguine Scorbutici productæ: quod etiam in aliorum sanguine evenisse, ibidem legi poterit: neque enim omnia exscribere animus est: sufficiat ostendisse Coagulationem à calidissimis in sanguine effici. Interea observationes illæ merentur ut attentè considerentur ceu magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures Virorum istorum doctissimorum Solertiam in experiundo imitarentur; certe non tot frigida & jejuna sæpè è cathedris resonarent, aut Theatra implerent. Ex observationibus his hoc quoque notatu dignum est, Sal tartari in Cane sanguinem fluidiorem & solito rubicundiorem effecisse l. 4. Spir. Salis Armoniaci in scorbutici sanguine nullam mutationem Obs. 1. ut nec in Phthisici obs. 2. effecisse: in alio scorbutico cum lap. Hæmatit. d. colorem intendisse; in hæmoptoici grumo nihil impressisse. Ex quibus patet, non omnia salia coagulare, sed solummodo acida: alkalica potiùs fundere & colorem intendere, quod quoque fecerit Sp. Salis Armoniaci colorem rubicundiorem parando, ac si alkalicis magis cum sanguine conveniret, quam ut illum

lum destruerent, si solummodo non in magna Copia immixta sanguini fuerint. Alias serum sanguinis calor quoque conspissat, quod non solum videtur sero sanguinis seorsim in patina prunis ardentibus subjectis calefacto, sed quoque in pleuritide & febribus putridis sanguine V. S. emisso, qui densa sæpe nunc subflava, nunc grysea, nunc subviridi pelle obducitur, vere hujus sobole; item in catharris coryza & broncho, in vulneribus & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conspicitur. An vero serum à Calore febris quoque ardentissimæ spissius & tenacius redditum, sanguinem minutissima capillamenta permeaturum remoretur, unquam? non facile asserere velim, cum ob perpetuum impulsum concretioni nulla mora concedatur, & si qua daretur, præter extremorum frigus tumores, vel certè tubercula pullularent.

Extrema quoque frigefient si penus sanguinis nimium exhauriatur in febribus ardentibus, quod fiet si in Causo aliave febri maligna nihil comedant, neque phrenetici bibant; aut si his febribus hæmorrhagiæ enormes superveniant, quod non raro evenire quotidie observatur; quibus accensendæ sunt dejectiones pice nigriores, fœtidissimæ, quæ nihil nisi cruor extravasatus, diu in cavo intestinorum detentus & corruptus existunt, cujusmodi erant Excretiones Illustrissimi Domini in dysenteria funesta & ancillæ febri maligna extinctæ.

Nonnunquam in Cordis Ventriculis corpora alba, densissime compacta & profunde cavernis ventriculorum radicibus plurimis infixa & quasi implantatata, ab *Ampl. D. Nic. Tulpio & Exc. D. Malpighio* non inepte Polypi vocata reperiuntur, quæ ramos per cavam sursum deorsumque, ex utroque ventriculo in pulmones ac per aortam, eosque in plures surculos subdivisos emittunt, sanguinisque liberaliorem distributionem impediunt unde illi qui hujusmodi polypos in corde gestant, facie livescunt, aut admodum pallent, in extremis levi ex causa frige-

fiunt.

fiunt. Non tamen hic locum habere videntur; nam ſenſim generantur, neutiquam vero paulo ante mortem, aut demum frigefacto cadavere, prout pellis cachecticorum & pleuriticorum grumoſum ſanguinem operiens producuntur, ut vel imprimis ventriculorum cordis & quatuor fontium vitæ inſignis amplitudo demonſtrat, ac potiſſimum in Valetudinariis, morbo chronico, aut pertinaci cachexia affectis inveniuntur. Si verò ſubito ſimiles polypis grumi etiam in cordis Ventriculis gignantur, non niſi à ſpiritibus mineralibus ſupra nominatis, aut humoribus ſimilimis, id eſt acerrimis, neutiquam frigidis è ſanguine coagulato ut jam dictum eſt, naſcentur.

Extrema denique frigebunt, utcunque ſanguis naturaliter caleat aut p.n. ferveat, ſi non valida & indefeſſa cordis contractione propellatur, nam licet ſæpe extimæ partes ſanguine abundent, niſi ſingulis momentis novus accedat, effœtuſque ad Cor retrudatur, brevi calor ſanguinis perit & niſi protinus ſuppetiæ ferantur cum parte extinguitur ac veluti emoritur. Ob varias autem cauſas Cordis motus vel imminuitur & elangueſcit, vel penè ſuccumbit, vel inhibetur quo minus contenta ſolita ratione propulſare valeat: omnes huc accerſere non neceſſum eſt: ſufficiant illæ quæ præſenti inſtituto inſerviunt ac potiùs in Calidorum quam frigidorum cenſum veniunt. Imminuitur languidusque evadit cordis motus potiſſimum ob Spiritus ab æſtu in cauſo ſimilibusque febribus diſſipatos nec reſtauratos, propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abſtinentiam: aut quia pereunt ob ſudores diaphoreticos, aut diarrhœas colliquativas, febribus malignis nimium quam familiares. Ignavior redditur cordis motus ſpiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut Conſtat ex *Exc. D. Willis Anatom. Cerebr. & Exc. D. Lovveri de Corde* experimentis, à narcotico ſtupefactis, ut Puero à Spiritu Vini evenit & aliis qui opio abuſi ſunt: quomodo vero hæc Spiritus afficiant alibi dicendi locus erit. Vidi aliquot

gangræ-

gangræna nunc cum pleno ſphacelo, nunc incipiente inteſtinorum, renum, item pedum correptos, Extremorum frigus non per horas, ſed dies aliquot ſuſtinuiſſe. Quidam Colica male tractata, alii Enterocele neglecta, etiam poſt inteſtinorum repoſitionem, præterita æſtate quidam poſt nephritidem calefacientibus internis & externis inunctionibus & inſeſſibus fervidiſſimis exacerbata, jam ſopitis omnibus doloribus bona quæque ſperantes, extrema propè gelu frigidiora tangenda præbuerunt. In pedum extremorum & tibiæ parte vero ſphacelo correpta, ſed ſuperficiario nec ultra cutem penetrante, integris muſculis eorumvé tendinibus frigus hoc non ſunt experti, inter quos erant Reverendiſſimus quidam Abbas 76. ann. & ſereniſſima quædam Princeps 78. ann. & Illuſtriſſimus quidam Comes 50. ann. qui omnes hæc ante biennium perpeſſi, in hanc uſque diem ſatis commode vivunt. At ſi profundius ſerpat, etiamſi ultimos tendinum apices in pedum digitis ſolum corripuiſſe videbatur, à frigore & vitæ diſcrimine, maxime ſenes & in principio neglecto ſphacelo immunes non erant. A partium fere vel etiam penitus emortuarum muſculis & tendinibus non fibrillæ aliæve portiones ſolidiores in venas, ſed ichores reſorpti fuerunt. Hos utcunque calore prope actuali privatos, non frigidos per ſe cenſendos arbitror, quia febres ad ultimum halitum perdurantes & deliria excitarunt, cum intenſiſſima ſiti & quamvis deliria tandem ceſſarint, ſana loquti ſint ac compoſita mente adſtantibus ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerii in maſſa ſanguinea plenum ſignum erat, cum hæc quoque Cauſo aut phrenitide affectis ante obitum contingant, minus turmatim ſc. particulis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & Vertebrales irruentibus.

Cor licet muſculus jam olim ab *Hippocrate* vocatum fuerit & à Recentioribus non ſine ratione ſc. ab *Exc. D. Nic. Stenone*, *Exc. D. Lovvero*, *Exc. D. Willis* aliisque his annumeretur, præter

necessitatem perpetuo se movendi impositam, hoc peculiare insuper habet, ut à quibusvis animi pathematis & aliarum partium etiam remotissimarum doloribus ejus motus pervertatur, nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur, aliquando nunc brevius, nunc longius suspendatur & penè subsistat: sc. pro ratione animi pathematum & dolorum. Magis tamen à doloribus afficitur & non raro mire compatitur, si partes illæ affligantur quæ eorundem parium nervorum cum Corde participes sunt, scil. Ventriculus, intestina, renes, uterus, &c. Cardialgiam vehementiorem non solum Extremorum frigus & omnino Syncopes consequi in vulgus notum est. Vomitus sæpè præcedunt, anxietates idemque frigus; quod etiam *Hippocr. & Galen.* magnis ventris doloribus & inflammationibus dolorum authoribus, adscribunt. Quid in Nephritide calculo in pelvim delapso & per ureterem ad vesicam contendente Cor patiatur; norunt illi qui in hac palæstra exercitati sunt. Quid injectio uterina cui Vitrioli Romani aliquantulum addebatur effecerit apud *Harveum æterna memoria dignissimum* videri poterit *de Gener. Animal. Exerc. de Partu. p. 525.* Et omnino rectius à Corde compatiente ac in motu tardante, aut illum aliquo modo suspendente Extremorum frigus derivatur, quàm à dolore, aut Calore instar cucurbitulæ Sanguinem & Calorem ab extremis ad se rapiente, cum explosa attractione, postquàm verus sanguinis motus, prælucente *Celeb. Harveo*, innotuit, certo constet sanguinem ad quasvis partes pulsu pertingere. Nec credibile est in harum partium inflammatione tanta copia sanguinem stagnare, ut extrema inde eo defraudentur, cùm sæpè non multum sit sanguinis hîc cunctantis, & *Exc. D. Sennert.* Erysipelas in his locis ad frigus extremorum efficiendum sufficere innuat: nisi fortè quispiam putet fibrillas nerveas vasis sanguiferis circumjectas ob dolorem convelli, vasa angustiora reddi ac per Cavam magnam sanguinis copiam ad Cor refluxuram intercipi; Verùm si hoc

fieret

fieret Venæ partium inferiorum quoque summopere intumescerent, imprimis si constrictio ista convulsiva, tam diù perseveraret, quam diù dolor & inflammatio continuare solent: quod tamen accidere nec ipsi memorant, nec fortè hactenus ab ullo animadversum fuit: imo vidi in Viro, & aliquot in gravidis varices turgidissimas in pedibus & femoribus, quas ulterius quoque protensas ajebant idque sine ullo Extremorum frigore.

Cicutam frigefaciendi vi pollere forte etiam Medendi methodus Veteribus consueta & à Recentioribus in usum cum felici successu ducta, non sine applausu credulos persuadere posset. Verum cum de hac methodo pluribus circa finem hujus dissertationis agendum sit, hanc examinare hoc loco supersedeo.

CAPUT VI.

Socratis mors à Cicuta illata quibusdam venenum frigidum esse persuasit; Alios, effectus non nisi calori adscribendos ab ipsa edi Observantes, ancipites reddidit, ut quale temperamentum ipsi tribuendum sit, hæsitarint, aut alia effugia, ne calidam pronuntiare cogerentur quæsierint. *Exc. D. Casp. Hoffmann. de Medicam. Offic. l.2. c.7. §.9.* ait Cicutam venenum frigidum esse, idque tam clare docere *Socratis* obitum apud *Platonem*, ut non possit clarius lib. §. 10. addit Cicutam Atticam venenum esse simpliciter frigidum, quia mortem *Socrati.* sc. naturali similem intulit: in quo nimirum sensim & sine symptomate exstinguitur igniculus ille, nempe vitalis: idem docere ipsi videntur illi qui à Cicuta amentes facti fuerunt. Attamen & ille ipse calori §. 8. manifeste favet, dum ipsi ex *Scaligeri* aliorumque observationibus innotuit, Cicutam urinas movere aliosque motus vehementes edere, qui à frigiditate non sunt. Dubia conciliare annititur à Cicutæ diversitate ratione soli natalis, partium, substan-

tiæ & succi, cruditatis aut coctionis perfectioris; inculcat quoque distinctionem partium in illa heterogenearum, quam adhibendam putat contra illos, qui etiam velint venenum hoc frigidum agere ἀῤῥήτῳ δυνάμει. Expendantur quoque illa quæ apud *Jul. Cæs. Scaliger. Exercit. 152. & Exc. Joh. Rhod. in not. 179. ad Scribon. Larg.* habentur. Verum si attente omnia ponderabuntur quæ *Plato* de morte Socratis tradit & quæ ad temperamentum Cicutæ vere definiendum requiruntur, non certo inde constabit illam frigidum venenum per se existere. Primum non extra omnem controversiæ aleam positum est, Venenum quod Athenienses ex malevolorum instigatione, cum æterna nominis infamia *Socrati* Justissimo & Sapientissimo tunc credito propinare jusserunt, Cicutam fuisse: nam in dialogo quem *Plato Socratis discipulus* φαιδῶνα appellat & ubi historiam hujus veri Parricidij tradit, venenum hoc vel novies φάρμακον, nullibi κώνειον nominat, ut neque *in Apologia Socratis*: licet id inter nonnullorum allegationes, ceu res obvia, legatur. Quamvis κωνείου nomen *Platoni* non ignotum fuerit; ita enim ille in *Dialog.* Λυσῖνος: εἰ αἰσθάνοιτο αὐτὸν κώνειον πεπωκότα; ἄρα τοῦ πολλοῦ ποιοῖτ' ἂν οἶνον: si senserit illum Cicutam bibisse, utique maximi faciat vinum, &c. & ipsemet *Exc. D. Hoffmann. l. c.* meminit apud *Anguillar.* dubitari: verùm putat adversantium argumenta sufficienter ab illo propulsa fuisse. Sed fuerit Cicuta Venenum illud, sic suadente *Plinio Hist. N. l. 25. c. 13.* invisam publica Athenienſium pœna, appellante, it. *Diogen. Laert. in Vita Socratis*, aliisque illorum sequacibus, licet aliquot seculis *Platone Socratis* συγχρόνῳ autoribus, detur hoc unanimi venerandæ antiquitatis consensui & credulæ posteritati: attamen non absque omni dubio est Venenum hoc ex sola Cicuta confectum fuisse. Apud *Exc. Rhod. l. c.* allegatur *Guainer. c. 9. de Venen.* qui compositum probat authoritate *Valer. Max. l. 2. p. m. 62.* ubi mentionem facit Veneni Massiliæ publicè custoditi, ex cicutâ temperati, quod ei dabatur, qui causas Senatui exhibuit,

buit, propter quas mortem expeteret: quod etiam in Insula Cœa servetur, ubi cum Sex. Pompej. vidit summæ dignitatis fœminam, quæ nonagesimum annum transgressa erat, Venenum hoc cum pompa quadam sumere *Thrasyas Mantinensis* apud *Theophrast. Histor. Plantar. l.9. c.17.* invenit Venenum quod facilem & ἄπονον ἀπόλυσιν mortem non laboriosam faceret; parabat autem ex Cicuta, papavere aliisque hujusmodi quodque εὔογκον πάνυ καὶ μικρόν mole & pondere parvum sc. drachmæ ad enecandum sufficiebat, quod denique esset ἀβοήθητον seu immedicabile, durans diu nec quicquam mutationis experiens. Atticam huic in multis simile fuisse non vane hariolari licebit ex *Dialog. Cit. Platonis fine*, ubi historia mortis Socrateæ traditur. *Criton* Venenum jubet afferre si tritum sit, sin minus, ut atteratur, ac si semper ad ejusmodi cædes patrandas in promptu Athenis fuisset, nam Pueri operam suam locantes *Critonis*, publici nefandi facinoris ministri, erant famuli. Alius συχνὸν χρόνον διατρίψας perlongum tempus atterens indigitat, illud ob compagem ad ætatem ferendam densiorem & firmiorem, quale *Trasyæ* erat, requirere multum temporis ad redigendum in pulverem. Alius τετριμμένον ἐν κύλικι contusum in poculo attulit, ceu facile liquori mixtile, quod de radicibus, foliis & seminibus, etiam in pollinem redactis, dici nequiret, quin superficiei innatasset & inter bibendum plurimum citra additamentum lateribus poculi adhæsisset, nec Socrates μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως admodum facile & expedite ebibere potuisset, nec indubie dixisset, qui poculum attulit, τοσοῦτον τρίβομεν, ὅσον διόμεθα μέτρον εἶναι πιεῖν, tantum trivimus quantum ad bibendum sufficeret; quia enim expedite & facile ebibendum erat verisimile est pondere & mole parvum & paucum fuisse, unde paucis reliquiis superstitibus quoque minus efficax fuisset, secus ac exitus demonstravit, qui quoque prope ἄπονον, ut *Thrasyæ*, exstitisse probavit. Non tamen certo compositum affirmare ausim, quamvis admodum veri-

ſimile ſit,cum plures ſucci inſpiſſati omnis compoſitionis expertes, denſi, ætatem ferentes,conterendi & etiam in quantitate exigua efficaces in Pharmacopoliis aſſerventur ſc.opium, ſanguis drac.in lachrymis, ſucci glycyrrhizæ, acaciæ, hypociſtidis, &c. Fortè certiùs Cicutæ ſuus calor manebit atque ab exceſſiva frigefaciendi facultate vindicabitur,ſi aſſeratur *Platonem* hunc dialogum non compoſuiſſe, nec propterea hiſtoriam mortis fini ejus attexiſſe, ut probaret & demonſtraret quænam qualitas, in Cicuta ex quatuor Elementorum miſcela, licet tum quoq; temporis illa non ignota eſſet, reſultet,cæterasque in agendo ſuperet, ſed potiùs in illo fidem erga Præceptorem optimum & facundiam oſtentaſſe ad ignominiam perpetuam Athenienſibus, Philoſophorum hoſtibus, inurendam ob *Socratem*, tum Sapientiæ & Juſtitiæ nomine celeberrimum,inſtinctu invidorum & delatorum nequiſſimorum tyrannice interemptum, atque ita potiùs Rhetorem quàm Phyſicum ſe præſtitiſſe: Sermonis hujus pondus & efficaciam in ſemet expertus eſt *Generoſus alias Jul.Caſ. Scaliger* dum *Exercit.152.* teſtatur ſe dialogum hunc ſæpe, cum illius perlegendi cupiditate incredibili arderet, non ſine lachrymis legiſſe & ubi eo loci deventum eſſet, ſcil. ubi hiſtoria mortis deſcribitur,& conſilium & librum abjeciſſe: nec quempiam, niſi prorsùs ferreus, aut ſtupidus ſit, fore exiſtimo, quin perlecto hoc *Dialogo & Apologia Socratis* indignationis & commiſerationis ſigna daturus ſit. Attamen ad perſuadendum Medico Philoſopho & veritatis avido olim Cicutam uſque adeo Venenum frigidum eſſe, alia in medium producenda fuiſſent τεκμήρια, quàm in hoc loco à *Platone* factitatum fuit: nec enim fieri potuiſſet, quin vel in illis partibus quæ primò Venenum ſuſceperunt ſui indicia prodidiſſet. *Exc.D.Hoffmann. l.c.* opinatur quidem hanc *Socratis* mortem naturali, in qua igniculus vitalis ſc. ſenſim & ſine Symptomatis exſtinguitur, ſimilem fuiſſe. Verùm in illa extinctio ſenſim quidem fit, ſed non paucorum vel momentorum

mentorum vel etiam horarum, ut apud *Socratem* contigit, ſed plurium dierum, menſium, imo annorum decurſu abſolvitur. Nimirùm Flammula vitalis in Corpore, ubicunque detineatur, ceu Las familiaris, quotidie pabulum ſuum depaſcit, quod quotidie quoque congruis Alimentis inſtaurandum eſt: non tamen, utcunque exactiſſima diæta obſervetur, tàm laudabile reſarcitur ac conſumptum fuit, neque illa inexſtinguibili pabulo potitur, quin elangueſcat, donec tandem exſpiret, ſive quod ipſius flammulæ vis hebetior fiat minusque concoquat ac aſſumpta ſubigat, ſive quod fibræ ſuperflua exprimentes, aut propellentes nimium exſiccentur & indureſcant, ſive quod pori per quos aliena expellenda ſunt obliterentur ac coaleſcant, unde flammula magis magisq; obruitur & tandem planè ſuffocatur, quod plerunque ſenibus ſive ætate, ſive temperamento talibus, nunc ſine Symptomatibus, nunc non absque illis, ſc. Catharris ſuffocativis, apoplexiâ ſimilibusque evenit. Deinde licet *Traſyas* ſuum Venenum jactet ἄπονον, atque aliquomodo Atticum illi ſimili appareat, non tamen veriſimile eſt hominem ſanum & vegetum, ab illo per os aſſumpto ſine tumultu & concitatione graviſſimorum Symptomatum, & quidem paucorum momentorum intervallo enecari poſſe, cum id non niſi Cordis motu abolito, integris adhuc viſceribus & Vaſis ſanguiferis majoribus contingere debeat: nam ſi corroſivum reputaretur nullo modo in cenſum Venenorum ἀπόνων veniret, nec fortè tàm quiete & tàm cito vitam ſuſtuliſſet. *Socrates* enim, licet ſexagenario major eſſet, ut in *Apologia ad Athenienſes*, effatus eſt, licet quoque in carcere detentus & quidem vinculis cõercitus idque diu, ſc. donec Iudices ipſius peracta θεωρία è Delo pòſt longum tempus domum rediiſſent, licet denique plures injurias devorare cogeretur, integer tamen viribus perſtitit & magnanimus mortis contemptor perduravit, ut ex *Apologia & toto Dialogo* luculenter patet, in quo graviſſime de immortalitate Animæ & vita poſt mortem

tem beatiore disseruit: & *Phædo* refert *Echecrati*: Εὐδαίμων ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο καὶ τῇ τρόπῳ καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα; Vinculis solutus crus perfricuit ac dixit jucundi & injucundi κορυφὰς seu vertices & summitates colligatas esse & uno cessante alterum succedere ac dolori à vinculis illato voluptatem à frictione supervenire: cum fatalem diem instare sciret vinculis solutus jussit Amicos secedere, semet enim loturum, ne mulieribus post mortem negotium facessat: aliud cubile adiit: lavit: lotus Uxores, liberos, Amicos ad alloquium admisit: abactis Uxoribus & liberis cum Critone etiam & undecim Virorum famulo mortis nuncio sermones imperterritus à mane ad seram Vesperam miscuit: poculo accepto nec tremens nec colore aut vultu mutato hominem poculum præbentem, ut solebat ταυρηδὸς aspexit: denique epoto veneno Amicos cæterosque lachrymas fundentes increpavit. Omnia hæc demonstrant *Socrati* Cor validum & firmum ad momentum illud quo pharmacum ebibendum erat, perdurasse, nec carcere, aut vinculis fractum, nec metu mortis, quàm imperterritus adiit, prostratum fuisse; Massam sanguineam in vasis sufficiente copia & spiritibus abundam viguisse & rite cursum suum peregisse; Cerebrum sanum & spiritibus illustre perstitisse, alias *Phædoni* non εὐδαίμων seu bono genio dotatus & beatus ex moribus seu gestibus & sermone judicatus fuisset, nec dicere potuisset ἀδεῶς securè & absque metu & γενναίως vitam finiisse: non in Apologia causam suam coram Athenienſibus tam generose defendisset; non tam graviter, scite & prolixe de immortalitate animarum & vita post mortem beatiore disseruisset, nisi hæc omnia, ipsamque mortis historiam, à Platone solummodo ostentandæ sapientiæ & facundiæ causa conficta velimus; non finito dialogo surrexisset, nec amicos, ut, donec lotus esset, discederent, monuisset; vix hanc ob causam aliud cubiculum adiisset; nec uxores, liberos, amicos, Undecim Virorum famulum obfirmato

animo,

animo, absque lachrymis, cœteris omnibus illachrumantibus multo sermone à summo mane ad serum vesperam compellasset idque non absque vehementia, alias *Crito*, publicus ille nocentissimæ fæcis minister, ut ipsum *Scalig. l.c.* vocat, non ipsum hortatus tunc fuisset, ut parce loqueretur, ne loquendo magis caleret ac venenum bis terve repetendum foret: hæc enim omnia non nisi partibus Principibus adhuc integris & Spiritibus bene irriguis præstare potuisset. Quid aspectus ταυριδὸς sibi velit videantur *Honor. Niquet. Physiognom. Ham. l.4 c.16. de signis Viri fortis, Scipio Claromont. de Conject. cujusque moribus l.6.c.9.* ubi imprimis consideretur obtutus projectus & adversos prospicientium oculos & animos penetrans. *Joh. Baptist. Post. Physiogn. l.2.c.2.* ubi effigiem *Socratis* habet ac l.3. c. 24. ubi taurinum obtutum torvo ac terribili annumerat ac *Attilæ*, pridem orbis flagello, tribuit. Hoc Principum partium robur & hic in *Socrate* sene vigor superstes brevissimo tempore abolenda fuerunt, nam post epotum Venenum inter paucissimas interlocutiones & amicorum lamentationes misellus exspiravit. At quis in animum inducere posset Venenum frigidissimum, exclusa omni ejus vi inexplicabili, aut occulta, cordi omnem motum citra tumultum, aut Symptomata gravissima eripuisse? Vix fieri potuisset quin intra ventriculum nervosissimum & frigoris impatientissimum receptum, cardialgiam peperisset, quin ad intestina propulsum, quorsum potulenta alias citius quam vulgo creditur properant, tormina excitasset, quin denique hinc per ductum thoracicum Cordi infusum rursusque in pulmones sæpius ejaculatum gravissimam dyspnœam facultate sua gelida effecisset, antequam Cordis motum abolevisset: has enim partes omnes Venenum perambulare cogebatur & Cor quidem ac pulmones sæpe iteratisque vicibus, nisi velimus Venenum omne in ventriculo substitisse ac Cor in consensum tractum motu spoliasse, quod tamen quoque non nisi mediante sævissima cardial-

gia, ſuperveniente tandem Syncope cardiaca, præſtitum fuiſſet.

Cæterum nec illa quæ circa ultimam vitæ Cataſtrophen *Plato Socrati* eveniſſe memorat, ſufficiunt ad demonſtrandum Venenum Atticum, ſive merus ſuccus Cicutæ fuerit, ſive mixtus, frigidiſſimum fuiſſe, quamvis multis hæc præcipue hiſtoria illud perſuaſerit: nam nec perfecta ſymptomatum enumeratio in illa apparet, neque uſque adeo veriſimilia proponit. Nulla mentio fit ſenſus frigoris in ventriculo, ubi Venenum primò in actum, ut loquuntur, ducendum fuit, de quo etiam Latro à napello calido in 4°. gradu, ut creditur, conqueſtus eſt apud *Matthiolum*, quod utique feciſſet, cum poſt obambulationem τὰ σκέλη βαρύνεσθαι non ſubticuiſſet, ſc. rem minoris momenti, & cum poſtea pes valde comprimeretur, ſe id ſentire negavit. At forte frigore intenſiſſimo ſtatim ventriculi ſenſum obtudit, ut ejus præſentiam non animadverteret. Verum quomodo Venenum è ventriculo propulſum fuit, cum ſenſus & motus ventriculi pari paſſu ambulent, ſenſuq; pereunte, motus aufferatur? aut ſi forte ejus portio in inteſtina elapſa fuerit, qua ratione oſcula vaſorum lacteorum, aut alios poros, ſi qui alii ſint, Venenum gelidiſſimum, ſanguinem & ſpiritus congelaturum penetraſſet? nonne ſibimet viam geliditate centies occluſiſſet? At rimam invenerit; omnia obſtacula perruperit, qui factum, quod ſanguini permixtum primum crura gravarit, obſtupefecerit, famulusque ſuris compreſſis invenerit ὅτι ψύχοιτο τε καὶ πήγνυτο, imo paulò pòſt τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα, atque ita robuſtus & ſanus *Socrates* ab infernis emori cœperit? Cur Venenum Sanguini permixtum non æquè in partibus ſupernis vim ſuam exſeruit? Quamobrem ſanguinem non in vaſis pulmonum, capillis etiam tenerioribus, congelavit atque ita reſpirationem difficilimam reddidit? Cur ad cerebrum delatum loquelam non ſurripuit? Quam tamen retinuit pedibus jam ſtupidis omnibusque ad ἦτρον

ſeu

ſeu hypogaſtrium & regionem ſub umbilico frigefactis: Cur non memoriam obliteravit, ut obliviſceretur *Galli Aeſculapio* perſolvendi? Nam jam *Socratis* tempore ſanguis in circulum movebatur eique admixta, è ventriculo ſiniſtro, ſurſum deorſumque citra ſelectum & absque ulla prævia deliberatione, quorſum quæque ſpectarent, propellebantur. Nec enim fortè dubitabitur œconomiæ corporis eandem rationem nobiſcum fuiſſe: ſi verò quis hæſitet Hippocratem adeat, apud quem hujus veſtigia reperiri ajunt illi qui hunc motum nunc defendunt. Si hoc Venenum foris partibus inferioribus applicitum illas ſenſim congelaſſet & ſtupefeciſſet, forſan major fides *Platoni* adhibenda fuiſſet: Res enim non ſine exemplo fuiſſet. Apud *Nob. D. Franciſcum Redi* mentio fit Piſcis ἀνθρωπομόρφου ſeu ſirenis, qui conſpiciatur circa Inſ. S. Laurentij cujus oſſa præter modum frigida & ſicca traduntur, ut ſiquis, dum ſanguinem mittit unum ex his oſſibus capiat, non ſanguis modo, ob frigus quo brachium afficitur, ſubſiſtat, ſed in ipſa etiam vena concreſcat: de qua re videatur *D. Redi. de Experiment. Natur. p. 93. & ſeq.* ſi relationi experimenta reſponderent, forſan aliquis ſibi imaginari poſſet, qua ratione Venenum Atticum pedibus appoſitum primum ibi frigus inducere potuiſſet, quod poſtea ad ἧπαρ, tandem ad præcordia tendens, hac facultate intenſe frigida *Socratem* ſenſim & absque labore occidiſſet: quamvis nec ipſe *Dom. Redi* piſcis iſtius oſſa, ut & dentes Hippopotami magni faciat & relationi fidem deroget ſatis apertè. Verùm ut his tandem finem faciam, videtur *Plato* hoc ipſo in loco, qui plurimos faſcinarit, prodere cauſam Cicutam frigidam aſſerentium: nam circa ultimam vitæ cataſtrophen indicia profert, quæ Venenum Atticum Calidum innuunt; poſtquam n. quaſi congelatus nihil ampliùs reſpondit, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν, ἐκινήθη, ſed exiguo & pauco tempore deficiens, ſeu leipothymia affectus, movebatur: nimirùm à ferocitate Veneni Cordis motus imminuebatur, & per accidens

ſenſim artus frigeſiebant, paulò pòſt propè obrigeſcebant, tandemque plane per breve tempus defecit, facultas animalis nihilominùs tamen irritata & extrema inſtare ſentiens, ultimum conatum adhibuit ad hoſtem mortem intentantem excutiendum, convulſionem quandam inſtituendo. Hæc in Acutis evenire quandoque, colligere licet ex *Hippocr. Coac. Prænot.* 82. ubi legitur ἐν ὀξέσι κίνησις, ῥυπασμὸς, &c. ἐνίοισι σπασμὸν σημαίνει; in Acutis, ſeu ut *Foëſius* vertit, in Malis præcipitibus corporis motio, jactatio &c. quibuſdam convulſiones portendit, ſeu procul dubio imminere ſignificat. At quoque hanc διάθεσιν p. n. toti Corpori *Socratis* à Veneno Attico illatam jure meritoque inter Acutos recenſere licebit, cum citiſſimè & citiùs febre acutiſſima ipſaque peſte ſuam periodum abſolverit, ſedemque ſuam non minùs quàm ipſa peſtis ſimiliſve acutus morbus in ſanguine locarit, indeque truculenter principes partes aggreſſa fuerit & peſſum dederit. Præterea cùm *Foëſius in Commentario*, etiam *Galenum* in ſuas partes trahendo, dicat hujuſmodi motus indicia eſſe effervescentium & exagitatorum humorum acrium in Corporis cavo & Ventriculo, cur hujuſmodi effervescentiam, exagitationem & acrimoniam huic Veneno Attico detraheremus? quod ob breviſſimam vitæ uſuram poſt exhauſtum poculum neceſſario attrociſſime intra cavum corporis ſæviiſſe ſtatuendum erit. Imo credibile eſt κίνησιν hanc *Socratis* convulſivam fuiſſe idque irritata facultate animali ab humore aliquo acri, nam poſtea retecto vultu τὰ ὄμματα ἔσηστον, oculi aperti & immobiles videbantur, ac Crito συνέλαβε τὸ στόμα καὶ ὀφθαλμὼς, os & oculos hiantes apprehendit & clauſit. Atque ita veritas *Coac. Prænot. t. 2.* αἱ μετὰ καταψύξιος δυσφορίαι κάκιστα; & t. 3. Καταψυξις μετὰ σκληρυσμῶ, ὀλέθριον, vere illuxit, quæ ſymptomata quoque tribuuntur febribus acutis & viſcerum inflammationibus, non cauſæ per ſe frigefacienti; quæ etiam Venenum Atticum aut Cicutam non per ſe, verùm per accidens effeciſſe concludo.

CAPVT

CAPVT VII.

QUamvis ex præmissis, ut arbitror, abunde probatum sit & postea ulterius ex infra memorandis experimentis constabit, Cicutam calidam esse, nequaquam tamen credendum est illam Pueris ob calorem, reliquas qualitates in illa superantem, funestam fuisse, aut solo calore tam terrifica & atrocia symptomata in Puellis istis excitasse. Utcunque enim rusticè vixerint, non raro tamen nacti sunt λάγανα, seu placentas dulciarias, quas parare solent ex pipere, Z.Z.Caryophillis, Melle aut rob. Cerasorum nigrorum cum pauxillo farinæ, præcipue circa Festa Salvatoris N. & S. Nicolai, Encæniorum &c; nulla n. familia prope tam paupercula tunc erat antequam incolæ à milite hybernante aut transeunte fere ad incitas redacti rustici fuerant, quin liberos hujusmodi donariis exhilararet, quas ætas illa harum avidissima, nulla mediocritate observata, innoxie comedit. Insuper etiam Vinum, maxime in diebus festis & solennitatibus nuptialibus non avara manu concesserunt: imo tenellis infantibus quando dentiunt vinum infundunt, susque deque habito *Platonis* præcepto, Vini usu ante decimum ætatis annum interdicente, obtemperantes potius Proverbio apud ipsos inveterato, Matribus Vittas & Calanticas vendendas potius esse quam dentientes vino defraudandos. Denique Cibos condire solent pipere, Zinzibere, allio, cæpis, quorum quoque natu juniores participes in communi mensa fieri solent, imo quandoque ob ætatis illius voracitatem se præ adultioribus referciunt: & hactenus quidem sine notabili damno, nam omnes tum integra valetudine utebantur. Taceo alios pridem & quotidie herbas & radices Cicuta multo calidiores comedere: Sunt integræ Nationes quæ impense delectantur raphanis & alliis ingeruntque sæpissimè non avara manu innoxiæ. Novi quendam

vere folia ari primum germinantia large acetario permiſcuiſſe, comeſtaque non aliam ventriculo cæteriſque viſceribus quam ardoris moleſtiam aliquot horis durantem peperiſſe. Apud *Exc. D. Plater. lib. 2. Obſerv. p.m. 435.* quidam ultra triginta annos, ſingulis matutinis, duas radices magnas Zingiberis, paululum ſaltem maſticatas deglutivit, propter imbecillitatem ventriculi à febri quartana contractam; ab illius uſu nec quicquam mali in ventriculo ſenſit, imo inde ad omnia munia graviter obeunda alacrior reddebatur & multorum annorum uſu, nec die uno illa ſine noxa carere potuit. Nec Cicutæ iſtius aquaticæ radix hanc noxam intulit, quia illam crudam copioſeque devorarunt, cum antea more ruſticæ hujus progeniei rapas, raphanos, rad. Petroſelini, Paſtinacæ luteæ impune inglutierint, unde procul dubio avidius his quoque radicibus inhiarunt, illarum quadam ſimilitudine & ſapore ſubdulci deluſi.

Verum Potius in radice Cicutæ iſtius Aquaticæ δύναμις δηλητήρια ſeu Venenata harum noxarum, ſeu præcipuus author, accuſanda erit: licet enim inter maſticandum & deglutiendum nihil adverſi perceperint, *Jacobus Mæderus* hilaris & ſubridens quaſi re bene geſta domum redierit, *Matthæus* Graff ſe de radicibus quoque comediſſe jactarit & una ex puellis lachrymabunda matri conqueſta fuerit à ſociis avarius radicem ſuppeditatam fuiſſe; attamen paulò pòſt magno malo ejus virulentiam experti ſunt. Omnes ſani erant, nullus tum morbus Epidemius graſſabatur: *Jacobus* vix duabus horis elapſis à comeſta Cicutæ radice iteratis vicibus atroci Epilepſia affligitur atque intra ſemihorulæ ſpatium ab illa enecatur: Idem fatum expertus eſt *Matthæus* Graff/ atque in eo ſolum differebat Epilepſia quod tardius invadens continua duratione & Symptomatum vehementia *Jacobi* ſuperaret, itidemque dimidiæ horæ ſpatio nihilominus occideret. *Puellæ* quidem omnes vomitus beneficio mortem effugerunt, nihilominus tamen hujuſmodi convulſiones

expertæ

expertæ fuerunt, quæ abunde teſtarentur radicem hanc virulentiſſimæ indolis eſſe. Magis virulenta erat *Cicuta* Romanis *Hiſpanica noviſsima* dicta, de qua *Exc. D. Carolus Drelincurtius Medicus Regius in Galliis nec non Sereniſsimo Principi de Turenna gl.m. olim à Conſiliis Medicis, nunc vero Lugduni in Batavis Medicus Profeſſor Primarius*, ipſis Cal. Nov. 1677. ſcripſit ad me, Medicum quendam & Chirurgum Hagienſes in hortenſi deambulatione conſueta, menſe Aprili hujus anni Cicutam hanc ſaporis percipiendi cauſa ſuctu deguſtaſſe atque ambos citius quàm quadrantis horæ ſpatio mortuos fuiſſe: Idem in literis ſub finem hujus anni confirmat ac hoc veriſſimum abundè ſibi compertum eſſe fidem facit: quæ verò ante obitum excitarit ſymptomata & num multum ſucci in ventriculum demiſerint non memoravit, ſufficit citiſſimam mortem Veneni præſentiſſimi, teſtem eſſe.

In quo natura Veneni Cicutæ hujus aquaticæ ſita ſit, inquirere operæ pretium erit: vere enim *Exc. D. Wedel. de Med. Facultat. l. 2. ſ. 2. c. 1.* monet plurimos errores in forum medicum illatos fuiſſe, non conſiderantibus Medicis penitus, in quo Veneni natura conſiſtat, in eorum occulta qualitate ſola acquieſcentibus: ut hanc cenſuram Jure optimo multis exprobratam evitem, quid ſentiam libere exponam. Omnium Venenorum naturam excutere, intempeſtivum hic foret: ſufficiet tum hujus Plantæ, tum aliarum congenerum una eademque opera vim examinaſſe, quæ in ſubſequentibus experimentis pro virili ſtabilire conabor. Multis Viris doctiſſimis & non levem in naturæ ſecretis indagandis, magno rei Medicæ incremento, operam navantibus anſam dedit ſtatuere Plantas quoque Venenatas qualitate occulta edere effectus ſtupendos, poſtquam viderunt jam *Galeni* ætate, maximam Turbam ſequacium infeliciter illas à manifeſtis derivaſſe, ſeu à *Temperamento* ex quatuor elementorum Peripateticorum varia miſcela reſultante, quod *Exc. D. Bruno*

Dogm.

Dogm. Med. Gener. p. 1. c. 3. §. 2. per ludibrium *Quintam Elementorum Essentiam* vocat ejusque doctrinam tot ἀνεμίδια peperisse, aut fumum nobis vendidisse verissime asserit atque illam merito ματαιολογίας damnat, maxime si à solo temperamento Venenorum vires diducere fautores conarentur: taceo ab aliis illos summæ impudentiæ accusari, qui etiam horum Venenorum vires secundum temperamenta metiuntur, & indicibilem mixtionem oggerentes indicibilis pertinaciæ argui. Observarunt Viri etiam assidui rerum naturalium excultores, à Vegetabilibus venenatis in quantitate exigua ingestis, brevi quoq; tempore, vehementissima symptomata, imo mortem ipsam inferri, quamvis multis medicamentis salutiferis, ex certis signis calidis aut frigidis, calore, frigore aut alia manifesta qualitate impares & inferiores essent, atque experti sunt has noxas in quibuslibet etiam sanissimis & robustissimis quacunque ætate, sexu & temperamentis effecisse. Has occultas qualitates quidam à Cœlo deducunt & *Astrales* vocunt, ac præ cæteris in perfecte mixtis attendendas autumant; Alii *Essentiales* appellant, seu à forma specifica cujuslibet mixti oriundas. Astrales suis authoribus linquo, qui, ut *Creidan. Instit. Physic. l. 1. tr. 2. c. 9.* loquitur, talibus qualitatibus rem explicare nituntur, videntur Deos cœlo vocare, ut solvant nodum fabulæ. De Essentialibus ulterius inquirendum & quænam hoc nomine veniant & quales in scenam producendæ hic sint, dispiciendum erit. Cicutam, etiam hanc aquaticam in primordio cum aliis rerum naturalium speciebus à Deo O. M. creatam credo cum *Exc. D. Sennert. Pract. l. 6. p. 5. c. 1.* & per se bonam & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinere, ac cum illo existimo habere vires hominibus utiles, quæ etiam non usque adeo ignotæ sunt, ut suo loco indicabitur. Creatura hæc Creatori sapientissimo & potentissimo obediens semina produxit, atque ad hodiernum usque diem in qualibet adultiore nova semina, ni aliunde impe-

diatur,

diatur, ab ipsius Architecto, ceu æterni præcepti memore, pro gignantur. Architectus iste in semine, quod totius plantæ compendium est, latet, imprimis in illa parte, quam gemmulam vocant & *Exc. D.Sim.Paul.Quadripart.Botan.Cl.2.in Bona*, hilum esse evincit, cui consentit *Exc. D. Hoffmann.* hic ἀρχὴν δραστικὴν καὶ ποιητικὴν locans: ibi in materia compacta, pingui, acri, spirituosa, ceu viscatus & incarceratus permanet, donec terræ congruæ creditus, emollitis involucris, calidioribus & Spirituosis particulis à benefici solis radiis excitatis, provinciam demandatam adire quasi invitetur. In actum autem ut loquuntur, deductus, aut sepultus à Solis radiis suscitatus quasi Architectus iste, involucris seu perruptis, seu oblongatis, deorsum protrudit radices, sursum emittit primum caules, utendo, ceu instrumento, θερμῷ ἐμφύτῳ seu calore insito sive congenito, in seminis sale potissimum volatili & sulphure seu pingui subtiliore locato: in radicibus efformat poros ad liquorem, futuræ plantæ alimentum admittendum, item in his, ut & in caule, cæteroque ejus systemate sc. in ramis, pediculis, foliis, floribus, theculis, seminum repositoriis, parat varij generis fibras, sub tegmina, pulpas, integumenta, porulos, meatus & ductulos, omnia artificiosissime, sine Syllogismis aut Cynosura, prout nimirùm in primordio creationis à sapientissimo Creatore imperatum fuit, ipseque ad conservationem, augmentum & similis speciei conservationem consultum duxit: de qua re videatur *Exc. Malpighii. Anatome. Plantor. Elegantißima.* Liquor quem radicum pori admittunt, quique per poros meatus & canaliculos in totam plantam dispergitur, illamque irrorat, non videtur esse pura puta aqua, sed impræegnata vario sale & sulphure terræ, quibus ubique locorum abundat: quamvis enim observatum fuerit plantam peculiari vasi inclusam, ex sola aqua affusa in molem insignem excrevisse, nihil parumvé de pondere, ad trutinam postea vocatæ, terræ decessisse compertum fuerit: unde enim plantis consistentia &

firmitudo, quandoque lignea? In ſeminibus pingue? In cineribus ſal fixum cum terra, quæ nulla arte in liquorem redigi poteſt? In flamma ſulphur & ſal volatilis? *Helmont.* quidem *de Cauſis & initiis Naturalium*, ſolum duo Principia admittit, fermentum & Aquam, quàm alibi æquè Idiotis ac Philoſophis ignotam pronuntiat: in *Tr. de Natura contrariorum neſcia*, opinatur in ſemine vim tranſmutativam aquæ exiſtere, licet in proxime antecedentibus aſſeruerit naturam ſibi nunquam contrariari, imo horrere omne contrarium & quicquid unitatem turbat: atque ita ſibimet contrarius contrarium hic admittit: quis enim credat totius ſubſtantiæ immutationem ſine pugna fieri poſſe? Quis à ſe impetrare poſſet fermenta ſeminum, quæ Architectus ſunt cum θέρμω ἐμφύτω ejusque ſubjecto pingui ſalino, inſtar Lapidis Philoſophorum aquam ita transmutare ut tot tamque diverſiſſima ex hoc elemento inde reſultent? Si verò eum *Adeptis* modernis putet lapidem hunc ſe unire cum particulis ſcoriis plurimis involutis, atque ex harum puriorum cum illo, novo conjugio, Aurum emergere, naturam quidem contrariorum neſciam ſtabiliet, attamen ſimul concedere cogetur Liquorem quem plantæ per radicum poros recipiunt, non ſimpliciſſimum exiſtere, ſed ex diverſiſſimis particulis compoſitum, quamvis magis amicæ fermento ſocientur. Non equidem negarim liquorem recenter adventantem imbui ſalinis & ſulphureis particulis ſeminis, cùm à pauxillo quoq; bilis magna aquæ copia amarore & à paucis Spiritus Vitrioli guttulis aqua acore inficiatur, at illum propemodum in infinitum multiplicari, eademque principia vel millenis ſeminibus E. gr. in Cicuta quantitate & viribus paria impertiri incredibile eſt. Veritati magis conſentaneum videtur poros in radicibus ita conformari, ut cuilibet plantæ congruum alimentum admittant: ſic verum manebit non omnem terram non omnia ferre; ex pingui tellure uberiorem meſſem ſperandam; ſegetem lætiorem ex agris ſtercoratis

tis ſurgere, cujus cauſa etiam delectus ab agricolis habetur, ut videre eſt apud *Varron. de Re Ruſtic. l.1. c.38.39. & 40.* ſic non abſurdum intelligetur in dumeto ex terræ ſpatio arctis circumſcripto terminis creſcere Oxyacantham, uvam criſpam, flammulam Jovis, liguſtrum, Viburnum, acetoſellam, violam, arum, herbam paris, primulam veris, moſcatellam Cordi, fumariam bulboſam aliasque viribus diverſiſſimas, quarum quælibet, non niſi ſibi congruum liquorem aut particulas poris adaptatas ſuſcipit: quòd etiam confirmat polypodium ex ramis quernis enaſcens, ſolùm dulci liquori aditum concedens per poros radicum, præteritis Vitriolicis quibus quercus ſcatent. Liquor admiſſus poſtea ſuccus vocatur atq; evadit proximum totius plantæ alimentum cujus particulæ à congenito & ſolari calore varie diſponuntur, ſubiguntur, uniuntur & ſegregantur, prout individui conſervatio & ſpeciei propagatio id requirit, donec in qualibet planta omnia ad ἀκμὴν ſeu ſummum vigorem pervenerint. Præter terram & aquam cuilibet plantæ ineſſe ſalina & ſulphurea principia teſtatur analyſis Chymicorum artificioſa, qua ex illis eliciunt Spiritus & olea ſale volatili & ſulphure prægnantia, ſal fixum: nuper *Exc. D. Wedelius peculiari libello* ex Plantis ſalis volatilis parandi modum ſeorſim docuit, ut, qui illum fumo & oleis permiſceri negant, palpare poſſint. Ab horum principiorum miſcela diverſa, prout nimirum unum alterum copia ſuperat, aut hunc vel illum ſitum nacta ſunt, hanc vel illam figuram acquiſiverunt, arctius vel laxius unita fuerunt, aliove modo tertium inde reſultavit, quamlibet plantam diverſam virtutem obtinere exiſtimo, quarum quælibet non abſolutè conſiderata ſed ad hominem comparata diverſos effectus edit: quod nemini mirùm videre debet, cum idem Chymicorum ſolertia ex varia ſalinorum miſtione, exaltatione & obtuſione uni ſubjecto diverſas virtutes conciliare valeat: Exempli loco ſit *Mercurius* qui vivus vacuis ventriculo & inteſtinis in-

teger elabitur, cum ſalibus ſublimatus ventriculi & inteſtinorum tunicis pertinaciter inhæret, illas corrodit, rurſus cum vivo ſublimatus dulceſcit, blandius & ſecurius magiſterio Gialappæ purgat; ☿ vitæ, frequens nunc Caſtrenſium Chirurgorum præſidium, ſurſum deorſumque movet: *Nob. D. Heinricus Screta à Zavorziz* verè Philoſophus Chymicus parat his ☿ diaphoreticum, præſtans auxilium in dolore Iſchiadico & Lue ♀. Plura hujuſmodi in Chymicorum libris reperiuntur. Has plantarum δυνάμεις quispiam Eſſentiales, ſpecificas, aliové nomine per me nuncupare poterit; nec forte admodum abſone, cum ex ordinatione & diſpoſitione Architecti emerſerint tales, quales poſtea effectibus ſe præſtant: non tamen ac ſi ab illo emanent, cum etiam abſente & pridem perdito illo permaneant in pulvere, ſucco expreſſo, etiam in extracto: non enim credere poſſum Ex.gr. in planta purgante à Capra comeſta, in quatuor ejus ventriculis variis modis attrita, in inteſtinis portione ſucci cum Chylo, hinc cum ſanguine mixta, ad mammas tranſportata, lactique confuſa, mediante nutrice poſt varias rurſus immutationes, infanti communicatâ Architectum ſalvum manere, utcunque veluti extractum, tandem ad infantem pervenerit. Si quis formam ſubordinatam his principiis præeſſe putet, in quibus aſſerendis multam operam impendit *Cl. D. Kergerus*, ſub cujus præſidio unita detineantur, per me quilibet ſuo ſenſu abundet, attamen ſi attenderit ad labores Chymicorum intelliget & hos ſæpiùs talium formarum artifices evadere, quod plures Phyſicorum non concedent, qui ab arte formam ſubſtantialem ludi poſſe, quod equidem ſciam, pernegant. Architectum in plantis accidens eſſe neutiquam dixerim, cum in omnibus plantis conſtanter obſervetur à primordio creationis, ſummo Numini obſequentiſſimus diſponatque tam ſtupende omnia, ut potiùs admirari, quam verbis artificium exprimere liceat, neque enim tertium nomen novi, ſervetq; ſibi *Helmontius* ſuum

fermen-

fermentum, quod neque ſubſtantia neque accidens ait, ſit Elia, Lælia, Criſpis, nec Vir neque fœmina neque Hermaphroditus: & tandem nihil: non tamen in examine virtutum medicamentorum aut virulentiæ Venenorum curioſius illius naturam attendendam exiſtimo, cum quoque Veteres in excutiendis plantarum temperamentis non uſque adeo de Elementorum aut mixti formis ſolliciti fuerint. An verò Virtutes iſtæ plantarum occultæ ſint & ita prorſus abſconditæ, ut omnes ſenſus fugiant, de illis Judicium ſuſpendendum exiſtat, Venenatæque illudant curioſis, valdè dubito, credoque cum *Cl. D. Creidano*, cum omnes oriantur ex certa materiæ diſpoſitione, in quam ſi reſolvendo indagemus, nullam uſque adeò occultam permanſuram, & ſi occultæ maneant potiùs incuriæ aut torpori noſtro adſcribendum eſſe. Primò enim Principiorum iſtorum materialium, quæ potiſſimum in conſiderationem apud Medicos veniunt, indoles non uſque ignota eſt, quin quoque Γαληνωκότατοι ipſis effectus manifeſtos, ceu à cauſa perſpecta & clara, nullis obſcuritatibus involuta provenientes adſcribunt, quamvis quidam illa principiata, aut elementata appellent, iniquè quidem cum vix in alia reſolvi queant, aut ſi reſolvantur, id fiat potius phantaſia, adeo ut vel nulla unquam talia in rerum natura exſtiterint, vel ſaltem non hujus fori ſint, nec unquam cauſæ morborum habita fuerint. Attribuunt iſti ſalibus quibuſdam vim abſtergendi, vellicandi, irritandi, rodendi; quibuſdam auſterioribus vim corrugandi, aſtrigendi; quibuſdam acidis attenuandi; ſulphureis & pinguibus vim deliniendi, laxandi, emolliendi, inflammandi & ſexcenta alia; cuiuſmodi effectus ſi quiſpiam occultis qualitatibus imputaret, ignorantiæ, imo inſaniæ nomine ipſis vapularet. Chymici induſtria ſua principia hæc exaltantes & puriora ſiſtentes, aut artificioſe denuò permiſcentes effectus illorum clariſſimos, oculis conſpicuos & manibus palpabiles, exigua quantitate, brevi tempore prorſus admira-

biles, iis præcipue qui horum principiorum ignari ſunt, palam nunc in Theatro Medico proponunt : pugiles inſuper Alkali & Acidum mirandorum effectuum authores in ſcenam producunt, quos non ſolum extra corpus commiſſi præſtant, ſed etiam in corpore noſtro prudenter admiſſi edunt cum ſanitatis emolumento. Hæc plurimis Viris præclaris & incremento rei Medicæ invigilantibus anſam dederunt Morborum cauſas & medicamentorum vires ab hujuſmodi principiis derivare & cum præviderent nova multis ſordere, *Hippocratem de Priſca medic.* in ſubſidium adduxerunt, quem ibi multis aperte ſuccenturiantem habuerunt, cum ſtatim in exordio hypotheſin in cauſis morborum & mortis calidum, frigidum, &c. ſibi figentes aperte errones conſpicuos appellet, ac in contextu ſatis clare in his non ſubſiſtendum probet. Quamobrem *Exc. D. Sennert. de Conſ. & Diſſenſ. cap. 16.* ingenue fatetur, non ſolum ex qualitatibus primis humorum differentiam & Cauſam ſatis explicari poſſe, ſed ſpecialius & per propiores qualitates determinandam eſſe ; quod in progreſſu orationis ſeu manuductore, ſeu monitore *Hippocr.* ſecundum hæc principia nervoſe præſtat : ut & *Exc. D. Bruno Dogmat. Med. General. p. 2. c. 7. c. 8. & c. 9.* It. *Cl. Wilhelm. de Rhyn. in Meditat. in t. 24. de Priſc. Med.* & *Exc. D. Ettmüller. Diſputat. in eundem Textum*, qui videantur ceu hujus aſſertiones illuſtratores eximij. Quibus addi poſſunt *Cl. Takenij Hippoc. Chymic. Ejusd. Clav. Hippocr.* quamvis potiſſimum occupetur in explicandis Acidi & Alkali naturis, pugna indeque reſultantibus productis. Imprimis his facibus prælucentibus medicamentorum facultates feliciter in apricum protraxerunt *Celeb. D. Willis* tùm primum *in libr. de Fermentatione & de Febribus*, tùm poſtea *in lib. de Anima Brut* : & præcipuè in *pharmaceutic. Rat. Exc. D. Joh. Dan. Ludov.* in aureo libro *de Pharmacia noſtro ſeculo applicanda. Exc. D. Wedel. de Medicam. Fac. Exc. D. Bruno Dogmat. p. 6. c. 2. Exc. D. Nic. Pechlin. de Purg.* in quibus plurima occurrunt hæc ſtabilientia,

tia, quæ huc transferre non lubuit: Benevolus Lector ipsos hos fontes adeat, sæpiùs repetitæ lectionis non pœnitebit, nullusque dubito quin in posterum *& Hippocrati & Veritati* sint litaturi: & postquam res intellexerint, non deerunt vel conceptus, vel verba, de quibus alias occultarum qualitatum Patroni solliciti sunt. Imo Venena quatenus seri & sanguinis σύφασιν & intimam miscelam violenter impugnant, non tàm occultis quàm manifestis qualitatibus agere constabit ut *Exc. D. Wedel.* ait *de Med. Fac. l.2. p.2. c.1.* à quo non multum dissentit *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p.2. c.8. §. 10.* quorum operandi modum quatuor positionibus determinat atque ex ipsius sententia Venena 1. Quædam magis evidenter agunt in sanguinem, quædam in Spiritus animales. 2. Alia nimium humores & spiritus fundunt, colliquant & exagitant; alia figunt & congelant. 3. Alia mixto modo lædunt. 4. Alia tardissimè nocent. Omnia patentiora fient si singulorum venenorum effectus, ad rationem principiorum materialium plantarum examinabuntur: Si verò alicubi aqua hæreat & propter variam illorum & vix penetrabilem mixtionem quispiam se extricare non valeat, observet modum generationis morborum, seu ordinem causarum & operandi rationem qua remotæ propinquas & hæ morbum producunt, imprimis quo modo vel in humores & spiritus, vel in partes agant illasque afficiant, vel in humores, spiritus & partes simul, quæ alias in aliorum morborum Generatione observanda ἀξιολόγως monet *Exc. D. Bruno Dogm. Med. Gen. p.2. c.9.* Cùm salia varias figuras habeant, & aliter atque aliter ob connubium particularum sulphurearum efformentur, quæ in partes sensu tactus præditas, nondum turbatis humoribus agunt, non abs re erit si & horum spicula ad explicandos venenatorum effectus arripientur, cum harum partium læsiones sævissima Symptomata consequantur, toto Systemate animali in consensum rapto, seu ut *Helmontius* loquitur Archeo furioso reddito, unde Spiritus

& hu-

& humores admodum turbantur, quamvis E.gr. nihil adhuc Venenatorum effluviorum ſanguini permixtum fuerit, vel ſaltem nondum hac proportione quæ horum ſyſtaſin gravius perturbare, aut peſſumdare per ſe poſſet.

CAPUT VIII.

GEnerationibus præmiſſis, videndum nunc quibus qualitatibus inſtructa, & qua ratione vim ſuam *Cicuta* hæc *aquatica* in ſingulis exſeruerit. *Jacobus Mæderus* Cicutæ hujus radices maſticatas aliquandiu intra ventriculum detinuit, & lætus ſubridenſque domum rediit: interea radicum fruſtula in ventriculo à liquore illius, quo ſemper in omnibus hominibus madet, emollita fuerunt, ſuccus ejus prolectus liquorem tinxit, qui tunicæ cruſtaceæ poros ſubiens, procul dubio tunicam nerveam vellicando plus liquoris emulſit, nam poſt obitum, ceſſante fibrarum conſtrictione, multò majore copia ſpuma virore quidem tincta ex ore à ventriculo regurgitans, toto reliquo diei & noctis ſpatio ad horam ſepulturæ emanavit, quam ex plurimis radicibus, quibus capiendis ventriculus multis modis impar fuiſſet, exprimi potuiſſet. Liquorem iſtum ventriculi, quem fermentum ejus exiſtimo, ſi non glandulæ (quas quidam jam invenerunt, ſed ſolitarias ſimileſque inteſtinorum) ſaltem extrema capillamenta arteriarum fundant, idque forma liquoris, qui mora in ventriculo à calore lentorem acquirit, ac mucoſus evadit, non ſecus ac ſerum ſanguinis & lympha: quotiescunque enim ventriculos tum ruminantium, tum aliorum animalium, etiam humanos perluſtravi, deterſis omnibus contentis, omnique humido iteratis vicibus exſiccato, dum ventriculum, fibras & nervorum diſperſionem inquirendo, varie verſabam, ſæpiſſime rurſus intus maduit & ſæpe ſatis largiter: imprimis id mihi evenit in examine Ventriculorum hominis, ſuum,

canum,

canum, rupicapræ, ovium; & quamvis, præcipuè in ruminantium ventriculis, ob copiam liquoris sæpius regurgitantem, sperarim apiculos, imprimis in κοιλία μεγάλη, perforatos fore, tamen nullo ingenio nec oculo catoptro armato conspicere potui, licet in singulos apices desinat papillula, seu lingula mollicula humidiuscula: tandem tamen nuper in ἐνύστρῳ Vaccæ & vituli plures solitarias inveni, attamen liquor ille neutiquam ad tres superiores ventriculos ascendere valet, utcunque ruminent, quod facile videbit, qui attentius hos perlustrabit. Fermento stomachi à radicum istarum succo jam nimium, quàm tenelli pueri interior ventriculi superficies perferre posset, saturato, circa præcordia dolere cœpit; nimirùm illud poros tunicæ crustaceæ, sensu destitutæ, transiens, attigit tunicam membranosam, illam ubique, vel saltem circa stomachum & pylorum Antrique ejus portionem, utpote nervosum admodum afflixit, doloremque in ventriculo, quem vulgus cordi adscribere solet, excitavit. Vix verbum effatus humi prostratus, urinam ad viri altitudinem eminxit, non quod Vesica à Cicutæ vi quadam diuretica, fuso sero, adimpleta fuerit, nam parum, vel nihil omnino liquoris Cicutæ succo imbuti ad massam sanguineam pervenisse, postmodùm probabile reddere conabor, verùm quia alias urina impleta subito constricta fuerat: mox etenim Epilepsia, seu vehementissimis motibus convulsivis exagitatus fuit, cùm omnium sensuum internorum & externorum, etiam tactu incute non excepto, abolitione; nam nec acclamationibus nec vellicationibus excitari poterat, sive universum systema animale ad suppetias ferendas à ventriculo afflicto sollicitatum fuerit, sive non ultima sui portione truculenter irritata, furiosè consilii inops hos terribiles tumultus instituerit. Utcunque autem tactus in cute, paroxysmo durante, abolitus fuerit, in ventriculo tamen perstitit, nam in ipso insultu epileptico vomituriit, singultiit, tumor insignis magnitudinis apparuit, qui mœsti pa-

tris & miserandi puelli præcordia graviter feriit & cessante paroxysmo matris opem imploravit anxius, nondumque mentis compos. Vomendi nixum necessario præcedere debuit sensus & perceptio aliqua rei molestæ in ventriculo, non enim motus, isque vehemens & iteratus subsecutus fuisset, nisi ab afflictione ad objectum permolestum excutiendum instrumentis motui dicatis imperatus fuisset; irritus fuit quamvis validus esset, quia obstitit occlusio vel stomachi, vel gulæ mediæ, vel etiam extremæ, convulso quoque musculo pharyngæo, seu illius sphinctere & licet forte impetui aliquantulum stomachus & gula cessarint, & aliquis sonitus ex ventriculo ceu vomiturientis exauditus ab astantibus fuerit, irritus tamen fuit, quia protinùs à vehementissimis convulsionibus hæ partes rursus coarctatæ fuerant; secus ac puellis evenit, in quibus gula impetui ventriculi cessit ac cum certo & brevi auxilio infenso hosti radicibus nimirum, eliminationem permisit. Tumor in præcordiis, qui non nisi ventriculus erat, in propatulum venit, quia fibris circa utrumque orificium constrictis, flatibus, liquoribus & radicibus omnis exitus intercludebatur, unde necessario in hanc molē assurgebat: at quoque hæc orificiorum constrictio sensum præsupponit. Singultum equidem fateor præcipue à diaphragmate edi, probantibus hoc vibratione quæ circa præcordia observatur, non raro cum respiratimis vitio, sonitu, qui non tam oritur à flatu per gulam emisso, quam ab aere per asperam arteriam eliso & in larynge fracto & mitigatione ejus, quandoq; omni modo cessatione ab aeris retentione, seu voluntaria exspirationis inhibitione: At quoq; non negabitur frequentissime diaphragma ad hunc motum incitari à Ventriculo præcipue circa stomachum afflicto, sic sæpe supervenit cibis acrioribus comestis; novi aliquot quibus piper hoc symptoma effecit; oritur non raro à nimio infarctu; cessat vomitu rejectis, ventriculum molestantibus, aut ab assumptis illecebram demulcentibus; cuidam diuturnus singultus

tus tollebatur continuato potu emulſionis amygd. dulc. quidam ipſum ſopiunt iteratis potulentorum ſorbitionibus, cujus tres ſuperſtitioſum vulgus ſuadet. Nec mirùm eſt à Ventriculo gravius vexato diaphragma ad hunc motum ſtipulari, illudque conari ipſi hac ſuccuſſione ſuppetias ferre, nam gula illud non ita libere tranſit, quin potiùs undique ſupernè gulæ propè ventriculum, mediante membrana ipſi cum pleura communi & inferne propè ſtomachum mediante membrana cum peritonæo communi connectitur; inſuper à diaphragmate reliquo, ubi gula illud permeat, filamenta & membranæ nerveæ arctiſſimæ uniuntur, & ulterius aliquo uſque exporriguntur atque etiam cum fibris ventriculi rectis potiſſimum coaleſcunt. Propter hoc conſortium diaphragmatis & Ventriculi inflatus, quoque ſuccuſſus fuit, ac Tumor ille pueri diaphragma & præcordia & manum patris inter medias convulſiones epilepticas verberavit, concurrentibus forte fibris ventriculi rectis pylorum verſus ſtomachum aliquantum adducentibus. Ventriculi internam ſuperficiem undiquæque ſenſu quodam præditam eſſe, multa ſunt quæ probant, qui tactui annumerandus videtur, niſi ſenſus multiplicare ſine neceſſitate velimus, nam præter eſuriem & ſitim, varios dolores & ardores non ſolum ab aſſumptis alimentis, medicamentis & venenis protinus aut aliquandiu poſt ingluitionem, ſed etiam ab humoribus aliisque heterogeneis in illo collectis vel aliunde huc transportatis experitur: & quidni objecta perciperet? Cùm intus undiquaque ſuccingatur membrana nervea propterea ſic appellitanda, quin in illam nervi inſignes ſtomachici deſinunt & expanduntur: imò acutius cute tùm integra, tum à cuticula denudata objecta tactilia animadvertere videtur, utcunque harum qualitatum norma reputetur: ſentit hæc ventriculi membrana ſpicula antimonii, quæ tolerat cutis integra & excoriata, ut pote medicamentum topicum ſine morſu exſiccans; illud ſine noxa aut irritamine admittunt oculi in

collyriis, licet acutissimè præ cute sentiant; imo apiculi nervei linguæ, saporis organa adæquata, minus ab illius spiculis affici, quilibet facto periculo explorare innoxie poterit. Quantum sensus in Ventriculo tactum cutis præcellat, non solum Antimonio similibusque cuti plane non molestis, assumptis innotescit, sed quoque ipsamet *Cicuta aquatica* documento est: nam teste *Wiero apud Cl. Smetium Miscell. Med. l.4. Epist. 11.* Chirurgi Ditmarsenses radices ejus stuppa involutas, sub cineribus assatas & cum melle fusas, forma cataplasmatis, tumoribus in abscessus versis in arthritide vaga imponunt. *Diosc. de Mat. Medic. l. 4. c. 79.* Cicutæ succum inspissatum vocat πολύχρηστον εἰς τὴν ὑγιαστικὴν χρῆσιν, ibique ait collyriis a nodynis commode misceri, herpetem & Erysipelas restinguere: herbæ comam contusam testibus appositam ὀνειρώττοισι opitulari: lac extinguere; in virginibus incrementa mammarum prohibere. *Dioscoridi* assentitur magnus Herbariorum numerus sive ex credulitate quadam, sive veritatem quoque experimentis didicerint, Videatur *Trag. Herbar. l.1. c.159. Exc. D. Casp. Hoffmann. de Medicin. Offic. l.2. c.67.* Cicutæ radicem cum Gumm. Amoniaco secretum contra duritiem nervorum proponit. *Exc. D. Joh. Rhod. ad Scribon. Larg. in not. 179.* ad duritiem Lienis Empl. de Cicuta profert, cujus inventorem prædicat *Joh. Heurnium*, miraturque à Londinensibus ejus nomen taceri: simile ad eandem duritiem commendat *Cl. Fabrit. Hild.* Nemo horum meminit Cicutam afflixisse unquam cutim, eaque læsa ullam partem in consensum raptum fuisse. Sæpius Liene magno præditis Empl. de Cicuta *Fabr. Hild.* quod in Officinis nostris prostat, imponendum curavi, ut ex tumoribus duris ab humore viscido crasso in artubus applicui, quod Ægri non solùm per septimanas, sed etiam per plures menses innocue gestarunt: quin etiam ex radicibus recentibus Cicutæ aquat. succum expressi, radices contusas diù manibus versavi ac canibus & lupis intrudi absque ullo sensu vel

minimæ

minimæ moleſtiæ, quamvis manus & digiti ſæpè diù ſucco hoc maduerint. His non adverſabitur unica *Borell. Hiſt. & Obſ. c. 2. Obſ. 3.* de Matronâ Nobili Cicutam mammæ ad imminuendam illam admovente, indeque mortem contrahente, cum ſine Symptomatum aliarumve circumſtantiarum recenſione hoc referat. Non tamen negarim tactum circa ſtomachum & pylorum magis vigere & acutiorem eſſe, quam in reliqua interna ſuperficie ſive fundi, ſive laterum, ſive ſuperni tabulati, non quod membrana nervea in his partibus minus nervis dotetur, quàm pylorus & ſtomachus, ut quidam opinantur, intuentes ſolummodo plexus inſignes nerveos ad hos foris accedentes atque undique amplectentes, cum nec mole, nec numero nervea filamenta magis membranam nerveam hic quàm alibi dotent, omnes enim ulterius diſperguntur & partim fibris uniuntur, partim in hanc membranam expanduntur atque ita obliterantur: Cauſa potiùs vegetioris tactus eſt, quia membrana nervea in pyloro & ſtomacho magis in propatulo & nudior eſt, quàm in cætera interna ſuperficie: obtegitur enim tunica mucoſa, hoc nomine inſignienda, quia in homine multiſque animalibus quadrupedibus unico ventriculo præditis ſtatim poſt obitum aperto ventriculo, nihil niſi mucus pellucidus eſſe apparet; ſi verò ſpiritu vini maceretur, aut ei fervida affundatur in cruſtam opacam & veluti villoſam degenerat, quàm magna cautione adhibita propè integram ſenſim à nervea ſeparare potui. Hæc tunica ſive mucoſa, ſive cruſtacea neutiquam ſenſum abolet, aut planè impedit, quamvis illum moderetur atque efficiat, ne quibusvis injuriis obnoxius ſit ventriculus, non ſecus ac cuticula cutim contra has munit. Fateor quoque tunicam hanc non ſolùm pro diverſitate animalium aliter atque aliter ſe habere, atque in quibusdam admodum craſſam, denſam & tenacem eſſe, indeque fieri quod quædam aliis Venenum, aliis alimentum exiſtant; verum etiam in eadem ſpecie animalium, Ex. gr. in homine varia-

re, unde quidam facile cujuscunque generis fercula optimè tolerant, alij facile à dulcibus, acidis & acribus etiam in parva quantitate ingestis læduntur: novi quosdam qui juscula fervidissima, sine molestia inglutierunt: Forte Anus Attica apud *Galen.* & Fœmina Batava, de qua *Nic. Fontan.* Cicutam sine noxa devorarunt, densiore quoque crustacea præditæ erant; fortè etiam talem nactus est Cultivorus Basileensis *Miscellaneor. Curios. Ann. Tert. Observ. 178. ab Exc. D. Joh. Rudolf. Burkardo P. P.* communicata, qui bufones, lacertas, aliaque absurda devoravit. Ipsam cuticulam ita densari & crassescere rustici, Fabri ferrarii aliique labores duriores peragentes docent, ut præ aliis qui mollicule cuticulam curant, vasa calidiora impune attingere, aut apprehendere audeant: Vidi Blombergæ metallurgos Leodicenses massas ferreas ignitas plantis pedum calcasse, imo rivo ferri fluidi ex fumo emananti digitorum apices immersisse, ac propè manipulum hujus in vicinum parietem ejaculasse, qui in minutissimos globulos plumbeis similes quibus aviculæ sclopetis petuntur, secedebat: inspectis & tactu exploratis digitorum pulpis, deprehendi cuticulam ibidem prope in corneam duritiem immutatam & verè impenetrabilem post tot adustiones redditam fuisse: nullæ vesicæ, nullæ crustæ novæ à candente ferro excitabantur, nec plus doloris, aut afflictionis alicujus persentiebant, quàm propemodum lapis aliudve omni sensu destitutum.

Ventriculum prævio & imperante ac instigante sensu moveri, plurima sunt quæ suadent; cum utrumque orificium pari altitudine locatum sit, imo in alitibus Pylorus prope altior stomacho sit, necessario movendi vi donatum esse oportet, non enim sua sponte, aut pondere ventriculum ceu canalem assumpta permearent, sed immota in fundo cum animalis pernicie restarent; naturaliter igitur ventriculus illa amplectitur, potulenta citiùs, quàm vulgo putatur exprimuntur, crassiora verò, post-

quam

quam aliquomodo subacta fuerunt, sensim eliminantur ac in duodenum per pylorum protruduntnr: id fit sine magno ipsius labore, aut afflictione aliqua, quia expulsio peragitur blande & lente. Præter naturam & inverso motu peristaltico, in vomitu & ructibus plerunque, non sine anxietate ac violentia perficitur: & quamvis in lienteria & fluxu cœliaco naturali affinis sit, non tamen omnis molestiæ expers est & non raro cardialgiam quandam conjunctam habet. Motum ventriculi oculis observare licet in vivarum bestiarum anatome, & non semel vidi illum constringi lente versus stomachum subsequente vomitu, aut versus pylorum contentis in duodenum explosis; nonnunquam gracilior & brevior reddebatur; mox iterum intumuit, subsequente rursus nova coarctatione, quæ vel versus pylorum, vel stomachum progrediebatur. Motus istos peragit fibrarum beneficio; quarum maximè conspicuæ sunt exteriores rectæ, internæ & his subjacentes circulares: à rectis se contrahentibus undiquaque ventriculus brevior & gracilior evadere videtur, à circularibus motu peristaltico pergente undiquaque latera sibimet accedunt & contenta propelluntur: præter has manifestiores, sunt aliæ transversæ minutissimæ fibrillæ, quarum beneficio rectarum & circularium stamina seu fibræ connectuntur, & in motu quodlibet fibrarum genus sibi appropinquat; præterea rectæ & circulares harum interventu junguntur & in motu sociam operam præstant; denique etiam ab his ubique per totam ventriculi periphæriam quàm plurimæ ad membranam nerveam exporriguntur, quibus debetur consensus fibrarum manifestiorum & hujus membranæ; illæ quoque anfractus efficiunt, unde separato fibrarum tegmine obliterantur anfractus, ac nervea in amplissimum receptaculum distendi potest. Non possum non hic duo paradoxa inserere; primum est Fibras ventriculi & intestinorum, addo etiam cordis & omnium musculorum, nihil nisi nervos esse, aut proximè ad illorum naturam accedere, certè si quis persequa-

tur:

tur cum ſolertia quadam nervos muſculos ſubeuntes, obſervabit nerveas fibrillas arctiſſime uniri & in unum corpus coaleſcere, & licet nervus muſculum tranſiens non omnis in fibras illius impendatur, id tamen in vicinis muſculis fit atque eo uſque progrediuntur, donec tandem in membranas, adæquatum tactus organon, abſumantur hacque ratione terminentur. Non hoc propterea cuipiam abſurdum videatur, quod nervi corpora mollia minuſque tenacia ſint prætereaque minuta, ut hanc ob cauſam impoſſibile ſit tot fibras in tota corporis fabrica conſtituere: molles eſſe nervos intra ſpinalem medullam, ut cæteros quatuor ſenſibus inſervientes prætereamus, contentos indeque elabentes aliquouſque, ultro fateor, at paulo ulterius progreſſi non ſolùm tenaciores ſed & craſſiores evadunt, alicubi ganglia pro majore robore indultu beneficæ naturæ aſciſcunt: qui dubitat perſequatur ſolummodo nervos crurales ab exitu ex oſſe ſacro & lumbarium vertebrarum oſtiis ultra coxas, inveniet infra coxam nerveum faſciculum majorem, craſſiorem multis vicibus quàm circa ortum erat: dum hæc ſcribo, faſciculum hunc examinavi & in fibras, ventriculi & inteſtinorum fibris tenacitate & firmitudine nihil prorſus cedentes, dirimere potui atq; ut in ventriculo, inteſtinis, Corde & muſculis aliis tranſverſis fibrillis connectebantur; quælibet quoque fibrarum iſtarum nervearum more aliarum fibrarum in minutiſſima filamenta diſcerpi poterat, videbaturque major moles & robur nervis accedere quo magis à ſua origine diſcedunt. Aliquando nervum inſignem è cranio emergentem ſub inferiore parte orbitæ oculi verſus roſtrum progredientem in Anſere ſene proſecutus ſum, qui ortui vicinus mollis erat & quamvis plurimos ramuſculos vicinis partibus & naribus ſuppeditaret, non tamen moles multum imminuebatur quo magis ab origine diſtabat tenacior evaſit, & tandem in extremitate roſtri ſuperioris planè in lamellam oſſeam degeneravit, non ſecus ac in gallinaceo genere tendines

muſcu-

musculorum pedes imos flectentium & extendentium ossei frequenter fieri comperiuntur. Alterum paradoxum est, fibras intestinorum & ventriculi, imo etiam cordis aliquandiu vim movendi se retinere emortuo animali, utcunque dicatur cor primum vivens & ultimum moriens. Vidi sæpè in ovibus mactatis, inciso à lanionibus abdomine, visceribus adhuc calidis diù intestina motu peristaltico sursum deorsumque moveri ac chylum exprimi. Aliquando Ventriculos & intestina capræ cum hepate, Liene & mesenterio ex recenter mactatæ ventre in macello eximenda ac in domum meam deferenda curavi; tabulato his visceribus impositis, κοιλία μεγάλη obscurè quidem subinde contrahebatur, at intestina ultra dimidiam horam motu peristaltico mire & celerrime movebantur, & cum quædam pinguedine jam alicubi congelata ipsaque prorsus perfrigefacta à motu cessarent, nihilominus alia his subjecta adhuc calida motum vel sponte, vel irritata continuabant. Anno 1676. Felis aliquot fœtus vivos peperit, unicum mortuum: post partum ægrotare cœpit, omnes cibos etiam carnes fastidivit, impense sitiit, ad vicinum fontem excurrit, avidissimè iteratis vicibus bibit: 25. Aug. hora 10. Antimeridiana mortua est; hora prima meridiana Ventriculum & intestina cum *Nob. D. Joh. Conrado Pejero Anatomico dexterrimo* exemi, perlustravimus illa ac imprimis in glandulas intestinorum inquisivimus: Uterum inflammatum & lochiis nigerrimis putridis infarctum invenimus, hicque mortis causam latuisse putavimus: circa 2. pomeridianam *D. Pejerus* Chyli receptaculum aliam ob causam tubulo inflavit, protinus primum auricula dextra micare, mox totum Cor systole & diastole, quamvis cadaver rigidum & frigidum esset, moveri cœpit, hanc verissimam & animalibus vivis apertis alias conspicuam systolen & diastolen ad seram vesperam continuavit, cum omnium spectatorum summa admiratione; & si forte rythmus iste elanguescebat, post novam inflationem pro-

tinus vivæ instar redintegrabatur ac pari alacritate perficiebatur. Idem non diu post hæc tentavit *Cl.D.D.Joh. Conrad Brunner*, *Anatomicus solertißimus, Gener meus* in Cane molosso, cui pancreatis ductum filo arctissime constrinxerat aliquot septimanis ante hanc anatomen: exemptis ventriculo & intestinis & examinato ductu pancreatico, num sc. penitus occlusus esset, post longam moram diuque jam emortuo cane, ab inflatione receptaculi Chyli cor denuo moveri vera systole & diastole cœpit, ac pluribus horis hunc motum continuavit, donec auricula sc. dextra exaruit. Integram Historiam aliaque circa ductum pancreaticum tentamina destinavit *Inclyto Collegio Curiosorum Germaniæ*, quam propediem suppeditabit. Idem aliquando in taxo inflata vena cava tentavi, cum Chyli receptaculum jam à canibus venaticis lacerum esset, verum vix unam alteramve micationem Cordis auricula edidit, reliqua mole immobili permanente.

Aliquoties Catellos projectos vivos, ad motum ventriculi, intestinorum & Chyli aliaque mihi potissimum, in medendo aliquando profutura observanda aperui; vidi sæpius omni sensu & motu abolitis, imo detruncato capite, Cordis motum, systole & diastole ritè alternantibus, plurimis horis integrum perstitisse. Forte talis vita fibris Uteri permansit superstes in fœminis, quæ post obitum fœtus vivos aut Embryones excluserunt, nisi enim fœtus impulsus fuisset, non constaret modus, quo fœtus vel Embryo claustra hæc perrumpere potuisset; quamvis *Exc.D.Bartholin. Anat. Reform.l.1. c.28. p.m.275.* aliter sentire videatur. Non autem hæc eo dicta velim ac si Ventriculus, intestina, cor & uterus sibi proprium motum vindicent, nec à cerebro & cerebello pendeant; nec in dubium voco præclara experimenta *Exc. D. Willis Anatom. Cereb.c.23. p.194. aut Exc. D. Lowveri de Cord. c.2. p.86*: nam certum est denegato influxu à cerebro & cerebello, harum quoque partium motum tandem aboleri:

leri : id non ſolum apoplexia , ſed violentæ quoque præciſiones medullæ ſpinalis , aut nervorum paris vagi : eorumque ligaturæ abunde teſtantur ; ſolummodo hoc innuere volui , in fibris harum partium ſenſus alicui & motus inſtrumentum pertinacius inhærere, nec tum cito , ut alibi , evaneſcere , quod *in l.c. Cl. D. Lovverus* etiam concedit , dum aliquem motum ligato pari vago cordi permanere non negat , licet illum nervis intercoſtalibus tribuat. Sic quorundam animalium Ex. gr. Lacertarum & ſerpentum caudæ aliaque trunci fruſta diu varie ſe torquent ; ſic Cor anguillæ & Lucii piſcis exemplum diu ſyſtolen & diaſtolen peragere creduntur. Fibrarum iſtarum actio , ſeu motus eſt contractio , in qua in ſe coëunt & breviores ſimulque graciliores fiunt : nimirum nulla fibra eſt, utcunque ſimplex appareat , quæ non in hac contractione , antea laxior , mollior & planior , fiat rotundior , gracilior , durior, denſior & brevior ; quod conſpicitur manifeſtè in motu inteſtinorum , ventriculi , cordis in ſyſtole ; imo etiam muſculi anguſtiores , duriores & breviores evadunt , utcunque in medio in ventrem attollantur : Deinde dum fibræ contrahuntur videntur inciſuræ quædam ſeu ſulci transverſi , breviſſimis intervallis diſtantes : id in fibris oblongis & circularibus majoribus ſeorſim ſeparatis , frigida aut tepida maceratis ac orbi aut aſſeri plano parum humectatis impoſitis, manifeſtius conſpicitur , quàm ut verbis exprimi poſſit. Contractio iſta fibrarum ſæpè pertinaciſſima , firmiſſima ægreque ſolubilis eſt : obſervavi in inteſtinis colica defunctorum & animalium quibus purgantia aut corroſiva intrudi, tàm pertinaciter ſe conſtrinxiſſe , ut flatus aut contenta inter duas contractiones intermedia , vix ulterius propellere potuerim. Novi Illuſtriſſimum quendam dominum pugnum tam arcte clauſiſſe, ut nec robuſtiſſimus illum aperire , pollicem extrahere aut digitos explicare potuerit.

Hanc fibrarum contractionem quidam mechanice expli-

care conantur, ac fieri opinantur impletione & diſtenſione quadam à Spiritu incluſo ſubito ſe expandente & majus ſpatium poſcente ſecundum omnes dimenſiones, unde fibræ breviores & pars, quam fibræ amplectuntur, anguſtior, evadant: verum id minus phænomenis congruum videtur, fibræ enim non ſunt corpora fiſtulæ inſtar cava, ſed filamenta tenerrima, ſimul & tenaciſſima, prorſus impervia; & licet fibræ quædam primo intuitu ſimpliciſſimæ apparentes, in plura filamenta ſubtiliſſima ſubdividi poſſint, quarum primariæ omnes rectæ, ſecundariæ tranſverſæ aut obliquæ, rectas inſtar ſubtegminis colligantes exiſtant; quamvis etiam major fibrarum complexus propria membrana obvolvatur, ad interiora admittat ſurculos venarum arteriarum & vaſorum Lymphaticorum ad vitam & vigorem tum obtinendum tum conſervandum; quamvis concedenda ſit poroſitas aliqua & ſpatium inter unam alteramque fibram rectam, etiam inter tranſverſas, ac propterea liquorem admittat, non ſecus ac cannæ Indicæ oleum ſuperne imbibunt, eique deſcenſum per poros ad proximum internodium permittunt; quamvis denique per medium & transverſim diſſectæ rurſus coaleſcant, atque ita uniantur, ut priſtino motui inſervire poſſint, quod non niſi intermedio humore, calore & ſpiritibus fœcundo, præſtabitur, nihilominus tamen nec in hoc minutiſſimarum fibrillarum complexu, unde integra fibra reſultat, hanc inflationem locum habere credere poſſum, cum quælibet harum anguſtior, denſior & durior in contractione evadat. Novi plures fibrarum coaleſcentiam fabuloſam cenſere, qui tamen vel Cheirurgiæ imperiti ſunt, vel in re præſtitu non difficili nunquam periculum fecerunt: modum conſuendi nervos magnos (forte tendines intelligit) *Gabriel Ferrara Obſerv. Cheirurg. l. 1. c. 17. p. 32. Francofurt. 1625. edit.* tradit. Retulit mihi *D. Gaulthier* Chirurgus *Illuſtriſſimi Domini Comitis de Rabatta Generalis Exercitus Cæſar. 1677. Menſ. Oct.* duobus tendines carpum flectentes & uni

pedem

pedem extendentem præcisos fuisse, qui, consutis tendinibus artificiose, motum integrè consecuti fuerunt: artificiumque facile in canibus addisci posse. Non ita pridem hoc ausi sunt hîc Chirurgiæ quidam studiosi; cani in pede sinistro tendinem magnum transversim dissecuerunt; incisa secundum longitudinem cute, in tendinem retrogressum inquisiverunt, forcipe apprehensum retraxerunt, methodo à *Ferrara* tradita simplici filo tendinum capita præcisa accuratè junxerunt, quæ citra balsama aut Emplastra, solo canis linctu coaluerunt; currit nunc sine ullo impedimento: in loco ubi sectio facta fuit, nodus instar ganglij tangitur. Sed ut ad fibrarum contractionem redeam, quomodo illa peragatur? explicatu difficilimum, si non impossibile, existimo, imo me ignorare ultro fateor: in ventriculo intestinis, utero, corde aliisque partibus voluntatis aut phantasiæ imperio non subjectis, consequitur perceptionem irritaminis membranæ nerveæ sponte; in musculis fibræ obediunt mandatis voluntatis, aut appetitus sensitivi; ubique sæpissimè celerrimè & ad quemvis etiam nutum contrahuntur: Ex. gr. Si pollici pedis extensio vel flexura imperetur, momento citiùs, nisi morbus obstet, attollitur aut flectitur, quo brevissimo temporis intervallo vix mente concipi potest, vel humorem vel spiritum etiam subtilissimum, à sede phantasiæ, ad extremum pedem per corpus densum fulguris instar ejaculari posse ad constrictionem talem perficiendam. Jure de omnium fibrarum contractione pronuntiari posse opinor, quòd de Cordis motu *Exc. D. Lovver. de Cord. c.2. p.m.85.* dicit, nempe nimis arduum esse de ratione motus ejus quicquam rite concipere, atque Dei solius, qui secreta Cordis rimatur, motum quoque ejus cognoscendi prærogativam esse. Interea, dum meliora & clariora proferantur, credam cuilibet harum fibrarum vim inesse ob quam facilimæ & promptissimæ sint ad contractionem & cessante stimulo aut imperio, brevi quoque relaxentur.

Prout Fibrarum motus ſeu contractio earumque relaxatio non ſolum in muſculis, ſed etiam in ventriculo, inteſtinis, utero, Corde aliisque partibus manifeſta eſt, & in ſenſus incurrit, aut certè rationibus firmiſſimis demonſtrari poteſt, ita quoque certum eſt alicubi membrana nervoſa ſola, quàm fibræ obtegunt & amplectuntur, aut membrana fibrarum plexus ſeu faſciculos involvente gravius afflicta, aut irritata, fibras alius partis ab hoc objecto irritante immunis ad contractiones ſollicitari, imo cogi, quod vulgo per conſenſum fieri dicitur. Fibræ quæ ad hujuſmodi contractiones commoventur, ſunt vel partium vicinarum, vel remotiorum, vel remotiſſimarum. Rem exemplis explanare liceat, ad *Puerorum & Puellarum*, malitiâ *cicutæ aquaticæ* tantoperè afflictorum, fatum melius intelligendum. Si calculus, imprimis aſperiuſculus & anguloſus, relicta parte carnoſa renum, ſeu avulſus à carunculis papillaribus illorum, in pelvim deſcendat ac per ureteres ad veſicam protrudi incipiat, non ſolùm ſæviſſimos cruciatus etiam minor excitat, niſi ureteres à plurimis prægreſſis calculis nondum dilatati fuerint, verùm etiam vomitus movet, ſeu adiguntur fibræ circulares ventriculi ad contractionem ad eijcienda ejus contenta; imò quandoque fibræ circulares inteſtinorum & veſiculæ bilariæ ad illam abripiuntur, unde bilis vomitus conſequitur, quandoque tormina ventris excitantur & alvus fortiter occluditur. Orificiis ventriculi ſc. pyloro & ſtomacho ab objecto rodente aliterve vehementius afficiente læſis, cardialgia oboritur, quam non raro leipothymia imò Syncope comitatur, ſc. Cordis fibris diutius in Syſtole conſtrictis permanentibus, aut quaſi attonitis, à motu ceſſantibus, unde ſanguinis motus vel imminuitur, vel aliquandiu ſuſpenditur, partes calore influo defraudantur, ſæpeque plurima mortis imago apparet. Inteſtinis ſævis torminibus excruciatis, ſive ob fibrarum pertinaciorem conſtrictionem & flatuum aliorumque contentorum detentio-

nem

nem p. n. ſive propter illorum ſubintrationem, in his frequentiorem quam vulgo creditur, ſive inteſtinis in ἐνδεροκήλῃ fortiter compreſſis, ſive ab humore aliove contento ipſa arrodente, ſæpiſſime enormis vomitus ſequitur, non ſolum inteſtinorum cæterorum ſanorum portionibus, ſed ipſo quoque ventriculo ad motum periſtalticum inverſum coactis; imo veſicula poruſque bilarius ad aliquam conſtrictionem compelluntur, quamobrem plerunque tandem mere biliosa evomuntur. Partis remotioris in conſenſum raptæ exemplum ſit Spaſmus in principio gulæ, muſculorum maxillam inferiorem adducentium & labiorum, conſequens aliquando herniotomiam: aliquoties enim vidi poſt ſextum diem à caſtratione, quandoque tardiùs hujusmodi ægros primum de quadam deglutiendi difficultate conqueſtos fuiſſe, ob quam cibos ex faucibus per gulam in ventriculum protrudere nequiverunt, ſubſequente mox ſpaſmo cynico, ac tandem arctiſſima dentium conſtrictione, ut nulla vi os deduci potuerit, nec liquorem ſiphone per hiatum à dente evulſo comparentem infuſum deglutire valuerint, licet mens adhuc conſtiterit, loquuti fuerint, ſe famelicos & ſitibundos dixerint, idque non una atque altera hora, ſed diebus aliquot ante obitum & antequam Epilepſia ſæviſſima ipſisque funeſta ſuperveniſſet. Remotiſſimarum partium conſenſum & ſympathiam nobis oſtendunt Epilepſiæ originem ducentis ab extremis pedibus, teſticulis, utero, inteſtinis, ventriculo aliisve magis abſconditis & nihilominus à cerebro & cerebello diſtantiſſimis, quæ tamen coaffici neceſſum eſt, non ſolum propter univerſalem & totius corporis convulſionem, verum etiam ob abolitionem omnimodam ſenſuum internorum & externorum. Hujuſmodi motus covulſivos in aliis partibus reſultantes, quamvis cauſa proxima contractionis fibrarum ibi non detineatur admittit quoque *Exc. D. Willis in Patholog. Cerebr. & Nervoſ. generis c. 1. p. m. 19.*: Ubi fatetur partium nervoſarum irritationem

tionem motus convulſivos efficere variis in locis à variis rebus, etiã fibris incongruis. Res illas vocat, Venena, qualitatum tangibilium excessus, varia recrementa ſanguinis & ſucci nervoſi, miaſmata febrilia, humores ſalinos, ſulphureos, lumbricos, calculos &c. Hujus ſedem, licet in qualibet ſyſtematis nervoſi parte noxam inferat, ut plurimum tamen vel juxta nervoſi generis principia, vel extremitates vel in mediis nervorum proceſſibus, præcipue verò in plexibus defigi: p. 20. Extremitatem exteriorem ſeu finem, quam nervorum ultimam expanſionem in membranis nervoſis & aſſociationem, imo unionem in fibris nerveis vocare ſoleo, motus convulſivos ſuſcipere, eoſdemque quaquaverſus transferre concedit, atteſtantibus convulſionibus ſequentibus puncturas nervorum & tendinum, vellicationes in viſceribus à pharmacis, humoribus acribus, lumbricis in ventriculo & inteſtinis; exinde n. motus convulſivos non ſolum in partibus affectis reſultare, verum etiam indifferenter in alias quascunque partes retorqueri. Huc pertinent aliquomodo illa quæ c. 6. tradit de motibus convulſivis, quorum cauſa circa nervorum extremitates ſubſiſtit.

Modus quo fibræ partium vicinarum coafficiuntur ac ad communem contractionem ſtimulantur, forte non adeo obſcurus eſt, & concedi poterit illud fieri ob membranam nerveam cum ipſis continuam, aut propter nervos ab eodem ramo oriundos; quod explicant ſimilitudine chordæ in extremitate tenſæ, ejuſdem tenſionis ſenſu ad principium ipſius pervadente: hoc locum habere creditur in conſenſu renum, inteſtinorum & ventriculi, item inteſtinorum & ventriculi, ut & hujus & Cordis: attamen in partium remotiorum, aut valde diſtantium vel ob hanc unicam rationem explodenda videtur, quod partes intermediæ, aut his viciniores, licet eorundem nervorum participes ſint, à contractione immunes ſint: imo illæ ipſæ partes in quibus minera, ſeu fomes convulſionum detinetur, non raro

nihil

nihil convulsivi patiuntur. Quidam ut hanc compassionem credulis obtrudant, maxime in convulsione universali, seu epilepsia partium distantiorum læsionem subsequente, præviam in nervorum origine dispositionem & apparatum causæ morbificæ comminiscuntur: quidam inde aliquid vitiosi à parte ægra cerebro transmitti opinantur. Verùm citra apparatum morbificum circa originem nervorum Epilepsiam excitari aliquando hinc manifestum fit, quod sæpe quidam hac corripiantur quoad cerebrum & cerebellum sanissimi, sic adoritur illa quosdam à punctura nervorum, morsu viperarum, infantes corrupto lacte & pultibus in ventriculo & intestinis: eandem excitant quoque lumbrici; venena quædam in ventriculo subsistentia nec ejus pomæria egressa. Deinde sæpe illa tollitur causa morbifica ex parte primario affecta, nullo vel exiguo ad cerebri roborationem habito respectu, vel medicamentis præcipue ad illius curationem directis. Novi juvenem quendam rusticum ab epilepsia satis truculenta vindicatum fuisse à vesicatorio toti pedis dorso applicito, unde symptoma hoc tragœdiam ordiri persensit: non ita pridem *Dom. D. Joh. Conr. Brunner*, hanc ob causam cum fructu Nuchæ moxæ succedaneum apposuit. *Illustrissimus Puellus*, de quo supra, post iteratos clysteres anodynos ab epilepsia liberatus fuit, nec ad hanc usque diem vel minimum insultum expertus est, jam propè 18. annis elapsis atque adhuc sanissimus vivit: idem in pluribus infantibus atque adultioribus expertus sum. Lumbricis expulsis, venenis assumptis è corpore eliminatis, aut illorum ferocia obtusa & cohibita, morsibus viperarum maturè adustis epilepsiam vel sublatam vel præcautam fuisse, experimentis confirmare possem, cujusmodi etiam in observationibus Medicis passim occurrunt. Communicatio causæ morbificæ, ejusque ad cerebrum transmissio in multorum ore est, plerisque de viis & ratione, qua illuc transportetur, non usque adeò sollicitis, sc. sufficit illis *Hipp.* ξύρροια; ξυμπνοια

ξύμπνοια καὶ ξυμπάθεα πάντα εἶναι. vapores & flatus ab utero, liene, ventriculo, inteſtinis aliisque partibus imi ventris caput petere, atque hujuſmodi tumultus ciere, ſæpè à vulgo practicorum auditur, & in illorum conſiliis legitur; interea nulla cura ipſos tangit, quomodo diaphragma & pectus undique pleurâ ſuccinctum perrumpant, aut cranium ac duram matrem in baſi ad cerebrum & cerebellum uſque tranſeant, ſi omnino concedatur, orificia ſtomachi hiare, non benè claudi, & hæc μετέωρα ad fauces uſque pertingere: non perpendunt à partium iſtarum membranis ita coërceri, ut alibi potiùs & per patentia oſcula ipſorum excretioni dicata exitum quæriant, quàm ſurſum tendant. Tùm has tùm alias ob cauſas meritò hunc vaporum aſcenſum & translationem explodit *Exc. Willis l.c. c.6. 10. & 11.* atque alibi paſſim. Ex fomite hujusmodi per nervos humorem vel vaporem caput adire mihi à vero plane alienum eſſe videtur, cum circa extremum ſuum finem vel in membranas expandantur, vel cum fibris, quæ corpora denſa & ſolida ſunt, in unum coaleſcant; in partibus enim iſtis nervi vel terminantur, vel ſi illas permeant, nihilominùs propriis membranis involvuntur, ut nihil horum imbibere poſſint, & licet aliquid hujuſmodi poros membranarum ſubiret, neutiquam tamen ulteriùs progrederetur, obſtarent fibrillæ transverſæ nervorum faſciculos colligantes, remoram facerent ganglia frequentia tùm nervorum medullæ ſpinalis, tùm cæterarum parium. A venis & vaſis lymphaticis ab his partibus aliquid reſorberi, item è ventriculo & inteſtinis portiones venenorum aſſumptorum chylo & ſanguini permiſceri non nego, quin etiam concedo ſanguinem hunc inquinatum undiquaque cerebrum, cerebellum, medullam oblongatam & ſpinalem, nervorumque caudices & faſciculos ſubintrare, nam intra anfractus cerebri & laminas cerebelli manifeſtè ingrediuntur illorum ſubſtantias arteriæ capillares innumeræ, atque transverſim inciſis cerebro, cerebello, medulla oblongata

longata & ſpinali, guttulæ ſanguinis emicant,& dextrè diremptis medullâ ſpinali & nervorum faſciculis, in viſum incurrunt vaſa ſanguifera capillaria. Quamvis autem è fomite partium diſtantiſſimarum à cerebro particulæ quædam,aliàs generi nervoſo inimiciſſimæ abripiantur & ſanguini permiſceantur, non tamen, licet quoque ad originem nervorum continuè vel etiam per exiguum temporis ſpatium deferantur, epilepſiam hanc efficere videntur, nam primùm non continuam epilepſiam excitant, ſed ſæpe longæ induciæ conceduntur illis ab epilepſia, qui hanc per conſenſum patiuntur. Deinde tollitur ſæpe omnimode fomite ſublato, quamvis particulæ adhuc ſanguini permixtæ ſint, quod procul dubio etiam puellis evenit, poſt vomitu rejectas radices Cicutæ. Denique ſæpe peſſimæ notæ particulæ illæque acerrimæ ſanguini confunduntur, à quibus nunquam vel rariſſimè Epilepſia excitatur. In Luc ♀ affectis, ſanguis abundat particulis non ſolum carnes depaſcentibus, ſed oſſa quoque alicubi inſtar aquæ ſtygiæ arrodentibus: neminem tamen epilepticum hac ſolâ affectum evaſiſſe vidi,quamvis quàm plurimis o in Noſodochiis Italorum Medicorum praxin ſecutus adſtiterim, & non pauci etiam his in oris ſe curæ meæ dediderint, maximè hoc bello flagrante, quo, præter innumeras humani generis pernicies, hic quoque morbus invaluit, antea minus notus & verè infamis, ceu benè merita peccati pœna & vindex. Plures quoque cancro affectos utriusque ſexus cognovi ab Epilepſia immunes, quamvis absque ullo dubio teterrimi humoris particulæ à venis reſorbeantur & ſanguini permiſceantur, imprimis ſi diu exulcerati negligantur, nam licet cancri hujuſmodi ferro & igne quandoque exſtirpentur, vulnuſque ad cicatricem perducatur, alibi tamen novi emergunt, quod Moniali cuidam contigit, cui mammam auferendam curavi, enaſcente poſt triennium primum ſub axilla tuberculo duro, quod brevi magna incrementa ſumpſit ac exulceratum corroſis

vasis sanguiferis majoribus brevi lethum attulit. Memini me Patavij ab *Exc.D.Petr.de Marchettis Præceptore meo* aliquoties audivisse,ablatis mammis cancrosis se observasse cancros in utero obortos fuisse, imo fonticulos in brachiis & pedibus in ulcera cancrosa degenerasse. Prætereo pædarthrocacen aliaque ulcera diuturna cum ossium carie conjuncta, lepram, phthisin aliosve hujus generis morbos, in quibus certò certiùs in massam sanguineam redundant humores,nulli acrimonia cedentes nec minùs nervoso generi infesti; quibus tamen nunquam epilepsiam supervenisse observavi,etiam tunc quando post multos labores quidam sanitati pristinæ restituti fuerant,nec ichoribus pravis alibi exitus parabatur.

Ad rem hanc obscurissimam explicandam aliquo modo necessariò statuendus videtur *Præses* aliquis *toti Systemati nervoso præfixus*, qui quandoque hos tumultus imperet; quemlibet enim motum animalem præcedit perceptio & cognitio aliqua, hanc sequitur appetitus rei gratæ aut aversio rei noxiæ, à quibus imperatur motus,qui, quod imperatum fuit, ex sequitur: de quibus videatur *Exc. D. Glisson. de Percept.& Appetitu Nat.& de Gula, Ventriculo & Intestin.* In quibus solidè & doctissimè hoc argumentum tractat. Hunc Præsidem *Nob. Helmont.* tùm in his motibus convulsivis,tùm alibi, inserviturum expediendis nodis difficilibus,vocat *Archeum*; quàm benè *D. Glisson. in l.c.* ostendet. Præses iste non est Voluntas, quia invitis partibus motui dicatis tumultus isti cientur. Appetitus sensitivus commodius appellaretur, cum potissimum ille motus animales fibris peragendos privatim & publice post perceptionem, partibus naturaliter se habentibus imperet. Nihilominus tamen in motibus præternaturalibus imperandis & hic appetitus, si non dubius certe admirandus ægris operam dantibus quotidie apparet. Duorum puerorum post herniotomiam convulsionibus defunctorum cadavera secui: primus 9. circiter annorum 1643.mense decembri

decembri castratus in dextro latere, bene se habuit ad diem sextum usque, tunc ad risum à fratribus & sociis, mox ad iram concitatus fuit ob rem nihili: circa vesperam difficulter deglutire cœpit, postridie plane non amplius deglutire nec os aperire valuit: tertio die nunc à tetano ceu rigidus jacuit, nunc artus & truncus mirè à motibus convulsivis succutiebantur: frustra *ab Exc.D.Felic.Platero, magni Plateri ex Fratre nepote* varia medicamenta adhibita fuerunt; post graves exantlatos cruciatus vivere desiit: cadaver Basileæ *Exc.D.Platero* præsente aperui, nihil prorsus inflammati, aut aliter p. n. dispositi invenimus, quàm processus peritonæi reliquias flaccidas, sublividas & quasi sphacelatas, cum portiuncula exigua partium vicinarum abdominis & peritonæi, corruptela vix ultra uncias duas serpente. Idem in altero Puero Pistoris nostratis filio ante 20. annos observavi, quem his spasmis Herniotomus frigidæ potu & pedum perfrigeratione dedisse ansam opinabatur. Pridem spasmum in gula obortum, post universum corporis habitum ad internecionem usque invadentem adscripsi sphacelo partium istarum nervosarum, originem nervorum inconsensum rapientem. Verùm hactenùs quater cancros loca hæc undiquaque depascentia in viris robustis occupasse observavi, nullo unquam spasmo subsequente, quamvis pus aqueum largissime ex ulcere stillans obvia quæque corrodendo acerrimum esse pateret. Idem dum hæc scribo in Viro Nobili comperio, hic Mense Majo 1678. σαρκοκήλην in sinistro latere exscindendam curavit, pondere, ut Herniotomus retulit, librarum duarum: processus peritonæi portio supra funiculum versus abdomen remansit, crassior duabus unciis: vulnus scroto inflictum consolidationem aliquam pollicebatur; at decidente funiculo portio illa peritonæi carnosa & veluti scirrhosa nunquam cicatricem successuram, mitissimis etiam siccantibus adhibitis, ostentavit: præmonui Herniotomum aliquid cancrosi hic latere, erupturum brevi, propterea, utcunque caro

luxuriet, omnium acrium usum penitus omittendum: monita sprevit; ulcus dilatabatur; pus primùm coctum, magis aqueum indies evasit, cutim & carnem renatam consumpsit, ulcus latis & profundius evasit: post unum alterumque mensem oppidum, quod inhabitat Nobilis, transii: vocor; video ulcus duabus palmis longius, ultra palmùm latum, pus fundere aqueum, subcruentum, fœtidum, cum pauco debitam consistentiam & colorem habente; labia inversa, inæqualia, tuberosa; profundiora, alicubi rubra, inæqualia, alibi ceu cauterio potentiali adusta, sphacelata: suasi siccantia mitissima, imprimis pulveres & collyria ex plumbo confecta: prædixi astantibus ulcus cancrosum & immedicabile, quod ægerrime tulerunt: hortatus sum ut sibi ab Agyrtis & Empiricis caverent: verùm his susque deque habitis primum ulcus crediderunt Fabro lignario, optima quæque promittenti; inspergit ille pulv. ex arsenico, fuligine & sulphure: carnosæ excrescentiæ imminuebantur, mox tamen renascebantur, ulcus magis magisque dilatabatur sursum deorsumque: increpatus *à D. D. Brunnero* Empiricus iste quoque Ægrum deseruit: Alius nunc Herniotomus ipsi medetur, quem quoque acria adhibere audio: circa medium Januar. 1679. ingens hæmorrhagia in ulcere evenit: urina prope radicem virgæ ex ulcere emanat: adhibet ille nunc butyrum antimonii, ☿ sublim. aq. fortem; quibus procul dubio mors accelerabitur finemque calamitosi morbi, ob quem dies noctesque in sella traducere cogitur, brevi experietur. Nobilis iste ab illo tempore, quo cancer in apricum prodiit, ad 1. Febr. hujus anni, nihil unquam convulsivi expertus est, quamvis sævissimos cruciatus tum à virulento pure, tum à medicamentis causticis, puris acrimoniam augentibus passus fuerit, & plurimas noctes insomnes hactenùs duxerit.

Observavi parotides cancrosas omnia ad collum usque depascentes, epulidem cancrosam totam malam consumentem, ficus

cus cancrosos oculorum, cancros labiorum, faciei, extremi apicis nasi, nullus tamen vel comitem habuit epilepsiam, vel quod equidem sciam, ante supremum diem illam expertus est, quamvis plerorumque vitæ exitus mihi innotuerit. Hi omnes varii generis dolores sc: urentes, prurientes, pungentes, vellicantes, lancinantes diu noctuque sustinuerunt, nec unquam τὸ ἐγκέφαλον vicinus ita in consensum raptum fuit, ut inde artus aliæve partes convellerentur. Infantibus dentientibus, maximè caninis erumpentibus, item tormina patientibus, epilepsiam accidere nemini ignotum est. Adultiores odontalgiam, podagram, colicam, hemicranias, cephalæas summopere excruciantes, sæpè pluribus diebus, imo septimanis ac mensibus experiuntur, quorum nec centesimus, inde epilepsiam patitur; licet plerunque colica ab intestinorum convulsione præcipuè pendeat, & podagricis spasmus flatulentus sæpè graves molestias pariat & dolores exasperet. Plurimi colicâ biliosâ, affecti meâ operâ usi sunt, nullum tamen epileptici quidpiam perpessum recordor, præter Nobilem compotationibus deditum, & Illustrissimum quendam Dominum crebrò recidivantem colicam sustinentem; qui ambo tamen epilepsiam tunc passi sunt, cum tormina mitiora atq; jam paretici essent. A clystere uterino, cui parum vitrioli Romani permixtum fuit, sævissima symptomata convulsiva commota fuerunt, in Matrona nobili, ulcus uteri habente, apud *Exc. D. Harveum l.c.* E contra Scortis Patavii in Nosodochio S. Francisc. ab *Exc. D. Marchetti* ulcera vaginæ à lue ♀ oborta, impunè eluebantur aquâ forti, aut ferro candenti attingebantur. *D. Joh. Georg Cronerus*, lithotomus nostras, Virgini carnem post ostium urethræ instar cristæ galli enascentem, summumque dolorem à mictione facientem, butyro antimonij aufferre conabatur, cum partes vicinæ inde læderentur, ustionem suasi, à qua emarcuit & cum eschara decidit, ulcere brevi consolidationem admittente: interea nihil quicquam convulsivi vel à liquore

corro-

corrodente vel igne excitatum fuit. Ante aliquot annos rusticus pede fortiter ancillæ parieti assistentis abdomen flatibus distentum calcavit, unde uterus prolapsus fuit: venit Wolfachium ad Herniotomum quendam; hic viso orificio interno uteri muco obsito, ulcus cancrosum valdè sordidum existimans, imposuit orificio prorsus nervoso & sensu exquisitissimo prædito, ☿ sublimatum: postero die ab ipso accersitus primo intuitu veram procidentiam uteri agnovi: rejecto ☿, jussi procidentiam lacte calido, in quo flores Chamem. melil. verbasc. cocti fuerunt, uterum fovere, uterum reponere, ac pilâ repositum detinere, unde nihil gravius passa convaluit. Observavi in duabus Monialibus & duabus fœminis in matrimonio viventibus, uterum post diuturnum fluorem album ulcere cancroso correptum fuisse, apparente in hypogastrio tumore duro inæquali & continue ichorem fœtidissimum sub cruentum, cum maximo dolore, stillantem: omnes tabidæ moriebantur, nulla convellebatur: una ex monialibus juvencula adhuc ineffabiles cruciatus sustinuit, maxime post alvi solutionem & mictionem, ultra novem menses: obiit præterito anno summè extenuata, cuti vix ossibus hærente. *Præses iste systematis nervosi* non minus ab aliorum sensuum quoque objectis percellitur, ac non raro universales convulsiones imperat. Fœmina quædam gravida in Nosodochio nostro conspecto Epileptico, post tergum ipsius cum impetu humi strato & vehementer convulso, ita perterrita fuit, ut paulo post ipsa quoque epilepsiâ corriperetur & puella, quam post paucas septimanas enixa est: hæc incertis periodis matrem & filiam ad nonum ætatis annum crebrius invasit, & frustraneis omnibus medicamentis, utramq; sævities paroxysmorum necavit. Virgines duæ nubiles à procis furtim ipsarum cubilia conscendentibus territæ, eandem epilepsiam contraxerunt, quarum una post plurium annorum decursum, multis perpessis paroxysmis apoplectica obiit: altera misella adhuc superstes est, malo nulli remediorum generi cedente.

Quis

Quis non à fragore valido, ſubito, & inopinatò edito percellitur, ita ut artus ſuccutiantur & cor ad tremorem quendam illo ipſo momento commoveatur? Quod non fieret, niſi objectum hoc terrificum ad phantaſiam delatum, Præſidi ceu res fugienda ſiſteretur, ſunt tamen quoque qui nec ab horrendiſſimis ſpectris nec à bombardarum tonitru perturbantur, maximè qui ſenſus exercitatos & his aſſuetos habent. Novi Monialem cui protinus ceu ab electivè trahente, aliquot vicibus alvus ſolvebatur, quoties coram ipſa de rhabarbaro & fol. ſenæ, ceu purgantibus ipſi notioribus diſſerebatur: Fœmina quædam noſtras, poſt morbum chronicum pharmacopolium prætereundo tota exhorruit, nauſeâ correpta fuit & vix vomitum evitare valuit, ut hanc ob cauſam plateam illam declinarit: ſcilicet in utraque ſapores & odores illarum phantaſiæ abominandi, ſolâ nominum mentione, aut odoratu, in memoriam revocabantur, ac Præſidi ſyſtematis nervoſi obtruſi, illum ad has turbas ciendas compulerunt. Plurimos alios hæc nomina nec vel minimum comovent, nec ab odoribus utquecunq; annos in pharmacopoliis tranſigant, turbantur.

Quæ hactenus retuli, nollem à quopiam ſiniſtrè interpretari, quaſi Exiſtentiam *Præſidis ſyſtematis nervoſi*, ſeu *Archæi* dubiam facere, enervare aut plane annihilare conſtituerim: tot argumenta ſuperſunt quæ illam confirmant, ut nemo ſanâ mente præditus eam rejicere queat: imo credo eſſe ſubſtantiam, & quendam ἐσπώδην ſpiritum in ſacris literis, in animalibus quoque animam viventem vocatum ab interpretibus; à Philoſophis animam ſentientem, cujus pediſſequa ſit anima vegetans, quam nullo modo accidens, nec corpuſcula variè diſpoſita, ſeu elementorum Ariſtotelicorum, ſeu Chymicorum, ſeu Carteſianorum eſſe, admirandæ actiones, quæ in generatione, partium formatione, nutritione & omnino in omnibus vulgò dictis animalibus tùm brutorum, tùm præcipuè hominum quotidie ob-

ſervantur, abundè evincunt; & quamvis non penitus aſſequar, quomodo ſpiritus omnis corporeæ miſcelæ expertes in corpora agant, nolo tamen propterea in Sadducæorum caſtra tranſire, qui pridem Angelos & ſpiritus eſſe negarunt: potiùs in his ſummam Creatoris O. M. potentiam, ſapientiam & bonitatem quoque admiror, qui in rerum primordio cuilibet ſpeciei animalium ſapientiæ & potentiæ ſuæ characterem impreſſit, ac in mandatis dedit, quid ſecundum quamblibet ſpeciem, dum vivunt, agere debeant. Non tamen nego hunc ſyſtematis nervoſi Præſidem ſeu Archæum indigere ſingulorum ſenſuum inſtrumentis & ſpiritibus animalibus, ſeu corpuſculis ſubtiliſſimis, tum ut ad actiones pelliciatur, tum ut illas ritè perficere valeat: nec abnuo illum in agendo varium eſſe, ac diverſimodè pro varia inſtrumentorum ſuorum diſpoſitione, actiones aboleri, imminui, depravari & intendi: ſpiritibus ſopitis & inſtrumentis ſtupidis, ipſemet torpet: ſi ſenſuum organa valeant & ſpiritus tenues ſint, promptus eſt, quandoque etiam nimius. Atque ita tum hanc ob cauſam ipſius actiones, tum pro ætatis, ſexus, temperamenti, vitæ generis, regionis, victus & conſuetudinis ratione, ſæpe multum variant, nec pari ratione monitus, inſurgit & tumultuatur.

An Præſes iſte motus conſilio & quodam juvandi ſtudio imperet? in ſanis dubitare non licet: at ſi præter naturam hoc fiat, maximè in motu univerſali, ſeu in epilepticis inſultibus, valde ambiguum eſt, nam cum in illis quoque cordis, diaphragmatis, pulmonum, aliarumque partium reſpirationi dicatarum partium fibræ convellantur, quibus *Exc. D. Willis de Morb. convulſ. c. 3. p. m. 35. 36.* ſpumæ oris effluvium, & pectoris contuſionem ingeniosè adſcribit, cumqué ab harum partium conſtrictione mors intentetur, quandoque inferatur, cum quoque omnia ſurſum deorſumque ferantur, & maxima conſilij inopia ubique appareat, nullum vel minimum opis præſtitæ indicium emicat.

Verùm

Verùm utcunque omnia molimina Præſidis potiùs interitum quàm auxilium polliceantur, certùm tamen primos nixus ſuſceptos fuiſſe ad excutiendum & abigendum, quod inſtrumento cuidam ſenſorio infeſtum fuerat, & ſi fine ſuo fruſtretur irritaminis potiùs vehementiæ, quàm ipſius conatibus adſcribendum eſſe; unde periculum à nimio opitulandi deſiderio imminens compeſcimus in epilepſia, ſi aliorſum ipſum avocamus, frictionibus & vellicationibus doloriſicis, ſpiritibus & balſamis acrioribus, aliisvé ſimilibus, & poſtea demulcentia ſenſus, imò quandoque obſtupefacientia & opiata exhibemus, atque hac ratione, ut nunc loquuntur, Archæum furioſum manſuefacimus.

Denique, ut poſt digreſſionem in viam redeam, licet non ſemper accuratè nobis perſpectus ſit modus & ratio, quâ Præſes iſte in conſenſum rapiatur & ad hos tumultus ſuſcitandos adigatur, non protinus tamen prima irritamina venenorum occultis qualitatibus agere pronuntiandum eſt: certè ſi rem æquo animo æſtimabimus, non obſcurè deprehendemus in illis potiores vires eſſe à qualitatibus tangibilibus, quæ quidem non calefaciendo aut frigefaciendo agunt, ſed rodendo, vellicando, pungendo, alitervé affligendo membranas nervoſas, adæquatum tactus inſtrumentum, nec magis occultè virulentiam ſuam exſerere reputandum eſt, quam inſtrumentum ferreum acutum, nervum pungendo convulſionum ſubſequentium author. Hac ratione Cicutam aquaticam in memoratis pueris & puellis nocuiſſe penitus perſuaſus ſum: nec aliter pleraque venena aſſumpta nos afficere intelliget, qui attente expendet ſymptomatum ſupervenientium ordinem; quorſum nos manuducet *Exc. D. Sennert. l. 6. Prax.* ubi tùm veneni præſentanei, tùm ſingulorum ſigna diagnoſtica in compendio tradit; aſſurgetquè *Hippocrati* nobis inculcanti non calidum, frigidum, &c. ſed acre, amarum, ſalſum, &c. qualitates ſc. quoque tactiles morbos facere.

Jacobus Mederus mortuus eſt poſtquàm univerſum genus

nervosum à vehementissimis convulsionibus summè debilitatum & cor enervatum, sanguinem ad caput & habitum corporis non ampliùs protrudere valuit, unde primùm expalluit, mox admota manu pectori, spirare & vivere desiit. Nihil apoplectici passus videtur, licet à violentia convulsionum sanguis ex auribus emanârit, quòd fortè musculis aurium convulsis, vase aliquo rupto evenit, nam manum pectori admovit & subitò, ceu à syncope mortuus est. Spuma viridis ex ore post mortem effluxit, quia laxatis gulæ fibris circularibus, succus radicum & fermentum stomachi turgescentia, ob molem auctum, unde quoque abdomen intumuit, exitum quæsiverunt, quem viscera ventriculo incumbentia pondere, ceu emortua, promoverunt.

Matthias Graff tardius à radice affligi cœpit, quia adultior & robustior *Jacobo*, & durius quoque educatus fuit, ac propterea tunicam mucosam densiorem magisqué renitentem habuit. Postquàm verò virulentia cicutæ ad tunicam nervosam penetravit, primùm vertigine correptus fuit, quàm potiùs sensui hujus membranæ adscribo, quàm succo jam sanguini permixto, cùm similem vertiginem nonnunquam bilis in ventriculum effusa excitet, eâqué vomitu rejectâ cesset, sanguini verò permixta nullam pariat, quod frequentia Ictericorum exempla probant, qui rarissimè vel nunquam ob solam bilem sanguini confusam, sano ventriculo nutant. Nondum cicutæ frustula, vel succi portiones ad intestina pervenisse, hoc quoque mihi argumenti loco est, quod de nullâ molestiâ ventris conquestus sit, nihil per secessum unquam egesserit, & ingruente paroxysmo tumor diaphragma percusserit, qui ventriculus erat, arctè utroque orificio clauso, admodum distentus ab effervescentibus liquore ejus & succo cicutæ. Paroxysmus epilepticus paulò pòst illum invasit, fortius vellicatâ membranâ nervosâ, quem masculè superavit, at ingravescentibus fortioribus insultibus, tandem quoque nervosum genus & cor succubuerunt, imprimis post-

postquam violentissimi sine ullis induciis continuarunt. Post mortem totus habitus & abdomen intumuerunt, ille propter particulas sulphureas & salinas, cessante sanguinis motu, sui juris factas, aut propter calorem intrinsecum mixti, prædominante calore externo, emortuum, omnibusqué humoribus ad putredinem tendentibus; hoc ob pugnam fermenti stomachi & succi cicutæ. Quia in paroxysmis violentissimis, in quibus omnium partium fibræ constringebantur, nihil eminxit, indicio est cicutæ succum non ad massam sanguineam pervenisse, nec vi suâ diureticâ serum vel colliquasse vel præcipitasse. Spuma post obitum ob easdem causas ex ore emanavit, quas profluvij authores in Jacobo fuisse putavi.

Catharina Mæderin radix cicutæ copiosius etiam comesta, tardiùs quàm cæteris molesta esse cœpit, & quamvis ultra duas horas illam in ventriculo detinuerit, non tamen afflixit, quia tunicam crustaceam densiorem nacta, virulentiæ cicutæ diutiùs obstitit: nec tantum succi è radice prolecti ad intestina & hinc ad massam pervenit, qui spiritus animales stupefecerit, ad patrem arantem namque properare, ipsumqué domum festinantem currendo sequi valuit. Postquam malè habere cœpit, exordium læsionis in ventriculo fiebat, in quo tota ingestæ radicis moles detinebatur, plerunque enim, si malè se habere citra partis denominationem dicunt, ventriculum intelligunt, quod confirmavit vomitus spontaneus subsequens. Epilepsia quæ post vomitum invasit, deferenda est tùm rosioni à radice ante vomitum factæ, tùm ulterioribus reliquiis radicis, jam pleno impetu ad membranam nerveam penetrantibus. Non tamen tàm vehemens fuit, ut in pueris, nec usque adeò omnes fibræ tam validè contrahebantur, unde pater clave os effringere, theriacam aceto solutam infundere, ipsaqué liquorem deglutire valuit, subsequente vomitu superstitum radicum salutifero, non tàm à theriaca concitato, quàm à radice stimulante ventriculum ad ho-

ſtis domeſtici expulſionem, quod idem antè theriacæ propinationem magno puellæ bono jam præſtitit. A vomitu ultimo epilepſia remiſit, attamen illa veluti ſopore ſepulta jacuit, non tamen ſine motibus convulſivis, nam ſubinde dentibus ſtridebat, novem horis ſine reſpiratione manifeſta cum extremorum frigore decubuit, ut parentes verè mortuam crederent, quòd potius fibris cordis aliquomodo adſtrictis, ut & partium reſpirationi dicatarum, unde ſanguinis propulſio impedita fuit, quàm à ſpirituum animalium diſſipatione, cum epilepſia non vehementiſſima fuerit, ſymptomaque hoc ſuffocationi ab Utero perſimile exſtiterit, derivandum, de qua videatur amplius *Exc. D. Willis de Morb. Convulſ. c. 10. imprimis p. 170.* nec infrequens eſt in fœminis hoc affectu detentis, reſpirationem ſæpè plurimis horis ſupprimi, unde legibus cavetur, ne ante 48. horas hoc ſymptomate defunctæ ſepeliantur: pleniorem explicationem de his ſuppeditabunt Auctores Practici & obſervationum ſcriptores, atque in his caſibus nulla miracula effingi poſſe abundè oſtendent: imprimis *Ludovicus Mercatus* Hiſpanus de Morb. Mulier. Sopor iſte forte etiam vi narcoticæ hujus cicutæ adſcribetur, terreſtri in omnibus ſimilimæ, quà etiam fœmina Batava apud *Nic. Fontan. l. c.* ſibi ſomnum conciliavit: hanc equidem ipſi non nego, fateor quoque liquida cito per pylorum exprimi in inteſtina, atque à liquore ſtomachi, è cicuta ſucculenti quidpiam prolectum fuiſſe; attamen ſequentes hiſtoriæ ut contrarium ſentiam, mihi perſuadent; deinde utcunque in ſanis, ſalvoqué antro pylori potulenta, aliaqué liquida brevi poſt aſſumptionem expellantur, tamen aliter fit parte hac afflictâ, nam quàm primùm regio hæc ventriculi gravius vellicata conſtringitur, omne effluvium prohibetur; quod procul dubio in duobus pueris factum fuit, & quoque in hac puellâ antrum hoc coarctatum fuiſſe credibile eſt, quia primùm circa hanc regionem malè ſe habuit, mox vomuit, poſtea demùm ſuperveniente epilepſia; diuqué poſteaquam

quam à ſopore evigilavit, de præcordiorum dolore conqueſta fuit. Ad mentem rediit 24. horis elapſis, quia fibris cordis & partium reſpirationis relaxatis, cor priſtinos rythmos ſuis motibus exordiri cœpit, ſanguinequé univerſam corporis compagem ritè irroravit, ſingulaſqué partes refecit. Delaſſata per quatriduum manſit, non tam propter nimiam muſculorum defatigationem ab epilepſia, quàm propter lymphæ ſtagnationem intra muſculorum interſtitia, atque in ipſis muſculis, ob ſanguinis motum languidiſſimum & propè nullum, toto durationis uterinæ ſuffocationis tempore. Citra medicamentorum uſum poſtea integrè convaluit, quia antè comeſtas radices ſanguinis κρᾶσιν laudabilem habuit, quam redeunte cordis motu legitimo, brevi denuò, cùm auditu & viſu, recuperavit, & carnoſa ac vegeta, citra ullam labem bonæ valetudinis vixit.

Maria Mæderin quamvis in pauca quantitate radices comederit, nihilominus tamen quoque epilepſiam experta eſt, verùm quoque non niſi prægreſſa ventriculi afflictione, nam ejulavit, ſingultiit, tumor præcordiorum apparuit. Epilepſia tamen non vehemens fuit, nec omnes fibræ conſtrictæ fuerunt, nam theriacam aceto ſolutam deglutire, & radices evomere valuit, atque paucarum horarum ſpatio præterito, nihil adverſi ampliùs perſenſit. *Martini Mylleri Filia, & Georgij Maureri Gemellæ*, utcunque epilepticæ evaſerint, brevi tamen poſt Vomitum integrè convaluerunt: atque ita quatuor iſtæ puellulæ firmum argumentum præbuerunt, epilepſiæ primariam cauſam limites ventriculi non exceſſiſſe, quia brevi pòſt Vomitus integræ valetudini reſtitutæ fuerunt, nec ullum Symptoma ampliùs excretis radicibus paſſæ ſunt.

Chriſtina Gräfin radices in ventriculum abſque aliquâ noxâ ad ſeram veſperam pertulit: tanto intervallo temporis fermentum ſtomachi omnino aliquid ſucculenti è radicibus extraxit, cum breviore temporis ſpatio in pueris ſuccum prolicuerit, ut teſta-

testabatur spuma copiosa ex ore post mortem emanans : procul dubio hujus quoque non exigua portio per pylorum in duodenum, & ulterius propulsa & cum chylo permixta, sanguini confusa fuit : nam pylorum patulum fuisse non obscurè patet, quia nihil de dolore præcordiorum ad vesperam usque conquesta fuit : atque ita documento est, succum cicutæ cum sanguine ad caput delatum, nec vertiginis nec epilepsiæ causam dici posse, seu hæc symptomata excitasse principio nervorum afflicto. At postquam ob longiorem in ventriculo moram tunicam mucosam suis aculeis perrupit, dolorem & sensum punctionis & ardoris excitavit, sibi cadendum dixit, & non diù *Præside systematis nervosi* commoto, convellebatur; infusâ miscelâ ex tabacco conciso & aquâ, vomituqué concitato ampliùs confirmavit, epilepsiæ causam primariam seu incitamentum ad illam, in ventriculo hospitasse : ejectâ enim radice nihil ampliùs adversi persensit, adeò ut iterata inf. tabacci potio supervacua fuerit.

Catharina Weberin *& Georgii* W*eberi* filia, ambæ pueris puellisqué his adultiores, sine noxa quæ alicujus momenti esset, radices has degustarunt, attamen quia procul dubio parum deglutierunt, obstitit densitas tunicæ crustaceæ, quo minus membranam nerveam lædere potuerit, & tantillum ventriculi fermentum ita diluit, ut illud sine damno perferre & superare potuerit.

Cur pueri præ puellis istis vomitus beneficio gaudere nequierint, non adscribendum est impotentiæ fibrarum circularium ventriculi, quæ in *Jacobo* manifestè hanc moliebantur, sed fibris gulæ & præcipuè sphincteri ejus, fortè etiam transversis stomachum ambientibus, ob fortissimam constrictionem, impulsui ventriculi non cedentibus; sc. in masculino sexu actiones animales plerunque majore vehementiâ, quàm in fœmininо perficiuntur : unde quoque ira viris longè nocentior vulgò credi-

creditur quàm fœminis. Nullus tamen dubito, quin à morte vindicari potuissent à præsente artis medicæ perito, si Archæum excitasset, eumqué aliorsum objecto sensus valido & potente avocasset, si fibras tensas unctuosis laxasset ac conatum ventriculi juvasset. Iumenta præ hominibus ut notissimum est odoratu venenata dignoscunt, nullâqué ratione nisi summa fames urgeat, ut talia degustent, adigi possunt: frondibus tamen siccatis impunè fruuntur, quia dum arefiunt particularum acrium multæ avolantes, forte frondes minus quàm radices virulentiæ obtinent; hanqué ob causam Fœmina Batava & Taurinenses à cicutæ turionibus in acetariis apud *Scalig. l. c.* nihil gravius passi sunt.

CAPVT VIIII.

Opportunè hic inseri posse sequentem Historiam Anatomicam existimavi, tum quia fortè non ubivis obvia continet, tum quia ad illustranda quædam supra memorata pertinebunt. Si quæ obscuriora videbuntur, scholiis subjectis pro viribus explicabo & quoque prægresso discursui adaptare conabor. Fortè si minus rem attigero, tum aliis tum mihi ansam præbebit, datâ quaque occasione attentius inquirendi.

HISTORIA ANATOMICA.

BArbara Meyerin Geislingensis, carnosa mediocriter, infanticida propemodum in ipso facinore deprehensa finito puerperio d. 27. sept. 1677. ad mortem condemnata fuit. Ab illo tempore nihil prope comedit, & vix unum alterumvé cochlear vinisorbillavit. d. 28. sept. post 11. antimeridia-

nam decollata fuit. Fœtus quem necavit, masculus erat. Caput jussu *Illustrissimi Domini Maximiliani Francisci, Comitis de Fürstenberg* in arcem Stülinganam circa 1. pomerid. delatum fuit, quod ipso præsente, cum *Nob. D. D. Heinric. Screta de Zavorziz* eo lubentiùs aperui, quod tunc communem operam navaverimus, *Illustrissimi Domini Comitis* cephalæam curandi. Caput adhuc calebat, quamvis aeri tunc frigidiusculo expositum fuerit. Cuti capillatâ decussatim incisâ & à cranio avulsâ, in sinistro bregmate seu syncipite plurimæ guttulæ sanguineæ ex cranio & pericranio, ultra Dahleri amplitudinis spatium exsudarunt. Musculis temporalibus utrinque ad os Zygomatis separatis, deprehendimus sub illo seu pericranium, seu membranam musculi propriam cranio adhæsisse usqué ad suturam ossis temporum squammosam, inde verò infra os jugale ossa temporum prorsus nuda apparuerunt. Aufferendo cranium, observavimus duram meningen, præter firmas connexiones circa suturas, insuper aliquot in locis, ossi imprimis syncipitis spatio bazij amplitudinis, alicubi minori, mediantibus fibris & vasis capillaribus, porulis ejus se insinuantibus, pertinacissimè adhæsisse. Ablatâ ollâ cranij, juxta sinum tertium duram meningem utrinque incidi usque ad laterales sinus, corpusque falciforme circa cristam galli abscidi, illam quoque juxta sinus laterales antè & retro, ut & circa egressum sinuum lateralium discidi, ut totum cerebrum & cerebellum, non avulsâ glandulâ pineali, abscisis paribus nervorum, arteriis carotidibus internis & vertebralibus, glandulâqué pituitariâ, cum residuâ portione medullæ spinalis eximere, & methodo Varoliana examinare possem. Cerebrum exemptum non minùs atque antè præparationem hanc, adhuc calebat.

Meninx tenuis propè verticem, maximè in sinistro latere, p. n. duræ meningi non solùm per vasa sed etiam fibrillas concrevit: ibi tenuis crassior debito, & sub illa bullulæ conspiciebantur

bantur,& aqua aliquousque ſtagnabat. Obſervavi meningem non tantum totum cerebrum operire, anfractus colligare, ſed inſuper intra anfractus cerebrum integere. Arteriarum carotidum & vertebraliùm unionem in baſi cerebri,ramorumqué arterialium tum ante tum poſt unionem diſtributiones, ut in comment. de loc. aff. in Apoplexia deſcripſi, eleganter conſpexi,atqué hinc inde ſurculos arteriales innumeros,intra cerebri & cerebelli quoque anfractus,inſtar retium convolutorum mirè in minuta fila diremptos, diremptoſqué rurſus concreſcentes obſervavi, ut ſi omnino rete quoddam mirabile ad ſpirituum animalium præparationem in homine neceſſarium ſit, hic quærendum eſſet, quod certè ſub dura meninge in ſella equina humana neutiquam apparet; ibi integram arteriam, etiam in hac fœmina inveni, qualem in comment. ſ. c. delineandam curavi, neque hactenus alia facie mihi comparuit. In ramis arteriarum majoribus in baſi cerebri,ſanguis adhuc aliquis ſupererat, & impulſus fluctuabat, magis verò rubebant ſurculi intra anfractus & ſuper corpore calloſo, item in plexu choroideo: ſinus verò omnes ſanguine vacui erant. In baſi cerebri ad latera utrinque, leviculè digitis ſublatâ medullâ oblongatâ,conſpiciuntur hiatus in ventriculos laterales patuli, qui ampliùs in conſpectum veniunt,fibrillis partim vaſorum, partim membranarum ſeu nervulorum ſed tenerrimis citra vim magnam ſolutis: atque in ipſo aditu apparet limbus medulloſus albus, poſtea plexus choroideus, in quem ante & retro implantantur rami arterioſi, atque ab illo proficiſcuntur ramuli venoſi ad ſinus laterales tendentes: abſciſis thalamis opticis, ventriculi laterales plenè videntur eâ ratione,quâ primum ab *Exc. Sylvio* notati fuerunt. Per ſuperficiem ventriculorum candidiſſimam,ramos ſanguiferorum vaſorum hinc inde diſperſos vidi, quorum ſurculos ſe ſubſtantiæ illorum medulloſæ immergere, imo intra illam ſe diſpergere, blandè abrasâ medullâ integros, ſanguinequé turgidulos vidi.

Videntur hac ratione ſpeculum lucidum, crura fornicis, ſcaturigo medullæ oblongatæ ex cerebro & cerebello, pons medulloſus, cui adhæret glandula pinealis immmediatè, non autem plexui choroideo, niſi per vaſa ſanguifera, idquè laxè, qua ratione connectitur ſinui quarto, ſecus ac pridem credideram. In ponte hoc, qui communionem cum cerebro & cerebello habet, videntur ſtriæ candidæ transverſæ, quæ fortè *Cl. D. D. Muralto* anſam dederunt, ut putaret nervorum omnium origines eſſe, ac propterea glandulam pinealem ſecundum *Carteſium* ſedem animæ rationalis. Glandula pinealis in hac fœmina rubicunda erat, non major phaſeolo, firmâ & craſſiuſculâ membranâ prædita, ſciſſu non adeò facilis: cum membranam penetraſſem lancettâ, attigi corpus durum, quo preſſo prodiit calculus albus, anguloſus, lente major, ſimulquè aliquot arenulæ pellucidæ, anguloſæ: an prioris fruſtula? non certò ſcio; utcunque enim lancettæ membrana inter ſcindendum reſiſteret, nullo tamen fortiore nixu in cavum glandulæ, ungui pollicis mei impoſitæ penetravi, ut inde ruptus fuiſſet: continuit inſuper liquorem turbidum, pultaceum ſeu medulloſum, ſubrubrum.

Ab egreſſu nervorum opticorum ad illorum inſertionem in oculos ſpatium eſt, in quo citra difficultatem humor guttæ ſerenæ cauſa colligi poſſet, cùm propemodum vacuum ſit, nihilquè contineat præter vaſa ſanguifera, ſurculos hinc inde ſpargentia, & fibrillas tum teretes tum latas membraneas tenerrimas. Oculos cum palpebris exemi: hâc ratione, tum glandulâ conglomeratam ſextuplo majorem glandulâ lachrymali, cum omnibus muſculis, integrâquè trochleâ eximere, ſimulquè adnatæ conditionem contemplari licuit. Muſculi duplici ratione ſeparari poſſunt, vel incipiendo poſt adnatam, quod laborioſius videbatur, vel ante illam, quâ ratione citius muſculis cum integra trochlea potiebar, ſimulquè adnatam penitius exploravi. In oculum acum in iridis extremum terminum, propè albugineam

adegi

adegi, perveni in ſpatium eis uveam, ac didici acum in depoſitione catarrhactæ cautè demum per uveæ foramen, quod pupillam conſtituit immittendam, ac catarrhactam acus apice, ex ſpatio quod inter uveam laxam & anteriorem partem humoris cryſtallini eſt, eliciendam eſſe: nam omnem catarrhactam hanc ſedem occupare inde conſtat, quòd omnes rotundæ ſint: ſi in parte anteriore ſitæ eſſent, non exactè rotundæ per corneam pellucidam viderentur. In prolectione cavenda ſummopere uveæ punctura, aut laceratio, qua ſummos cruciatus, & laceratâ ſimul uveâ inemendabilem cœcitatem excitatos memini: laceratâ namque uveâ, pupilla rotunditatem amittit. Si poſt uveam laxiorem ſeu portionem corneæ non adhærentem acus adigeretur, ligamentum ciliare rumperetur, & vix punctura humoris cryſtallini evitari poſſet: quamvis quidam hoc modo paracenteſin inſtituendam rentur. Corneam penetrant vaſa ſanguifera in parte poſtica, & ramos uveæ ac retinæ impertiunt. Retinæ moles multo major eſt nervo optico: in illa multa mintua vaſa ſanguifera conſpiciuntur.

Poſt meridiem circa quartam abdomen & pectus aperuimus, expoſitum aëri aprico. Interanea tum quoque adhuc calebant, inſtar pecudis propemodum recenter mactatæ. Pulmones in dextro latere inflati erant, conſperſi maculis & ſtriis ſub nigris, ſubtus rubicundi & veluti inflammati; in ſiniſtro latere collapſi & prorſus albi & exſangues. Cordis ambo ventriculi, auriculæ, arteria aorta, vena cava ne guttulam quidem ſanguinis continebant, nec ex Vena pulmonica vel guttula in ſiniſtrum ventriculum ſtillabat.

Denudatis viſceribus imi ventris, inteſtina ferè ad os pubis omento pinguedine ſubflava prædito tegebantur. Ventriculus prorſus vacuus, in medio anguſtior & parvus apparuit; Inteſtinum colon in dextro latere, ubi peritonæo & renis tunicæ adipoſæ annexum erat, flatibus diſtendebatur, ac prope ventriculo

amplius erat; non rectà ſed incurvè deorſum verſus ſiniſtrum latus, ſecus ac alias pingitur, exporrigebatur: flexura ejus in ſiniſtro latere non diſtenta erat; continebat ibi, ut & rectum hinc inde, maximè in pelvi, excrementorum fruſtula in ſcybala concreta. Ileon aliquot in locis flatibus diſtentum pellucebat; duobus in locis glomeres lumbricorum tangi poterant. Intiſtini coli portio, ut & ilei, flavedine à veſicula bilaria latè tingebantur & portio meſenterij & Meſocoli hepar erat pallidum, ſubflavum, exſangue, molle tamen & tenerum: Renes quoque pallidi, magis tamen ad albedinem quàm flavitiem vergentes: Lien lividus. Veſica urinæ plena.

Inteſtina cum pancreate, veſiculâ felleâ ex cavo hepatis cum ductu excisâ, ventriculum & gulam ſimul cohærentia exemi. Sordes chirurgi famulus, omniaqué ventriculi & inteſtinorum contenta aquè per infundibulum in gulam iteratô fusâ, diligenter eluit.

Die ſequenti omnia inteſtina attentius perluſtravi: Ventriculum & gulam ſp. cereviſ. add. abſinth. & lavend. maceravi, ad diligentius examen ſervanda. In toto inteſtinorum ductu à pyloro ad extremum rectum, foris conſpicuæ erant fibræ rectæ ſub illis circulares: utræqué in colo & recto conſpectiores erant: nec illis cœcum deſtituebatur. Inteſtina juxta inſertionem meſocoli & meſenterii ſecundum longitudinem diſcidi: Rectum intus mucoſum erat, mucus pellucidus, quo abſterſo læve erat: non lanuginoſum: mirè anfractuoſum: ejus tunica nervoſa laxè cum fibroſa connectebatur, illisqué ſeparatis anfractus obliterabantur: plurimæ glandulæ ſolitariæ in illo videbantur, in medio manifeſto oſculo præditæ. In colo, præter anfractus minores, aderant valvulæ conniventes, beneficio ligamenti nervei cellularum diſcrimina facientes: multo muco oblinebatur, quo abſterſo læve erat: ſub valvula in fine ilei, quam orbicularem & membranaceam latam vidi, colon ſinum habet, & amplius capacius

pacius eſt, quam in reliquo progreſſu: plurimas glandulas, ſolitarias plerunque, aut ſolum 3. vel 4. conjunctas itidem oſculo præditas inveni. Cœci oſculum facile piſum admiſiſſet, nerveum, in ambitu ſulcis rectis præditum, ac ſi ſe conſtringeret: continuit prope oſculum aliquid fœcum liquidarum; in extremo liquorem turbidum veluti chyloſum, & granum unicum frumento ſaracenico ſimile. Contentis abſterſis muco oblinebatur: glandulas ſparſim ſolitarias hinc inde, at plures conjunctas in extremo ejus apice..

Jejunum intus lanuginoſum & inſtar panni ſericei tonſi cum Ileo & duodeno erat, nec ablui nequé abradi hæc ſuperficies penitus poterat. In jejuno poſt iteratas ablutiones, præcedente die nihilominus liquor lacteus turbidus & veluti chyloſus copiosè apparuit, qui prope inſertionem flavedine tingebatur; à pyloro verò ad inſertionem ductus bilarii ut & in ileo magis mucoſus erat. In fine ilei plexum ſeu agmen glandularum, quale in quadrupedibus, gramine & fœno veſcentibus, ut & in lupis, canibus & vulpibus vidi, invenire nequii, at plures ſolitarias, minores tamen quàm in recto & colo: at in partibus ſuperioribus octo agmina, tum ampliora tum anguſtiora inveni, minus tamen prominula quâm in prædictis brutis: plurimas autem ſolitarias. Agmina ſeparatâ tunicâ fibrosâ manifeſtè nerveæ tunicæ inſculpta ſunt: videntur in illa ſcrobiculi minuti, qui eâ parte, quâ fibroſam ſpectant, cœci ſeu impervii, at pellucidi ſunt. Circa agmina in tunica nervea ſunt plexus quoque capillares ſanguiferi. In duodeno plurimas inſignes glandulas ultra palmi latitudinem, à pyloro deorſum ſparſas inveni, quæ detractâ tunicâ fibrosâ quaſi conglomeratæ apparuerunt, dimidiati ſeminis cannabini magnitudine, quæ aquâ maceratæ mucum ſtillabant copiosè, etiam octavo adhuc poſt mortem die. Valvulæ conniventes *Cl. Kerkringii* imprimis conſpicuæ erant in jejuno, quæ ſeparata fibrosâ à nervea tunicâ, nihilo-

hilominus perſiſtebant. Quatuor digitis infra pylorum in duodeno, prominuit corpuſculum rotundum album, nerveum, durum, ſemine cannabino majus, ac intra tunicas tetigi corpus rotundum, ferè dimidiæ unciæ longitudine, craſſitie pennæ gallinaceæ, quod ductum pancreaticum primùm credidi, quia ibi quoque portio pancreatis accreta erat, verùm neque inflatione per tubulum minutum penetrare, vel minimum oſculum longâ inquiſitione reperire potui: at poſtea integro ductu pancreatico denudato, ejus inſertionem plenam juxta bilarium inveni: nam octo digitis infra pylorum in cavo inteſtini apparuit rimula oblonga, & corpus rotundum, ferè magnitudine pennæ anſerinæ tetigi, longitudine unciæ dimidiæ: intruſo ſtilo per ductum bilarium, &, alio per ductum pancreaticum in inteſtinum, deprehendi ſuperius bilarium, infra illum pancreaticum, quemlibet proprio oſtio in illum canaliculum, intra duas tunicas latentem, hiare, & contenta per rimam effundere: unum quodque horum oſtiorum anguſtius eſt ſuo ductu, ægriuſqué ſtili tranſmiſſionem permittit, imo paulo ante oſtium ampliores ſunt ambo, quam in reliqua ejus portione, inſuper oſtia hæc nervea & robuſta ſunt, quæ manifeſtum argumentum præbent, non ſemper bilem & ſuccum pancreaticum exſtillare, ſed quandoque detineri, & à continuo effluxu arceri; multò minùs aliquid ex inteſtinis admittere, quod poſterius etiam hoc confirmat, quod trans oſtium ductus pancreatici, nec vel minimum veſtigium flavedinis in illo, in hac fœmina comparuit. Idem quoque innuit inceſſus canalis communis, inter duas tunicas obliquas ſeu à ſupernis deorſum vergens, ipſaqué rima connivens, biliſqué ductus communis prorſus, colore & conſiſtentia ſimilis illi, quæ in veſiculâ bilaria continebatur.

Gulæ fibræ externæ carnoſæ robuſtæ; internæ utcunq; non exactè circulares ſed ellipticæ videbantur; illâ tamen ſecundum longitudinem incisâ & explanatâ verè circulares ſeu tranſverſæ

exiſtunt,

exiſtunt,quas rectæ decuſſatim interſecant. Tunicæ fibroſæ nervea laxè adhæret, mediantibus fibris veluti membraneis; & quamvis rectæ fibræ proximè nerveam non attingant, ſed circulares,nihilominùs ſulcis rectis prædita eſt, qui ſeparatis fibris evaneſcunt. Nervea alba gulæ,craſſior & tenacior eſt membranâ nerveâ ventriculi & inteſtinorum, quamvis illis continua exiſtat. In illam quoque deſinunt vaſa ſanguifera ac nervi, qui prorſus in illa obliterantur. Nullas in illa glandulas obſervavi, præter illas quæ circa ſtomachum exiſtunt. Ventriculi magnitudo, dum integer erat multò minor erat,quàm poſt ſeparationem tunicæ fibroſæ, tum quod ob abſtinentiam à cibo & potu vacuus, tum quod à fibris inter fibroſam & nerveam tunicam inter mediis,coarctatus eſſet. Fibroſæ tunicæ longitudo ſupernè à ſtomacho ad pylorum erat ℥xij. inferiùs à ſtomacho ad pylorum ℥xxiiij. latitudo in parte ſiniſtra, ubi poſt inſertionem gulæ protuberat ℥vij. in medio ferè ℥vj. Antrum pylori longum erat ℥iiij, latum ℥ij NB. Gula non in extrema parte ſiniſtra,ſed ℥ij. circiter ab illa ſupernè inſeritur. Foris fibræ rectæ,fibris gulæ continuæ inde exporriguntur per totum ventriculum & inteſtina, uſque ad podicem, ſed pertenues ſunt: tota tunica fibrosâ ablatâ, circa ſtomachum apparent circulares illum ambientes carnoſæ & robuſtæ, ac aliquo uſque exporriguntur, ſc. ultra unciæ latitudinem circa regionem ſtomachalem: ab illa prope ſtomachum, ſupernè extenduntur aliæ fibræ recte,ad antrum pylori uſq; robuſtiſſimæ,carnoſæ; propè ſtomachum utrinque ab hac rectarum ſerie,aliæ obliquæ ad latus utrumque deſcendunt, quæ quo magis fundo accedunt, eò magis obliterantur. Circa medium ſtomachi, quoque ab his fibræ rectæ obliquè deorſum deflectunt,& antequam ad fundum pertingant, quaſi evaneſcunt. Rectæ quæ in parte poſtica & fundo videntur, ſunt ſoboles fibrarum rectarum gulæ, certè illis continuæ & pertenues exiſtunt. Sub his rectis externis & internis ſitæ

ſunt fibræ circulares totum ventriculum ambientes, tenues, non carnoſæ, nec tam robuſtæ, ut rectæ per dorſum ventriculi ſupernè incedentes, ferentesque ad antrum pylori: paulò antè antrum pylori craſſiores & carnoſiores eſſe incipiunt: at quæ antrum circundant craſſæ, robuſtæ & nerveæ ſunt; limbusque ille, qui in extremo pylori inſtar valvulæ exiſtit, nihil aliud eſt quàm circulus ex fibris nerveis circularibus denſiſſimè compactus, latitudine pennæ anſerinæ, minus tamen craſſus, quàm penna anſerina eſt. Circulum iſtum totum à membrana ventriculi nervea ſeparavi, ac obſervavi limbum illum in pyloro prominulum, intus alias conſpicuum, penitus evanuiſſe. Fibroſa tunica faciliùs à membrana nervea ſeparari poterit, poſt macerationem in aqua frigida per aliquot dies, ſæpiùs aquâ mutatâ; aut ad fœtorem declinandum Ol. lavendul. abſinth. &c. Ligamenta quæ nerveam tunicam & fibroſam connectunt ſatis arctè, ac anfractus in tunica nervea efficiunt, ſunt vaſorum ſanguiferorum rami, nervorum ſurculi & fibrillæ ac membranulæ quaſi nerveæ, alicubi ſatis tenaces. Utraque membrana, ſc. nervea & fibroſa commodius ſeparari poſſe videntur, ſi à pyloro exordium fiat. Membranæ nerveæ, ablata tunica fibroſa, in menſa citra extenſionem fortiorem explanatæ, longitudo ſupernè à ſtomacho ad antrum pylori erat ℥xiij, inferior ℥xxxv. Antri pylori ℥iiij. Latitudo prope ſtomachum ℥x in medio ℥viiij. Antri pylori ℥iiij. Latitudo propè ſtomachum ℥x in medio ℥viiij. Antri pylori ℥ijs. In tota ejus ſuperficie, quâ fibroſam reſpiciebat, nullam glandulam niſi circa ſtomachum aliquot compreſſas & veluti verrucas, lentis magnitudine adhærentes conſpexi. Per ſuperficiem plurimi rami ſanguiferi diſperguntur, & inter ſeparandum, plurimos nervorum ſurculos ipſi impertiri deprehendi, qui in illa obliterabantur. Superficies externa lævis erat atque omnis aſperitatis expers, præter illam quàm vaſorum rami & ligamentorum ſupra memoratorum ſegmenta, pepererunt.

At

At longè alia facies erat membranæ hujus nerveæ intus; omnes anfractus complanati erant & obliterati; totam internam superficiem densè operiebant seu glandulæ seu verrucæ, certè externæ superficiei glandularum, quas in oculorum angulo minore & in glandulis lachrymalibus vidi non absimiles. Plurimæ & majores erant in fundo & ad latera, pauciores in parte superiore, minusqué densè junctæ, paucissimæ & rariores & veluti solitariæ in antro pylori, quod propè glabrum erat. Glandularum magnitudo diversa, aliæ lente majores, aliæ minores, vix crassitie lentis præditæ; figuræ diversæ, quædam rotundæ, quædam oblongæ, multæ angulosæ; quædam erant fuscæ, quædam albæ, quædam subrubræ, omnes firmæ. In quibusdam manifesta oscula rotunda ceu acu inflicta vidi. Mucum dum ventriculus recens erat, seu paucis post decollationem horis fluidum & pellucidum reperi nam propè antrum pylori infernè vulnus inflixi, ad infarciendum illum fol. lavend. & absinth. incis. & sp. cerev. irrorandum, quo diutiùs ipsum asservare & commodiùs explorare omnia possem: Verùm octavo post obitum die mucum hunc tenacissimum & crassissimum inveni, in multis locis tincturâ viridi imbutum: alicubi verò ubi intra anfractus delituit, album, turbidum & veluti chylosum. Mucum omnem non difficulter, integris glandulis, cultro obtruso abradere potui. Si hæc superficies in omnibus humanis appareat, minùs nos de fermento sollicitos esse decebit. Hanc octavo post mortem die aqua maceravi 24. horis, post absersi omnem mucum: die 9. multum adhuc muci abstergere potui, ac inter abstergendum liquor albus turbidus ex glandulosa hac superficie, frictione & scalpturâ prodiit. Tunica hæc minus densa gulâ interiore, crassa tamen & laceratu difficilis, nisi ubi inter separandum sauciata erat. Scalpturâ & abrasione muci glandulæ firmæ perstiterunt. Post macerationem hanc levi incisione factâ, omnem compagem hanc glandulosam à membrana nervea separare potui, ac peculiarem tuni-

cam constituere cognovi, quæ cum nervea jungitur fibris solutu longè facilioribus, quam à fibrosa, nisi ubi in membrana nervea uberior ramorum sanguiferorum, aut surculorum nerveo-proventus erat; ibi enim unguibus vix illas, sine alterutrius laceratione, separare valui. In tunicæ nerveæ superficie hanc tunicam spectante, plura quasi retia vasorum sanguiferorum, seu ramos, in capillamenta divisa, & variè intricata observavi. In tunica hac glandulosa, ubi nerveam respicit nulla quidem vasa sanguifera, at strias rubras vidi, sc. ibi, ubi incumbebant rami sanguiferi. Tunicam hanc glandulosam ex villis erectis densè junctis, compositam vidi, quorum villi longiores, conjunctiores, arcteque compacti, glandulas referebant; tùm in capitellis, tùm in spaciis intermediis beneficio catoptri, vidi plurimos porulos, alicubi capitella instar hydatidum, magnitudine pisi, pellucentia. An hæc tunica crustacea nuncupanda sit, dubitavi: Certè multum muci, & liquoris chylosi quasi fovere credibile est, aut saltem humores immutare, nam post longam etiam macerationem liquorem album exprimere valui.

Tunica nervea multo tenuior est gulâ nerveâ, firma nihilominùs & tenax. Tùm ubi fibrosam, tùm ubi crustaceam seu glandulosam respexit, illius superficiem perreptarunt vasa sanguifera.

Uteri fundus in summo rubebat & anterius aliquantulum; In testiculo dextro inveni rimam longitudine unguis parvi digiti, latitudine dorsi cultri mediocris, in ambitu rubentem; labiis diductis, scrobiculo ferè pisi capace præditam, intus quoque rubentem; similem neque in hoc neque in sinistro testiculo reperi. Tuba Fallopiana dextra, major sinistrâ videbatur & aliquantulum, ubi amplior est, rubescens. Inflatæ ambæ, maximè dextra, aliquo usque digitum indicem admisissent, sc. ultra ℥j. postea per ℥ij. minùs distendebantur: hinc usque ad insertionem in fundum uteri, ob compagem nerveam, flatui non cedebat, verum usque

usque ad fundum uteri facile stylum minorem adigere potui, ubi amplo ostio ambæ hiant. Interior superficies in parte dextra, postica imprimis, nigris fibris deturpata erat, sanguine corrupto ramos vasorum implente; anterior rubra erat; muco obducta; quo abraso nigredo & rubedo perstiterunt: in collo interno, muco albo turbido absterso, ut & à parte rubra fundi sanguinis guttulæ mucum rube facientes simul exprimebantur. Orificium internum occupavit mucus tenacissimus: dimidii digiti distantiâ à collo interno, ad illius osculum nullæ venæ intus transparebant, tota superficies alba rugosa & porosa erat. Orificium internum laxius, nec firmiter, ut solet, clausum & constrictum fuit, ipsa substantia uteri porosa erat, ac vasorum insignium oscula illâ discissâ apparuerunt, tam arteriarum quàm venarum, quorum quædam pisum admisissent fere. Orificium internum in vaginam prominet, & laxis quasi ligamentis in vaginam propendet aut suspenditur, quibus laxatis, non adeo difficulter vera uteri procidentia contingere potest. Ut certior ratio quâ illa eveniat, sciatur, serrâ ablato osse pubis & perpensa, tum uteri, tùm fundi seu colli interni uteri coñexio in lateribus cum osse Iliaco in pelvi consideranda, & impulsus uteri supernè faciendus est.

Scholia.

I.

Aqua seu lympha extravasata intra anfractus cerebri, meninge tenui coërcita, quandoque Medicis cadavera secantibus, suspicionem movet, quasi symptomatum, maximè cephalalgiæ causa esset, quàm in hâc infanticidâ auxisent bullulæ ibidem conspicuæ. Fortè etiam accretiones p. n. duræ meningis, imprimis in syncipite illam ad hoc symptoma

proclivem fecissent, cum sanguine in vasis turgente liberior profluxus impediatur. An autem cephalagiæ obnoxia fuerit? non certo constat: nullum tamen dubium est misellam captivitati mancipatam, facinus serio deplorantem, ac infame mortis supplicium præ oculis videntem, largo lachrimarum imbre, symptoma hoc accersivisse. Nec mirum est partibus internis, seu utrâqué tenui meninge aliquid adversi sentientibus, cutim capillatam compati, sive quod de humore nocuo per vasa capillaria poros cranij pervadente aliquid suggeratur, sive quod, transitu per cranium impedito, humor aliquis exiens aut remeans foris stagnet.

2. Retia verè mirabilia intra anfractus cerebri humani & inter lamellas cerebelli, surculos profundè intra cerebrum & cecerebellum demittentia, item rami arteriosi medullosam ventriculorum superficiem ac corpus callosum perreptantes, & quoque surculos emittentes, qui profundius se immergunt, facilè fidem faciunt, aditum patere humoribus pravis, etiam succis cicutâ & opio imprægnatis ad intima cerebri & cerebelli, ibiqué vim suam exserere posse, nec occultas vias, aut nescio quas rimas, solis vaporibus aut flatibus pervias excogitandas esse. Manifestum quoque inde evadit, non omne sanguini commixtum, licet deterioris conditionis summos tumultus excitare, imò quandoque facilius à medullosa cerebri & cerebelli substantia, utpote sensu destitutâ, tolerari, quàm à membrana nervosa, etiam pro ignobilissima habita. Non tamen nego per has vias ad cerebrum & cerebellum causas deliriorum, soporum & convulsionum aliunde transportari: attamen nunquam convulsiones excitare, nisi membranas nerveas, tactus adæquatum instrumentum attingant.

3. Sedem certam Menti, seu Rectori, aut Præsidi systematis nervosi, seu Appetitui sensitivo in brutis, mandata fibris motoriis danti; seu denique sensui communi omnium sensuum

ſuum objecta agnoſcenti & diſcernenti, ſeu Nomini alii facultati animali præfecto, intra corporis humani partes conſtituendam, multi Philoſophorum cenſuerunt. *Nob. Carteſius* ejuſque ſequaces hanc *Glandulam pinealem* eſſe credunt, quia unica ſit in cerebro, ad quam ceu ad centrum ſe omnia ſiſtere & poſſint & debeant. In crudeli hac matre in propria viſcera ſæviente, ſi hic omnium animalium judex locandus ſit, non mirum eſt carpeſiâ rupe duriorem, & obtenebratiſſimum animum habuiſſe, ac lapillo, arenulis, & turbido ſpurciſſimoqué humore hanc regiam infarctam fuiſſe.

4. Eo tempore, quo cadaver hoc ſecandi occaſio oblata fuit cum *Cl. D. D. Emanuele Hurtero* Matronæ cuidam noſtrati guttâ ſerena cœcutienti medebar: quamobrem diligenter in locum affectum inquiſivi: noveram, monitore *Exc. D. Malpighio*, nervum opticum evolvi & explicari poſſe: atque in meditullio ipſius vaſa ſanguifera latere, indequé humorem exſtillare guttæ ſerenæ cauſam aliquando: hoc tamen in hac Matrona non fieri, me perſuadebant ſæviſſima cephalalgia, totum caput, maximè frontem occupans, ſuſurrus in toto capite, ſenſus quidam fluctuationis, aliaque ſymptomata comitantia. Itaque unicé operam dedimus ut avelleremus humorem ab hoc loco: ſe taceum per cervicem traduxi, crebro humeris circa deltoidem, poſt olecranum, in carpis veſicatoria appoſuimus, pilulas cephalicas exhibuimus, tandem trageas cephalicas, quibus radicem valerian. ſ. addidimus, diu ſumendas ſuaſimus: imperatâ ſimul victus accuratâ ratione, vinum aliumvé potum inebriantem denegando: his aliquandiu continuatis viſum integré recuperavit, talpâ antea cœcior, quamvis in papilla ne minimum vitium, præter amplitudinem, appareret: atque in hodiernum diem bene videt, legit, ſcribit. Solo ſetaceo puero ruſtico ſupino ex equo decidenti, ac graviter occiput allidenti guttam ſerenam benedicente Deo ante 14. annos circiter, ſuſtuli, qui hucuſque accuratè vidit.

5. Ma-

5. Mater mea chariſſima, circa 76. ætatis annum, animadvertit viſum imminui, ac in oculo dextro objecta ceu nebula obfuſcari: ſenſim ſuffuſio augeri cœpit, ac tandem in utroque oculo viſum ſuſtulit, ita tamen, quamvis margaritis ſimiles eſſent, ut lucem diurnam jam octuagenariâ major, diſcernere poſſet. Chirurgi quidam opem pollicebantur, quos tamen reſpuit, tum ob provectam ætatem, tum quod memor eſſet duos ex ipſius cognatis, nec viſum ab hac operatione recuperaſſe, nec melius ſuo ſenio conſuluiſſe, verùm vehementiſſimis doloribus affectos fuiſſe, qui ipſos ad mortem uſque excruciabant. Sæpe cum hujuſmodi ſermones miſcere contigit: alii volebant acum trans extremum terminum iridis prope albugineam intrudendam, quia ſuffuſionis ſedes ſit inter tunicam vitream laxiorem, & humorem cryſtallinum, unde omnes rotundæ conſpiciantur, ſi non rotundæ ſint, ut in ὑποπύῳ videtur, nec ſuffuſionem eſſe, nec facilè viſum penitus aufferre, cum rariſſimè operiat pupillam: Alii cis hunc terminum acum introrſum adigendam putarunt, cum priore ratione ligamentum ciliare, ac pupillæ rotunditatem pervertere neceſſum ſit: & crediderunt ex pupilla ſuffuſionem bene maturam, artificibus cognitam, acu proliciendam, ac deponendam eſſe, quod firmato oculo, inſtrumento Fabrit. ab Aquapend. citra laceration em uveæ, non factu difficile eſſe judicarunt. Utriſque ſcientiam conformationis oculi ſummè neceſſariam eſſe, manifeſtum eſt, & antequam in hominibus periculum faciant, illud prius in brutis impunè tentabunt. Mater optima, vanitatum humanarum conſpectu pridem ſatura, noluit illos admittere, potius beatam ἀνάλυσιν patienter exſpectavit, quàm etiam placidè & plena fidei obtinuit 83. Ann. & 4. Menſ. d. 25. Januar. 1678.

6. Pulmonum maculæ lividæ & rubor, non paucos & memet ipſum fefellerunt in cadaverum apertione, ac ſi malignitatis & inflammationis indicia eſſent, ac hic interitus cauſæ laterent.

rent. Quod tamen erroneum pridem agnovi,& me hoc subjectum confirmat,docetqué maculas & ruborem esse sanguinem recenter hic stagnantem,qui motu cordis cessante, ulterius propelli nequiit, quod detruncato capite in motu substitit, nec sanguinem ex capillaribus vasis, sanguine exhaustum, propellere valuit.

7. Maculas etiam flavas colo, ileo aliisqué vicinis partibus à vesicula bilaria impressas non pauci, nescio quorum symptomatum authores, causantur, cum tamen hæc ancilla nunpuam ante hac ægrotarit, munia sua bene obierit, adeò ut etiam domestici illam gravidam esse non animadverterint; cum quoque in ictero, non solum toto habitu, sed etiam omnibus visceribus, foris & intus à bile flavissimis,diu nulla deterioris notæ symptomata observentur.

8. De gula,ventriculo & intestinis quædam notanda forent, quæ tamen nunc omitto, ceu inserenda, Deo volente, observationibus harum partium, quibus etiam hæc historia destinata erat. Illud solum moneo tunicam glandulosam ventriculi, nullo modo glandulosæ nomen mereri, ut paulò pòst in aliis ventriculis & hactenus sæpiùs animadverti: est revera tunica crustacea, si ventriculus statim post obitum inspiciatur, mucosa apparet, si verò diu maceretur, aut fervidâ perfundatur,crustacea redditur, nec talis separari potest nisi prius alterutrum tentetur. Similis est internæ tunicæ ventriculorum ruminantium, volucrium, aliorumque animalium. Veræ glandulæ insculptæ sunt nerveæ tunicæ, ut tribus castoribus, quibus munificentia *Serenissimi Principis ac Domini Domini Friderici Magni Marchionis Badendurlaccensis* gratiosè potitus sum, rursus pulchrè tubulos ventriculi tunicæ nerveæ impressos reperi, simulque in fœmella castoreum, masculo in omnibus simile, denuò inveni, nisi quod mole minùs esset.

9. Testiculi dextri rima, tubaque Falloppii amplior & ru-

bicunda favere videntur ſententiæ *Cl. D. de Graef. de Organ. Mul. Gener. dicat* ſc. etiam in homine ex ovario per tubam in uterum ova deſcendere. Cœterùm quæ in utero apparuerunt, monſtrare videntur, non uſq; adeò omnia benè compoſita eſſe ibidem in fine puerperij: niſi fortè in puerperio, ſeu mortis candidata malè habita fuerit.

CAPVT X.

NOn parum animum torſit, quomodo cicuta aquatica tot tantaqué ſymptomata in pueris & puellis excitarit, illis tandem mortem attulerit, hæ verò evaſerint, nullis poſt ſe relictis deterioris valetudinis veſtigiis? Animadverti ſymptomatum quorundam generandi modum, exempli gr. vertiginis diverſimode explicari poſſe; nec certam rationem mortis propè definire licere, cùm *in Jacobo Mædero* quædam pro apoplexia, quædam pro ſyncope militarint, quamvis fortè ambo ſymptomata concurrerint. Rei difficultatem augent Medicorum diſſidia, aliter atque aliter afficiendi à venenis modum tradentium: quidam ſanguinem coagulari, lympham inſpiſſari & ſpiritus denſari à venenis exiſtimant; quidam ſanguinem & lympham contra nimium fundi ſpiritusque diſſipari opinantur; alii inexplicabili ratione corrumpi tradunt. Hanc ob cauſam putarunt venena in exigua quantitate, vel aſſumpta, vel foris advenientia, & vulnere illata admodum ſui multiplicativa eſſe, inſtarque fermenti totam maſſam ſanguineam, nunc citiùs nunc tardiùs, inficere poſſe. Alij neque ſpiritibus, neque ſanguine, aut lympha valdè immutatis, venena plurima ſæviſſima ſymptomata, vellicatis membranis nervoſis & ad contractionem irritatis, fibris nunc paucioribus nunc pluribus, excitari probarunt, à quorum ſententia *D. Willis in l.c.* non abhorret, eique favere videntur experimenta *Nob. D. Redi*, inter quæ paſſim occurrit neminem à gallinis, aut colum-

columbis morſu viperarum enectis,& poſtea comeſtis,quicquam damni paſſum fuiſſe, quod nullus evitaſſet, ſi maſſa ſanguinea à viperæ morſu de pravata fuiſſet, ut plerique ſibi imaginantur. Huc pertinent quæ de Tora ſeu Aconito Pardalianches *Geſnerus*, aliisque venenatis ſuccis,quibus tela à venatoribus inficiuntur, alij Authores memorant, tradentes ſimul ſine noxa carnibus ferarum his telis peremptarum,veſci poſſe. Nullus tamen dubito, quin quandoque utraque ratione œconomia corporis humani à venenis pervertatur.

Ut in uno alterove certior fierem, vel ſaltem propius adveritatem accederem,tum ſolus tum Amicis veritati litantibus hac in re ſociis, ipſemet experimenta in brutis facere conſtitui: dedimus itaque canibus, lupis aliisque brutis venena vegetabilia & mineralia : quorumlibet effectus pro virili annotavi, ad omnia quantum potui ſymptomata attendi, ſimulque tum in viventibus, tum in demortuis, Anatomiam in ſubſidium vocavi, ſanguinem & lympham conſideravi, partesque ad quas venenum appulit, perluſtravi : ex his quorundam ſymptomatum ſc. vomitus, ſingultus,colicæ,dyſenteriæ, aliorumque fiendi modos diſcere potui: & ſi fortè non omnia aſſecutus ſim, anſam tamen tum aliis, tum mihi ulterius inquirendi dedit; atque imprimis φιλιάτροις ſtimulum præbebit hæc audendi, cum unâ operâ,& viſcerum ſtructuram,& quomodo medicamenta in corpus agant perſpicere poſſint.

Novi hos conatus à quibuſdam improbari; quoſdam cavillare nos operam ludere, cum non liceat, ut ipſi loquuntur, à brutis ad hominem argumentari : Nolo ſcriptum ſive ethnicum ſive ſatyricum *Hyeronimi Rorarij Exlegati Pontificij*, *quod animalia bruta ratione melius homine utantur*; quam materiam quoque *Philo Jud.* verſavit, ut videre eſt apud *Euſeb. Hiſt. Eccl. l.2. c.18.* his opponere, tantum conſiderandum propono, annon bruta quoque alimenta in ore præparata per gulam in ventricu-

ſum demittant, ibique aſſumpta ſubigant, ſubacta ad inteſtina ablegent ulterius perficienda? annon ibi quoque chylus à fæcibus ſecernatur, chylus ſeparatus cum ſanguine unitus coaleſcat atque in ejus naturam permutetur, non ſecus ac in homine? Num aliis organis ad actiones has perficiendas neceſſariis quam homines utantur? Annon quoque à ſummo creatore dotata ſint membranis nerveis ſentientibus, fibris moventibus, liquore & calore foventibus? Num defraudentur ad vegetationem & augmentum requiſitis? aut avarior natura quam erga homines in illis appareat? Certè niſi obbrutuerint, aut ſuperciliosè naturam ipſam conſulere ſpreverint, non magnum, aut ipſorum præconceptis opinionibus uſque adeo favens diſcrimen invenient, ſi modo innoxio cruore & ſordibus, facilè aquâ expiandis, manus contaminare non abhorruerint delicatuli. Hos auſus nec turpes, nec Medico indignos exiſtimo, cum ad ſanitatem hominis conſervandam & reparandam ſpectent, quibus Medicum imprimis invigilare decet; nec quicquam honori ipſorum derogabit, ſi modo nullam maculam bonæ conſcientiæ aſpergere ſtudebunt. Crudelitatem quidam hic cauſantur, qui tamen non verentur intra viſcera condere τὰ πτερόποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ; ac tantum non quotidie ventriculum infarciunt bubulâ, vitulinâ, ovillâ, piſcibus ſimilibusque, quæ maleſuada fames, aut gulæ intemperies imperat. Spretis his ſeu cavillis ſeu næniis, laudatiſſima experimentorum certamina *Nob. D. Redi & Cl. D. Charras* indefeſto ſtudio in naturam veneni viperini inquirentium malui imitari, utcunque variorum brutorum cædibus conſtent. Non memini me hactenus vel legiſſe, vel à quoquam audiviſſe, Medicis Cæſareis vitio verſum fuiſſe, quod fontibus venena ſuggeſſerint, ut videre eſt apud *Matthiol. & Schenk. l. c.* ſupra: volui tamen nunquam ſimile tentare, quamvis luculenta occaſio ante aliquot annos oblata fuerit: Venit enim ad me Agyrta quidam Neapolitanus,

ſemet

ſemet appellans *Tarquinium de Roma*, importunè aliquoties ſollicitavit, ut ipſi venenum efficaciſſimum publicè exhibendum curarem, cujus virulentiam mox debellaturus ſit ſuo El. Orvietano, atque ita ſe demonſtraturum, hoc non præſtantius alexipharmacum in mundo reperiri: primùm ipſum cum iniqua petitione repuli variis argumentis, nimirùm officium meum eſſe prodeſſe non nocere hominibus, ſanare non occidere: Magiſtratus ſontibus licitâ ratione vitam, idque per famulos ad hunc laborem conductos tollendam curare; deinde Orvietanum medicamentum eſſe calidum; poſſe ipſi exhiberi venenum corroſivum, cujus vim tantum abſit, ut obtuſurum ſit Orvietanum, quin potius inde auctum iri; denique me noſſe temeritatem hanc, veneni turpis lucri cauſa ſumendi peſſimè ceſſiſſe, ac quosdam vitæ & animæ jacturam feciſſe. Noluit his cedere; urſit propinationem veneni, dixit hanc non denegaſſe Medicos quosdam celeberrimos Germaniæ & Helvetiæ; monſtravit ampliſſima teſtimonia à Medicis ſubſcripta, & ſigillo Urbium quarundam, etiam inclytarum, munita: fraudem ſubeſſe certo me ſcire regeſſi: id pernegavit. Cum importunus eſſe non deſiſteret, dixi me hac de re cum Collegis collaturum, & communi conſilio aliquid facturos. Tum temporis aliam ob cauſam conventus celebratur; propoſui *Cl. D. D. Chriſtophoro Hardero* mecum Poliatro & *Nob. D. D. Friderico Lucio Scretæ à Zavorziz*, Agyrtæ hujus ſollicitationes, addidique illum huc veniſſe, ut noſtrorum loculos fraudulenter emungeret, more impoſtorum iſtorum; teſte *Scipione Mercuriali degli Errori popolari d'Italia lib. 4. cap. 5.* ventriculum una atque altera hora ante ſtatum tempus venenum ſumendi, impleturum oleo, aliisvé pinguibus, veneni ſpicula obtundentibus. Concluſum fuit circum foraneo iſti his legibus venenum dandum; includendum, remotis famulis, aliisque fraudum miniſtris, conclavi alicui ſolum, cœnam mediocrem concedendam; cavendum ne pinguibus potiatur à cœ-

nâ usque ad statam horam & tum sc. 12. vel 14. horis, à cœnâ elapsis in publico theatro, erecto suggestu, à pharmacopœi famulo dosin veneni integram oblatam haud cunctanter, absque ullo dolo deglutiendam esse. Annuit ille cum quadam alacritate simulata, at mox evasit, erupit; nec quicquam de illo his in oris hactenus auditum fuit.

Minus culpabor si venenorum agendi rationem in brutis explorem, ut hominibus prosim; quod etiam alii nuper fecerunt, inter quos *Exc. D. Joh. Sigism. Elsholz. Serenissimi Electoris Brandenburg. Medicum Ordinar.* nomino, qui *Clysmat. Nov. p. 18.* in venam siphone stagma arsenicale ingessit. Nunc singulorum brutorum, in quibus hæc tentavi historias propono, quarum singulis adnotatu digniora scholia quædam subjungo.

Cicutæ Aquaticæ datæ Historiæ.

I.

CAni molosso robusto, cujusmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè concisam & contusam, carni vitulinæ assæ involutam; verùm statim subodorato veneno bolum hunc gustare noluit: aliam buccellam carnis solius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo diducto, radicum istarum contusarum ℥j. circiter intrudi, nares digitis compressi, unde dimidiam circiter unciam deglutivit. Post dimidiam horam salivavit & subinde eructavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud symptoma notatu dignum supervenit. Circa 7. vesperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, sæpius momordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morsu tandem perrosit ac cum catena ferrea aufugit, danubiam trana-

tranavit: d.3. Sept. alacris hinc inde per vicum curſitavit, ac ſi nec vel minimum à cicuta paſſus fuiſſet.

Scholion.

CIcutam aliquomodo ventriculum afflixiſſe, ſalivatio & ructus ſignificant, verùm læſio non magni momenti erat, quia non vomuit, cum alias ad vomitum faciles ſint, ſibiqué ſæpe illum gramine devorato moveant: fortè minus ventriculo moleſta fuit, quia cibo plenus erat & vinculo liberatus, multum aquæ danubium tranans bibit, unde ſequentibus diebus alacrior factus hinc inde curſitavit. Capitis tremor & pedum vacillatio, labem leviculam ad cerebrum pertigiſſe innuunt, evanuerunt eloto ventriculo frigidæ potu.

II.

Dominus *Joh. Chriſtophorus Simonius Tubingenſis*, Chirurgus præſtans d.8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicum à me relictarum, minutim conciſarum, citra additamentum, ultra unciam intrudit. Poſt elapſam horam dimidiam ſalivavit, vomuit, ſpuma pugni magnitudine ex ore pependit: mox miſerè ipſum torſit, varie convulſus fuit, nunc opiſtotono, nunc emproſtotono, nunc tetano; nunc oculos pervertebat, quandoque jactabatur: convulſionibus aliquantum remittentibus angebatur, ut in nullo loco manere poſſet; in greſſu titubavit, & paulòpoſt rurſus in alterutrum latus præcipitatus ruit: duravit afflictio duabus horis. Poſtea vires recuperavit, alacrior evaſit. Hinc denuò aliam radicum portionem ingeſſit, ſalivam ſtatim movit, non vomuit, ſemel alvum ſolvit. Convulſionibus per vices affligebatur: ſurgens protinus in latus præcipitabatur: omnem cibum, etiam carnes, & potum faſtidiit: ſupervixit ad diem tertium uſque: ad ſecundam uſque horam ante obitum ſubinde agitabatur, angebatur, ut nullo in

loco

loco permanere posset: incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitæ horis, ceu fessus, jacuit, solummodo respiravit, donec exspiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane constrictum & corrugatum invenit: continuit ille radices integras, non comminutas nec emollitas, quales sc. intruserat; cætera prorsus vacuus & exsuccus fuit: deterso pauco muco, vidit internam superficiem rubicundiorem debito, & in fundo, ubi præcipuè jacebant frustula radicis, maculæ rubræ livescentes apparuerunt, foris ampliores quàm in superficie interna ventriculi. Intestina prorsus erant vacua, contracta, & intus veluti sicca: in fine recti mucum viridem reperit. Vesica parva, corrugata, vacua. Ventriculi cordis pleni erant sanguine nigro concreto.

III.

Eodem tempore lanionis molosso eandem radicem minutim concisam cum lacte ingessit; salivam movit, vomitum excitavit, quo radicem aliaque contenta ventriculi largè ejecit; non convellebatur; nec quicquam sinistri postea passus est.

Scholia ad Hist. II.

I.

CIcutæ radix minutim concisa sola citra ullum additamentum cani juvenculo, data ut penitus ejus vires innotescerent.

2. Post brevem moram in ventriculo vires suas exseruit, ac monstravit se non frigidam & torpidam esse, nam primum salivavit, non ob vellicationem quandam circa oscula ductuum salivarium in ore, sed irritationem nimiam in ventriculo, unde per gulam sursum trusa fuit spuma; forte etiam quia contracto ventriculo & gulâ, partes in faucibus, communi tunicâ nervosâ gaudentes, corrugatæ aliquo modo fuerunt, non secus ac vomitum

tum quandoque ſalivatio præcedere ſolet. Deinde anxietatem quandam excitavit rodendo & vellicando nervoſa ventriculi, quæ etiam ceſſantibus convulſionibus perſtitit, ob quam nullo in loco perſiſtere valuit; nam hujus cauſam in ventriculo hæſiſſe poſt obitum patuit, dum apparuit radicem ventriculum non egreſſam fuiſſe, nec quicquam aliud extra illum in duodeno alibivé in inteſtinis repertum fuit, cui anxietas attribui poſſet. Mox aderant convulſiones variæ eæque vehementiſſimæ, effectus cauſæ non ignavæ & frigidæ. Denique ſectione manifeſtiſſimè conſtitit cicutam calidam eſſe, non ſolùm ex ſuperficie rubicunda anfractuum, ſed potiſſimum ex maculis rubris foris quàm intus latioribus, quæ non à ſimplici ſed propè cauſtica cicutæ vi productæ fuerunt, ac gangrænoſi quidpiam occultaſſe videntur.

3. Convulſiones caniculo huic evenientes exemplum ſunt, à cauſa irritante extra principium nervoſum locata illas commoveri poſſe: nam radices non egreſſæ erant, limites ventriculi, nulla n. illarum veſtigia in inteſtinis reperta fuerunt: nullæ ibi radices, nullus ſuccus viroſus apparuit: nec credibile mucum viridem in extremo recti inventum, à radice originem traxiſſe, cum cœtera inteſtina munda eſſent, talisque mucus pridem bile tinctus huc pelli potuerit. Eadem ratione in ventriculo permanens vertiginem titubantem excitavit.

Radix convulſiones concitaſſe videtur, non ſolùm ob roſionem aut irritationem vehementem, ſed quoque ob arctiſſimam & procul dubio valde dolorificam conſtrictionem, tum orificiorum, tum totius reliqui ventriculi, ob quàm Præſes ſyſtematis nervoſi indignabundus & propè furioſus, varij generis motus convulſivos, inſtituit; nam nec vomuit, nec dejecit, ac poſt mortem conſtrictus & corrugatus viſus fuit. Inter vehementiſſimos motus convulſivos induciæ quædam caniculo concedebantur, quamvis radix in ventriculo perſtiterit, nec irritare de-

ſierit, ut ex anxietate ob quàm in certo loco permanere nequiit, abundè conſtat; quod procul dubio factum, quia Archæus feſſus & multis ſpiritibus deperditis à tumultibus ceſſare cogebatur, licèt nihil exhibitum fuerit quod ipſum demulſiſſet, aut ſopiviſſet, quod pomum citri, Archæo furioſo reddito à morſu viperarum, *Cl. D. Frideric. Hoffmann. in Clav. Pharmaceut. Schræder. Libr. 4. ſ. 1. Tit. de Pan. Citr.* egregiè feciſſe memorat. Idem tamen quoque evenit principio nervorum propius afflicto, unde epilepticis ſæpè longæ feriæ à paroxyſmis conceduntur, imprimis ſi paroxyſmi vehementius ſolito affligant. Devictis radicum ſpiculis acrioribus & fortè prorſus obtuſis, caniculus alacrior factus, poſt duas horas ſuperatas & fortè nihil horum amplius paſſus fuiſſet, niſi denuo novarum radicum farrago intruſa fuiſſet. Hæ utcunque convulſiones per vices intermittentes quoque excitarint, nihilominus gravius afflixerunt, nam non amplius incedere valuit, tum ob ſpirituum animalium conſumptionem, à convulſionibus per triduum propè durantibus, tum ob vitalium defectum in momenta majorem; nam toto triduo omnem cibum & potum faſtidiit, maſſaque ſanguinea & à calore cicutæ & ab agitationibus convulſivis procul dubio valdè efferbuit, indeque non reparatis ſpiritibus, penuriam ſpirituum ſummam neceſſariò attulit. Radix hæc virus ſuum potentius in caniculum hunc exſeruit, tum ob ætatem teneriorem & cruſtaceam tunicam rariorem, minusque contra hujuſmodi injurias obfirmatam, tum quia nihil in ventriculo præter ſolenne fermentum idque paucum aderat, quod ſpicula ipſius obtudiſſet; unde ob fermenti paucitatem nec radix quidem emollita fuit.

4. Faſtidiit omnem cibum & potum, non ob ſtuporem ſtomachi, quem ſenſu valuiſſe ad extremum, tum anxietates, tum motus convulſivi probant, ſed propter hoſpitem adverſiſſimum, ſc. radices quibus ventriculus infarctus erat. Sic in febribus

bribus quidam omnem cibum abhorrent & ad vini nomen nauseant, utcunque antea bibuli fuerint, & siticulosi sint: phrenetici quoque nec aquam poscunt. Hydrophobiam tamen adfuisse non dixerim, cum aquam appositam non fugerit & chirurgus sectionem impunè peregerit.

5. Intestina & vesica vacua & ex succa fuerunt, quia ob famis & sitis triduanam tolerantiam, labores convulsivos propè continuos & vim calefaciendi cicutæ, maxima pars lymphæ ex hausta fuit.

6. Mortuus est caniculus tertio demum die, quia sensim spiritus animales & vitales consumpti fuerunt, ob sævissima symptomata & quia misellus nunquam vel minimo refocillatus fuit. Cor tandem elanguit, tum ob spirituum inopiam, tum ob enervationem à frequentissimis convulsionibus, à quibus non immune fuisse, credibile est, toto systemate nervoso tumultuante. Et licet duabus horis mortem præcedentibus, à motibus convulsivis nihil ampliùs hujusmodi passum sit, nihilominus à prægressis afflictionibus ita prostratum fuit, ut sanguinem protrudere nequierit, sanguis in grumum coaluit, non propter vim aliquam coagulantem cicutæ, cùm potiùs contraria & fundens ipsi insit, sed ob motum cordis cessantem: sanguine, ut alias in sanissimis solet, sponte ad coagulationem tendente.

Scholia ad Hist. III.

MOlossus Lanionis denuo virus cicutæ elusit vomitu: fortè etiam lac ipsius acrimoniam mitigavit. Nuper *D. Theodorus Zvvingerus* φιλίατρος, diligentissimus Avitarum virtutum medicarum hæres, feli semen cicutæ aquaticæ cum lacte ingessit, quod sine ullo symptomate toleravit, quamvis ipsorum ventriculi minùs injurias quàm canini perferant.

Historia IV.

CIcutæ aquaticæ virus experiundi otium & occasionem nactus Doneschingæ d. 15. Sept. 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fusci, cætera vulpi similem, à tempore vespertino ad hioram 10. antimeridianam d. 16. Sept. ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contusas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore pistillo diducto, intrudi; ægerrimè radices in ventriculum admisit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partim naribus occlusis, partim foris, gulam deorsum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intrusione vexabatur, largissimè alvum & vesicam exoneravit. Vinculis solutus, aliquandiu angi videbatur ac celerius respiravit, sed inde nec vomuit nec alvum solvit; paulòpost vegetus iterum evasit, ac si nihil adversi prorsus pateretur. Itaque horâ primâ pomeridianâ radices in taleolos & majora frusta concisas, mediante bacillo, linteo obvoluto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis solutus aliquandiu celerius respiravit, quod potius torturæ quàm radicis virulentiæ tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta passus deductus, nunquam nutavit, neque ullum visceris alicujus afflicti signum edidit ad 10. usque vespertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum stimulabatur, atque liquor aliquis usque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rursus deglutiit: totâ nocte quietus fuit. d. 17. sept. mane vegetus erat, nunc surrexit, nunc rursus decubuit, appositam aquam bibere noluit. Horâ 9. matutinâ rursus ad vomitum urgebatur, liquorqué usque ad fauces pertingebat, quem statim iterum deglutiit: postea crebro pedes lingere cœpit: Horâ 12. carnes & frustrum panis cum ossibus avidè comedit & paulò post bibit: quod itidem fecerat hora 7. vespertina

tinâ noctu inquietus erat,& vinculis, quibus ne aufugeret, constrictus erat, se liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18. sept. vividus erat ac validus, ac si ne micam radicis accepisset: siticulosus multum aquæ bibit, & comedisset, si cibus datus fuisset. Itaque horâ 10. antimeridianâ constitui succum ex herba & radicibus contusis, & aquâ fervidâ aliquamdiu maceratis, fortiter expressum infundere: dum pedes vinculis stringuntur, pistillum ori transversim inditur, magnâ vi ligamenta rumpit, venatorem morsu graviter vulnerat, ac fæces atro virescentes in cylindros compactas, copiosè egerit & largissimè mingit. Tanto robore recuperato, post aliquot dierum famem, & superatâ cicutæ virulentiâ, vix & non nisi post multos labores ligando, ad infusionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuso abdomen valdè intumuit. Postquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largissimè vomuit mucum tenacissimum, subnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicutæ taleolis emollitis, sed non dissolutis, quos ultra septuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimàm crebro præ anxietate situm mutavit, nunc sedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, non nunquam prono capite diù attonitus stetit: paulò pòst saliva spumea copiosè ex ore manare cœpit, non secus ac si mercurius vel illitus vel ingestus fuisset.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus spumeum, similem salivæ ex ore stillanti, copiosum, magno nixu evomuit: ab illo tempore salivatio parcius eveniebat: valdè angebatur: sæpe ad vomitum stimulabatur; respiravit celeriter cum sono quodam tristi & querulo: situm sæpe mutavit, ut quo se verteret, nesciret; Post 3. pomerid. rursus mucum copiosum, spumeum, atro virescentem, cum aliquot taleolis radicis cicutæ 16. sept. intrusæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis sæpissimè ad vomendum urgebatur, at liquorem & quic-

quid ad fauces usque protrudebatur, nunquam amplius egessit, plerunque gemebundus exspiravit, ferè decubuit, omnibus tamen sensibus valuit,& irritatus baculum morsu petiit: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet strepitum attendebat: ructus & crepitus fœtidissimos, allium redolentes, crebro emisit. Cibum sc. bubulam elixam, & frustulum pellis cervinæ, in quo receptaculum lachrymæ continebatur, circa septimam degustare noluit,& naribus propius admotum, aversabatur. Totâ nocte ferè inquietus fuit: audivi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi mensæ alligatus fuit & totum corpus succutere: an aliquid convulsivi passus fuerit? præ densissimis tenebris videre nequii: mane tamen d. 19. Sept. circa quintam ipsum lorum,ubi coriaceum erat, avulsisse & cibum in cœna appositum devorasse,comperi. Valdè tum languidus erat,minusque alacris, unde facilè passus est se denuo mensæ alligari: Vomituriebat sæpiùs, nihil tamen excrevit; respiravit adhuc sono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris moræ impatientes,funiculo collo circum posito,ipsum strangularunt: vix suffocari potuit,& statim in principio funiculum,vehementissimè corpus agitando disrupit, parùm minxit: per alvum præter flatus nihil emisit. In cadavere sequentia observatu digniorà notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus verè fervebant, imprimis epar attactu admodum calidum erat; ventriculus non admodum distentus fuit,dum adhuc calebat, postquam frigefieri cœpit, magis intumuerat: intestina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Cœcum turgidius fuit: superficies ventriculi externa ex albo rubescebat: intestina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubescens: pancreas solito rubicundius: lien longè pallidior hepate. Renes à solita facie non desciverunt: vesica distentissima & lotio flavo impleta fuit. Vasa ejaculatoria abscisa instar vermium corrugabantur. Pectore reserato omnia quoque intus æstuabant: pulmones in sinistro latere utrin-

utrinque non penitus ſubſiderunt, ſed aëre adhuc aliquantum turgebant,adeò ut veſiculæ in lobis ſiniſtri lateris videri poſſent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in ſiniſtro latere ex albo rubeſcebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor ſanguine admodum turgebat. Gula valdè inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo ferè inani & non niſi paucâ lymphâ prædito occupor, ac inteſtina cum ventriculo & gula eximo, cor perfriguit: inciſo dextro ventriculo omnis ſanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potiùs quàm rubicundum, ſed facile diſſolubilem concrevit: ſimilem in ſiniſtro, ſed multo minorem inveni. In vena cava aſcendente & deſcendente ſanguis maximam partem fluidus,& non niſi ille grumoſus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat: alibi ex vaſis ſanguiferis ſauciatis emanavit ſanguis fluidus, intensè rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Veſicula bilaria plena erat bile valdè flavâ, viſcidiſſimâ. Incisâ gulâ erupit fœtor,tetrum allij fœtorem ſpirans: intus prorſus alba fuit,muco pellucido oblita: ſulci recti. Ventriculo à ſtomacho ad duodenum ſecundum longitudinem inciſo, circa ſtomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglande majorem compacti fuerunt, plures per univerſam ſuperficiem ventriculi ſpargebantur,atque intra anfractus abſcondebantur; omnes ſimiles erant illis quibus canis tegebatur; fruſtulum pellis cervinæ pilis adhuc conſitæ; fruſtulum pinguedinis condenſatæ magnitudine avellanæ; denique plurimum muci,cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iſte qui in ejus cavitate fluctuabat,turbidus erat,albus potiùs quàm flavus,aut atro vireſcens; nec ſpumeus fumit. Circa pylorum in antro ad unciæ unius latitudinem mucus croceus,ſed paucus hærebat. His omnibus ſublatis anfractus comparuerunt,muco pellucido tenui obducti; qui deterſus

terſus protinus,ceu è poris pulſus,novus repullulabat, etiam citra compreſſionem forinſecus factam. Intus anfractus omnes, maximè in fundo,tum in parte prominente, tum intra interſtitia rubebant: alicubi, imprimis in interſtitiis apparuerunt maculæ intenſius rubræ, quàm ipſi anfractus erant, quæ fere in locis tribus exulceratæ fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valdè rubrum,piſi magnitudine, in cacumine propè exulceratum: reliqua pars antri, ipſequé pylorus non rubebant, ſed albicantes manſerunt poſt elotam flavedinem. Inteſtina ſex ulnas longa omnia craſſiora ſolito erant, forte quia vacua ferè erant, nec ullum diſcrimen obſervavi, niſi quod portio illorum amplior eſſet, tum imprimis ſub pyloro ad ulnæ dimidiæ longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua verò ad cœcum uſque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas muco flavo, viſcido, pellucido obducta erat; poſtea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omnisqué muci flavi expers erat, ſolummodo muco albo,pellucido, tenaciſſimo obducebantur, nihilqué prorſus continebant,quàm aliquot vermes cucurbitinos, ſpithamâ longiores, quaſi ex ſeminibus cucurbitinis ſecundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac inteſtini portione reliquâ,usque ad valvulam in fine ilei,muco intensè flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: propè illius finem hinc inde excrementa atro vireſcentia, ſed paucâ quantitate apparuerunt, prorſus digeſta, ut cujus rei reliquiæ fuerint vix dignoſci poſſet. Cœcum quod in duos quaſi ſinus contortum erat,quoque multum hujus muci continuit,cum excrementis paucis,ſuperioribus ſimilimis. Ejuſdem generis mucus inteſtinum rectum incruſtabat, & ſubfinem illius aliquid excrementorum atrovireſcentium detinebatur,ſed omnino paucum. In toto inteſtinorum ductu,nec minimum fruſtulum, vel oſſis, vel radicis in taleolos conciſæ apparuit,quamvis longè majore quantitate radix ingeſta fuerit,quàm

vel

vel evomuit binis vicibus,vel in cavo ventriculi reperi. Deterso muco undique inteſtinorum, ubicunque flavus erat, ibi inteſtina intus inflammata erant; maximè ſub pyloro,& ibi,ubi intenſius flaveſcebat in illa portione ad valvulam usque, etiam rectum rubebat magis quàm ſolet: obſervavi pleroſque ambitus areolarum, quibus glandulæ circum ſcribuntur, quoque rubuiſſe, ipſas glandulas verò non niſi in paucis locis. Rubebat quoque inteſtinum cœcum intus. Gulam,ventriculum & inteſtina aquâ fontanâ ſæpiùs mutatâ per triduum maceravi,ut fibras diſcernere & ſeparare,aliaque obſervare poſſem. In gulâ maceratâ ſulci recti pauciores, plures verò transverſi inæquales apparuerunt: foris erant fibræ rectæ: ablatâ membranâ internâ nerveâ, fibræ carneæ obliquæ aſcendentes & glandulæ quàm plurimæ miliares occurrerunt, quibus foras preſſis, interna gulæ ſuperficies glutinoſa & valdè lubrica evaſit,ac in parte externa nihilominùs glutinoſa manſit. Detractâ membranâ nerveâ, à ſtomacho ad pylorum,obſervavi plurimos nervos, imprimis circa ſtomachum & pylorum,eosqué non adeo parvos, validos, non paucos etiam in aliis locis, maximè circa fundum in illam inſeri, atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde plurima vaſa ſanguifera inter illam & fibras carneas ferri: Inſuper avulsâ hâc membranâ nerveâ à fibris,protinùs omnes anfractus evaneſcere. Præterea dum hæc membrana cum fibroſa cohæſit, compreſſo inter ſeparandum ventriculo,ſemper interna ſuperficies admodùm lubrica permanſit,ac muco viſcido pellucido, imò etiam citra compreſſionem,aquæ immerſa,protinus iterum copiosè obducebatur, quamvis nullas glandulas inter hanc & corpus fibroſum obſervarim,quales in gulâ,membranæ nerveæ foris copioſiſſimè accumbebant: Imò poſtquam illum penitus à fibroſa ſeparaſſem, nihilominùs lubrica manebat; quamvis illam iteratis vicibus fontanâ eluerim, cùm facilè corpus fibroſum ab omni lubricitate hâc ratione vindicare-

tur. Hanc membranam nerveam in plurimis locis inflammatam manifestè vidi: aliquot in locis inveni ulcuscula superficiaria, mitioribus aphthis similia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perstitit, non ulteriùs progressum: videbatur in cacumine exulceratum esse. In fibroso corpore foris per membranam communem transparebant fibræ rectæ, à stomacho ad pylorum protensæ, intus ablatâ membranâ nerveâ, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maximè circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à stomacho obliquè primum ferebantur, antequam planè circulares evaserunt: aliud fibrarum genus nullum observavi. Inflammationem membranæ nerveæ ad corpus fibrosum pertigisse nullibi vidi. In toto intestinorum ductu observavi triginta areolas glandularum tubulosarum, à pyloro ad valvulam antè intestinum rectum, valvulæ coli vices agentis, sitam: areolarum circulus extremus limbus, altior est, & prominulus magis quàm fundus, in quo conspicua sunt minuta capitella, acuum similia, ex quorum osculis, foris intestinis compressis, exsudat humor albus, turbidus, viscidiusculus, qualis ex tubulis in gulâ volatilium, compressione prodit. In prima portione ulnari à bilarii ductus insertione, octo numeravi, dimidii bazij amplitudine, nullam vidi à pyloro ad insertionem ductus usque, sed infra illam demum: In 2. ulna, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint: in ulna 3. quatuor majores ovales. In 4. & 5. decem rotundas & ovales: circa finem quintæ ulnæ, inveni tuberculum verrucæ simile, in ambitu inflammatum, supernè excoriatum. In reliqua portione usque ad valvulam, numeravi sex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verùm angustior aliis, maximè circa principium. In portione intestini valvulæ propiore, aliquot areolarum oblongarum limbi, dimidiam partem inflamatæ erant; glandulæ verò ipsæ nullibi. Ibi ubi areolæ in intestinis sitæ erant; intestina luci obversa, magis perspicua seu

cua ſeu pellucida erant,quàm in aliis locis. Inteſtinorum membrana extima, fibris rectis tenuiſſimis prædita erat; ſecunda fibris carnoſis robuſtis circularibus: tertia prorſus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi ſatis & robuſti,& vaſa ſanguifera, quæ tenuiſſimorum capillamentorum inſtar,ceu reticula areolas ambibant; quarta villoſa ſeu mucoſa,quæ totam internam cavitatem incruſtabat, exceptis areolarum ſpatiolis, unde ibi inteſtina pellucida. Dum villoſam tunicam abraſi obtuſo cultello,à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo perſimilis ſimul expreſſi, quamvis per triduum ſæpiſſimè inteſtina eluerim, etiam propè valvulam inteſtini recti. Poſtquam tunicas fibroſas inteſtinorum ſuſtuli, *Valvulæ Kerkeringianæ* prorſus obliterabantur, quæ adhuc conſpicuæ erant, quamvis meſenterium abſtulerim. Abrasâ fortius tunicâ villosâ,ſimul abripiebantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oſcula minuta,ſ. papav. alb. capacia: ſi verò nullam vim adhibui, perſtiterunt capitella integra. Inteſtinum cœcum in duas quaſi cellas diremptum, & rectum inſtar ventriculi,intus anfractuoſa erant; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt,quarum externa fibris rectis, ſecunda circularibus præditæ erant: In recto fibræ rectæ inſigniores erant, quam in reliquis, circulares quoque robuſtæ & carnoſæ fuerunt: Membranæ nerveæ inſignia vaſa ſanguifera accumbebant: In cœco & recto cruſtacea, ſeu mucoſa, minus villoſa erat quàm in reliquis inteſtinis: in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oſcula glandularum vices præſtantia: in recto nullum neq; oſculum,neq; areolam obſervare potui, quamvis hoc quoq; inteſtinum admodum lubricum eſſet.

Historia V.

CIrca idem tempus caniculo semestri, admodùm famelico, apposuit jusculum carnis, cui radices cicutæ minutim concisæ immixtæ erant, *Cl. Dom. D. Joh. Conrad Stenzelius, Med. Villinganus*; jusculum avidè devoravit, verùm nec vomitum movit nec alvum: debilior quidem inde evasit, ac internæ afflictionis indicia præbuit, verùm post aliquot horas superatas integrè convaluit, nec quicquam deterius passus est, ut narravit Doneschingæ d. 21. sept. 1676.

Scholia ad Historiam IV.

I.

CIcuta *aquatica* etiam in hoc cane nullos effectus edidit, unde vel suspicari posses, ipsi vim aliquam refrigerandi, multò minùs congelandi & stupefaciendi inesse; prima quidem vice radicum frustula intrusa, ab hora 10. antimeridiana ad 1. pomeridianam nullam vim exseruerunt, ac si nullus qualitatum excessus in illa lateret; verum novis frustulis ingestis, licet demum post novem horas, ad vomitum stimulabatur sæpius, pulso simul liquore ad fauces, quem tamen rursus deglutiit; idem post vigesimam horam pari conatu fiebat: quod non nisi irritamini cuidam, à radice provenienti attribui potest. Postero quoque die panem, carnes cum ossibus comedit, quamvis radicum frustula in ventriculo superessent, sc. integro appetitu, nec à radice stupefacto. Manifestius cicutæ hujus calor & acrimonia innotuerunt die tertio, succo foliorum & radicum infuso, nam protinus largissimè vomuit contenta cum muco tenacissimo, allium (quod *Horatius* cicutis nocentius *Epod. Od. 3.* existimat) redolente; valdè

te; valdè angebatur,ut vix ullum quieti commodum locum invenire posset; salivavit multum; atque hæc omnia non nisi ventriculo graviter irritato contingere potuerunt,statim enim post ingestum succum,ex radicibus & herba expressum evenerunt; unde etiam muco spumeo copiosè vomitu rejecto,salivare desiit. Afflictionem ventriculi quoque respiratione quàdam querulâ prodidisse videtur, quia non diù pòst infusum succum exaudiebatur. Non tamen negarim anxietatem,& hoc respirationis vitium,auxisse intestinorum cruciatus, quorsum succum descendisse,crepitus allij fœtorem spirantes testabantur. Tum in ventriculo, tum in intestinis rosiones vehementes fuisse indigitat,symptomatum istorum duratio ad diei sequentis horam septimam: nec tamen tanta,ut appetitum sustulerint, cum bubulam elixam, & frustulum pellis cervinæ nocte devorarit. Clariùs cicutæ calor & acrimonia in cadavere enituerunt: nam aperto abdomine & pectore,nihil gelidi repertum fuit, quin potius omnia fervebant,& epar attactu admodum calidum,atroque rubescens,& pancreas solito rubentius fuerunt. In ventriculo ablatis contentis,& absterso muco,manifesta inflammationis indicia occurrerunt, sc. anfractuum & interstitiorum rubor, maculæ rubræ, aphthæ membranæ nerveæ, sublatâ fibrosâ: In intestinis itidem rubor,deterso muco flavo, ambitus areolarum glandulosarum rubicundus, item superficies recti & cœci rubicundior solito. Tuberculum in antro pylori non quidem à cicuta recenter productum existimo, fortè ejus excrescentiæ ansam dedit,osiculum acutum aliquando devoratum, verùm colorem rubicundum cum incipiente exulceratione,non vererer à cicutæ virulentia deducere. Pulmonum ruborem nollem à cicutæ noxa derivare, quamvis tota massa sanguinea ab illa calefacta fuerit; adscriberem potiùs strangulationi, ob quàm impedito sanguinis motu,dexter cordis ventriculus distentus,sanguinem non solitâ alacritate per pulmones ad sinistrum ventricu-

lum propellere valuit, unde in media via subsistens, hunc ruborem post se reliquit; cui accessit acris interceptio, sanguinis motum alias per pulmones adjuvantis, si organa respirationi dicata officio suo bene fungantur. Sanguis in dextro cordis ventriculo in grumum concretus, neutiquam patrocinatur cicutam frigidam putantibus, nam demum concrevit corde frigefacto & tardius, dum in aliis scrutandis occupabar, dissecto; id aliàs evenit, quamvis calidissima ante mortem sumpta fuerint; præterea grumus, ceu recenter concretus, facilis dissolutu erat, atque in aliis vasis sanguiferis fluidus adhuc mansit: quin cicutæ potiùs dissolvendi quàm coagulandi vim inesse, copiosa mictio ante succi infusionem, & post mortem vesica urina distenta probant.

2. Id verò præter omnem exspectationem evenit, quod systema nervosum minus perpessum fuerit, nullique graviores tumultus supervenerint. Radicum propè octo uncias, primum quatuor tribus horis ferè sine molestiâ, postea alias quatuor super ingestas, novem horis ventriculus pertulit: & licet elapsis novem horis ad vomitum stimularetur, tandem quoque illarum virulentiam evicit, appetiit, validus evasit, ut die tertio vix vinculis coërceri potuerit; radicum quoque reliquias ultra septuaginta horas toleravit. Insuper radicum portiones ad intestina pervenisse probant, fæces atrovirescentes, in cylindros coactæ, copiosè antè succi infusionem excretæ, & quantitas illarum minor post obitum in ventriculo reperta, quàm ingesta aut vomitu rejecta fuerat. Dum radicum portiones comminutæ in intestinis perstiterunt, vix fieri potuit, quin chylus illarum succo contaminatus, indequé massa sanguinea, spiritusqué animales infecti fuerint: at & hoc sine sensuum perturbatione, aut imminutione, aut motus aliquâ depravatione; nullus sopor, nullus stupor, nulla inquietudo delira observabatur. Pòst infusum quidem succum animadversum fuit, membranam nervosam ventri-

ventriculi & inteſtinorum graviter afflictam fuiſſe, ex vomitu vehementi, nec mitiore illo, quem cient vitrum antimonij, crocus metallorum, tartar. emeticum, aut gilla Theophr. ex anxietate, ob quàm nullibi quietem invenire potuit, & ex ſalivatione, cum infuſionem brevi hæc ſymptomata ſecuta ſint. Nullus dubito ſucci hujus plurimum quoque ad maſſam ſanguineam perveniſſe nam potulenta citiſſimè ex ventriculo eliminantur, & plus ejus ingeſtum fuit quàm evomuit, & poſt mortem in ventriculo redundavit. Utcunque autem membrana nervea plurima paſſa ſit, continuantibus ſymptomatibus ab hora 12. merid. d. 18. ſept. ad 7. mat. 19. ſept. atteſtantibus quoq; inflamationibus in ventriculo & inteſtinis, item aphthis; licet quoq; ad principium nervorum aliquid ſucci delatum fuerit, non tamen nec ob conſenſum, nec propiore ſede arietatâ, *Præſes ſyſtematis nervoſi* in cane hoc permovebatur: nam licet decubuerit, omnibus tamen ſenſibus valuit, baculo irritatus momordit, accedentes fixis oculis intuitus eſt, & ad quemlibet ſtrepitum attendit. Utcunque nocte inquietus fuerit, & catenam ac corpus ſuccuſſerit, nihil tamen convulſivi paſſum fuiſſe conijcio, quia nulla per pavimentum excrementa ſparſa videbantur, maneque vinculis ſolutus repertus fuit. At quoque nihil torpidi, ſtupidi, aut ſomnolenti in cane hoc obſervatum fuit, quin potius totâ nocte nimis vigilem & permoleſtum expertus ſum, dum mihi ſomnum in contiguo cubili decumbenti, non ſemel turbavit: debilior quidem & languidior mane 19. ſept. erat, unde ſe faciliorem ad vincula præbuit, non ob qualitatem aliquam occultam, ſed vexationes ultra tertium diem durantes, parciorem cibum & potum, vomitusque frequentes. Omnia manifeſtis qualitatibus à cicuta peracta fuiſſe, manifeſtè ex ſectione tandem patuit. At iſtud obſcurum eſt, cur *Præſes Syſtematis nervoſi*, ſeu *Archæus* non quoque in furias actus fuerit? Cùm ſæpè ob leviores injurias graviſ-

graviſſimè indignetur. Id in hoc cane ob plures cauſas non factum fuiſſe puto : Primum procul dubio tunica mucoſa craſſior & denſior fuit, quàm in primo cane, ac proinde membranam nerveam fortius contra injurias cicutæ munivit ; id oculis uſurpare & certius aſſerere potuiſſem, ſi ἐγχείρησιν, quæ poſtea mihi innotuit, ſciviſſem ; nimirùm ventriculum diſſectum fervidæ immergendum ; tunc enim in propatulum venit, non ſecùs ac cruſtacea linguarum denſiſſima elixa, antea propè ignota, aut cuticula humana à ſcabie, aut veſicatorio appoſito, aut cute ambuſta : ob hanc denſitatem hujus tunicæ, radices nihil magni efficere potuerunt ; poſtea verò à copioſo muco, ejus acrimonia magis magisque obtuſa fuit, ut etiam longiore morâ non graviùs lædere valuerit : ſuccus quidem infuſus munimen hoc fortiùs aggreſſus eſt, & ad membranam nerveam penetravit, attamen protinùs fibræ circulares robuſtæ, pylorum ejuſque antrum & medium ventriculum ambientes, in ſubſidium venerunt, ac magnam inteſtini hoſtis vim, vomitu excitato, excuſſerunt, quòd repetitis vicibus factum fuit, ut reliquias faciliùs tolerare potuerit, nulluſque dubito, quin integrè convaluiſſet, ſi libertate donatus, & ſui juris, factus, ad vicinum Danubij fontem perveniſſet, nam nocte appoſita devoravit. Denique exiſtimo vetuli hujus canis *Præſidem Syſtematis nervoſi*, poſt multas à primordio vitæ ad provectam ætatem exantlatas injurias ita ſe obfirmaſſe, ut graves quoque devorare & ſuperare valuerit. Non levem ventriculi & inteſtinorum membranæ nerveæ labem inuſtam fuiſſe, rubor & aphthæ teſtantur : at tanti non erat, ut ipſum commoverit. Sic adultiores & laborum aſſueti multa perferunt, quæ ætatem tenellam & delicatulos graviſſimè exagitant. Multi cibos coctu difficilimos optimè tolerant, qui teneriores in morbos periculoſos præcipitarent. Plures vini amphoris ingurgitatis, ne quidem temulenti redduntur ; alij vel minimùm exceſſum graviſſimè luunt. *Anus Attica* & *Fœmina Batava* non ſolùm

lum à cicutâ comesta nullum damnum in ventriculo persenserunt, sed hæc quoque blando conciliato somno expergefacta, melius negotiis suis vacare potuit, alias non singulis noctibus suis ferculis cicutam aspersisset.

Scholium ad Historiam V.

MAlesuada fames compulit hunc caniculum ad devorandum jusculum, cui radices cicutæ intritæ fuerunt: aliàs odora canum vis ocyus latentem vitæ hostem agnoscit, molossusque lanionis etiam carni involutam respuit. Ejus acrimoniam jusculum obtudisse existimo, unde minùs illum læsit; & quamvis affligere cœperit, accedente copioso muco amplius mitigata, & post aliquot horas planè superata fuit, ut nullum damnum post se reliquerit.

Historia VI.

Cicuta aquatica Lupo intrusa Doneschingæ.

DIe 4. Junij 1677. lupo, qui octo circiter septimanarum credebatur, ante horam octavam mane, radicis *Cicutæ aquaticæ* uncias circiter duas contusas vi digito intrudi; humi positus ululavit vagientis instar, continuò: exiguam portionem vomitu rejecit absque magno nixu. Post horæ quadrantem magno conamine radicum portionem evomuit, sed vix decimam ingestarum partem: postea diù non ampliùs nec vomuit, nec ad vomitum stimulari videbatur, verùm prodiit solùm ex ore spuma alba copiosè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus cœpit, ac illuc sæpè caput inclinavit, ac si motu convulsivo traheretur.

Ante nonam vehementer ad vomitum ſtimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngem bolus aſcendere & remeare, brevibus intervallis crebrò videretur: continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiante plurimum ore, longè exſeruit, mox convellebatur, caput retrorſum retrahebatur iteratò, pedes extendebat, ac in hac lucta alvum exoneravit, non autem minxit: paulòpoſt totus rigidus ſine omni motu & ſenſu, reſpiratione penitus ceſſante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iſte duravit ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jam jam cultrum admoturus eram, cor rurſus ſe movere, moxque unum alterumque ſuſpirium edere cœpit, paulatimque reſpiratio, ſenſus motusque redierunt, atque rurſus vagiit, verùm ſubmiſſa & fractâ voce & oculos aperuit. Poſt nonam conatus vomendi rediit, in quo bolum iteratis & creberrimis ad laryngem pertingere vicibus vidi, deſcendentem & remeantem breviſſimis intervallis, denuo longè exertâ linguâ epilepſiâ corripiebatur. In ipſo paroxyſmo abdomen incidi, nullo ſenſus indicio primùm lupo dante: dilatato vulnere, & aliquoties muſculis abdominis & peritonæi ſauciatis, tandem ſenſus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatius reſpiravit.

Penitus denudatis viſceribus imi ventris, ventriculus apparuit valdè diſtentus, tum à radicibus, tum à flatibus, ſubinde ſe conſtrinxit ferè in medio, proximè antrum pylori, ut ſulcus ibi videretur & totus anguſtior, minusque globoſus & æqualis, ſed rugoſior appareret. In collo tunc videbam bolum verſus laryngem aſcendere, moxque relabi, nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exſeruerit, ac ſi ad ſummas fauces jam aliquid perveniſſet. Quando ab amplexu contentorum ventriculus ceſſavit, à levi contactu, ſtylo facto, ſubinde illum repetiit. Inteſtina propè vacua & contracta erant, niſi ſub finem ilei, ubi diſtentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inſpiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius carneus,

neus, coſtis adhærens, corrugabatur: In exſpiratione totum diaphragma planum evadebat: Exciſo ventriculo & leviculè diaphragmate in centro ſauciato, in inſpiratione unicâ vice valdè expandebatur centrum, in exſpiratione, ſpuma per vulnus copiosè cum radicum fruſtulis in abdomen erupit, ac poſtea diaphragma æqualiter tenſum manſit: ſubinde ore acrem captavit, linguam exſeruit, coſtæ unâ alterâque vice attollebantur & deſcendebant; cor fortiter adhuc pulſavit, poſtquam reſpiratio ceſſavit. Omnisqué motus animalis ſubſtitit.

Poſt mortem inveni gulam, radicibus in cylindrum coactis, à ſtomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces uſque, implebatur & diſtendebatur muco ſpumeo, ſubflavo, cum radicum fruſtulis: circa fauces inflammata erat, forte à violenta intruſione: in fine una alteraqué macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat radicum, quæ multo muco pellucido involvebantur; ſublatis contentis & deterſo muco anfractus, maximè infundo & ad latera, rubebant; antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Inteſtina ſub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum fruſtulum radicis, oblita erant muco flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat inteſtina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis diſtantiam à valvula ilei, mucus copioſior aderat, atro flaveſcens: in portione ad valvulam mucus adhuc copioſior, cum recrementis ſubnigris. Cœcum & rectum prorſus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil notatu dignum occurrit. Veſicula bilaria turgebat felle flavâ. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava aſcendente emiſſus, pulchrè rutilus fuit, qui brevi in grumos concreſcebat: inflatâ cavâ ambæ auriculæ cordis movere ſe cœperunt, &

aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi ſanguine vacui fuerunt, fortè ob prægreſſas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lymphâ plenus fuit cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor ſinus implebantur ſanguine atro in grumos concreto: ſimilis continebatur in baſi cranij, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

Scholium ad Hiſt. VI.

IN hac hiſtoria multa occurrunt pertinentia ad illuſtrationem & confirmationem præcedentium. *Cicuta* maturè ſe oſtendit acrem & calidam, vomitu & valido nixu ad vomitum; ſpumæ extruſione; atque manifeſtè exſectione patuit vis inflammatoria, ex rubore in gulâ & ventriculo excitato, item maculâ rubrâ in fine gulæ & pyloro. Innotuit ſpumam à ventriculo in fauces pelli, quia gula ad fauces impleta erat. Citò ſupervenientia hæc ſymptomata, monſtrarunt tunicam cruſtaceam, raram & teneram, cicutæ ſpicula eludere non valuiſſe. Convulſio particularis demonſtravit Præſidem ſyſtematis nervoſi hanc moliri aliquamdiù, antequàm totum in tumultum ageret, ut fecit in illis qui poſt herniotomiam epileptici facti fuerunt: Epilepſia fortiſſima ſubſequens documento eſt, hanc à Præſide imperari aliquando, graviſſimè afflictâ ultimâ nervorum expanſione, cum nihil tam brevi temporis intervallo, ad cerebrum de ſucco radicis penetrarit, quamvis unum alterumvè fruſtulum radicis ad inteſtina pervenerit, cùm integræ, nec diſſolutæ eſſent. Præſes ſuâ ſponte nullis elixiribus refectus, à tumultu ceſſans, docuit vel aliorſum avocatum, vel in opere feſſum, ſc. quandoque quieſcere. Verùm plura de his memorare in ſeq. hiſtoria licebit. Sanguis fluidus demonſtravit nihil coagulativi cicutæ ineſſe: & licet extravaſatus grumuerit, id tamen non cicutæ ſed ſanguinis indoli aſcribendum eſſe.

Hiſto-

Historia VII.

Die 5. Jun. 1677. lupæ prioris sorori uterinæ, magis vegetæ & robustiori, ventriculo jam lacte pleno, dedi horâ 8. matutinâ succi ex rad. & herba *cicutæ terrestris* contusis, pauxilloque aquæ maceratis, eliciti ℥vj. circiter. In omnibus planta hæc cicutam referebat, sc. figurâ, caule maculoso cavo, foliorum colore obscurè virescente; nisi quod folia aversa, splendida essent. Hæc puellis venatoris cujusdam Doneschingani, non ita pridem, comesta, penè lethum attulit, vomitum, delirium & convulsiones excitando. Post epotum succum incedebat instar temulenti: latebras quæsivit, multum dormivit: subinde ad vomitum stimulabatur, nunquam tamen evomuit, nam ad fauces protrusa deglutiit, aliquoties alvum exoneravit, ejecitqué cum vi quadam liquorem viridem succo persimilem. Crebro & multum minxit: semper æqualiter caluit: nunquam vagiit, aut dolentis, aut sitientis, aut esurientis signa præbuit. Horâ 1. pomeridianâ lac calefactum, digito ori indito, sugendum præbui, quod avidè hausit; vellicata instar canis ludentis murmuravit, & blandiens latravit. Multum minxit. Dormivit ferè continuò ad 5. vespertinam: expergefacta multum oscitavit, ac si somnum nondum absolvisset. Iterum lac mediante digito sorbendum dedi: digitum transversim, aut recta inditum, tam fortiter linguâ & faucibus undique corripuit, ac si digitum deglutitura esset. Post 6. vespertinam rursus iteratis vicibus, viridia & flava cum lacte coagulato excrevit, ac si purgans sumpsisset. Totâ nocte, se post velum parietis abscondens dormivit. d. 6. Junij mane horâ 4. famelica me quæsivit, ac catelli instar famelici sequebatur, quorsum cumque gressus moveram: lactis pauxillo dato sè rursus ad quietem composuit.

Die igitur 6. Jun. manè horâ 6. ſucci radic. cicutæ aquatic. per noctem in aqua maceratæ, primùm unciam, & paulòpoſt ultra uncias duas cum labore infudi: vix quadrante horæ elapſo, ſuccum penè omnem cum muco copioſo & lacte coagulato evomuit, & paulopòſt rurſus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra ſeu atro vireſcentia, pultacea & viſcida alvo dejecit. Ad vomitum ſæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodiit, nam ad fauces aſcendentem bolum deglutiit. Diu ſpuma, aut mucus copioſus ab ore pendebat: Tandem ſolummodo ſalivavit multum, ſalivâ tenui, pellucidâ largiter exſtillante. Primum vagiit multum, ſed voce ſubmiſsâ & querulâ: irritatus murmuravit. Antè & aliquandiu poſt vomitum temulenti inſtar incedebat, circa 9. verò firmius: latebras quæſivit. Hora 10. antimerid. lac rurſus avidè, mediante digito expatina ſuxit. Horâ 11. & horâ 1. pomerid. cum vivida & vegeta eſſet, qualibet vice ultra unciam radicis cicut. aq. maceratæ in fauces trudi: poſt horam dimidiam plusquam dimidiam unciam evomuit: per alvum quoque bis egeſſit plurima fruſtula radicis emollitæ, cum muco turbido, fuſco. Manſit hactenus ſatis adhuc valida, incedebat, ſolito more latebras quærens: æqualiter calida. Horâ 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratæ, parùm in umbra ſiccatæ & minutim conciſæ, unciam circiter, paulò pòſt ad vomitum urgebatur, ſolâ ſpumâ ſuccedente, quàm ſæpiùs os lambendo rurſus deglutiit: crebrius urgente vomitu, tandem fruſtulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum muco fuſco, turbido radicum maceratarum plurima fruſtula excrevit. Hactenus rariſſimè vagiit, ſæpius ſe quaſi ad ſomnum compoſuit, ut dormire videretur: æqualiter caluit: oculos ſplendidos huc uſque retinuit.

Circa horam 4. veſp. res ipſius in deterius labi cœperunt. Abdomen intumuit, inſtar temulenti inceſſit: ad vomitum ſtimulabatur: antequam vomeret, abdomen iterato valdè contrahebatur,

hebatur, ſubitum & validum clamorem edidit, os ampliſſimo rictu dilatavit ac ſi oſcitaret; mentum ad capulum ſterni propè acceſſit; in hoc nixu primùm ſpuma prodiit, poſtea ſequebantur fruſtula radicis non maceratæ, parum immutata & ſolummodo emollita, mucus item pellucidus. Usque ad horam ſeptimam aliquoties alvum ſolvit, fæces erant maximam partem radices maceratæ, mucus fuſcus, viſcidiſſimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copiosè minxit, quod toto hoc die unquam factum fuiſſe non obſervavi: inceſſus erat languidior. Lac ori illitum deglutivit quidem, ſed mox vomitus ſequebatur. Interea multum quievit, ſomnum ſimulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras ſuas quantum potuit properavit. Ad ſeptimam aliquoties alvum exoneravit, fæces erant nunc ſolummodo mucus turbidus, ſubfuſcus, aliquando flavus, nunc radices, quantum obſervare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, ſed flava. Poſt ſeptimam rurſus os magno ritu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, largè emanante urinâ ac ſtatim emiſſo valido clamore, humi vi quadam proſtrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavimentum projecta, vehementiſſimè convulſa fuit: Paroxyſmus verè epilepticus erat; caput retrorſum trahebatur, dorſum incurvabatur, artus validè nunc ſuccutiebantur, nunc rigidi evadebant, abdomen nunc intumeſcebat, nunc contrahebatur, reſpiratio nunc inæqualis, nunc cum ſtertore peragebatur; oculos pervertebat; labia variè diducebantur, cauda mire agitabatur; in ipſo paroxyſmo per alvum radices excrevit: tandem reſpiratio penitùs intercipiebatur, inſtarque mortuæ rigida jacebat, ſpuma copioſa os obtegente: duravit paroxyſmus ferè ad ſextam horæ partem. Superato paroxyſmo in pedes ſurrexit, per aliquot paſſus inceſſit, cauda pede calcâta murmur, ceu latratum, edidit & morſum intentavit: aliquoties ſternutavit.

Vege-

Vegeta ſatis adhuc ſubinde pedibus inſiſtebat, os & pedes lambebat; aliquoties fæces pultaceas, mucoſas, atro vireſcentes excrevit: ſubinde quoque canis inſtar, capite pedibusque anterioribus ad latus inclinatis, ad ſomnum ſe compoſuit rarò vagiit. Poſt 11. noctis paroxyſmus diuturnior & vehementior rediit, quem præceſſit conatus vomendi, cum ampliſſimo & diuturno oris rictu, abdominis contractione, eructatione ſonorâ; item clamor validiſſimus: in ipſo paroxyſmo ſæpius caput valdè pavimento alliſit, per os mucum fuſcum, cum portiunculis radicis non maceratæ protrudit & alvum exoneravit, radicis fuſcæ particulis excretis: ſemel validum quoque ejulatum edidit: reſpiratio inæqualior fuit cum ſtertore, tandem prorſus ceſſare videbatur ac mortuæ ſimilima, copiosâ ſpumâ ab ore pendente. Verùm & hoc paroxyſmo finito vires recuperavit, ac in pedes ſurgere & incedere valuit. Ab illo tempore uſque ad 2. matutinam, propè quâlibet horâ dimidiâ ſupervenit paroxyſmus: omnes præceſſerunt oris rictus; ſonus quidam, ac ſi aliquid avidè lamberet, linguâ palatum fortiter feriente & creberrimè, brevibus intervallis: noſtri Schmertzen vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre deſertorum, aut percuſſorum, nunc ululatui, lupis peculiari ſimilis, qui ſæpè tam ſonorus erat, ut aures impensè feriret & me dormientem excitaret: Aliquando ſingultus; ſæpè etiam eructatio ſonora; abdominis contractio. In ipſo paroxyſmo urinam & alvinas fæces egeſſit: nonnunquam vomuit: ſpumavit copiosè: tandem inſtar mortuæ jacuit ſine reſpiratione: finito paroxyſmo, omnes ſenſus & motum recuperavit, at languida evaſit & frequentiùs reſpiravit; ſubinde vagiit: pedes lambit, ſeque ad ſomnum adhuc componere valuit: Habitus calebat, at naſus & lingua frigefieri cœperunt.

Poſt horam 2. non amplius ſurgere valuit, ſemper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulſivo ſuccutiebantur:

bantur: aliquando rigebant, caput quassabatur, totus truncus curvabatur retrorsum, non rarò antrorsum, cum oculorum perversione, labiorum torsione: respiratio aliquandiu intermittebatur ac propè mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & respirare cœpit, caput, quietum tenuit, manente motu artuum convulsivo. Hos paroxysmos præcesserant quoque vagitus aliqui, sed voce submissâ, oris rictus, vibratio linguæ versus cœlum palati, singultus, eructationes sonoræ: Videbatur extra paroxysmos istos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo sterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & rursus suo pondere descendere. Inter respirandum crebra suspiria edidit: ipsa repiratio nunc tardior nunc frequentior evasit. Paroxysmos non raro præcessit rugitus ventris satis sonorus. Tum in his paroxysmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum frustula excrevit cum muco turbido fusco; subinde minxit, sed parum admodum: ex ore prodiit vel spuma vel mucus. Oculi splendidi manserunt: extrema frigere cum lingua cœperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxysmos distentum fuit abdomen; quam primùm verò contrahi cœpit, doloris signa edidit, ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinùs novus aderat. Circa horam 5. d. 7. Jun. mane ante insultum & in ipso insultu, frustula aliquot radicis non maceratæ evomuit. Paulò pòst cutim à capulo sterni ad os pubis & transversim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpessi signa præbuit, donec musculos abdominis & peritonæum discidissem, tunc enim caput motitavit, artus tetano afficiebantur, vagiit parùm & respiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex vesica excrevit. Sanguis ex vasis subcutaneis & musculis abdominis splendidè rubescens, satis copiosus emanavit, statim concrescens.

Visceribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valdè distentum, ovum gallinaceum magnitudine superantem, anterius æqualem glabrum & propè pellucidum; ita ten-

ſum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus ſe ita conſtrinxit ut ejus regio minor multum appareret, duruſque admodum inſtar cartilaginei globuli evaſit: aliquando circa principium antri pylori conſtringebat ſe ventriculus, unde minor, rugoſus & carnoſior reddebatur; quàm primùm verò ſe explicuit, primam amplitudinem cum tenſione acquiſivit: pylorus, conſtrictione ceſſante, mollis & amplus evaſit. Ventriculo magis in apricum deducto, vidi partem ejus ſiniſtram 1½ digiti diſtantia à ſtomacho pertinaciter conſtrictam, unde ventriculus quaſi ex duobus compoſitus apparuit: Portio hæc trans conſtrictionem anguſtior, carnoſior, & rugoſior erat: ibi quoque foris inflammationis veſtigia videbantur: relaxata hac conſtrictione parem cum dextra parte amplitudinem & ſuperficiem acquiſivit. Inteſtina flatuum plena erant, ac imprimis in Ileo radicum fruſtula per tunicas translucebant: corrugabantur ſubinde, minora evadebant, at valdè lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tenſum à contractione non advertenter facta minus & duriſſimum, inſtar cartilaginis, evaſit: In illo vidi maculas & ſtrias minutas albas, ac ſi venis lacteis præditum eſſet. In omnibus apparuerunt foris veſtigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum ſuperficie, maculas quasdam latiuſculas albas aliquantulùm prominulas, ſub quibus glandulæ inteſtinales, reperi. Hepar ſplendidè rubuit: Veſicula fellis bile plena erat ac ſi ne guttulam bilis effudiſſet: erat vitellina. Lien ſaturatè rubicundus videbatur. In meſenterio nullum vitium obſervavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Veſica vacua fuit.

Diaphragma in inſpiratione corrugabatur in ambitu carnoſo, & fibræ craſſæ carnoſæ veluti muſculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in exſpiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inſpirationem auſpicabatur, vidi

vidi illud rugosius fieri, nec ad modum intestinorum se movere, quod in animalibus vegetioribus accuratiùs observandum. Post denudationem viscerum imi ventris ferè ad septimam horam matutinam respiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut respiratio sæpè diu intermitteret, ac demum rediret post plures cordis pulsationes sua sponte, quandoque puncto centro nerveo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non observavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambò sanguine turgidi, ut & vena cava: ex sauciatâ venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit sanguis copiosè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos splendidè rubescentes concrevit sibi prorsus similes: neque in cordis ventriculis, neque in vasis majoribus vel minimum grumulum inveni. Os spumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum muci subflavi & spumosi continuit; prope laryngem hæsit frustulum radicis non maceratæ: detersis muco & spuma sub larynge plurimæ glandulæ minutissimis osculis hiantes, ceu ab acu inflictæ, apparuerunt: similes in reliquo ductu observavi usque ad stomachum: quæ magis conspicuæ evaserunt, illâ per biduum in aqua maceratâ. Inflammationis vestigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & sub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: præterea etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis sparsim occurrit.

Gulâ separatâ ventriculus statim subsidit, ac dimidia propè parte minor seu angustior evasit. Continuit præter radicum non maceratarum frustula pauca, sc. vix sextam ingestorum partem, mucum flavum turbidum, & in antro pylori flaviorem ferèque clarum & pellucidum. Ablatis contentis totus anfractuosus erat, inflammatus maximè in fundo; ad latera minùs, circa stomachum magis quàm in latere & magis in sinistra parte in-

feriùs, quàm in dextra. Antrum pylori non inflamatum erat, excepto limbo versus ventriculum spectante, qui leviculè quoque inflammatus erat. Intestina duas ulnas longa erant. A pyloro ad $\frac{1}{4}$ ulnæ mucus flavus apparuit; eo deterso, minus inflammatum vidi: postea ad $\frac{1}{4}$ ulnæ chylus mucosus, crassus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum frustulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura frustula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum muco atro rubescente: in his majora, ampliora & conspectiora signa inflammationis apparuerunt. In reliquo ductu usque ad valvulam in extremo ilei, hujus muci atro virescentis major copia, ut & radicum, aderat. Intestina summopere inflammata fuerunt, imo jam atro rubescentia erant, maximè area glandulosa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque intestinum etiam dissectum & per biduum aquâ maceratum, retinuit suas plicas transversas, ac si fortissime constrictum fuisset: Ubi cunque major copia radicum detinebatur, ibi intensior & amplior inflammatio in conspectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conspiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindecim rotundas & duas oblongas areolas glandulosas numeravi, quæ per biduum aquâ intestinis maceratis, omniqué muco & tunicâ crustaceâ sublatis, tum foris tum intus admodum conspicuæ erant: quædam illarum atro rubescentes erant: maximè in portione intestinorum inferiorum, ubi plura radicum frustula & diutius detenta fuerunt: ob ilei ibidem constrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chylosum: intus quoque inflammatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum muco atro virescente, copioso, turbido: Anfractuosum, inflammatum intensè usque ad extremum podicem.

Cerebri

Cerebri ſinus omnes ſanguine atro rubeſcente grumoſo impleti erant: talem ſanguinem quoque reperi in baſi cranij, ibi ubi rete mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundiſſimi erant. Abſcisâ medullâ ſpinali in ſuperficie apparuerunt maculæ rubræ.

Abrasâ tunicâ cruſtaceâ inteſtinorum, manifeſtè videre potui glandulas, non illi ſed nerveæ membranæ inſculptas eſſe.

Ductus thoracicus lymphâ plenus erat, absque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tardè in illum inquiſivi.

Tum temporis Doneſchingæ, ob commiſſionem quandam, ut vocant, plures viri illuſtres ac literati aderant, ſermoque de cicutæ viribus non ſemel fiebat. Cum ex *Cl. Bodæi à Stapel ad Lib. 9. Hiſtor. Plant. Theophr. cap. 17. commentario* retuliſſem, *Cicutam* in Batavia non adeò lethalem eſſe, quia creſcat ſub Zona frigida & ventis diffletur, ſequentia ſubnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ virus non tollere putaverim, & plantæ virulentiſſimæ in locis frigidiſſimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliaque creſcant, non minùs damnoſa illis, quæ in calidis regionibus naſcuntur.

Hiſtoria VIII.

G*Eneroſus Dominus Baro de Blitterſtorph*, Doneſchingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro ſeu ducatu Juliacenſi magnum proventum eſſe *Cicutæ aquaticæ*, creſcentis ad margines lacuum & foſſarum arcium; cujus frondes, ſi anſeres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus causâ illam ab agricolis diligenter exſtirpari.

Scholia ad Histor. VII.

I.

NUllum hactenus experimentum feci cicutâ terrestri, quia nec otium nec ansa experiundi illius vires concedebatur. Apud nos non crescit, quod equidem sciam: Nunquam ullum videre contigit, qui illam per errorem comedisset: nec venatoris puellis adstiti. In lupâ hâc, quamvis symptomata mitiora produxerit, prodidit tamen non contemnendis indiciis, se qualitate calidâ, irritante & fundente præditam esse, nam ad vomitum stimulavit, purgavit vi quadam, urinamque crebrò movit: præterea perspicere licuit vim narcoticam ipsi inesse, nam temulenta evasit, multumque dormivit, non ob sanguinis aliquam & spirituum congelationem, quam frequentior mictio, irritatio ad vomitum & violenta liquoris viridis excretio alvina, nullo modo locum habuisse arguunt. Confirmare potiùs videtur meam opinionem sc. à narcoticis sanguinem attenuari, atque aquea cum spirituosa ejus portione profundiùs in medullosam substantiam cerebri irruere, atque hâc ratione somnum & temulentiam parere. Nulla graviora symptomata lupa à sex unciis liquoris copioso cicutæ succo imbutis passa est, tum quia tunica crustosa ventriculi nerveam contra illius virulentiam probè munivit, tum quia virus per secessum iteratis vicibus maturè excrevit, nec concessum fuit diutiùs ventriculi & intestinorum tunicis adhærere; liquor enim per alvum ejectus, nihil nisi succus iste infusus fuisse videtur. Virus ejus fortè etiam lac in ventriculo præexistens obtudit. Post aliquot horas rursus appetiit, quia nullam labem tunicæ nervosæ ullibi impressit.

2. Nolo repetere argumenta in hac observatione occurrentia, quæ *Cicutam aquaticam* omnino calidam & acrem tàm clarè

clarè probant, quàm clarum eſt ſole in meridie ſplendente: certè quem φαινόμενα, in lupa tum vivâ tum mortuâ viſa, non perſuadent, nullis rationibus vinci poterit, ſed aut ipſemet experiundo aliquid conetur, aut naviget Anticyram.

3. Lupæ iſti epilepſia tardè ſupervenit, ſc. demum horâ decimâ tertiâ poſt ſuccum cicutæ aquaticæ infuſum, non ſolùm propter tunicam cruſtaceam robuſtiorem, verùm potiùs ob vomitus & dejectiones frequentes, quibus ſucci maximam partem, vix quadrante horæ elapſo ab infuſione, iteratis vicibus cum lacte coagulato excrevit: & aliquoties atro vireſcentia, pultacea, viſcida ad horam decimam antimeridianam egeſſit. Radicis maceratæ fruſtula horâ 11. antimeridianâ & primâ pomeridianâ intruſa brevi partim evomuit, partim copiosè per alvum egeſſit, unde ad 2. pomeridianam vegeta & valida perſtitit: fortè etiam lac acrimoniam ſucci & radicum multum infregit. Radices horâ 2. pom. in umbra ſiccatæ jam plus negotij faceſſere inceperunt, tum quia nullo lacte attemperabantur, tum quia poſt tot ſuccorum infuſiones & radicum intruſiones, ventriculus & inteſtina jam ſaucia à cicutæ ſpiculis eſſent. Nondum tamen epilepſiâ agitabatur, quamvis non obſcura anxietatis indicia præberet: nam aliquoties radicum fruſtula per vomitum & ſeceſſum rejecerat: Circa ſeptimam veſpertinam demum ipſam invaſit, ſc. poſtquam membranæ nerveæ ventriculi & inteſtinorum inflammatio invaluit, virusque cicutæ laceſſere non deſiit. Hanc ipſam epilepſiam etiam in lupâ excitatam arbitror, membranâ nerveâ ventriculi & inteſtinorum potiùs quàm nervorum principio afflicto, *Præſide* ſeu *Archæo* rebus conclamatis ſubſidium afferre conante, poſtquam ventriculi & inteſtinorum fibræ, hoſtem necem intentantem omnibus ſuis moliminibus ampliùs profligare nequiverunt: nam omnes paroxyſmos præceſſerunt ſigna dira patientium, ventriculi & inteſtinorum, clamores validi, rictus oris ampliſſimi, conatus vomendi, abdominis

contra-

contractiones: fortè tum inteſtinorum, ut in colica, & pylori, ut in cardialgia, conſtrictiones vehementiſſimæ fiebant, undè dolores exacerbabantur ſummopere, & revera ventriculi medio ac pyloro tale aliquid eveniſſe, lupâ dum viva erat apertâ, videre & tangere potui, in medio enim ventriculus coarctabatur & anguſtior fiebat, pylorus minor & inſtar cartilaginis durus reddebatur, quin etiam poſt mortem in inteſtinis harum conſtrictionum veſtigia reperi; quæ neceſſario membranâ nerveâ inflammatâ, flatibuſque in anguſtum concluſis, non niſi ſummè dolorificæ eſſe potuerunt. Hi ipſi prodromi quoque motus convulſivos præcedebant & comitabantur, poſtquam non amplius univerſum corpus convellebatur. Non nego cicutæ particulas ad maſſam ſanguineam & hinc ad cerebrum, cerebellum, imo ipſam ſpinalem medullam perveniſſe, quas partes omnes vaſa ſanguifera intrare alibi oſtendi, & in hujus lupæ medulla ſpinali patuit: nam radices & ſuccus ad inteſtina pervenerunt, multum minxit, temulenta reddebatur; attamen illas nervos circa originem non irritaſſe exiſtimo, non propterea quod cerebri ventriculi omnes mundiſſimos invenerim, ſed potius quia nihil extravaſati liquoris circa originem ſpinalis medullæ vidi: utcunque enim medulloſa ſubſtantia pravo ſucco imbuatur, niſi membranæ, imprimis circa nervorum, ſpinalisque medullæ principium vellicentur, vix convulſiones oborituras me perſuadent primùm, crebra experimenta in ranis facta: in his cerebrum denudavi, ſpiritu nitri attigi, nihil unquam convulſivi ſequebatur; quam primum verò crura medulloſa leviculè ſtilo, quem ſpiritu hoc madefeceram, tetigi, protinus convellebantur. Deinde bis vidi cerebrum vulneratum fungoſi aliquid, & ſaniem non paucam protrudiſſe ſine ullis convulſionibus ſupervenientibus. Denique ſi particulis à cicuta profectis & ſanguini permixtis, convulſiones & epilepſia adſcribenda eſſet, illam ſtatim poſt ſuccum inglutitum produxiſſent, nec tum demum, poſtquam

omnia

omnia in ventriculo & inteſtinis inflammata fuerunt; nec paroxyſmi ad 13. horam dilati fuiſſent. Præſes iſte tumultuando, ſurſum deorſumque omnia ad hoſtem excutiendum movendo ceſſavit, non quod ſtimuli penitus evanuerint, ſed quia feſſus erat, multumque ſpirituum, quorum ſubſidiariâ ope indiget, diſſipatum fuit, aut quia non pari ferociâ, conſtrictione ventriculi & inteſtinorum laxatâ, urgebatur: Invaleſcentibus verò inflammatione & conſtrictione crebrior rediit, & cùm, magnâ ſpirituum jacturâ factâ, extremis jam frigidis, epilepſiam perficere non poſſet, ultimus ipſius conatus, motus convulſivi erant. Non autem in motu ſubſtitit, ſpiritibus aliunde refectis, nam nihil maſſæ ſanguineæ amplius acceſſit, unde inſtaurati fuiſſent, quin potius illa paſſa eſt, quæ majorem ſtragem ſpiritibus adferunt.

4. Reſpiratio in lupa hâc diu intercepta, exemplum præbet illam quandoque ceſſare poſſe ſuperſtite vitâ, non ob pulmonum aliarumque partium ad reſpirationem pertinentium vitium aliquod, ſed ob convulſionem; nimirùm & in hâc lupâ diaphragma, muſculi intercoſtales & nervi pulmonici communi calamitati involuti fuerunt, poſtquam Præſes univerſalem convulſionem machinatus eſt: ſanguis pulmones tranſiens non congelatus, nec ejus ſpiritus à cicuta extincti fuerunt; nam ceſſante paroxyſmo citra ullam reſtaurationem ſpirituum reſpiravit, & ſanguis ex dextro ventriculo, dum adhuc calebat, inſtar aquæ fluidus, emanavit. Cæterum diaphragmatis motus ulteriorem inquiſitionem meretur, quod ſublatis inteſtinis & ventriculo, ligatâ venâ portæ, ac arteriis cœliacâ & meſenterij commodè perageretur.

5. Ex contractione ventriculi tum in lupa, tum in animalium aliorum vivorum ſectione vomitus fiendi rationem didici.

Scholium ad Hist. VIII.

ANserum circumgyrationē à comestis frondibus *Cicutæ aquaticæ*, convulsivam conjicio, ex morte brevi subsequente, ac inde illam etiam sub hoc climate non minus lethiferam existimo, quàm istam quæ in viciniis sylvæ Martianæ & Abnobæ montis planitie crescit, loco quoque satis frigido & ventis perflabili.

Historia IX.

Aquilæ mures capientis Anatome Doneschingæ.

DIem 2. Sept. 1676. Manè post 7. sclopeti globulo alæ sinistræ os humeri fractum ipsi fuit, ut viva caperetur. Ante octavam radicis cicutæ aquaticæ ℥ij. minutim concisas intrudi; post dimidiam horam elapsam mirè angebatur, hinc inde subsultabat: postea aliquoties vomuit: Vomitu rejecta erant cutis pilosa talpæ, frustula carnea talpæ cum osse femoris, multumqué muci: Alvum quoque sæpius exoneravit. Hinc languida fuit nec pedibus amplius diu insistebat, nisi irritata, tum enim per aliquot passus incedebat. Respirabat celerrimè hiante ore & exsertâ ac tremulâ linguâ. Ante 10. antim. denuò ℥ij. hujus radicis intrudi. Postea non ampliùs vomuit; plerunque prona decubuit, capite tremebat, hiante ore; circa 11. iterum surrexit, stetit diù clauso rostro, quasi immobilis uno in loco, rostro se ad parietem firmans, postea rursus subsidit. Supinè locata aliquandiu jacebat immota, celerrimè respirans, hiante ore, postea magna vi rursus se volutabat. Oculi semper vividi erant, quos quaqua versus movebat, obvia quæque observans: unde quoque irritantes rostro petebat. Cerevisiarij famulum unguibus sauciavit: baculum obtrusum

trusum firmissimè arripuit,ut ægerrimè ipsi eripi potuerit. Tempore prandij se mirè hinc inde jactasse,ex cruore vulneratæ alæ per pavimentum conclavis dispersо conijcere potui. Circa 1. pomerid.plerunque decubuit: rarò surrexit. Circa 2. pomerid. truncatis unguibus & alligato capite,ipsius abdomen incidi vivæ adhuc. Vidi ventriculum prorsus corrugatum, longèqué minorem, attamen multo crassiorem illius ventriculo quam ante triduum secui: vix animadvertenter se constrinxit. Intestina maximè superiora ampliora erant: subinde se hinc inde constringebant, non tamen lumbricorum instar, sed nunc hic, nunc portio illic: minora subinde inadvertenter ampliùs gracilescebant.

In exspiratione in dextro & sinistro latere,membranulæ illæ,quæ diaphragmatis vices obeunt & supra pulmones extensæ, usque ad pubem utrinque pertingunt,ut & transversæ inter hepar & ventriculum sitæ, intumescebant & vesicæ instar seu veli inflabantur: in inspiratione tendebantur: in membranulis his tensis observavi fibras rectas: in inspiratione non solùm pectus & costæ, sed etiam musculi laterales, abdomini incumbentes, attollebantur: in exspiratione concidebant. Musculis istis lateralibus transversim dissectis,celerrimè respiravit atque magno nixu. Tum quoque validissimè toto corpore se movit, capitis vinculum abrupit ac è mensa se præcipitavit. Cor vehementer se movit: vidiqúe cavam à jecore ascendentem se instar auriculæ systole & diastole movere. Cùm ferè per duas horas abdominis & pectoris visceribus denudatis adhuc vixisset, v alideque pedibus reniteretur, quoties vel carnem vel os secui, conspectâ per membranas, diaphragmatis vices agentes, pulmonum aliqua intumescentiâ, membranas illas discidi: in pulmonibus utrinque duo foramina ovalia pisi capacia & alia minuta vidi. Discissis istis membranis celerius & laboriosius respiravit ore admodum hiante, rimâque laryngis patentissimâ, & costas al-

tissimè sustulit. Paulò pòst respiratio intermisit aliquoties, moxque rursus illam validè auspicata est. Subinde quoque cor languidius movebatur. Antequàm respirare desiit, tetano validissimo correpta fuit, qui brevi duravit. Postquam respirare desiit diù adhuc cor totum, hinc auriculæ ambæ, tandem sola dextra & vena cava adhuc movebantur, etiam tunc quando abscideram venas & arterias axillares. Oculos ad ultimum halitum etiam post obitum diu lucidos retinuit. Toto tormenti tempore nunquam per alvum excernebat, quamvis intestinum rectum & cloaca plena excrementorum essent. Gula distentissima erat tota, maximè verò in medio, ac si ingluviem haberet, quâ alias istæ aves carent.

Emortuâ aquilâ exemi omnia interna à pharynge ad extremum alvi, sibi adhuc cohærentia. Gulâ cum ventriculo & intestinis ad cœca separatis, primum gulam incidi: in ejus summitate inveni aliquot frustula radicis concisæ; quibus cum muco detersis vidi illam leviculè inflammatam, & plurimis glandulis miliaribus præditam, quæ à pharynge ultra unciam unam dispergebantur. In medio gulæ & supra corpus tubulosum inveni cum frustulis radicis pellem talpæ, aliquot officula, carnem flaccidam & jam quasi in pulpam lutulentam, viscidam, subnigram subactam. Ventriculo à stomacho, ad pylorum cum portione intestinorum ad duas spithamas incisis, deprehendi ventriculum prorsus vacuum, valdè anfractuosum, cujus anfractus in fundo rubri & inflammati, superficie tenui erant. Intestini portio prorsus vacua erat: oblinebatur solùm muco flavo; quo absterso levicule vidi intestina rubicundiora: in duobus locis inveni maculas atro rubescentes teruncij amplitudine, propè exulceratas, unam prope pylorum, alteram paulò inferius, non tamen ubi inseritur ductus choledochus. Reliqua intestina ad rectum usque prorsus vacua erant, nisi quod circa medium ilei duobus in locis vermes in glomerem compactos, eosque mor-

mortuos, & in fine illius ſtrias quasdam oblongas fæcum lutulentarum atroviresſcentium ſeu liventium, picis inſtar cohærentium invenerim. Inteſtinum rectum & cloaca plena erant excrementis liquidis, cum urina cretacea mixtis. In hepatis cavo manifeſtè vidi ductum bilarium hepaticum ſupra veſiculam bilariam incedere, & ſeorſim juxta pancreatis portionem ſurſum ad inteſtinum repere, aliumqué manifeſtè fundo veſiculæ bilariæ ex cavo hepatis emergentem inſeri; inflatâ veſiculâ non quidem intumeſcebat, at ductu hoc vulnerato & inflato ſtatim veſicula bilaria inflabatur.

Circa principium recti nullam valvulam reperi, ſolum recti principium amplius erat, fine ilei, atque in illo manifeſtè apparebant duo oſtiola in cœca patentia: rectum anfractuoſum erat prope finem: ibi quoque limbus diſcernens rectum à cloaca, in extremo cloacæ alia valvula erat, dimidiâ unciâ diſtans à podice. Juxta valvulam hanc in ſiniſtro latere oſtium facilè reperi in oviductum, qui circa finem anfractuoſus in ſuperficie interna fuit, in reliquo ductu fibras rectas habuit: ovi ductus ſpithamâ longior: pennâ anſerinâ amplior: in ſummitate patulus, digitum parvum inflatus admittens, ibiqué fibris circularibus præditus: ab ovario multum diſtabat, ut mirum quomodo moveretur & accederet ovario ad ova arripienda: intus muco pellucido oblitus erat. Ovarium ſitum ſub hepate inter ſuperiores renes. In quolibet latere tres renes ſunt, à quolibet procedit unus ureter qui in unum abeunt. Lien globoſus eſt, avellanæ magnitudine, ſitus inter hepar & ventriculum: rubicundus. Pancreas duplex habuit inter jejuni portiones ſitum, ex quibus manifeſtè ductum ſeorſim incedentem ad inteſtinum. Aſperâ arteriâ inflata pulmones non intumuerunt. In cordis dextro ventriculo parum omnino ſanguinis grumoſi, in ſiniſtro propemodum nihil inveni: Nam multum ſanguinis ob ſauciam alvum, tum ob ſectas axillares venas & arterias vivente

adhuc & se motitante corde profudit: ut & propter vasa sanguifera iliacâ sectâ.

Macerato ventriculo per d.2. in aquâ, absterso muco, vidi manifestè membranam nerveam in fundo: Corpus tubulosum quoque intus rubicundius erat, quàm convenit, in illo hinc inde maculæ erant flavæ lenticulares, ac si ambustæ fuissent. Gulà propè corpus tubulosum quoque inflammata erat, ut & circa principium.

Scholia ad Historiam IX.

1.

AQuila hæc minor aquilis duabus quæ in arce Doneschingana enutriuntur, ac ex petræarum genere creduntur, multo major milvo, etiam gallo gallinaceo. Venatores has vocant **Mauser**/ seu murivoras, quamvis præter mures, lepusculos, vulpeculas, perdices, anates juniores aliasque aviculas capiant & devorent. Figura similis ei exstat apud *Cl. Jonston. de Avib. l. 1. Tit. 1. Tab. V.* sub schemate Avis scythicæ.

2. Quamvis aves etiam carnivoræ, crustaceam tunicam in ventriculis densiorem habeant homine & quadrupedibus, nihilominus *Cicuta aq.* brevi in membranam nerveam vim suam exseruit, ac se non torpidam testata est; anxietates, subsultuum causas, vomitus & diarrhœam effecit. Languorem, decubitum in pectus, capitis tremorem, respirationem celeriorem hiante ore & tremulâ linguâ, adscriberem potiùs ventriculi, gulæ & intestinorum afflictioni, quàm spirituum alicui jacturæ, aut sanguinis depravationi: nam etiam postquàm secunda vice radix intrusa fuit, oculos vivacissimos quaqua versus movit ac baculum firmissimè arripuit, & viva etiam aperta insigne robur prodidit, diuque retinuit. An convulsa fuerit, cicutæ culpâ, certò dicere

dicere non possum, quamvis mirè, dum prandio intereram, se jactasse ex cruore per pavimentum conclavis facilè divinare potuerim. Tetanus ille potiùs evenit propter membranas diaphragmatis vices obeuntes discissas, aquilâ, respiratione propè interceptâ, ad summas angustias redactâ. Fortè tamen supervenisset tandem, si dissectionem ulteriùs distulissem, cùm ultimam radicum portionem non evomuerit, ac gulam, ventriculum & intestina jam inflammarit & maculas rubras inusserit.

3. Hujus generis aves carnivoras vomere aliis vicibus vidi: Venatores, quando falcones, accipitres similesqué minus avidè cibo inhiant, vomitum & alvum moventia quandoque ipsis ingerunt; vidi aves minores objectas fuisse, quæ cum pennis inglutitæ protinus vomitum cum iuvamine moverunt. Vomitum facilè peragere possunt, cùm ventriculi fibræ propè carnosæ sint, quas teneræ quidem gulæ fibræ, attamen robustæ, adjuvant, & non secus ac ex ingluvie, contenta elidunt, gallinarum, columbarum & similium more.

4. Caro flaccida & jam in pulpam lutulentam, viscidam & subnigram subacta, argumentum est etiam in avibus alimenta in ventriculis verè à fermento dissolvi, non solum atteri ac ex illis attritis, accedente fermento, succum ceu ex contusis amygdalis, affusâ aquâ cremorem elici & exprimi. Hoc confirmant etiam fæces intestinorum, in quibus nulla vestigia carnium vel ossium comparuerunt.

5. Oscula pulmonum patula, ostendunt citra detrimentum animalis aërem in inspiratione ad cavitatem pectoris penetrare, imo in avibus abdomen implere posse, atque illas aërem ex imo ventre in exspiratione ducere.

6. Oviductus ostium supremum, utcunq; ovario non continuum sit, imo multum ab illo distet, quia nihilominus ova arripit & inglutit, non absurdè statui docet, si asseratur extremam

mam tubam *Falloppianam* in aliis animalibus ova ex testiculis fœmininis quoque abripere, ac ad uterum deferre.

7. Ductus bilarius hepaticus vesiculæ bilariæ insertus, viam monstrat per quam bilis ad vesiculam bilariam feratur. Similem ductum vesiculæ insertum prope collum in hepate bubulo, casu inveni, dum vermis, quibus hepatici refertissimi erant, caput per ejus osculum in vesiculam exseruit; Laniones hirudines vermes istos vocant. Quia minuti sunt, eorumque insertio obliqua est, non mirùm paucis hujusmodi ductulos innotuisse. Inde quoque patet obturato collo vesiculæ bilariæ non sequi icterum, nisi ductus communis quoque obstruatur. Sic aliquando lapidem insignis magnitudinis in fœmina, in alia plures inveni in vesiculâ bilariâ, quarum neutra jcterica erat.

CAPUT XI. De Napello.

Historia I.

CAtello trium circiter septimanarum cum *Nob.D.D. Heinrico Screta à Zavorziz*, 14. Jul. 1676. radicis *Napelli* recentis bene contusæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ 2. pomeridianâ, intrudi: aliquandiu incessit ac si nihil deleterii accepisset, subinde vagiit, quandoque caput succussit, quasi nausearet. Præteritâ propè horâ dimidiâ pedes posteriores traxit, paulò pòst ingressu ad latus sinistrum inclinavit, atque sæpiùs in illud lapsus est: subinde totum corpus motu convulsivo concutiebatur. Non diu post evomuit lac spumeum & aliquomodo grumosum. Motus covulsivi aliquandiu continuerunt; hinc in latus decubuit: non obriguit à tetano: decubuit instar moribundi ultra duas horas ab accepto *napello* & quasi suspiriosè vagiit. Abdomen intumuit: illo inciso fortius vagiit & validè artus movit.

vit. Ventriculus valdè diſtentus erat: integrum excidi: movit ſe motu vermiculari: ſtomachus ſeu orificium ſiniſtrum arctiſſimè ſemet conſtrinxit, ut ne guttula quidem excideret: quando verò circa medium ſe contraxerat, motus lentè verſus pylorum procedebat, illequé erigebatur liquorque ſuppallidus, nunc ſpumeus nunc viſcidus quandoque ſenſim, aliquando cum impetu protrudebatur: Conſtricto pyloro ventriculus rurſus intumuit totus, moxque rurſus circa medium ſe conſtrinxerat, novusque liquor per pylorum eijciebatur: Hæc conſtrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, ſtomacho ſemper arctiſſimè clauſo permanente. Poſtquàm ventriculus ſe movere deſiit, illum ſupernè à ſtomacho ad pylorum incidi: continuit radicis *Napelli* reliquias, lac grumoſum, fruſtula ſtraminea, mucum & liquorem ſpumeum: his ſublatis interna ſuperficies alba erat, nec ullibi vel minimum inflammationis ſignum apparuit. Diaphragma poſt ablatum ventriculum aliquandiu movebatur, catellusque aërem ore hiante captavit. Sanguis ex venis & arteriis promanans admodum fluidus fuit. In cordis ventriculis nihil omnino ſanguinis ſupererat. Veſica ab urina valdè diſtenta erat.

Hiſtoria II.

R*everendiſſimus Dominus D. Romanus Abbas St. Blaſij* ex benevolentia, qua erga ſtudium medicum fertur ſingulari, 1676. d. 27. Aug. conceſſit lupum, ad experimentum *Napello* faciendum. In nido paucarum ſeptimanarum adhuc captus nutriebatur lacte; adolevit & aliquomodo cicur factus quoſdam ferebat, cum cane ludebat, illumque hincinde ſequebatur, non tamen penitus lupinam naturam exuit, quoſdam ferre nequijt, erga illos ringebat & propius accedentes morſu petijt: tuncque præ

timore ſtatim alvum & veſicam exoneravit, fugaturus hac turpitudine inimicos ſuos. Jam ſemeſtris erat, ac robuſtus. Ab horâ 6. matutina ad 2. pomeridianam nihil cibi dabatur: per hortum & aream bacillo abactus valde incaluit: carnem objectam comedere noluit, ſerum verò appoſitum avidè lambit & poſtea carnem devoravit.

Poſtea aliud fruſtulum carnis, in quo drachma dimidia radicis *napelli* abſcondita erat, objectum fuit, quod venenum ſub odoratus attingere noluit. Itaque illum auribus apprehenderunt, os bacillo diduxi ac duo fruſtula carnis quibus *Napelli* drachmæ duæ circiter involutæ erant; intrudimus. Vix octava horæ pars præteriit, quum ad vomitum ſtimularetur, & paulò pòſt mucum viſcidiſſimum craſſum, ſpumeum cum uno fruſtulo carnis evomuit: ulterius ad vomitum concitatus alia duo cum napello & muco viſcidiſſimo, craſſo, ſpumeo & flavo ejecit. Interea abdomen mirè attollebat, valde angebatur: robuſtus tamen manſit, pedibus non nutavit, erga ignotos rictum edidit, baculum protenſum morſu petiit: Subinde mucoſa & viſcida evomuit. Poſtquam ambo fruſtula carnis cum radice napelli egeſſit, adhucque vegetus eſſet, veritus me experimento fruſtratum iri, paulòpoſt ultra drachmas duas radicis contuſæ ſero lactis immiſcui ac ore diducto denuo infudi. Brevi poſt frequenter ad vomitum irritabatur, multis nixibus fruſtraneis, tandem ter mucum viſcidum craſſum, ſpumeum, quartâque vice ejecit mucum gryſeum, turbidum, cui radices *napelli* & fæces ſubnigræ immixtæ erant: poſtea evomuit iteratis vicibus liquorem tenuem, flavum, pellucidum, nonnunquam nullo colore tinctum, mire angebatur: huc illuc ivit, corpus quandoque ad parietem inclinavit; huc usque nondum decubuit: abdomen crebro contrahebatur, ut propè venter evaneſceret, dorſoqué accedere videretur: diaphragmatis tenſio & relaxatio frequentiſſimè alternabant: nunquam vel alvum vel veſicam exoneravit, quod antea

facilè

facilè ex ſolo metu fiebat. His ultra dimidiam horam perdurantibus, ſubitò ambobus pedibus anterioribus fortiter terram fodit brevique amplam foveam, ceu ſibi ſepulchrum paraturus, excavavit, ab opere avulſus fune quo ligabatur ſubſidit, moxqué in latus decubuit: extractus è fovea aliquot greſſus fecit: rurſus fodere incepit, profundè os naſumque foveæ immiſit, evomens mucum pellucidum, viſcidum, coloris expertem: ſtans aut ſedens ſubinde toto corpore tremuit: rurſusque fodit: retractus & compulſus aliquot greſſus peregit, non nutante corpore. Paulò pòſt in latus decubuit: celerrimè & cum ſuſpiriis reſpiravit: ad vomitum adhuc ſtimulabatur: os ſpuma implebatur: nunquam convellebatur. Cùm exſpiraturum præviderem, duabus horis à primo bolo intruſo, vivum ſed prorſus enervatum aſſeri pedibus & capite alligavi, ita tamen ut os apertum maneret: ab domen incidi; nulla doloris ſigna dedit: inter ſecandum exſpiravit, licet parum ſanguinis profuſum fuerit. Quamvis diaphragma non amplius moveretur, ventriculus tamen nunc in antro pylori, nunc in medio ſe contrahebat, ibiqué gracilior, imò quandoque anguſtiſſimus evaſit, verſus ſtomachum verò intumuit; mox conſtrictus iterum relaxabatur & in amplam molem diſtendebatur; mox iterum nunc circa antrum pylori, nunc in medio coarctabatur, atque crebris vicibus iſtæ ventriculi conſtrictiones & dilatationes alternabant. Inteſtina motu periſtaltico ſe movebant, nec tamen poſt conſtrictiones ventriculi dilatari videbantur, imò pòſt iteratos motus ſuos periſtalticos anguſtiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Remoto ſterno gula ſummoperè diſtenta occurrit, quovis brachio pueri annui amplior ac ſi à flatu è ventriculo pulſo & circa pharyngem detento in hanc molem excreviſſet. Ad latus inclinatis pulmonibus receptaculum chyli nuce muſcatâ majus, oblongum, ſuppallidum vidi. Pulmones erant ex albo rubeſcentes, molles, penitus collapſi. Ven-

triculo propè ſtomachum inciſo gula concidit, & protinus ad priſtinam magnitudinem pervenit; nulla inflammationis veſtigia in illa aderant. Ventriculo à ſtomacho ad pylorum inciſo ultra duodenum, vix grana decem radicis napelli inveni: continuit mucum valdè ſpumeum flavum: illo abſterſo tota interna ſuperficies in fundo & in parietibus inflammata, & anfractus atro rubeſcentes, nullibi exulcerati, apparuerunt: ſtomachus verò & pylorus ab inflammatione immunes fuerunt. Tota interna ſuperficies duodeni & maxima pars jejuni & ilei quædam portiones, nunc unciæ unius nunc duarum longitudine, imprimis propè valvulam in ejus fine, admodùm rubebant; etiam limbus hujus valvulæ. Duodeni & jejuni ſuperficiem incruſtabat ſubſtantia coagulo lactis ſimilis, alba viſcida, alicubi flava. In ileo continebantur cucurbitini vermes ſolitarij, ſemen cucurbitæ figurâ & magnitudine referentes, cohærentes duas ſpithamas longi, deſinentes in filamentum propè ſpithamæ longitudine, in cujus extremo globulus, caput acus referens; Item tæniæ ſeu lumbrici lati; omnes adhuc viventes.

In recti extremo fæces virides, mucoſæ pauciſſimæ aderant. Cœcum flatibus diſtentum & incurvum continuit mucum viridem, ſabuli aliquid & fruſtulum unum alterumque radicis minutim conciſæ. Inteſtina ulnas quinque ſuperarunt; Cœcum palmare. In jejuno & ileo quam plurimas areolas glandularum inveni, plures rotundas, quasdam oblongas, dimidij bazij latitudine, quasdam ampliores: areola in fine ilei palmâ longior erat: illarum ambitus prominulus: pleræque in centro etiam inflammatæ. Vaſa ſanguifera meſenterica ampla & ſanguine nigro plena; heparque atro rubeſcens fuit. Veſica bilaria bile valdè turgebat. Lien pallidior longè hepate: in dorſo ſe corrugare videbatur: longus ſed gracilis. Renes caninis ſimiles: nulli in illis vermes. Veſica prorſus contracta: vix nucem moſchatam magnitudine æquavit, quamvis glandem filo conſtrinxerim.

rim. Vena cava ascendens & descendens valdè sanguine turgebant. Pancreas *Asellij* venæ lacteæ plures transcenderunt & perreptarunt. Receptaculum chyli incidi, effluxit multum chyli lactei, candidissimi, multâ lymphâ diluti, sine vel minimo grumulo. Ductum thoracicum ibi inflavi, inde vena cava propè auriculam dextram primùm micare, hinc systolen & diastolen edere cœpit, mox auricula dextra ex parte, non tota aliquot systoles & diastoles motus peregit. Cor ante inflationem amplum, ab illa magis distendebatur, ut & vena axillaris. In pericardio multum seri pallidi, turbidi continebatur. Incisis cordis auriculâ dextrâ & ventriculo aliquid sanguinis spumei emanavit; plurimum verò in auricula & ventriculo grumosi permansit, extracto grumo sequebantur appendices spithamâ longiores ex cava & arteria pulmonica. In ventriculi sinistri summitate grumulum parvum, nullum in fundo reperi. Artus post mortem flaccidi & flexiles erant. Oculi diu lucidi permanserunt. Dum vivebat nasus ad oculos ut & pedes, ubi depiles erant, admodum quasi à sudore madebant.

Scholia ad Histor. I. & II.

I.

N*Apellus* iste est 1. *Cl. Casp. Bauhin. in Pinac. seu Aconitum X. flor. cæruleis.* An sit Napellus *Avicennæ*, quem calidum & siccum in quarto gradu & ex illo *Santes de Ardoynis* aliique statuunt? nolo hic multum disceptare: Videatur hac de re *Cl. Joh. Bauhin. Histor. Plant. Univ. lib. 34. cap. 18.* sufficiat vim homini & quadrupedibus multis pernitiosam à plerisque ipsi tribui, quod exemplis l.c. probatur. Quidam tempore pestis illo pro vesicatorio utebantur: at pudendus error est in Sabaudia & in Gallia ejus radices substitutas fuisse hellebori nigri radicibus, ut ibidem

quoque memoratur. Hunc calidum & acrem esse, quilibet radice leviculè linguæ apici admotâ facilè experietur, & tum catelli, tum lupi historiæ abunde probant, & quoniam eosdem prope effectus edidit, quos cicuta præstitit, non parum stabiliet sententiam meam de cicutæ calidâ, acri & mordaci facultate, in prægressis probatâ. *Galen. 5. & 6. de Med. Simpl. Facult.* ei quoque septicam tribuit: quamvis nihil exulcerati vel in ventriculo vel intestinis catelli & lupi viderim; nisi fortè superficies anfractuum ventriculi atro rubescens, gangrænæ principium & pravi ulceris exordium credatur.

2. Virus suum in catello & lupo rodendo, irritando & vellicando membranam nerveam ventriculi potissimum, exseruisse demonstrant anxietas, & vomitus fibris ventriculi ad constrictiones iteratas sollicitatis, quarum motus post mortem in lupo & in catelli ventriculo exciso perstitit. In catello Præses systematis nervosi in consensum tractus fuit, quia semel tantùm vomuit, postea arctissimè constricto stomacho vomere ampliùs nequiit, unde gravius ventriculus afflictus fuit: in lupo nullæ convulsiones excitatæ fuerunt, quia fibrarum circularium impulsui cessit, vomituque sæpiùs iterato radix ad decem grana ejecta fuit. Ex constrictione ventriculi in medio aut parte viciniore stomacho conijcere potui, quomodo nonnunquam nec omnia ventriculi contenta, quandoque solummodo mucus quidam, non numquam pinguia tantum rejiciantur. Novi *Cappuccinum quendam juvenem & novitium*, qui comestis placentis, jusculis aut carne pinguioribus brevi à pastu ad vomitum stimulabatur, evomuitque nihil nisi pinguia, nec cessavit, donec omne pingue hac viâ pulsum fuerat. Quod non nisi pingui supernatante reliquis cibis, à constrictione fibrarum stomacho propiorum expresso, sursumque truso fieri potuit.

3. Lupum *napelli* radix interemit, non sectio, cum parùm sanguinis profusum fuerit, vixque dissecto abdomine spirare desierit

ſierit & graviora tormenta hæ beſtiæ diu tolerent, ut aliquando in lupo bimulo, abdomine & pectore vivo apertis comperi, qui ultra horam poſt magnam etiam hæmorrhagiam factam vivus permanſit. Quomodo verò ipſum necarit ambiguum eſt: non exiſtimo hanc mortem attuliſſe ſpiritus diſſipando, aut ſtupefaciendo, quamvis in ipſa ſectione nullum doloris ſenſum oſtenderit, ut catellis, quia propè ad ultimum halitum vegetus & in fodiendo ſtrenuus fuit: Nec hic culparem ſanguinis coagulationem, tum ob prædictas rationes, tum quia chylus in receptaculo lacti perſimilis, nec minimum grumulum admixtum habuit; nec in vaſis pulmonicis ſanguis ſubſtitit aut inflammationem peperit, quod neceſſario fieri debuiſſet, cum omnis pulmonum minutiſſima vaſa permeare debeat: Nec grumus in corde cum appendicibus ex vaſis extractis probat coagulationem, cum frigefactus ſanguis etiam in ſaniſſimis, citra medicamentum, aut venenum propinatum alias grumeſcat: Imò in catello fluidus admodum permanſit, talisque procul dubio, ſi ſtatim ventriculum dextrum diſcidiſſem inventus fuiſſet, niſiq; motum cordis, inflatione ductus thoracici renovare conſtituiſſem. Credibilius eſt mortem acceleratam fuiſſe quia ob magnã ventriculi inflammationem, cereberrimosque vomitus cor tandem elanguit & quaſi enervatum fuit, ut non ampliùs ſanguinem propellere valuerit; hinc ventriculus dexter etiam ante inflationem ſanguine valde diſtentus repertus fuit. Fortè tamen aliquid ſtrangulatorij concurrit ad mortem inferendam, tum ob crebros vomitus, diaphragmate à tot ſuccuſſionibus ſuo tono privato, tum ob arctiſſimam pharyngis conſtrictionem nimium coarctatâ etiam larynge, & aſperâ arteriâ compreſsâ à gulâ in molem inſignem diſtentâ.

4. Veſica urinâ vacua fuit, tum quia antea crebro minxerat, tum quia lymphæ magna portio ad ventriculum ab acrimoniâ *napelli* allecta & vomitu rejecta fuit.

5. Mirum

5. Mirùm vermes in inteſtinis ad quæ quoque *napellus* pervenit non necatos fuiſſe, ſiquidem ipſi tanta vis deleteria inſit. Fortè vel murium vel muſcarum, Napelli alexiteriarum, naturâ dotati erant. Si omnino tales muſcæ aut mures exiſtant aut illis fidendum ſit.

CAPVT XII.

De Cocculis.

DE quibus Vid. *Cl. Johan. Bauhin. Hiſtoriar. Plantar. l. 3. cap. 155. p. 348.*

Hiſtoria I.

FEli maſculo adulto d. 28. Decembr. 1677. horâ 9. antimeridiana jejuno dedi præſentibus *Exc. D.D. Heinrico Screta* & aliquot Candidatis & ſtudioſis Medicinæ *Coccularum* contuſarum & cum juſculo permixtarum drachmas duas. Cochleatim infudimus juſculum, cujus magna portio antequam deglutiret ex ore effluebat, protinus tamen mucoſum factum vidimus, nihilominus prope drachmam in ventriculum admiſit. A vinculis liberior os lambit. Statim poſt intruſum juſculum, inſtar canis curſu longè defatigati, celerrimè linguâ exſertâ & hiante ore reſpirare cœpit & paulòpoſt quaſi exterrita ſuccutiebatur. Vix octante horæ elapſo convelli cœpit & primum convulſa jactabatur ad pedis unius & duorum diſtantiam; tum inter convulſiones, tum ab illis libera ſæpius lamentabilem vocem edidit: ſpuma ſatis copioſe ex ore ſtillavit: ſemel manifeſtè vomere conabatur: nunquam alvum ſolvit: nec multum eminxiſſe obſervatum fuit, quamvis permictiones importunæ ipſam ad cocculas damnarint.

rint. Paulò pòst convulsiones invaluerunt creberrimis paroxysmis & omnis generis, imprimis ὀπισθότονῳ & tetano; non rarò solummodo pedibus tremebat. Post paroxysmos aliquoties ceu mortuus jacuit. In ipsis paroxysmis & dum à convulsionibus liber erat, sæpiùs nullum motum cordis, nullamque respirationem animadvertere potuimus: ambo motus nunc sponte, nunc compresso & constricto atque etiam succusso pectore redierunt, statimque rursus convulsiones ordiebantur pari vehementia: inter convellendum cauda mirè intumuit & arrecta fuit. Ferè ad extremum vitæ oculi splendidi fuerunt; circa finem vitæ retrahi videbantur: tunc quoque jam diu mortuus credebatur; post succussiones tamen denuò iteratò convellebatur atque vocem querulam, sed submissam, edidit.

Ante 10. antimeridianam vivere desiit. Aperto abdomine ventriculus rugosus & anfractuosus quasi conspiciebatur, ac circa principium antri pylori aliquantulum contrahebatur & coarctabatur, sed motu lentissimo; paulò pòst amplior & superficies planior evasit, diuque talis mansit & non nisi leviculè se subinde contrahendo & corrugando mutabatur. Intestina à pyloro ad finem recti diu motu peristaltico movebantur, qui motus nunc à pyloro supernè, nunc infernè, nunc circa medium incipiebat, & nunc sursum nunc deorsum vergere videbatur, idque diu, quamdiu sc. intestina calebant.

Venæ gastricæ, epiploicæ, mesentericæ & porta admodum sanguine tumebant. Intestina motu peristaltico contracta durissima & quasi cartilaginea videbantur: foris conspicui erant, præter rugas circulares, etiam sulci recti. Cavum hepatis rubicundius erat parte convexâ, atque ibi manifestè apparuit illud ex minutis glandulis compositum. Vesicula bilaria bile virescente turgebat. Pancreas molle mansit. Lien saturatè rubescebat: Renes pallebant. Aperto thorace, pulmones sinistri lateris subalbi cum aliquo rubore permixti, in dextro latere rubicundiores

erant : in utroque latere lobi inflati erant, adeo ut pulchre in ipsorum extremitatibus *Vesiculæ Malpighianæ* conspicerentur; Vena cava ascendens & descendens, item azygos & intercostales sanguine valde distentæ erant. Cor ejusqué auriculæ sanguine admodum turgebant; dextro ventriculo inciso copiosus & fluidissimus emanavit; ex sinistro verò, supernè presso corde, cum impetu prosiliit: in neutro ventriculo vel auriculis ne minimus quidem grumulus observari poterat, cum tamen extravasatus brevi grumesceret.

Ventriculo à gulâ ad pylori finem supernè inciso, ipsum plenum muco viscido cum jusculo & *coccularum* pulvere mixtis invenimus; quibus detersis anfractus albicabant, & alicubi paululum magis quàm alias observatur rubebant, non tamen manifestè inflammati erant. Intestinis à pyloro ad finem recti incisis, sub pyloro in duodeno pauxillum de jusculo muco permixto offendimus. In reliquo ductu ad finem ilei ne minimum vestigium harum apparuit: imo omnia vacua & exsucca erant, mucusqué ipse paucus & condensatissimus fuerat: reperimus vermem unum latum, adhuc vivum & plures lumbricos teretes. Circa insertionem ductus bilarij & pancreatici, nec bilis vel alius liquoris guttula visa fuit. Intestinum cœcum & principium recti, plena erant substantiâ pultaceâ pallidè flavescente: in fine recti aliquot scibala sicca & indurata detinebantur. Rectum à sordibus mundatum intus rubicundius cum suis anfractibus fuerat ventriculo.

Inclinatis pulmonibus ad latus vidimus per ductum thoracicum, lympham omnis inquinamenti expertem transparere.

Scholia.

Scholia.

II.

Cocculas acrimoniâ linguæ papulas ferire quilibet, illis leviculè admotis experiri potest, atque in hoc catto manifestè patuit, dum quamprimum unum alterumve cochlear, jusculo pulvere illarum permixto, mucus copiosè tum solus tum cum ingestis emanavit. Acrimoniæ & rosionis effectus quoque erant dolor quem & antequam convulsiones erumpebant, & postea querulo & vehementi clamore prodebat; deinde succussio totius, quasi vellicando subito exterritus fuisset: denique convulsiones brevi emergentes, illæqué atrocissimæ & frequentissimæ, neutiquam exinanitioni, cujusmodi nulla unquam facta fuit, multo minus impletioni, cum intra ventriculum perstiterint, adscribendæ.

2. Convulsiones evenerunt non principio nervorum afflicto, cum quicquid jusculi *coccularum* pulvere imprægnati ingestum fuerat, omne intra fines ventriculi includeretur, nec quicquam ad intestina pervenerit, nisi pauxillum quod sub pyloro in duodeno occurrerat, forte illuc detrusum dum forfex per pylorum adigebatur, nam quamvis emortuo catto intestina diu motu peristaltico sursum deorsumque moverentur, motus nunc à pyloro, nunc infernè inciperet, quin etiam principium antri pylori coarctaretur, nihil tamen de jusculo hoc in reliquo duodeno, aut cœteris intestinis reperiebatur, imò adeo ex succa erant, ut in illorum cavo nihil ex vesicula bilaria, nihil ex pancreate, nihil ex glandulis intestinalibus proliceretur, quod utique factum fuisset, cum vix in os ingestum, copiosè salivam moverit. Dein lympha nitidissima, omnis coloris peregrini expers in ductu thoracico conspiciebatur. Denique vix octante horæ

elapso aderant convulsiones, quo temporis spatio brevissimo vix tinctura à muco viscido è *cocculis*, jusculo etiam frigefacto, commixtis elici potuisset. Accessit his arctissima gulæ & stomachi constrictio, unde nec vomuit nec purgabatur; cujus contractionis etiam vestigia post mortem apparuerunt. Certè si tinctura ad intestina & hinc ulterius emanasset, etiam vermes necasset, ex quibus imprimis lumbricus latus manifestè vivebat, quibus procul dubio æquè ac piscibus, pediculis aliisque insectis funestus est. Multò minus evenerunt convulsiones, nervorum ductibus & plexibus inter cerebrum & ventriculum intermediis, affectis, cùm illuc non nisi cum sanguine tinctura pervenire potuerit, quod priùs affecto cerebro & cerebello neutiquam contigisset.

Cùm igitur neque principio nervorum, neque ductu intermedio affecto convulsiones factæ fuerint, necessariò excitatæ fuerunt, illorum extremitatibus ad interiora ventriculi, imprimis ad stomachum & pylorum desinentibus afflictis, ab acrimonia & mordacitate *coccularum*, quæ vel solâ affrictione subitò suam vim in linguâ exserere solent. Non equidem ventriculum *Cocculæ* multùm inflammarunt, multò minus exulcerarunt, quod fortè ob brevem moram in ventriculo & citam mortem factum fuit, nam antequam hora elaberetur vivere desiit: nihilominus in tam brevi temporis spacio, superficiem muco copioso munitam, rubicundiorem effecerunt, deteriorem labem allaturæ, si diutius in ventriculi interiora virus suum exserere, ac sçvire licuisset. Extremitates afflictę in consensum rapuerunt ramulos vagiparis medii ventris visceribus inservientes, unde statim post infusum jusculum, concitatissimè cum lingua exserta & anxietate quadam respirare cogebatur: paulò post in consensum rapta fuit medulla oblongata, unde vehementissimæ convulsiones, quibus etiam totum corpus à statione sua ultra duos pedes jactabatur, eveniebant, quæ etiam per momenta invaluerunt. Oculis aliquandiu suus nitor perstitit, quia cerebrum minus in principio

patie-

patiebatur, quod tamen in posterum non immunè perstitit, tunc sc. quando oculi retrahebantur, nec compulsus, concussus, vellicatus aliquandiu ante obitum, ullius rei sensum se habere testabatur. A paroxysmis aliquales, sed breves, induciæ concedebantur, quia spiritibus dissipatis motum nullum efficere aliquandiu poterant; mox tamen pristinam telam perficere, stimulatis illorum extremitatibus, conabantur.

3. Mortuus est non ob narcosin aliquam, cùm convulsiones, ad extremum vitæ durantes, nullius stuporis indicium sint, & post paroxysmos torvè circumspectaret. Nec grumefactioni sanguinis causa mortis adscribi potest, cùm post mortem sanguis in ventriculis & auriculis cordis, item in vasis majoribus fluidissimus manserit, nec vel minimus grumulus ullibi apparuerit. Potiùs causa mortis erat cor in motu suo penitus enervatum, quod partim factum fuit, dum ob fibrillas nerveas, vasis majoribus maximè arteriæ aortæ & pulmonibus circumjectas & constrictas, sanguinis expulsio impediebatur; partim dum à sævissimis & frequentissimis convulsionibus spiritus animales dissipati fuerunt, nam ante obitum non solum omnes musculi languescebant, sed etiam cor ipsum in & post paroxysmum à motu cessabat, redibatqué presso corde aut succusso pectore: tandem sanguinem planè non amplius perpellere valuit, quod testabantur ventriculi, & auriculæ cordis & venæ omnes etiam pulmonicæ, sanguine turgidæ. Mortuus est inter inspirandum potius quàm exspirandum, unde vesiculæ *Malpighianæ* conspicuæ.

I.

Ab Exc. D. D. *Christophoro Hardero*, communicata.

DIe 8. Nov. 1678. cani venatico, novem ferè annorum, carnoso tamen, valido & robusto *coccularum* in pulverem redactarum drachmas circiter duas exhibuit. Elapso vix dum mediæ horæ spatio, toto corpore, ac si frigeret, tremuit: in hortulum traductus gramen lambere, subinde devorare cœpit: brevi ventriculus ad vomitum urgebatur, qui & paulò pòst sequebatur: unâ atque alterâ vice stomacho per vomitum à cibis evacuato, tremor artuum in motus convulsivos mutabatur: rictum sæpiùs deducebat vero spasmo cynico: stans eructabat plurimum salivæ tenuissimæ, ab ore pendulæ: motus ventriculi nauseabundus identidem rediit: tandem humi prostratus, horrendas convulsiones universales ad quartam ferè horæ partem passus est. Tandem remittente sensim violentâ ista artuum extensione & convulsione, (non tamen ventriculi, qui perpetuò ad vomitum irritabatur & sine intermissione spumam eructabat) paulatim canis se recollegit, caput erigere, surgere ac pedibus insistere conabatur: quod tamen effectum dare minimè potuit, sæpiùs enim recidit, pedesque posteriores corporis onus ferre recusarunt; vacillavit instar temulenti, oculi caligine suffusi, ut oblata & accedentes non videret, nec acclamantes audivit. In hoc statu ferè per horam mansit. Postea in secundum paroxysmum epilepticum delapsus est, priore tamen mitiorem & breviorem, quo cessante sensim reviviscere cœpit, robur artubus rediit, firmo talo stetit, torpor, oculorum caligo & temulentia discutiebantur, stomachus quievit, suâque sponte convaluit. Globus sclopeti per caput trajectus vitam sustulit. Canis evi-

sceratione

ſcerationi ſubjectus oſtendit in ventriculo magnam ſpumæ copiam & in fundo cibos : detersâ ſpumâ ventriculus non uſque adeò alteratus vel inflammatus, at rubicundior debito erat: ut & inteſtinorum interna ſuperficies : glandulæ verò nec prominentiores nec rubentiores erant : Nihil *coccularum* in inteſtinis occurrit.

II.

A Doctiſſimo D. *Melchiore Hurtero*, Med. Lic. communicata.

Die 8. Januar. 1678. horâ 1. pomeridianâ caniculæ viginti horis jejunæ, *coccularum* contuſarum drachmas tres cum pane in bolos redactas exhibuit. Poſt quadrantem horæ oculis frequenter, ceu obdormitura, nictavit, mox, ceu ab inſomniis territa & expergefacta, caput ſuccuſſit iteratis vicibus, os lambit, ſemel atque iterum oſcitavit ; ſequebantur vomitus ; primum evomuit cibi reliquias craſſas & bolos ex *cocculis* ferè integros, hinc materiam pultaceam craſſiuſculam, poſtea tenuiorem flaveſcentem, tandem mucum tenacem album, cujus partem dimidiam ab ore pendentem reſorpſit. Ab illo tempore valdè inquieta fuit, ſurrexit, mox rurſus decubuit, frequenter os nunc lambit, nunc aperuit, nunc clauſit & maxillas ac ſi manderet, verſavit : exporrecto capite torvè circumſpexit: parietes delingebat: celerrimè ceu à longo curſu defatigata, exſertâ & varie commotâ linguâ, reſpiravit, ſubinde murmuravit, caput ſuccuſſit ; pedes tremuerunt: ſemel voce ſubmiſsâ & ore propè clauſo latravit. Nondum horâ elapsâ adhuc ſemel evomuit mucum tenacem ſpumeum, ſubflavum : pedibus anterioribus inſiſtens caput erexit, tremebundæ caput ſuccutiebatur : ſubinde

totum

totum corpus motu convulsivo tentabatur: aliquandiu oculos unico objecto obversos immotosque tenuit. Post horam elapsam saliva copiosissimè ex ore ultra horæ quadrantem emanavit: stupida, ceu omni sensu privata, jacuit, nec baculo percussa ictus percepit; interdum totum corpus concutiebatur, quandoque solùm pedes posteriores tremebant, erecta stare nequiit: semel, instar canis ad iram concitati, murmuravit: tandem capite in terram extenso, clausis oculis, ceu somno obruta jacuit & paulisper quievit: somno finito surrexit, sensus omnes recuperavit, hinc inde cursitavit: & secundâ à *cocculis* devoratis horâ, nihil adversi amplius passa est. Vegetæ post dimidiam horam *coccularum* drachmæ duæ cum jusculo carnis ingestæ fuerunt, quas post horæ quadrantem evomuit, nullo subsequente alio symptomate, quàm iteratâ capitis succussione. Die 9. Januar. ter *coccula* non parva dosi datæ fuerunt: Primum ante meridiem, unde per alvum egessit fæces atro flavescentes. Post meridiem bis exhibitæ nihil nisi vomitum excitarunt. Die 10. Januar. ante meridiem rursus drachmæ tres *coccularum* intrusæ fuerunt, nullo subsequente symptomate notatu digno, quin potius unâ atque alterâ horâ elapsâ ipsi appetitus rediit, objectos cibos avidè devoravit atque integrè convaluisset, nisi ad nucem vomicam damnata & hujus vim expertura aliter ejus curiositati inservire coacta fuisset.

Scholia.

II.

Cocculæ symptomata in cane & canicula excitarunt invasionis ordine & sævitiâ, non disparia iis quæ *Cicuta aquatica* in hominibus, canibus & lupis effecit. In cane vomitum præcesserant tremor, ceu à frigore, vel potiùs rigor quidam: in canicula

nicula quidem vomitum antecessit quædam somnolentia, quam prodidit oculorum nictatione & oscitatione, quæ tamen non verè talis erat, nam caput succutiebatur mox subsequente vomitu; potius præ anxietate & gravissima ventriculi afflictione somnum simulavit, quam vehementem fuisse innuere videtur respiratio anhelosa, exsertâ linguâ. Post contenta ex assumptis, evomuerunt mucum viscidum, flavum, album, spumeum; insuper irrito successu diu ad ulteriorem vomitum stimulabantur, convellebantur particulariter & universaliter cum omnium sensuum amissione ac quietis artubus ceu sensibus orbi jacebant, quod imprimis in lupis à *cicuta* præstitum observavi.

2. Motus convulsivos in cane & canicula *cocculæ* excitarunt non egressæ ventriculi terminos, & solummodo ejus interiora affligendo, nam in cane intestina nihil *coccularum* post mortem ostenderunt, nec observatum fuit has per alvum secessisse: Canicula bolos ferè integros vomuit. Insuper manifestè Præses systematis nervosi primùm particulares convulsiones integris sensibus imperavit, antequam in furias artus Epilepsiam concitavit, quam stupor à spirituum animalium confusione potiùs, quam jactura excepit.

3. Symptomata in cane & canicula satis clarè probarunt *cocculis* inesse vim calefacientem & impensè irritantem nec Helleboro albo valdè dissimilem, quod etiam confirmat rubor superficiei ventriculi & intestinorum sive à fermento ventriculi intestinis communicato & coccularum acrimonia imprægnato, sive à bile commota excitatus fuerit.

4. Utcunque *cocculæ* felem interfecerint citissimè ac plurimis animalibus lethiferæ sint, canem tamen & caniculam larga satis dosi ingestæ, post superata vehementia symptomata denuo sævientes interficere nequiverunt, fortè quia vetuli erant ac fibras robustiores Cor nactum erat, quas non tam facilè, ut in junioribus aliisque animalibus enervare valuerunt. Nec sanguis

ob motum Cordis vel abolitum vel admodum turbatum in vasis subsistens grumefactus fuit, aut si qua coagulabatur, nullum tamen valetudini damnum attulisset, quin potius citra alexipharmacorum aliorumve dissolventium usum supervixissent, nisi globus plumbeus cani & Nux vomica caniculæ vitam abstulisset.

5. Canicula superato primo acerrimo conflictu, minus postea à *cocculis* crebrius & copiosè ingestis lædebatur, nec tanti tumultus excitabantur, non quòd ventriculus in tam brevi & acerbo tyrocinio veneno assueverit ac ventriculo familiarius redditum fuerit, nec quòd ventriculi membrana nervea stupidior facta adversùs injurias *coccularum* induruerit, nam eundem sensum quem priùs habuit, retinuit, appetiit, oblata avidè devoravit; sed potius propterea, quia ventriculi tunica mucosa, à muco poros ejus oblinente mundata, permisit, ut spicula *coccularum* citiùs membranam nerveam ferirent, unde insurgentes fibræ *cocculas* maturè eliminarunt per vomitum & secessum: fortè etiam multum fermenti benignioris in fundo ventriculi aderat, post longa irritamina ex arteriis eliciti, quod acrimoniam *coccularum* infregit.

CAPVT XIII. De Nuce Vomica:

Historia I.

CAtello projectitio trium circiter septimanarũ, 16. Jul. 1676. limaturæ *Nucis Vomicæ* drachmam dimidiam, hora secunda pomeridiana, cum *Nob. D.D. Heinrico Screta à Zavorziz* lacti permixtam infudi. Aliquandiu nihil p. n. observatum fuit, nisi quòd vagiret: elapso horæ quadrante caput subinde succutieba-

tiebatur, aut in latus trahebatur, aliquando tremuit ac si rigorem pateretur: interea vagiit continuò, evomuit lac sincerum, non coagulatum: paulò post nunc pronus, nunc supinus, exporrectis pedibus inflexibilibus, vero tetano extensus, jacuit, quandoque totum corpus motibus convulsivis concutiebatur & multivariè jactabatur, mox toto corpore & collo instar schidii rigidus protensis pedibus evasit, atque ab illo tempore vagire desiit, exserta continuè lingua: abdomen valdè intumuit. Postquam duabus horis convulsionibus afflictus jam semimortuus esset, abdomen incidi, inter secandum rursus vagire & motu convulsivo agitari cœpit, qui protinus in tetanum vertebatur. Ventriculus, utroque orificio arctissimè clauso, supra modum distentus erat; Illo exsecto vidimus diaphragmatis crura, antequam illud in inspiratione ad plenam distensionem & expansionem perveniret, motu convulsivo, ut in singultu, succuti. In ventriculo invenimus lac grumosum cum muco spumoso multo & frustulis straminis: illo à contentis mundato, nulla inflammationis signa observare potuimus, anfractuum tamen superficies minùs alba erat ac alias conspicitur. Ventriculo exsecto nihilominus artus & collum à tetano rigebant; diaphragma diu & sæpius brevibus intervallis motu convulsivo succutiebatur: ex venis & arteriis sanguis largè, splendidè rubescens emanavit nullibique concretus, aut grumosus à nobis visus fuit. Aperto pectore cor veluti emortuum, cultelli apice irritatum, movebatur subinde. Tertia hora post exhibitam *nucem Vomicam* incisis cordis ventriculis & Venâ cavâ prodiit sanguis fluxilis, grumorum prorsus expers.

II.

Caniculæ provectioris ætatis, mediocris magnitudinis, pilis nigris præditæ circa principium Septembris 1677. *Cl.D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* dedit *Tartari Emetici* grana aliquot, nullo subsequente effectu memorabili, imò quasi nihil hujusmodi as-

sumpsisset, sana vixit, permanente urinæ incontinentia, ob quam cætera fidelis custos hero suo eviluit. Die 18. Oct. 1677. cum Domino *D. Brunnero*, præsente *Cl. D. Matthæo Scherpfio Durlac. Med. Licent.* tum ex Italia reduce, dedi *nucis Vomicæ* limatæ drachmam dimidiam circiter; quam cum mica panis in bolum redegimus. Præ timore mox alvum & vesicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum symptoma observavimus, nisi quòd latebras quæsierit & subinde fugam tentarit: nunquam vomuit, nunquam eructavit, aut spumam profudit: at crebrò os lingebat. Ante decimam antimeridianam stans, aut lumbis insidens erectis trunco, collo & capite ac pedibus anterioribus, subinde oculis connivendo caput antrorsum inclinavit, mox caput seu ab insomnio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat, subinde caput retrorsum trahebatur nunc fortiùs, nunc mitiùs, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis: interea crebrò mingebat; semel egessit scibala alba concreta, non tamen indurata: frequentes subsultus, seu πάλμοι in partibus carnosis trunci & artuum visi sunt. Circa decimam forti Epilepsia correpta fuit: in hoc paroxysmo, qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manserunt, pedes nunc extensi obriguerunt, nunc succutiebantur & tremebant; respiratio aliquandiu penitus cessare videbatur; Cor celeriter, frequenter & validissimè pulsabat manum attingentis: nec excrementa per alvum aut urethram, nec salivam aut spumam ore egessit: nulla ullius sensus indicia animadvertebantur. Finito paroxysmo immobilis, ceu paralytia, jacuit, respiravit celerrimè & frequentissimè ceu à cursu incensa, cor frequentiùs celeriùs, at debiliùs quàm in paroxysmo movebatur: brevi tamen vires recuperavit, in pedes surrexit, leviculo baculi attactu cucurrit & solitas latebras quæsivit. Verùm non longæ induciæ concedebantur, stanti enim caput & pedes anteriores subitò & vehementiùs in altum abripiebantur; plerunque primùm oculis clausis, postea etiam aper-

tis,

tis, ac si in somno territa fuisset ipsaque coma vigil pateretur: quandoque etiam caput retrorsum trahebatur. Hi Epilepsiæ prodromi crebriores & vehementiores erant, quàm primum paroxysmum præcedentes; mansere tamen hactenus sensus integri: crebrò minxit, alvo semper occlusâ. Vix horæ quadrante elapso rediit Epilepsia, in qua stans projiciebatur cum impetu quodam in pavimentum; in principio artus, truncus & caput validè quassabantur, mox artus & truncus, capite retracto, rigebant, pedes posteriores mirè elongabantur tensique manebant: Os claudebatur, oculi figebantur: respiratio erat intercepta; nulla spuma ex ore prodiit, cor vehementer, citissimè, sed æqualiter movebatur: paroxysmus iste citiùs primo & sua sponte remisit. Cessante paroxysmo oculos movit, hinc inde circumspexit, celerrimè, ceu post cursum, respiravit, siccâ linguâ longè exsertâ, ceu valdè defatigata & debilitata diu sinistro lateri incubuit: decubuæ pedes nunc tremebant, nunc succutiebantur. Compulsa ægrè tandem surrexit, aliquot passibus incessit, aliquandiu parieti innixa stetit, torvè circumspiciens, quandoque ringens. Paulò post denuo imminentis Epilepsiæ prodromi apparuerunt, brevibus intervallis increbrescentes, vehementiores prioribus; nihilominus oculis nitidis & veluti flammeis circumspexit. Vix horæ decimæ signum personuit, tertia vice correpta fuit epilepsia vehementissima; at nec in hoc paroxysmo spumavit. Cessante paroxysmo primùm oculos movit, mox citissimè respiravit, linguam aridam longè exseruit, & quamvis sensibus valeret, nihilominus artus nunc rigebant, nunc succutiebantur, nunc veluti tremebant: post aliquam quietem compulsa surrexit, lento gressu pedibus veluti rigidis incessit, posticos pedes quasi trahendo; parieti rursus innitenti caput motu convulsivo retrorsum trahebatur & quamvis scamni humilioris asseri caput validè crebrò fortiterque allisisset, simul in altum sublatis pedibus anterioribus, locum tamen non mutavit, torvè semper circumspiciens & bacu-

lo monſtrato ringens. Dimidiâ ante undecimam matutinam forti paroxysmo omnibus ſenſibus abolitis proſtrata fuit, omni genere motuum convulſivorum exagitabatur, cum reſpiratione intercepta, citra ullius excrementi ſenſibilem excretionem: duratio hujus paroxysmi cæteris non longior fuit. Finito paroxysmo inſtar mortuæ jacuit, mox celerrimè & frequentiſſimè reſpirare & oculos movere incepit: ſenſibus integris nihilominus multifariam artus motibus convulſivis afficiebantur; vidit, vellicatis aut compreſſis auribus ſigna perceptionis dedit; dum pulvis tabaci naribus indebatur, reniti conabatur, mox caput ſuccuſſit absque ſternutatione, naſum lambit & aliquandiu vegetior videbatur: nunquam tamen etiam compulſa ſurrexit; oculi turbidiores fiebant: motus convulſivi ſubinde invaleſcebant, manentibus reſpiratione & ſenſibus; labia tremebant & quandoque motu Cynico torquebantur: paulò poſt cor magis magisque in motu elanguit brevique citra paroxysmum Epilepticum planè ſubſtitit & canicula vivere deſiit. Pectus ſtatim fractis coſtis aperuimus: Cordis dextrum ventriculum ſanguine turgidiſſimum forfice diſcidimus, cum impetu ſanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem proſiliit, licèt nec vel minimi motus veſtigium in corde apparuerit: neque in hoc ventriculo neque in illius auricula neque in Vena Cava vicina vel minimulum grumulum, aut granulum coagulati ſanguinis invenimus: indito digito inſignem calorem in hoc ventriculo percepimus: Inciſo ſiniſtro ventriculo prodiit ſanguis copioſus, ſplendidiùs rutilans, at citra impetum: & iſte erat grumulorum expers: Indito digito nullum calorem dextri ventriculi majorem, tactu judice, deprehendimus. Sanguis extravaſatus protinus in grumos concrevit, ut & ſubclaviæ ſiniſtræ, jam aliquomodo cadavere refrigerato. Pulmones erant molles, non inflati, ſed aliquantulum collapſi, ſubrubri, alicubi maculis rubris quaſi conſperſi. Imo ventre apertè primò manifeſtè vidimus ventriculum ſecundùm longitudinem corrugari, ſulcis

cis rectis & profundis planè conspicuis; postea etiam, fibris circularibus motis, circa antrum pylori, circa medium & versùs stomachum, contrahebatur: à contractione ventriculus minor & angustior evadebat: relaxata contractione magis distendebatur & amplior, quàm contentorum fluidorum & crassiorum moles postulabat, manifestè reddebatur; repetita contractione rursus minor & angustior fiebat idque sæpius alternante contractione & relaxatione. Intestina omnia, etiam rectum motu peristaltico sursum deorsumque movebantur. Hunc intestinorum & ventriculi motum, diu continuantem vidimus, pridem emortuo corde & sanguine propè omni effuso, quamdiu sc. hæ partes calebant. Dum intestina movebantur, observavimus contenta motu peristaltico propelli ulterius; alicubi portio intestini inter duas constrictiones flatus pertinaciter retinuit, ut nec vi sursum deorsumve adigi possent, quod fortè in colica & affectu hysterico credito frequenter fieri solet. In spatio vacuo hypochondrij sinistri inter ventriculum & lienem ac crura diaphragmatis & renem sinistrum calorem contactu comperimus, cordis calori prorsus non imparem. Ventriculo à portione gulæ in dorso, seu summitate secundùm longitudinem ad duodenum inciso, occurrit in ipsius fundo bolus nondum penitùs dissolutus, muco turbido immersus & obvolutus: aderat quoque aliquid pultacei, jusculo avenaceo, quod manè devoraverat, non absimile; ossium & cartilaginum fragmenta; quibus remotis nihilominus superficies muco oblinebatur: omnium contentorum pondus vix ℥ij vel ad summum ℥iij erat, quamvis ventriculus non distentus ℥viij capax esset. Interna superficie ab omnibus contentis mundata anfractus rubebant, ceu inflammati, magis supernè & ad latera, quàm infundo, minùs circa stomachum: totum antrum pylori album permansit: foris nulla inflammatio apparuit; at vasa dorsum perreptantia à sanguine turgidiora debito erant. Separatâ tunicâ fibrosâ forfice, quod celerius quàm cultro, aut lan-

lancetta succedebat, circa stomachum & sub pyloro in duodeno glandulas sporadicas plures tunicæ nerveæ adhærentes conspexi, in tota reliqua superficie hujus tunicæ nullas, at plurimos vasorum sanguiferorum & nervorum ramulos illam perreptantes eique se immergentes. Ablatâ tunicâ fibrosâ solùm nerveam inflammatam vidi; omnes anfractus obliterati erant, plana prorsus apparuit ac solummodo muco pellucido oblita videbatur primùm, postquam verò aquâ tepidâ macerata fuerat, interna nerveæ superficies granulata & quasi glandulosa evasit, multo muco pellucido nihilominus obtecta; muco detersо plures aphthæ in conspectum venerunt. Superficies granulata facilè abscessit à nervea; in illam nullum vas sanguiferum desit & manifestè constitit, nihil nisi tunicam crustaceam esse, quæ pelluciditatem affusâ tepidâ amisit, crassiorque facta facilè abscessit à nervea, non secus atque illa, quæ linguam obtegit, fervidæ infusa.

In externa parte tunicæ fibrosæ vidi centrum quoddam fibrarum rectarum non procul à stomacho, à quo fibræ rectæ sursum & hinc per dorsum, ad latera & deorsum per fundum ad pylorum usque, ceu radii, diffundebantur: sub his latebant Circulares nerveam tunicam immediatè obvolventes: hæ circa stomachum carnosæ, hinc ad antrum pylori magis albæ & graciliores, circa antrum pylori crassiores, densiores & planè nerveæ erant: illis circa antri pylori finem remotis, limbus in duodenum prominens evanuit. Intestina foris albicabant, quamvis vasa sanguifera turgerent: aliquot in locis vasa lactifera ad latera, non in convexa parte nec ubi mesenterio annectuntur, manifestè emergere vidimus. Illis incisis in duodeno & jejuno al quousque mucus turbidus continebatur, in ileo aliquid pultacei & portiunculæ *nuci Vomicæ* similes, item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in cæco & recto in scibalas albas coacta. Contentis sublatis duodenum & maxima pars jejuni inflammata, in ileo hinc inde maculæ rubræ nunc ampliores nunc angustiores appa-

rue-

ruerunt: rectum duodeni & jejuni instar inflammatum fuerat. Agmina glandularum intestinalium non magis quàm aliæ partes inflammatæ erant: uno alteroque foris presso manifestè prodiit mucus turbidus: glandulæ solitariæ cœci manifesto osculo patebant: omnes tunicæ nerveæ insculptas esse clarè videre potuimus. Vesicula bilaria, ductus communis & treshepatici soli & seorsim aliquousque incedentes, antequam communi insererentur, sc. major sinister, minor dexter, minimus medius, supernè ex cavo hepatis emergens, omnes bile admodum turgebant. Plura quoque vasa lymphatica distentissima in cavo hepatis occurrerunt. Hepar erat molle, rubicundum, naturali similimum: Lien lividus, major debito & duriusculus: Pancreas naturale duplici ductu præditum fuit, quorum quilibet peculiari ostio, dimidii digiti distantia sc. hiabat in cavum intestinorum. Ren dexter sanus fuit, sinister foris lividus & inæqualis. Vesica erat vacua, contracta, inferiùs, præsertim circa urethræ insertionem in vaginam, inflammationis indicia ostendit: Collum vesicæ & uteri laxa erant. Testiculis seu ovariis destituebatur, nam castrata fuerat, relictâ maximâ parte uteri.

Receptaculum Chyli amplum fuit, continuit Chylum multa Lympha dilutum: eo inflato aer celeriter ad auriculam dextram pervenit. *Cl. D. D. Brunner* præter ordinarium ductum thoracicum invenit vas quoddam insigne, quod Lymphaticum credidit; hoc in latere sinistro per thoracis carinam, juxta aortam supra ramulos intercostales ascendit, & ductum thoracicum conscendit eo loci, ubi versùs latus sinistrum declinare & ad suam insertionem properare consuevit; hinc perrexit ad glandulam quandam supra gulam positam, ubi visum subterfugit: inflato ductu thoracico observavit quoque hoc vas inflari atque indito mercurio vivo sursumque truso vidit mercurium sub cava à capite descendente, facto circulo, propè insertionem ductui thoracico inseri ac contenta cum ipso in subclaviam fundere. *D. D. Brunnerus* die

seq. cranium rostro corvino confregit: in sinu longitudinali nullum sanguinem grumosum invenit. Ventriculi scatebant lympha: cerebri mole vola manu pressa ex infundibulo circa glandulam pituitariam abscisso lympha stillabat, minimè verè ex processibus mammillaribus etiam resectis, quos manifestè impervios deprehendit: minimeque in coryza per os cribriforme in narium cavernas mucum exstillare didicit. Nec in hoc nec in aliis canibus glandulam pinealem hactenus invenit.

III.

Cani nondum ætatis annum supergresso, mediocris magnitudinis, *Cl. D.D. Joh. Conrad. Brunnerus* d.1. Nov. 1677. vulnus in dextro Epigastrio oblongum, in cavum abdominis penetrans inflixit, duodenum cum pancreate & portione omenti extra vulnus protraxit, filum sericeum cum acu prope insertionem ductus pancreatici traduxit, fortiter constrinxit ac trans vinculum Pancreatis ductum penitus cum ejus & omenti portione abscidit; vulnus consuit, quod citra traumatica coaluit, cane frequenti linctu præcipuam opem præstante. Canis paucis diebus elapsis edit, cucurrit, sanissimi instar se habuit, atque ad Januar. d. 2. 1678. sospes & incolumis vixit, nec in illo vel minimum vitium in actionibus naturalibus, vitalibus & animalibus animadversum fuit, canes majores etiam adoriens victor recessit; famelicus hero suo Lanioni non semel frusta carnis, vitulinæ imprimis, surripuit, ut propter tot furta ad mortem damnatus fuerit, quamvis magni ipsum constiterit; nam illo debitum centum florenorum à pauperculo ad incitas redacto expungebatur. Cùm vagabundus esset, ne experimenti certitudo de ductu pancreatico abscisso nobis periret, d.2. Januar. 1678. Disenhofii in prædio meo, hora 2. pomerid. præsente *Cl.D.D. Heinrico Screta, Cl.D.D. Brunnero & D. Matthæo Scerpfio Durlac. Med. Licent.* pulv. *Coccularum Ind.* ℥s cum jusculo infudimus, vix quadrante horæ elapso bis *cocculas* copiosissimo

ſſimo muco immixtas evomuit; inceſſit aliquandiu vegetè, poſtea ceu vertiginoſus nutabat, ſemel atque iterum convulſionum proluſiones ſupervenerunt, ſtanti ceu exterrito caput retrahebatur & pedes anteriores attollebantur: verùm ante tertiam pomeridianam omnia convulſionem aut graviora minitantia evanuerunt; hinc inde cucurrit & ſibi fugâ conſulere tentavit. Poſt 3.m pomer. *coccularum* contuſarum ʒij cum mica panis in bolum coactas intruſimus: at nec hic bolus illum multùm afflixit: circa quintam Veſpertinam quievit: circa 6. Veſp. bolum cum multo muco & fruſtulum oſſis evomuit. Poſt 7. panis fruſtula & oſſicula objecta avidè devoravit. Circa 9. noctis multum aquæ ingurgitavit: totâ nocte quietus fuit. die 3. Januar. mane vegetus erat, ac ſi nihil adverſi evpertus eſſet, cum importunitate cibum ſollicitavit. Circa 8.m cum pane in bolum redactum: nullum ſymptoma obſervatum ad decimam usque, tum latebras quæſivit, fugam meditatus eſt, ſub fornace aut ſcamnis delituit quietus: paulò poſt validè ceu vomiturus eructavit, quamvis nihil egeſſerit. Poſt 10. exlimaturæ *Nucis Vomicæ* ʒj & pane duos bolos confectos intruſimus, primum ſtatim evomuit, alterum retinuit; aliquandiu ſani inſtar hinc inde cucurrit, ſcibalum durum, magnum, ſiccíſſimum egeſſit: brevi poſtea ſtans ſubitò exterrebatur, inceſſit cruribus divaricatis & pedibus anterioribus protenſis, omnibus pedibus quaſi rigidis nec ampliùs flexibilibus: quieſcenti ab ingreſſu caput & reliquus truncus retrahebantur iteratis vicibus, ac ſi quis ipſum manu circa cervicem & lumbos prehenſum vi quadam invitum retrorſum ageret. Vix horæ quadrante præterito januæ limiti inſiſtens, cum impetu quodam à paroxyſmo Epileptico vehementiſſimo retrorſum, ultra duos pedes à ſua ſtatione, projectus fuit, in quo artus & caput nunc ſuccutiebantur, nunc retracto capite extenſi & rigidi manſerunt, cum omnium ſenſuum abolitione. Paraxysmo graviſſimo ſuperato aliquandiu, ceu à longo curſu feſſus jacuit, & anhelosè reſpiravit: mox tamen ſurrexit

& aliquot passibus cucurrit. Brevi secundus paroxysmus successit priori vehementior & diuturnior, quo exant lato rursus pedibus institit & aliquo usq; progressus est: verùm brevioribus intervallis tertius & quartus paroxysmus graviùs ipsum afflixerunt, nam præter abolitionē sensuum manifestè respiratio intercipiebatur; pulsationem cordis inæqualem, sc. nūc debilem, nunc fortē, aliquando per plura momenta intermittentem, maximè in quarto paroxysmo deprehendimus: paroxysmis cessantibus, ceu mortuus jacuit & artus ac caput motibus convulsivis, sensibus integris, continuè succutiebatur, anhelosè imprimis finitis paroxysmis respiravit. Ante 11. antemerid. 5. paroxysmo correptus fuit, nec prioribus motibus convulsivis ferociore, nec diuturniore, at pulsus cordis inæqualior erat, sæpeque intermisit aliquandiu rediitq;, tandem prorsus substitit artubus & trunco flaccidis & prorsus flexibilibus atq; ita vivere desiit. Statim aperuimus pectus; pulmones quasi miniati erant, rubicundiores tamen in dextro quàm in sinistro latere, in quorum extremis ramuli sanguiferi turgidi admodū fuerunt; manibus cavo pectore immissis mirè omnia fervere experti sumus. Disciso pericardio cor amplissimum in conspectum venit. Ventriculus dexter ejusque auricula, venæ pulmonicæ, cava ascendens & descendens, azygos omnesque intercostales summopere à sanguine distendebantur; minùs auricula sinistra. Inciso dextro ventriculo sanguis largiter emanavit isque fluidissimus; nullus grumulus vel in ventriculis, vel in auriculis, vel in venis etiam minoribus repertus fuit: Vase autem terreo vitreato exceptus mox in grumum coaluit, ac aliquandiu repositus tertia pars in serum solvebatur: quod prunis suppositis, in gelatinam, instar seri humani, concrevit. Imum ventrem *D.D. Brunnerus*, cautissimè aperuit, vulneri perfectissimè cōsolidato intus in epigastrio dextro omenti portio & duodenum, mediantibus fibris oblongis, ut & peritonæo vicino, accreverunt; lobus dexter hepatis convexi intermediis fibris oblongis diaphragmati

gmati p. n. annexus fuerat. Ventriculus amplus fuit, in superficie à rugis & monticulis veluti asperiusculus, ob venas sanguine turgidissimas aliquomodo variegatus; antrum pylori album; pylorus & stomachus satis arctè constringebantur. Omentum sanum fuit: Lien foris quasi granulatus, instar glandulæ conglomeratæ: Duodenum amplum & plura ex tenuibus flatibus turgebant: rectum & cœcum etiam debito ampliora apparebant: pleraque intestinorum hinc inde constricta flatus detinebant, non tamen adeò pertinaciter: in sulcis ubi constringebantur, circuli rubri videbantur. Venæ mesentericæ aliarum venarum more à sanguine valdè distendebantur.

Pancreatis pars superior & major satis florida & molliuscula, naturali tamen gracilior & durior erat; inferior gracilior, pallidior, lacera & veluti exsucca fuit: ut de experimento planè certus esset *D. D. Brunner* duodenum & jejuni portionem cum pancreate & ductu hepatico exemit: osculum pancreatis duabus unciis infra bilarium intus prominulum durum & hians fuit, non tamen pervium esse inflatione aut stylo gracilimo deprehendere potuit: foris ubi ductus pancreaticus inserebatur atque abscisus fuit, filum sericeum adhuc constrictum reperit, cui arenulæ albæ accreverant: ductuum abscisorum extrema ab illo fore ad unciam abscedebant, & quasi retrocedebant: ductus inflati in extremo, ubi detruncati fuerunt, ne minimum flatum transmittebant, adeò perfectè coaluerunt, quamvis neuter ante vel post detruncationem ibi filo constrictus fuisset: ductum etiam ☿ vivo implevit, quem etiam pertinacissimè retinuit, quamvis vi quadam versùs extremum adigeretur: adeò ut nec *D. D. Brunnerus*, nec nos spectatores dubitare potuerimus, nec vel minimam guttulam succi pancreatici post abscisionem in cavum intestinorum stillasse: inferior ductus vacuus fuit: superior multum succi adhuc continuit, saporis non acidi sed subsalsi, qualis sero sanguinis inest.

Vesica urina turgidissima fuit, nam intra triginta horas canem minxisse, nunquam observatum fuit. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso, circa stomachum circumquaque ad palmi ferè distantiam occurrit protinus mucus pellucidus, aliquantulum spumosus, cui bolus ex *nuce Vomicâ* & pane confectus involvebatur: hinc usque ad pylorum invenimus mucum crassissimum, viscidissimum, valdè pumeum, turbidum & obscurè albicantem. Deterso muco circa stomachum aliquousque, ut & supernè usque ad antrū pylori interna superficies non parum rubebat, minùs fundus & latera: antrum pylori planè album mansit. In duodeno & jejuno ultra sex spithamas reperimus mucum propè candore lacteum, viscidiusculum, turbidum prorsus muco ventriculi dissimilem: ne guttula quidem bilis, etiam propè ostium ductus bilarii, nihilque alteni alius rei huic muco chyloso huc usque admixtum vidimus. Inde per quatuor spithamas mucum magis fluidum invenimus, cum aliquot Lumbricis latis, cucurbitinis & teretibus, quorum plures adhuc vivebant proboscides firmissimè internæ intestinorum tunicæ infigentes, à qua etiam hirudinum instar pendebant, sublato intestino. A termino hujus portionis ferè ad finem ilei mucum flavum, fluidum, satis copiosè, cui arsenici & auripigmenti scintillantes portiones immixtæ erant, invenimus: occurrit etiam frustulum *nuci vomicæ* limatæ simile, sed dubiè, cùm bolus adhuc in ventriculo integer fuerit. Reliqua portio ilei vacua prorsus fuit: mucus illius paucus & valdè inspissatus erat. Cœcam continebat materiam pultaceam flavam, cui frustulum ossis & pili permixti erant. Simile excrementum in principio recti occurrit, sed spissius. In fine recti scibala molliora continebantur, quam post *nucem vomicam* intrusam excreverat: in his scibalis adhuc reliquiæ *coccularum* detinebantur. Omnibus contentis ventriculorum sublatis glandularum areolas, maximè illarum limites magis prominulos quàm in aliis conspeximus, imprimis longissimæ in fine ilei. In una areola-

reolarum glandulosarū, ubi *arsenicum & auripigmentum* substiterunt, punctula duo rubra in medio enituerunt: Ileum, ubi vacuū, & rectum solito quoque rubicundiora videbantur. In cœco & recto glandulas solitarias plures invenimus, elucescente clarè osculo in illarum medio, ceu ab acu inflicto: detractâ tunicâ fibrosâ majorem numerum glandularum solitariarum clarè conspeximus, quæ tunicæ nerveæ manifestè insculptæ erant: similes variolis, quæ ubi fibrosam respiciunt convexæ, ubi intestina concavæ fuerunt. Sublato cranio vasa sanguifera, maximè ad sinum tertium tendentia ipsique sinus sanguine turgidissimi erant. Neque in ventriculis, neque alibi nullam guttulam sanguinis extravasati aut aliûs liquoris invenimus: nihilque tale in cerebro aut cerebello visum fuit. Glandula pineali & hunc canem caruisse constitit.

IV.

Ex communicatione *Cl. D. D. Joh. Conradi Brunneri.*

CAni mediocris magnitudinis & ætatis, vegeto 1677. d. 5. Aug. hor. 1. pomerid. *Nucis Vomicæ* 3s cum mica panis in bolum coactæ intrusit: deglutito bolo alacris aliquandiu mansit & canino more blandiebatur: post se ad quiescendum composuit. Vix dimidiâ horâ elapsâ surgens pedibus tremuit ac incessit ceu rigidis nulloque articulo præditis: decubuus convulsiones quasdam & subitaneos terrores expertus est ac contentiùs exsertâ linguâ respiravit, surgens mox convulsus in terram prostratus fuit, denuo se erigens, ceu fulmine ictus, verè epilepticus corruit & aliquandiu jacuit: sub finem paroxysmi citissimè respiravit exsertâ linguâ, rursusque non usque adeò viribus exhaustis sur-

ſurrexit, nam in paroxysmo, licèt celeriter, reſpiravit. Hora 2. pomer. Tetano aliquandiu affligebatur rurſusque anheloſus ſurrexit. Circa 3. Epilepticus factus rigidusque jacuit aliquandiu, ac copioſa ſaliva ex ore emanavit. Poſt dimidiam horam anxiè reſpiravit, ac apertâ januâ aufugiturus per ſcalam deſcendens terribiliter convulſus deorſum præcipitatus fuit. Hac vice convulſiones diu ipſum infeſtabant, ſpiritumque intercipiebant, unde quoque vivere deſiit. Calentem adhuc incidit. Ventriculus lumidus & turgidus apparuit. Vaſa lactea plena & ductus thoracicus à chylo niveo candore nitens in conſpectum venit, plurimaque vasa Lymphatica. In ventriculo cum gulâ & portione duodeni exempto continebatur plurimum cibi ſc. caro ſuilla, lardum aliique cibi, quibus pinguedo innatabat: ſublatis contentis gulâ & pylorus albicabant: tota verò ventriculi concameratio atro purpurea, inflammata & gangrænæ proxima apparuit: etiam inteſtini cum ventriculo reſecti portio rutilabat: reliquus inteſtinorum tractus ſuperiùs rubicundus, inferiùs albicans erat: continebant materiam chyloſam, tænias longiſſimas: propè cœcum folium graminis integrum & prout demorſum fuit à cane, illibatum occurrit. Glandularum areolæ plures accuratè in conſpectum venerunt.

Canis iſte, dum in vivis erat, tumorem in regione lumbari geſtavit, qui nunc augebatur, nunc rurſus minuebatur, brevi tamen rurſus incrementa ſumens, ſacculo dorſo impoſito ſimilis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori anſam dediſſe credebantur. Apertus tumor continuit ſubſtantiam polypoſam ſubcruentam: Ren dexter huic tumori vicinus atrophiâ conſumptus apparuit, in pelvi continuit ſubſtantiam grumoſam coagulatam & oſſiculum quoddam mollius: pelvis propè nuda erat, parenchymate renis ferè omni conſumpto.

V. Ex

V.

Ex Communicatione Ejusdem *Cl. D. D. Brunneri.*

FEli nondum bimestri, 1677. d. 18. Octobr. circa 9. antimeridianam bolum ex *Nucis vomicæ* scrupulo dimidio, & panis micâ factum intrusit; non integrum deglutiit, propè tertiam partem rejecit: dimissa statim multum salivavit, hinc inde per cameram vagabunda vagitus crebros edidit: mox parieti innixa torvè circumspiciens pedibus titubavit: rursus currens pressis gressibus, instar lepusculi, in pedibus, maximè anterioribus, obrigescere cœpit, hinc angulos ad se occultandam quæsivit, verùm nullo in loco quieta manere potuit, atque paulò pòst, ceu fulmine tacta, derepente convulsionibus prostrata fuit: jacuit aliquandiu convulsa: sensim ad se lacessita rediit, suspiriosè respirans: surrexit ac corpus ad parietem inclinavit capite nutante. Non longæ induciæ concedebantur, nam rediit paroxysmus Epilepticus vehemens, qui statim post nonam antimeridianam vitam sustulit. Aperuit cadaver dum adhuc cordis motum, sed summè inæqualem & intermittentem deprehendit. Ablato sterno ad cordis apertionem properavit, ut sanguinis conditionem perspiceret: erant ille fluxilis, fervidus & fumigans, nullus ei grumulus permiscebatur: non erat floridus, sed saturatè rubens & ad nigrorem quendam vergens. Aperto abdomine vidit motum intestinorum tenuium & crassorum peristalticum sursum & deorsum, maximè recti, celerrimum, simulque quomodo chylus & fæces propellerentur. Ab appulsu aëris frigidioris conspexit intestina validè constringi. Ventriculus immotus, flaccidus subtumidus erat. Incisis gula, ventriculo & duodeno, sublatis contentis, observavit harum partium superficiem inter-

nam prorsus albicantem & omnis inflammationis expertem, secus ac in cane vidit. Contenta erant bolus muco turbido obvolutus & portio brassicæ in antro pylori.

Scholia.

I.

NUcis *Vomicæ* descriptionem aut integram historiam his inserere nec libet nec vacat. Plenè hæc petantur ex *Cl. Joh. Bauhini Histor. Plantar. Univers.* ubi Curioso satisfiet, monstrabitur quoque hanc nucem malè confundi cum Cocculis, à quâ sanè multùm differunt.

II.

Nucem Vomicam ratione primarum qualitatum, uteunque calidum nativum brevi suffocet, atque animalibus vitam eripiat, non tamen *Cicuta* magis frigidam intelliget, qui has Historias perpendet, imò nihil torpidi ipsi inesse facilè agnoscet. Si effectus illius sc. ventriculi inflammationem, aphthas & terribiles motus convulsivos ab illâ excitatos meminerit: quod ampliùs confirmabit æstus in pectoris & abdominis cavo, tactui post animalium obitum occurrens: si quis verò hæsitet præter hæc alia experimenta facere posset, donec de veritate satis constet. Interea *Exc. Casp. Hoffmann. de Medicam. Officin. lib. 2. cap. 162. §. 150.* assentior in medendo illâ non utendum esse, cùm certa præ manibus sint, & quæ semel mala deprehensa fuerit, semper mala meritò præsumatur. Aliis tamen medicamentis permixta fortè minùs nocua erit, vel saltem illius virulentia obtundetur, ne possit damno aliquo afficere. Sic memini Empiricam Tabellas cephalicas carè vendidisse, quarum ingredientium numerum *Nux vomica* implevit, nemoque inde lædebatur, quamvis

plures,

plures utriusque ſexus, imprimis provectioris ætatis illis manè jejuno ſtomacho veſcerentur. Cùm poſt terrorem pridie conceptum 1635. in autumno hora 7. verſpertinâ peſte corriperer, ſtatim potio bezoartica ab *Exc. D. Joh. Burgovvero p. m.* præſcripta fuit, paulò ante ipſius obitum, exhauſtam protinus evomui, ſubſequente magnâ anxietate & ſummâ virium proſtratione, ut de me actum crederetur: D. Parens meus p.m. de vitâ meâ ſollicitus, Medico periculosè ægrotante, portiunculam El. de Ovo in aceto rutac. ſolutam propinavit: mox obdormivi, totâ nocte ſudavi: Manè ſurrexi vegetus, emergẽte ſub axillâ dextrâ babone parvo, qui citra ſuppurationem aut ulteriorem decubitum aut uſum medicamentorum evanuit, pleneque per Dei gratiam convalui.

III.

Nucem Vomicam tum in canibus, tum in fele convulſivorum motuum, Epilepſiæ & mortis authorem & inſtigatorem primarium fuiſſe non negabitur, cùm, antequam illa intruderetur, hæc animalia vegeta & ſana eſſent, nec quicquam aliud in cadaveribus repertum fuerit, cui, præter illa quæ à *nuce Vomicâ* profecta ſunt, culpa imputari poſſet; omnia enim ritè diſpoſita erant & ſiquid. p.n. occurrit, non niſi nucis hujus effectus erat. In Hiſtoriâ 3. quidem *cocculæ* convulſionum proluſiones in cane excitarunt, verùm cùm maximam partem vomitu rejeciſſet, non in nervum eruperunt, & licèt portio in corpore reſtitiſſet, ut ex inteſtini recti contentis videre erat, non tamen ullas turbas commovit, circa veſperam enim appetiit, noctu quietus & ſequenti manè famelicus erat. Nec *auripigmentum & arſenicum* ſymbolum ad convulſiones excitandas contuliſſe credibile eſt, quia ad 10. mat. uſque nullum ſymptoma obſervatum fuit: poſt intruſam verò *nucem Vomicam* demùm ille expertus eſt ſymptomata eo ordine & ratione, qualia cætera animalia paſſa ſunt, quibus nec cocculæ nec arſenicum priùs ingeſtum fuerat.

IV.

Convulſivorum motuum & Epilepſiæ ſubſequentis cauſam primariam ſedem ſuam intra ventriculum habuiſſe, veriſimile omnino eſt, nam in Hiſt. 1. Catello elapſo horæ quadrante jam caput ſuccuti, & in latus trahi cœpit, paulò pòſt ſubſequente Epilepſiâ: In caniculâ ætate provectiore his ſymptomatibus virulentiam exſerere cœpit poſt horam circiter dimidiam Hiſt. 2. Citiùs in Cane Hiſt. 3. tardiùs in cane Hiſt. 4. ſed non ultra dimidiam horam ſymptomata differebantur: citiſſimè verò felem primùm convulſivi motus, mox vehementiſſima epilepſia afflixit: quo temporis intervallo in neutro horum animalium vix quicquam de *nucis Vomicæ* particulis diſſolutis aut quinta eſſentia, à ſtomachi fermento elicita ad maſſam ſanguineam, & hinc ad cerebrum pertigiſſe prorſus credibile eſt: bolus enim in Canicula Hiſt. nondum penitùs diſſolutus in Ventriculo repertus fuit: in Cane Hiſt. 3. bolus muco involutus in ventriculo occurrit: ut & in fele Hiſt. 5. Ileum quidem Canis Hiſt. 2. *nuci Vomicæ* ſimile quidpiam continere videbatur, ut & Canis Hiſt. 3. ſed dubiè: & licèt fortè in his duobus, ut & in catello Hiſt. 1. ex Cane Hiſt. 4. & fele nucis fragmenta ad inteſtina perveniſſent, non tamen concludi poſſet, plus inde ad lacteas emanaſſe, quàm de graminis folio integro & illibato, quod in Cane propè cœcum Hiſt. 4. repertum fuit, nam *nux Vomica* ſubſtantiâ prædita eſt tenaciſſimâ & compactiſſimâ, unde in pulverem contundi nequit, aut non niſi longo & multo labore, ſed ſi pulvis ejus expetatur limanda eſt; ut taceam mucum, quo boli in duobus canibus & fele involvebantur, obſtitiſſe extractioni eſſentiæ denſiſſimi corporis, ad quam Chymici aliàs requirunt menſtruum, ut vocant, tenuiſſimarum partium, non quòd lambat ſolum exteriorem corticem, ſed intima penetret. Nec inflammatio inteſtinorum in cane Hiſt. 2. & Hiſt. 4. argumento eſt, Eſſentiam *nucis*

Vomicæ

Vomicæ huc pervenisse, cùm aliunde & imprimis à violentiâ motuum convulsivorum effici potueris, quod eo magis credibile est, quia in cane Hist. 3. & in Ventriculo felis, in quo bolus ex *nuce Vomicâ* perstitit, nulla inflammatio excitata fuit. Nec huic sententiæ adversatur lympha in ventriculis cerebri stagnans in catellâ Hist. 2. cùm sæpe his in locis lympha extravasata reperiatur in cadaveribus illorum, qui nihil horum passi sunt, & in cane Epilepsiâ terribili interempto ne guttula vel lymphæ vel sanguinis extravasati occurrerit. Fortè si post unum & alterum paroxysmum canibus istis lac, vel aqua tepida cum oleo infusa fuissent, antequam vires prostratæ fuissent nimium, prolecto vomitu & eliminatâ *nuce vomicâ* evasissent, atque ita clariùs constitisset, harum convulsionum primum authorem in ventriculo latere, quod experimentum aliis, qui dubitant, faciendum relinquo: non ignarus horum venenorum vegetabilium vim etiam ab aquâ valdè obtundi. Cùm itaque *Nux vomica* convulsivorum motuum & Epilepsiæ causa fuerit, & quidem ventriculi pomœria non egressa, dispiciendum quomodo hos tumultus excitarit? Explosio hic nullum locum habebit, cùm nec ejus substantiæ in minutissimas particulas comminuta, nec quinta quædam essentia elicita sanguini permixta, aut per dubios nervorum canaliculos ad cerebrum pervenerint. Potiùs irritando hos motus effecisse statuendum videtur. Hac vi nucem istam præditam fuisse, plurima satis apertè testantur, tum in viventibus adhuc animalibus, tum in cadaveribus conspicua. Catellus in Hist. 1. statim vagiit, vomuit; disciso abdomine orificium utrumque ventriculi arctissimè constrictum visum, distento ventriculo supra modum. In caniculâ Hist. 2. præter illa, quæ post intrusum bolum observabantur in vivâ, jam emortuo corde, adhuc irritaminis effectus conspiciebantur in toto ventriculo nunc hîc nunc illic se constringente, compatientibus etiam ipsis intestinis: muco ventriculus plenus erat, quem procul dubio prolicuit *Nu-*

cis vomicæ acrimonia ; aderant inflammationis indicia tum in hoc, tum in cane Hist. 3. imprimis Hist. 4. Abfuit quidem in fele inflammatio, quia post ingestùm nucem non diu supervixit, at quoque ventriculus muco scatebat, quem nemo frigoris productum credet, qui norit ab errhinis etiam calidissimis mucum alibi similemque ob sal clysteribus impensius cõmixtum ex intestino potissimum recto prolici. Alia prætereo, utpote manifesta historias perpensuro. In intestinis mucus quoque apparuit, sed diversus, nec ventriculi muco similis, atque imprimis observatu dignum videtur, quòd in cane Hist. 3. ne guttula quidem chyloso muco debile etiam propè ejus ostium permixta fuerit, quod me non parum persuasit *nucem Vomicam* pylori limites nunquam egressam fuisse, nec vesiculam bilariam toto conflictus tempore bilem stillasse. Non tamen nuda & levis irritatio sufficisset ad Præsidem systematis nervosi permovendum, nisi vehemens atque iterata fuisset, quam potissimùm ab orificiorum validissimâ constrictione auctam arbitror: cùm enim orificia hæc arctissimè clauderentur, ut ex historiis patet, non solùm acerbissimi dolores excitati fuerunt, sed insuper intestinus hostis intra sinum ventriculi detentus calamitatem duplicavit. Non rarò observatur, in affectu historico credito fœminas, antequam vel animo linquantur, vel etiam convellantur, conqueri de sævissimâ constrictione circa cartilaginem ensiformem, atque aliquid ibi tantùm non cor abrupturum, Es wolle jhnen etwas das Herß abtrucken: ipsæmet dolorem compressivum & constructivum vocant. Si constrictis fibris circularibus antri pylori & medii ventriculi cessissent circulares stomachi, ac contentis ventriculi atque imprimis *nuci vomicæ* ibidem commoranti, Præses Systematis non ad hanc indignationem commotus fuisset, nec primùm particulares convulsiones & postea Epilepsiam imperasset, prout canis in Hist. 3. expertus est, nam vomitu *cocculis* maximam partem rejectis, quamvis Epilepsiæ prodromi & quidam motus

motus convulsivi adessent, nihilominus brevi post vomitum alacrior reddebatur, atque tandem omne periculum evasisset, nisi postero die *nux vomica*, vehementioris constrictionis utriusque orificij ansa, Præsidem prorsus furiosum fecisset. Præses subinde tumultuare desiit, & quasi per paroxysmos Epilepsiam concitavit, quia spirituum, quorum ope indiget, magna copia ob motuum violentiam dissipata fuit: in plerisque tamen furere non desiit, donec vivere desierunt; imò in catello Hist. 1. exsecto ventriculo, ceu abreptitius, sæviit, nisi fortè nova vulnera & partium nervosarum læsiones etiam ad has injurias excutiendas ipsum stimularint, ac ad ultimas suppetias ferendas postularint.

V.

Neque Canes, neque felem mortuam certum est grumefacto sanguine, cum in nullo, dum adhuc calebat, vel minimus grumulus aut granulum & in ventriculis cordis atque auriculis & in Venis, etiam minoribus, reperiri potuerit. Aliter sanguinis crasin depravatum, aut spiritibus orbam fuisse, nulli sensuum patuit: vitium à venenis illatum massæ sanguineæ inexplicabile quidam ajunt: quod eò lubentiùs credo, quia fortè nullum est, utcunque Venenum sui valdè multiplicativum gratis affirmetur. Illis qui occultæ sanguinis corruptelæ inhærebunt, *Illustr. Jacob. Aug. Thuani Histor. Libr. 27. p. m. 22.* considerandum propono seu ænigma, seu æquum postulatum: Ita n. ille; *A fide dignis mihi narratum fuit apùd Convallenses seu Valdenses in usu esse, ut gladiorum acies, spicula, venabula, sagittas, glandes plumbeas & cætera missilia, Toræ vulgò dictæ, seu potiùs Phthoræ succo, quæ in illis locis frequens nascitur & vulgari toxici nomine appellatur, inficiant, quod præsentissimum venenum esse sciunt Medici. Ejus & longè alium in re dispari usum inter Alpinos, quem minimè reticendum putavi, mirabitur Lector: Gallinas & pullos & hujusmodi volucres,*

quarum

quarum Carnes edules in diversoriis apponuntur, cultris eo succo illitis sub alis figunt, quo ictu mox emisso sanguine exanimantur, nullo vitio inde contracto, tantùm carnes inde teneriores redduntur & statim hospitibus comedendæ apponuntur: quod rerum Naturalium Vestigatoribus ampliùs discutiendum relinquo. In prægressis memorat, nullos exSabaudis, qui à Valdensibus sauciati fuerant, evasisse. Addo his quæ *Nob. Franc. Redi Obs. de Viper. p. 32.* refert: *Scito quòd diversæ personæ coxerint & comederint hilariter omnes bonos illos pullos gallinaceos & columbinos & omnia reliqua animalia, quæ viperæ momorderant, quicquid dicat Matthiolus, non posse id fieri, sine manifesto veneni periculo.* Huc quoque pertinent quæ *Nob. Redi* ex *Gal. l. 3. de Temperam. Authore de Theriac. ad Pison. Celso, Lucano* refert, nimirum feras sagittis venenis infectis interemptas innoxiè comedi posse, qui in l. c. videantur. Quomodo venena extrinsecus illata ictu aut vulnere, brevi motum cordis sistant, atque ita vitam eripiant, non multis disceptabo, cùm hac in re nunquam periculum fecerint, & quæ in demorsis à Lupis rabidis ante aliquot annos observavi, huc non pertineant. Ipse *D. Redi l. c. p. 67.* fatetur, se nihil certi hactenus invenisse, quòd plenissimè sibi satisfaceret, quamvis in frequentissimis experimentis diu occupatus fuerit: attamen hoc ausim asserere, quòd si congelatio, seu grumefactio sanguinis mortis causa his fuisset, id ipsum latére non potuisset, si solummodo calentium adhuc animalium pectora aperuisset, ac corda sauciasset; eademq; operâ cognovisset brevi post ictum illatâ nece, sanguinem non usque adeò corruptum fuisse, cùm paucorum momentorum intervallo depravari nequeat, ut prorsus ad flammulam vitalem fovendam ineptus sit, quin vitium in sensus incurrat sive spiritus dissipati, sive tota compages in sua elementa soluta fuerit. Spiritus narcosi quadam sopiri & consequenter cordis sensum obtundi, non possum credere, cùm post ictus animalium venenatorum intensissimi dolores oboriantur, quod ne-

mo

mo non ab apibus aut vespis punctus fatebitur & forte animalia à viperis morsa dolorum indicia prodita docebunt. Cor à sanguinis copia obrui, lubenter concedo, at nullo ipsius insigni vitio; id fieri potest quoque si priùs fibræ illius multis & frequentibus convulsivis motibus delassatæ & enervatæ fuerint, aut ob impeditum sanguinis motum per pulmones ob constrictionem fibrillarum nervearum tonum suum amiserint, ut sanguinem in auriculis & ventriculis, stagnantem ulterius propellere nequierit: unde procul dubio non secus ac in omnibus suffocatis adhuc vidi, cor sanguine turgidissimum cum vena cava ascendente aliisque majoribus, invenisset. Certe si tantillum veneni ictu viperæ aut scorpionis sanguini permixtum, aut amplo vulnere venabulo aut glande plumbea communicatum, eique contusum totam massam, aut maximam ejus partem contaminaret, ut ad vitam fovendam ineptus redderetur, nemo impune illis animalibus vesceretur, ac merito *Matthiolo*, quod citra experientiam, sola ratione nixus statuit, assentiendum foret, cum in brevi illo spatio quod animali post vulnus acceptum vitæ super est, nihilominus sanguis circuletur, quaquaversum dispergatur ac carnium intimos recessus subeat, illisque post mortem tenacissime in hæreat, ut nulla undâ elui possit. At forte objicitur aliam venenatorum rationem esse, quæ foris inferuntur, aliam quæ intra corpus admittuntur, quorum illa carnes experientia teste non prorsus esui ineptos aut noxios reddant. Verum & his ipsis experientiam opponere licebit, utcunque *cocculis* aut *nuce vomica* interemptorum animalium carnes nullis animalibus devorandas hactenus objecerim, at in vulgus notum est, quosdam bolos ex his in piscinas projicere, ac pisces illis vescentes enecatos sine valetudinis damno, at non impune, si domini piscinarum facinoris conscii fiant, comedere. Cæterum ut ad canes & felem *nuce Vomica* exanimatos redeam, cor à motu cessasse non ob sanguinis aliquod vitium propter quod propelli nequierit, ex

ſectione ſtatim poſtquam exſpirarunt manifeſtum eſt, nam fluidiſſimus adhuc fuit, caluit colore & conſiſtentiæ ſanorum ſimilimus, ſed ob ejus fibras debilitatas, & ita enervatas ut illum propellere nequierit, idque potiſſimum evenit ob ipſius cordis convulſiones, cum reliquo muſculoſo genere frequentiſſimas & vehementiſſimas; amplius labefactatum fuit, quia quoque ſanguinis motus per pulmones reſpiratione intercepta in paroxysmis impeditus fuit, unde cordis fibræ ob longiorem extenſionem tonum ſuum amiſerunt. Citius quoque cor in motu ſuo ſuccubuit, quia in paroxyſmis minus ordinatè ſanguis ad cerebrum propulſum, & multum ſpirituum animalium diſſipatum, adeoque minus poſtea cor inſtauratum fuit, unde repetitis paroxysmis magis magisque elanguit, donec non amplius ad ſanguinem arctiore complexu propellendum validum ſatis fuit.

VI.

Fibrarum ventriculi & inteſtinorum motum ſuperſtitem aliquandiu manere emortuo corde ac cerebro & cerebello nullos ſpiritus animales ſuggerente ex Hiſt. 2. in cane videre quoque licet: ex quo patet, quamvis hæ partes aliquandiu influxu ſanguinis & ſpirituum animalium priventur, non protinus emori.

VII.

Pancreatis ſuccum ad chylificationem & ſanguificationem, ut & flammulæ cordis accenſionem tantopere non neceſſarium eſſe, quin illo animal carere poſſit, ex Hiſt. 3. manifeſtum evadit. Interea abſit ut pancreas fruſtra à Natura ſapientiſſima fabrefactum credam: confert ſuam operam ad chyli perfectionem & diſtributionem aliâs egregiè, licet citra pugnam aut fermentationem ſpeciosè potiùs confictam, quàm unquam probatam. In hoc cane poſt ductus diſciſſionem vicariam operam præſtiterunt:

procul

procul dubio glandulæ inteſtinales ſimilem humorem ſtillantes: nam nullum in actionibus mendum obſervatum fuit.

VIII.

Vermes hirudinum inſtar proboſcide ſe internæ inteſtinorum tunicæ infigentes ac tæniarum more ab illis pendentes, monſtrarunt in Hiſt. 3. rationem & modum, quo inteſtina, umbilicum & inguina perforent, hisque in locis exitum, quorum omnium exempla etiam mihi in praxi obvenerunt, quærant apertum fit.

CAPVT XIV.

De Helleboro Albo. Hiſtoria I.

CAtello trium circiter ſeptimanarum d. 14. Jul. 1676. circà 2. pomerid. cum *Cl. D. D. Heinrico Screta à Zavorziz, Hellebori albi* ſcrupulum lacti immixtum infudi, vix per momentum admiſſum maximam partem evomuit & paulòpòſt flavum per alvum egeſſit: mox rurſus aliquoties vomuit ſimulque convulſivis motibus variè jactatus fuit. Vix quadrante horæ elapſo mortui inſtar in latus decubuit ac linguâ exſertâ mortuo ſimilis jacuit, movente ſe ſolùm adhuc diaphragmate: peractâ horâ cum dimidia ſemimortui abdomen incidi, unde inter ſecandum pedes movere & vagire cœpit: aperto abdomine, ventriculum flaccidum & rugoſum invenimus: illo exempto cor & diaphragma ſatis validè, ſed per longiora intervalla, ſe moverunt. In inſpiratione diaphragmatis motus à cruribus incepit, ibique in tumorem abdomen ſpectantem attollebatur, ſupernam planitiem expandebantur, eamque tenſam, ita tamen ut in ambitu viderentur ſulci inter fibras carnoſas, craſſas & veluti

tumidas: in exſpiratione laxius, æquale & omnibus rugis deſtitutum evadebat. Tum aliquoties linguam adhuc exſeruit, ſanguis ex venis & arteriis effluens rutilus, fluidus minimeque grumoſus erat. Ventriculo à ſtomacho ad pylorum ſupernè diſciſo invenimus pulverem Hellebori lacti grumoſo & muco viſcido immerſum: contentis ejus ſublatis circa ſtomachum intus ventriculus rubebat & aliquomodo inflammatus erat. Jam diu emortuo animale ſanguis in ventriculis cordis partim fluidus partim grumoſus & obſcurior erat.

Scholion.

H*Elleborus albus* quamquam nunquam ventriculi terminos egreſſus eſſet, brevi poſt infuſionem Præſidem ſyſtematis nervoſi ad convulſiones proritavit, acrimoniâ ſuâ nemini non notâ & ex inflammatione ſtomachi conſpicua, nerveam tunicam ventriculi vellicando ſævius quàm ferendo par eſſet, tenella catelli ſtrues partis in qua ille detinebatur, quamvis magna pars vomitu rejecta fuiſſet. Si ventriculi villi cum ætate adultiore robuſtiores evadere potuiſſent, forſan, ut alii canes *cicutam aquatic. cocculas* aliaque hujus generis eliminaſſet ac convulſionum & mortis ſævitiem effugere potuiſſet. Sanguis tardius apertis cordis ventriculis & jam frigefacto catello, obſcurior & aliquomodo grumoſus repertus fuit, qui alias ex ſemi mortui vaſis ſauciis rutilus & fluidus proſiliit: ut & ſic ſanguinis grumefactio mortis cauſa denuntiari nequeat.

CAPUT XV. de Gialappa.

Historia I.

Atello propè menstruo d. 23. Dec. 1675. cum *Nob. D.D. Heinrico Screta* Magisterii *Gialappæ* scrupulum dimidium sachari drachmis duabus permixtum ori indidi, quem sensim abliguriit. Paulò pòst capite semper ad latus nutavit atque incedens instar temulenti vacillavit: ultra dimidiam horam nec alvum movit, nec vomitum ciebat: at infuso lacte frigido ter atro flavescentia & viscida per alvum excrevit; nunquam vomuit. Tormina vagitu prodidit crebro. Inciso pectore in latere sinistro inter inspirandum aliquoties pulmonum lobus turgidus prosiliit. Dissecto abdomine in hypochondrio sinistro ventriculus distentissimus prorupit. Denudatis omnibus imi ventris visceribus vidimus ventriculum se circa medium aliquoties contrahere ac coarctare; mox tamen rursus expandebatur ac sulci contractione factâ explanabantur: dum intestinis ad latus remotis insignem lacteum canalem prope renem succenturiatum intueor, multum muci spumei cum grumis evomuit, quamvis diaphragma ad gulam usque divisum & solummodo in dextro latere integrum esset, patuitque vomitum à ventriculo citra diaphragmatis opem peragi posse: tum quoque corpus aliquod intra gulam sursum deorsumque moveri vidimus: aliâs gula amplior & plenior solito erat nec ventriculus circa orificium sinistrum constringebatur. A lobo hepatis imo, sub vesicula bilaria, ductus hepaticus peculiaris versus ductum cholidochum means, ei propè insertionem in intestinum jungebatur. Sterno maximam partem ablato & disciso, diaphragmate nihilominus in inspiratione costas attollebat & largissi-

mo oris hiatu aërem quasi captavit: tunc sibi relictus in ventrem se volutans pedibusque insistens fugere non semel annitebatur. Glandularum intestinalium regionem & minutissima vasa capillaria ad illam pertinentia, foris pulchrè vidimus in jejuno & ileo ac fibras rectas hanc regionem operientem. Ventriculo à fine gulæ ad duodenum secundùm longitudinem supernè inciso, cavitatem muco viscidissimo spumeo & frustulis lacteis coagulatis plenam invenimus: nullum vel sachari vel magisterij *Gialappæ* vestigium apparuit: deterso muco inflammatum in fundo ventriculum vidimus. Duodenum, jejunum & præcipua pars ilei vacua & prorsus munda erant, adeò ut nec bilis nec mucus in illis conspiceretur: in reliqua portione ilei reperimus vermes teretes admodum longos, mucum flavum pellucidum condensatum; propè valvulam spumeum: in cœco parum muci condensati continebatur: rectum mundissimum, attamen valdè rubicundum velutique inflammatum fuerat.

II.

Cani semestri Doctissimus Dominus *Melchior Hurter* d. 22. Mart. 1677. Magist. *Gialapp.* ℈j. dedit: ab assumpto nunquam vomuit, subinde singultiit, nec pòst tertiam horam ab ingesto magisterio alvus solvebatur. Vivo abdomen aperuit: foris in ventriculo sub stomacho sinistrorsum macula rubra videbatur: ab uno orificio ad alterum supernè discisso ventriculo, tota cavitas infarcta reperta fuit pane, rapis, radice petroselini, ossiculis ferme integris, omnibus aqua dilutis: de magisterio *Gialappæ* ne gry quidem occurrit: pylorus arctissimè constringebatur, ut nec gracilior quidem stylus transmitti posset: Omnibus contentis sublatis, superior pars ventriculi inter stomachum & antrum pylori insigniter rubuit; in fundo anfractus paulo rubicundiores erant: sub stomacho, ubi foris macula rubra apparuit, intus portio illa alba ut & totum pylori antrum manserunt:

intra

intra anfractus hinc inde oſcula vidimus ex quibus aliquid mucoſi transſudavit. Inteſtina propè quatuor ulnas longa, à pyloro ultra ulnam mucum album, turbidum, ne minima quidem flavedine tinctum continebant: inde ultra ulnam ingens copia vermium cucurbitinorum cum magiſterij *Gialappæ* portiunculis occurrit; Vermes iſti ex particulis ſemini cucurbitæ figura & colore ſimilibus, intermedio quodam filo connexis compoſiti apparebant; quidam propè dimidiam ulnam longi erant; quidam quoque ſe movebant adhuc: illorum extremum latum fuit, caput verò in filum tenuiſſimum duarum vel trium unciarum longum attenuabatur, quod inteſtinorum tunicæ internæ infigebant, atque à proboſcide, hirudinum inſtar cuti affixarum, pendebant, ac ſi hoc vermium genus non chylo aliisve inteſtinorum contentis victitaret, ſed liquorem ex tunicis proboſcide exſugeret: Inde ad finem ilei continebatur liquor flavus, pellucidus, viſcidus, cum portionibus magiſterii *Gialappæ* & ſordibus gryſeis, quamvis ultra duas ulnas nec guttulam quidem bilis obſervaverimus: nullus quoque hic vermis comparuit. A valvula ad extremum recti & in cœco excrementa liquida gryſea, humore aqueo diluta detinebantur. Contentis remotis inteſtina à pyloro ultra ulnam rubebant etiam ibi ubi vermes detinebantur, ſed minus, minimè in reliquis portionibus usque ad podicem. Areolæ glandularum manifeſtæ altiores erant reliquâ inteſtinorum tunicâ; oſcula verò glandularum quaſi obliterata & à copioſo muco oppleta videbantur, nihilominus, inteſtinis foris preſſis, mucus quidam inſtar minutarum guttularum prodivit: quædam areolæ intenſæ rubebant. Inteſtinorum quædam portiones ante diſſectionem conſtrictæ, partibus intermediis inflatis, conſpectæ, unde procul dubio tormina paſſus eſt. Chyli receptaculum inflavimus, unde cor emortuum reviviſcere cœpit, diuque movebatur: inflatis pulmonum bronchiis, ligata aortâ & auriculâ dextrâ, vidimus aërem ad ventriculum ſiniſtrum penetrare.

Scho-

Scholium.

GIalappam notissimam radicem purgantem & usu apud vulgus quoque frequentem his insero. Forte præter irritandi vim quàm purgando ventrem & nares exserit, nemo facilè credidisset illam inflammatoriam esse, prout in canibus istis oculis usurpare licuit in ventriculo & intestinis; quæ spiritui Vini in Magisterio non adscribenda, cum diligenter à pharmacopœis nostris eluatur: Si vero vis hæc cuipiam dubia videtur facili experimento veritatem indagare poterit, pulvere nudæ gialappæ cum pane in bolum redacto & cani intruso. Catello convulsiones intentavit, quarum in aliis capitis inclinationes à nuce vomica, cocculis, &c. prodromi erant, ut & constrictiones intestinorum, partibus inter mediis flatu turgidis, torminum authores. Fortè in nervum erupissent, nisi in utroque cane mature ex ventriculo magisterium hoc eliminatum, & in catello lacte frigido ingesto, & in cane copioso alimento, quo ventriculus infarctus erat, obtusum fuisset: non enim desunt exempla illorum, qui post hyper catharsin sævissima tormina passi, convulsiones funestas incurrerunt. *Gialappam* lumbricos latos præ multis expellere primum casu, postea pluribus experimentis didici, quod etiam *Cl. Dravvizius in Lib. Germ. de Scorbuto dolorif.* monet: à cane quidem nulli excreti fuerunt & plures adhuc vita, ut ex motu constat, fruebantur; at procul dubio repetitis usibus cessissent. Dejectiones atro flavescentes à catello factæ post epotum lac frigidum indigitant irritatis alicubi intestinis vel intestinum rectum obvia quæque expellere, vel biliosa celerrimè intestina superiora percurrere ac flavedinem humoribus vel tunicis impressam citissime elui, nam ab insertione ductus bilarii aliquo usque intestina vacua, nullaque bile tincta apparuerunt.

CAPVT XVI.

De Corona Imperiali.

Excommunicatione *Exc. D. D. Eliæ Rudolphi Camerarij P. P. & Archiatri Serenissimorum Principum VVirtembergicorum, Collegæ gratissimi.*

AUtumno 1678. elapso bulbum *Coronæ Imperialis* drachmarum sex circiter pondere, *Cl. Joh. Rhodij*, observatione inductus, cani non magno intrudi curavi. Horâ elapsâ lassus videbatur & morosus, post vomebat, sed non bulbi particulas, verùm mucum flavum viscidum: subsequebatur tremor membrorum & hunc convulsivi motus; mox his præsentibus vivum adhuc aperui canem: in ventriculo contracto & constricto reperiens bulbi particulas non planè integras, sed emollitas & in mucilaginem ferè redactas, quibus exemptis ipsas ventriculi tunicas singulas rubentes, imò liventes magis; intestina penitus vacua, sed levi inflammatione & leviori excoriatione infecta; Hepar cum Liene & Pancreate à naturali ac vivido colore versus livorem declinans; bilem justo viscidiorem, chylum in cisterna ipsi dicata paucum eumque flavum ac viscidum conspexi. Relinquens canem avocatus per negotium urgentissimum, altero die, cum lustrare ulterius vellem cadaver, non ventriculus solùm, verùm & intestina cum visceribus, tàm infimi quàm medij & supremi ventris livida putrilaginosa & corrupta penitus erant.

Scholium.

CO*ronæ Imperialis* bulbum *cicutæ* virulentiæ non multum imparem si non superiorem, præter fœtorem teterrimum, acrimoniam & effectus in famulo præstitos, de quibus supra p.33. abunde hæc historia evincit & procul dubio, non secus ac *Nux vomica* ingesta sævissimis convulsionibus enecasset, nisi ad sectionem properatum fuisset. Suspicor tamen particulas bulbi comminutas vel liquorem beneficio stomachi elicitum sanguini permixtum fuisse, quia bulbus emollitus & in mucilaginem ferè redactus in ventriculo & chylus in receptaculo paucus, flavus & viscidus repertus fuit, unde statim viscera imi ventris lividiora debito, & altero die prorsus putrilaginosa & corrupta evaserunt.

CAPVT XVII.

De Solano Vulgari.

Ex communicatione *Ejusdem Exc. D. D. Camerarij.*

ANno 1664. Mens. Septemb. sub vesperam ad volat quidam Rusticus equo, à pago tribus horis *Tubinga* distante, obnixè & concitato anhelitu rogitans ut consilium suppeditarem, quomodo ex orci faucibus liberare & rationi pristinæ restituere tres suos liberos posset. Sciscitanti mihi symptomatum speciem & alia Medico consulturo necessaria recenset: Tres suos liberos, unum sex, alterum quatuor, tertium trium annorum à campo redeuntes die præcedente baccas quasdam juni-

juniperi ſimiles ſecum apportaſſe, ſaporem earum laudantes; *Minimum* natu pòſt cœnam de capitis dolore; *Medium* circa mediam noctem, de eodem; *Majorem* hora pòſt mediam noctem ſecunda de cordis dolore (ita enim apud nos non ruſtici ſolum, ſed & qui magis illis ſapere ſibi videntur ventriculi dolores deſcribunt) conqueri cœpiſſe, ab exhibito ol. oliv. majorem vomuiſſe, reliquos non: nunc verò omnes tres pòſt prægreſſum torvum aſpectum, jactitationemque membrorum, furibundos quaſi delirare, alta petere, vociferari, miras diſtorſionum pati figuras, per intervalla verò inſtar mortuorum proſtratos jacere: præter illum vomitum, hactenus nullum illorum quicquam neque per ſuperius neque per inferius guttur neque per veſicam excreviſſe. Præſcripſi, *ſolani vulgaris baccas* ſuſpicans, ſingulis mixturam ex pulv. rubr. pannon. lap. bez. Unicorn. V. quovis trihorio ſumendam: & quavis nocte Theriacam cœleſt. cum mixtura ex aq. alexipharm. herbar. & ſyrup. ſimpl. quibus per triduum aſſumptis, tertio die idem Parens me cum ſubmiſſa gratiarum actione reviſit, filios ſuos ratione & valetudine iterum priſtina gaudere, laſſitudine excepta. Majorem & Medium copioſiſſima & fœtidiſſima per alvum ejeciſſe, Minimum copioſiſſimè minxiſſe referens; talesque baccas cum tota planta, quam ſolanum eſſe mox cognovi, apportans.

De Solano furioſo.

Ex Communicatione *Ejusdem Exc. D. D. Camerarij.*

ANno 1677. tempore vindemiali in Urbe quadam Danubio proxima ad puerum quendam decem annorum ducebar, cujus pulſus celer & debilis, hypochondria valdè tenſa, oculi

aperti, licet cæcus esset, externorum calor urens erat. Jacebat is modò, mirè membra torquebat, modò delirabat, modo ad interrogata rectè respondebat, imo & quærebat; modò respirabat, sed difficulter, modò quasi mortuus nullum trahebat spiritum hæcque reciprocatio intra horæ quadrantem ter vel quater repetebatur. Indagans mali causam & alia à Parentibus sequentia audio: Puer ex sylva propinqua domum redux se cerasa sylvestria ibi inventa comedisse narrat, probè cœnat nec de quaquam molestia conqueritur usque ad mediam noctem, cùm à fratre suo majore natu pro siti intensissima sedanda rauca valdè voce potum peteret, quem, aquæ nimirum frigidæ, allatum cum magna difficultate nec omnem, licet valdè sitibundus, assumit. Per duas ab hoc horas insomnis cum fratre loqui sæpius incipit, vix tamen contextum aut periodum absolvit, de cardialgia conqueritur; horâ tertiâ post mediam noctem vomit, somno sed valdè profundo à vomitu obrutus, appropinquante diei lumine, in oculis nullo apparente vitio, cæcus erat, delirare incipiebat & in eum ad horam quartam pomeridianam, qua ipsum conveni, antea recensitum statum deveniebat. Ego illa cerasa sylvestria nihil nisi baccas *Solani furiosi*, Bella Dona *Camerario*: aliisque dictas suspicans, quia in illâ sylvâ copiosissime crescere noveram, per vomitum inductum baccas partim integras, partim emollitas, partim ad semen usque & pelliculas consumptas copiosas eduxi, refracto & imminuto illo distorsivo motu; mox alexipharmaca cum antiepilepticis exhibui, eadem pòst abitum meum qui altero die aliò maturandus erat, continuanda suadens! Mense elapso Puerum satis belle iterum valere; pòst anni verò spatium ulcere pedis omnem Chirurgorum curationem respuente laborare rescivi.

Scholia.

Scholia.

I.

Solanum *vulgare* tantum non omnium ore frigidum creditum, si quis ratione primarum qualitatum calidum statueret παραδοξόλογος audiret, quamvis id citra absurditatem & non absque argumentis affirmaret. Certe in tribus pueris symptomata excitavit, quæ non nisi à particulis *Solani* calidis & acrimonia aliqua pũgentibus & irritantibus derivari possunt: cephalalgia enim meningũ cerebri pylori rosioni, jectigatio & mira membrorum distorsio convulsiva, nervorum vellicationi, delirium cum furore & conatus alta petere, igneis particulis spiritibus animalibus associatis tribui possunt. Quin etiam symptoma illud quo aliquandiu instar mortuorum jacuerunt, non sanguinis coagulationi, congelationi, aut simili corruptelæ adscribi posse videtur, sed potius convulsivo cuidam motui cordis, nervorum pulmonicorum & diaphragmatis, quia hoc soluto ac fœtidissimis per alvum excretis nihil postea mali, præter lassitudinem passi sunt. *Solani* baccarum portiones massæ sanguineæ permixtas fuisse negari non potest, cum diu intra corpus detentæ fuerint: maximam tamen partem in ventriculis & intestinis substitisse, indeque symptomata exordia sumpsisse suspicor, quia post dejectiones cito remiserunt. Verùm hæc de *Solano* hoc hic obiter monuisse sufficiat: ad veritatem penitius adipiscendam pluribus experimentis facilè in brutis periculum fieri posset.

II.

Alterius *Solani* vel nomen solum testatur quoad primas qualitates, aliasque ab illis pendentes, seu aliunde oriundas, non frigidum & torpidum esse, sed calidum & acre esse, affligens genus nervosum vellicando, & sanguinem, lympham alios-

ve humores & ſpiritus exagitando, quod etiam ſymptomata in hoc puero excitata à baccis confirmant. Patet quoque ex hiſtoria baccas in ventriculo commorantes diſtorſivos motus excitaſſe, nam illis vomitu ejectis ceſſarunt, quamvis procul dubio particulæ baccarum ad ſemen & pelliculam conſumptarum adhuc ſanguini immixtæ eſſent. Plura de hoc memorare ſuper vacaneum arbitror, cum *Exc.D.D. Joh. Matthæus Faber, Sereniſſ. Duc. Würtemb. à Conſ. Med. & Phyſic. Heibronn.* præclarè quæcunque de hâc plantâ forent recenſenda in Strynomania retulerit, nuperque publici Juris fecerit.

Capvt XVIII. De Hyoſcyamo.

Ex communicatione *R. D. P. Caroli Ryſeri Convent. Bened. Rhinovienſis.*

ANnis ab hinc 30. ſc. 25. Martij 1649. præparatum cum collatione veſpertina reficientibus acetarium fuit, cujus materia debuiſſent eſſe radices Cichoreæ eliquatæ. Creverant hæ, una in areolâ mixtim cum Hyoſcyamo: erutæ utræque, ſeparatim in manipulos collectæ ab hortulano relictæ, à puero horti poſtmodum in culinam ferendæ, puer rerum ignarus horti præfecto abſente, radices utrasque commiſcens coquinæ Magiſtro defert, ille coctas menſæ infert. Nemo pene edentium fuit, cui non orexin cierat obſonium ab aliquo inſolitum, & maximè ob tam corpulentas ac pingues radices & in antea non multoties viſas, & idcirco aliquanto etiam avidius (ſalvo tamen jejunio quadrageſimali) ſumebantur; Et quia in magna ſatis quantitate appoſitæ, & propterea (ne jejunium violaretur) manducantibus etiam ſuperfuerunt, quæ ſcholari-

laribus & sartoribus exinde appositæ fuerunt. Quid multis? pòst hujusmodi collationem suo tempore cubitum itum. Hic enim verò oriri symptomata cœperunt & vescarum radicum paulatim diffundi toxicum, sentiri à quibusdam capitis vertigo; aliquorum torreri linguæ ac labra, asperari fauces, torqueri nonnullorum ilia, ac totis artubus malè haberi. Fuit, qui gargarismo palati ardorem compescere studuit, sed lingua velut in frixorio tosta omnem respuit medelam. Insonante noctis duodecimâ, cùm ad preces matutinas pro more excitarentur, miserabilem aliquorum metamorphosin spectare fuit. Unus tam destitutus mente ac debilis repertus fuit, ut pro vitâ desperato habitus, Sacro Sanctæ Ecclesiæ Sacramentis provideri debuerit: Alius quasi dentibus nuces frangeret, & exemptos nucleos fringillis domesticis proijceret, unâ manu pavones abigens identidem murmurabat, **fort jhr schelmen/kommen finckli/ kom finckli finckli/ꝛc.** alius in cellâ suâ fornacem prensabat, quasi arborem perrepturus: Alius, ansatis utrinque manibus, ac toto corpore incurvus ilia sibi rumpenda clamitabat; Ex iis, qui ad chorum venerant; ad matutinum solvendum pensum, aliqui oculos vix aperire, & litteras legere nequibant, vel aliqua inter verba seu versiculos admiscebant, quæ ibi non continebantur, unde unus aut alter abire compulsus fuit. Non nemo privatim orare volens, dum librum aperit, Myrmidonum aciem aspicit, & literas jam animatas, velut formicas in aggestu suo confusim discurrentes sibi videbatur intueri, ut ex inde ne syllabam quidem, ne dicam verbum aut versum integrum combinare ad aliquod tempus valuerit. Lepidum præterea fuit, mane Magistrum sartorem videre laboraturientem, minus jam sedili suo oculatum, quippe qui ne filum quidem armare acu nec à Tyrone, armato, tangere rem acu, ut sibi videbatur, jam tricuspide valens, quovis punctu, aut digitos, aut poplitem cruentavit. In quorum quidem censum, & Ego, qui hæc scripsi, venissem, nisi

gustu

gustu variante monitus, minoribus radiculis prælibatis à majoribus abstinuissem. Et his quidem intemperiis agitati aliqui usque mane, nec tamen scitum adhuc, quæ mali esset origo, quia tamen omnibus ferè commune fuit, judicatum rationabiliter est, è culina promanasse. Qua propter etiam acriter indagatum à coco est, quid eduli refectorio hesterno vesperi intulisset; Qui asseveravit, præter radices quasdam à patre Hortulano sibi missas, & more solito coctas, nihil intulisse proinde indagine ad Patrem Hortulanum devolutâ, fassus is est, quod erat: nimirum bifarias radices *Hyosciami*, scilicet, & Cichoreæ unâ ex areâ erutas secrevisse, si forte per errorem à puero Hortulani commixtæ ad cocum venerint, se nescire: Interrogatus tunc etiam puer, respondit, omnia quæ invenisset eradicata culinæ intulisse. Hinc, ajebat, *P. Prior*, illæ lachrymæ? Qui etiam summo mane, *Schaffusio* accersiri Medicum fecit. Erat tunc temporis *D. D. Joannes Screta à Zavorziz Nobilis Bohemus Reipublicæ Schaffusianæ Archiater Excellentissimus.* Adest is extempore, & citationis causam edoctus, luctantes adhuc aliquot patres cum halluco suo reperit, & aquâ è juniperis destillatâ ad potandum porrectâ sævientem pestem aut mitigat, aut abstergit, tum ad circumstantes: domini mei, inquit, nisi hæ *Hyoscyami*, radices cichoreæ radicibus oleo, sale, & aceto attemperatæ fuissent, fractæque nonnihil earum vires: jam essetis omnes orci Candidati; quibus verbis loquebatur, ut poëta Laureatus, & indicare volebat, omnes exinde morituros fuisse. Post abscessum ejus patres fere omnes melius habere cœperunt paulatim; unus tamen illorum, qui in edendis radicibus largior fuerat, has sibi reliquias superesse conquestus est, oculos nimirum antea acutissimos adeò obtusos redditos, ut perspicillis uti necesse fuerit. Habet igitur Excellentia Vestra *Hyoscyami* argumentum, vim suam in Monasterio nostro exerentia, laconicè descriptum, quod medicè reddere, cum facultatis meæ non fuerit, poterit id Excellen-

cellentia Vestra ita stilisare, ut curiosi habeant, quod videant, aut admirentur,&c. Valeat mei semper memor.

Scholion.

I.

HYoscyami istius radices erant *Hyoscyami 1. Bauhin. in Pinac*: de quo plura vide in *Cl. Joh. Bauhin. Histor. Plantar. Univers.* l. 34. c. 3. neque enim animus est omnia hujus plantæ notatu digna excutere; quamvis quidam illam ultra sauromatas & glacialem oceanum ablegandam putent, ut cum semine tota pereat, non penitus tamen damnandam alii existimant, cum ad dolores sedandos certum remedium inde peti possit & quidam quasi divino beneficio ab illa liberati fuerint, unde non ὑοσκύαμον *suum fabam*, sed Διοσκύαμον seu *jovis fabam* appellandam, dixerunt: unde quoque in hodiernum diem inter officinales numeratur & apud nos prostat *Ung. de Hyoscyamo*, quod præstans anodynum comperimus: suntque qui usum ejus internum non respuunt ac laudanis suis admiscent.

2. Creditur *Hyoscyamus* frigidus in 3. & siccus in primo gradu: idque ideo quia *Galenus* ita statuit, deinde quia ad destillationes calidas utiliter adhibetur, quas inspissare, obtundere & delinire dicitur. *Exc. D. Caspar. Hoffmann. de Medicam. Officin. l. 2. c. 3. §. 15.* duo in *Hyoscyamo* observat; Unum est vis manifesta refrigerans & siccans non sine accidentali humiditate; alterum vis occulta narcotica & deleteria: Si quis modice illo utatur, ex ferere se tantum manifestas qualitates refrigerandi & condensandi; Sin liberalius, jam etiam occultam, hoc est, cum condensatione etiam obstupefieri partes, si amplius occultam esse tam potentem, ut occidat. Quid verò de hâc assertione censendum sit, prolixe demonstrare nec libet, nec vacat. attamen *Hyo-*

ſcyamo idem, quod *Cicutæ*, fatum obveniſſe puto, dum obiter ejus vires & propè tantum juxta unius alteriusve effatum expenſæ fuerunt. Certè quoque ex hâc ipsâ hiſtoriâ *Hyoſcyamum* quoad manifeſtas qualitates, etiam largius aſſumptum, calidum eſſe, non obſcurum eſt: nam cubitum euntes, ſc. circiter horam 8. veſpertinam jam R. D. P. linguas & labra torrida habebant, ventris tormina patiebantur & fauces ardore quaſi toſtæ ita fuerunt, ut nullis gargariſmis exſtingui ardor potuerit; ut cætera omittam ſymptomata, quæ facilius à calore, quam à frigore derivantur. Deliria & intemperies quæ poſt mediam noctem quibusdam evenerunt, non erant uſque adeo torpida, ut frigori imputari debeant; quæ neque ipſe *Dioſcorides* frigida diceret, nam l.4. c.69. tum nigrum tum flavum *Hyoſcyamum* μανιώδην pronuntiat, & *Plinius* apud *Exc. D. Hoffmann. l.c. Hyoſcyamum* Altercum ab altercando ex *Scribonij* L. nominat, ſcilicet non frigida & mitia ſed bilioſa martialia deliria excitantem. Torminum vehementia, quâ quidam ventrem ruptum iri verebatur, neutiquam ignavæ frigidæ qualitati deferri poteſt. Viſus triplex ſartoris & formicarum aggeſtus oculis inter legendum obverſans, forte humori nervos opticos oppilanti adſcribi poſſet, at & ille humor has anguſtias non intraſſet, niſi à calore *Hyoſcyami* fuſus fuiſſet. Nec temere *Exc. D. D. Johann. Screta à Zavorziz*, à radicibus cichorij aceto & oleo conditis, *Hyoſcyami* virulentiam correctam pronuntiavit, quorum beneficio nimirum ejus fervor correctus & ſpicula obtuſa fuerunt: *Dioſcorid.* enim *de Alexipharm. c. 15.* cichorium inter corrigentia nominat, item Lac. aſinin. caprin. vaccin. pinguedinem ſuillam, ſem. cucum. procul dubio hanc ipſam ob cauſam. *Exc. D. D. Screta* equidem poſtero die ſuaſit aquam juniperin. Ol. angelic. deſt. Theriacam Andr. ſed jam prope devictâ *Hyoſcyami* radice, ad aufferendas humorum fuſorum & circa partes nervoſas ſtagnantium reliquias: idque bono cum ſucceſſu.

Cap. XIX.

CAPVT XIX.

De Amygdalis Amaris.

Historia I.

Ciconiæ fœmellæ d.6. Novembr. 1678. hora 2. pomerid: præsentibus *Cl. & Exc. D.D. Christophoro Hardero, D.D. Heinrico Screta, D.Joh. Heinrico Hillero Stuttgardiano & D. Theodoro Zvvingero Basil.* bolum ex *amygdalis amaris* contusis & parum aquâ humectatis, magnitudine nucis moschatæ, in gulam infra laringem intrusi; mox alium pari magnitudine, quem statim iterum excussit: in pavimentum locata aliquo usque incessit nec nutans aut temulenti instar vacillans: ad facilitandam boli deglutitionem, boli forte in faucibus hærentis aquam infudimus, quæ tamen tota inclinato collo rursus emanavit. Igitur tertium bolum fortius compactum infra laryngem in gulam trusi, & blanda manu ventriculum versus promovi, quem ipsamet verò deglutitionis motu quoque ulterius propulit. Dum quartum bolum præparo, caput ipsi subito & violenter retrorsum trahitur, pes dexter succutitur, semel ore hiante aërem captavit; succutiendo semel adhuc pedem & caput retrahendo, brevissimo spatio & quo vix quispiam sexies orationem Dominicam enuntiaret, sine motu & sensu jacuit: pulsum cordis nihilominus ad latera sterni presso pectore, per aliquot momenta adhuc tactu percepi. Nulli motus, nullæ corporis agitationes observabantur, similes illis quibus suffocatio impendet, aut quibus collum illaqueatur: solummodo primum motus convulsivos animadvertimus, quibus tamen non rigebat; postea aliquid supervenit morbo potius attonito aut syncopi cardiacæ simile, nam sine motu & sensu diu jacuit cum oculorum obtenebra-

tione. Hora post obitum dum apertionem molior foris & intus insigniter caluit & sanguis ex vasis limpidior & fluidior emanavit, quàm aliàs in avibus observavi. Gula à pharynge ad orificium sinistrum ventriculi incisa, intus aqua atrovirescente fluida madebat; pauca *amygdalarum am.* frustulâ aquâ hac diluta in illa fluctuabant: Ventriculus plenus erat terra & arenulis aqua ista dilutis, absque carnibus & ossibus: *Amygdalarum* nihil distinctè ferè apparuit, confusæ erant cum terra & arenulis. Omentum pingue erat; ejus & totius habitus pinguedo plane crocea & propè miniata & granulata erat. Corpus tubulosum à muco prorsus denudatum solummodo aquâ viridi perfusum fuit; intus habuit sulcos profundiores quàm ciconia pridie à me secta, angustius quoque debito erat ac si hæc gulæ portio ab *amygdalis* irritata se fortiter constrinxisset potius quam aliter corrugata fuisset: Intestina flatibus distenta erant. Pulmones aëre turgiduli, eorumque vesiculæ conspicuæ & membrana circa claviculas, ubi aspera arteria cum gula pectus intrat, tensa & quasi expansa fuit. Sanguis circa regionem renis dextri fluidus, circa pectus in eodem latere partim fluidus partim intra membranas clausus, coagulatior cum portionibus fluidis apparuit. Cordis ventriculi ambo vacui, paucis grumulis cum sanguine fluido intra anfractus & circa oscula vasorum superstitibus: reliquus sanguis, utpote dum calebat, adhuc fluidus, omnis emanavit abscisis vasis cordis magnis. In aspera arteria ne granum quidem *amygdalarum* inveni, at plurimos vermes ascaridibus similes, sed crassiores & longiores circa asperæ arteriæ primam divaricationem & in bronchiis vicinis; in glomerem coacti erant. Pylorus flavus, arcte claudebatur. Duodenum uncias duas longum, admodum amplum, nucis juglandis capax, intus sulcis rectis præditum; videbatur quasi tertium additamentum ventriculi: Intestina reliqua minora parvo digito parem magnitudinem & crassitiem ad cæca retinuerunt:

runt: Foris nodos pisi dimidiati magnitudine plures visi, 20. numeravi, erant albi duri: plures in duodeno ad insertionem ductus bilarij & pancreatici, pauciores infra illam, nulli in fine ilei, in cæcis & in recto. Duodenum continuit chylum turbidum paucis arenulis permixtum: reliqua intestina ultra sex spithamas chylum puriorem mucosum alicubi albicantem, alicubi subcruentum: inde ad cæca mucum crassum turbidum frustillatim: ex cæcis foris pressis prodiit mucus chylosus turbidus: in recto parum muci crassi apparuit. In toto intestinorum tractu ne mica *amygdalarum amar.* à nobis inventa fuit, quamvis nec vomuerit, nec alvum exonerarit: Cloaca plena erat urina cretacea. Absterso muco à duodeno ultra insertionem ductuum interna superficies rubebat. Ubi foris nodi in intestinis conspiciebantur, intus vidimus oscula aliquantulum prominula, labiis illorum quibusdam nigris & duris, quædam semen milij admittentia, quædam angustiora: foris pressis nodulis ex quibusdam prodierunt vermiculi vasis sanguiferis præditi, ex quibusdam mucus pellucidus: omnes cavernosi, lentis, etiam majoris corpusculi capaces: An glandulæ seu intestinorum tubuli, an vermium niduli fuerint, certo dicere non ausim: & quamvis nulli vermes in tota intestinorum capaciate occurrerint plures tamen in bronchiis morabuntur non ibi post obitum geniti, cum brevi postquam vivere desiit aperta fuerit, nec casu aliquo illuc dilati fuerint.

II.

Columbo adultiori d. 23. Nov. 1678. paulò ante 2. Vespertè præsentibus *Cl. D.D. Heinrico Screta, D. Hillero, & D. Zvvingero* paulò minus quam drachmam *amygdalarum amararum* non excorticatarum, minutim contusarum & in bolum coactarum in fauces trusi. Alæ unius pernis detonsis illum sivimus per conclave ingredi, quod aliquo usque citra titubationem peregit:

interea ingluvies & collum inflari videbantur ; mox pennæ in dorso & hinc cauda surrigebantur ; paulòpòst epileptici instar in pavimentum pro sternebatur, alæ, pedes & collum motibus convulsivis exagitabantur ac imprimis caput, post aliquot contorsiones colli, retrorsum trahebatur statimqué sine motu & sensu instar apoplectici prostratus mortuusque jacuit : quæ omnia tam celeriter peragebantur : ut vix aliquis ter vel ad summum quater orationem dominicam recitare potuisset. Asperæ arteriæ vulnusculum inflixi, atque aërem inspiravi, sed frustranea operâ, nec enim vel minimum vitæ indicium rediit : Denudavi totum collum à pharynge usque ad sternum : Gula à pharynge ad ingluviem inflata & inflammata erat, prope pollicis capax, infarcta aliquot bolis *amygdalarum* : ingluvies tam à copiosis contentis, quàm à flatu admodum distenta fuit : Contenta erant lentes, avena & frustula *amygdalarum* ; omnia prorsus ex succa & prope nec vel guttula liquoris imbuebantur : paulo rubicundior : reliqua portio gulæ, imprimis superficies interna corporis tubulosi irrigua erat ab humore fluido minus viscido, tenace minusque crasso, ac aliàs hoc in loco observatur, simul quoque coloratior, ac si plus humoris ex tubulorum osculis prolectum, & operimentum osculorum corporis tubulosi plerunque crassum & glutinosum absersum fuisset. Ventriculus arcte constrictus erat : continebat furfures, lapillos albos & pauca *amygdalarum amararum* frustula, humentiora omnia solitò. In principio duodeni statim occurrit chylus crassus pultaceus, flavus ; eo detruncato non procul à pyloro statim emerserunt lumbrici teretes, ascaridibus crassiores & firmiores. Abscisis venis & arteriis subaxillaribus, erupit sanguis copiosus fluidissimus & nitidissimus : apertis postea ventriculis cordis, in illis nec guttulas quidem sanguini nec vel minimum grumulum, aliudvé coagulato sanguini simile, videre potuimus. Tunc & aliquandiu post adhuc calebat. Intestina ultra tres spithamas continuerunt

chy-

chylum crassum viscidum, turbidum subflavum cum multis vermibus: bilis se nullibi effudit: in reliquis intestinis nulli vermes, paucæ fæces aliquantulum coactæ, maximam vero partem vacua apparuerunt: à pyloro ad extremum intestinorum nec vel minimum *amygdalarum amararum* frustulum reperire potuimus. In faucibus plura *amygdalarum* frusta & propè integri boli hærebant: quædam micæ illarum etiam palati rimam intrarunt. In occipite intra duplicaturam cranii spongiosam & quasi pumiceam, sanguis niger, grumosus detinebatur, eâ ratione, quâ in aviculis laqueo strangulatis his in locis semper reperitur. Ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum & interstitium inter hoc & cerebrum omnia sanguine suffusa erant: exemptis cerebro & cerebello, tum interstitia tum basis humentiora videbantur. Remotis membranulis in locis sanguine suffusis, sanguinem extravasatum & grumosum cum ichore sanguineo reperi. In pulmonibus nihil vitiosi animadversum fuit.

III.

Columbæ eadem horâ pennas alæ detondendo vas sanguiferum in extremo apice sauciavi, prorupit sanguis largiter nec ab imposito atramento sistebatur: tandem hæmorrhagiam ferramento candente adusto vase brevi suppressi: verebamur debiliorem fore, at vegeta perstitit. Igitur *Amygdalarum amararum decorticatarum* & contusarum cum aqua in bolos coactarum drachmam circiter intrusi: ultra octantem horæ partem absq; ulla vacillatione incessit, unde secundâ vice unum alterumve bolum ultra fauces in gulam adegi: vegeta nihilominus incessit, & nondum languidæ ingluvies non diu post hæc inflabatur: tandem pennæ in dorso surrigebantur & cauda potius deprimebatur: quàm attollebatur: mox paroxysmo epileptico prosternebatur: alæ, pedes & caput validè concutiebantur; caput subinde retra-

heba-

hebatur; imo totum corpus jactabatur. Paroxysmus brevi duravit, iterum se in pedes recepit, aliquandiu incessit: postea sensim pedes ægrius loco movere, nec diu post iis non amplius insistere valuit; semel alas adhuc succutiit, subinde collum leviculè torquebatur, tandem instar apoplecticæ aliquandiu jacuit, tardè & intercisis vicibus respiravit & ore hiante aërem quasi captavit aliquoties; oculi diu splendidi & nitidi permanserunt: paulo ante obitum demum obtenebrati fuerunt & post ferè elapsam horam dimidiam spirare desiit.

Gulæ superior pars amplior erat & rubescens: ingluvies plena lentium, avenæ & fructulis *amygdalarum amararum* candentium; omnia ut in columbo exsucca. Corpus tubulosum impletum erat humore turbido lacteo, ut primum abscessum bene maturum hic ruptum credideri m: ejus superficies ab operimento mucoso, deterso humore lacteo, prorsus denudata & rubicundior solito conspiciebatur. Ventriculi contenta erant furfures, lapilli albi & pauca fructula *amygdalarum amararum*, candida liquore aqueo & alicubi spumeo imbuta. In principio duodeni continebatur chylus crassus, viscidus, turbidus, subflavus cui lumbrici teretes immixti erant. Ex vasis axillaribus sauciatis prosiliit sanguis admodum fluidus, ut in columbo; inde quoque ventriculi cordis prorsus vacuabantur, nihilque sanguinis in illis reperiebatur. Pulmones rubicundi erant. Intestina magis corrugata videbantur quàm aliàs observatur: duodenum tamen rotundius & planius, ceu chylo impletum, mansit. Columbæ hujus corpusculum citius quam columbi perfriguit. Corpus spongiosum inter duplicaturam cranij & vasa sanguifera plena erant sanguine grumoso nigro: penitus ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum, interstitium inter hoc & cerebrum etiam basis cerebelli, omnia sanguine suffusa erant, minus tamen quam in columbo, attamen plus liquoris aquei hic detinebatur: forsan minus sanguinis in columba extravasatum

tum fuit, tardiusque apoplexia ſupervenit, quia ob hæmorrhagiam prægreſſam ſauciato vaſe multum ejus profuſum fuit. Rima palati à fruſtulis *amygdalarum amararum* admodum infarcta & quaſi obturata erat: Pharynx quoque & gula ad ingluviem usque valde à flatu & *amygdalis* diſtentæ erant. Aſperæ arteriæ annuli cartilaginei integri ſunt, ut etiam à gula valde impleta comprimi & coarctari nequeat. In toto inteſtinorum cavo ne mica *amygdalarum amararum* apparuit: continebat, ut in columbo aliquousque chylum craſſum, viſcidum ſubflavum, turbidum, cum plurimis vermibus teretibus, nullibi bilem; in reliqua portione fæces coactas, alicubi mucum condenſatum; magna pars vacua erat. Ureteres urina cretacea transparente pleni erant. Oviductui inerat ovum figura nuclei pinei, ſed duplo craſſius: in ovario plurima ova lympha pellucida plena, piſi magnitudine, nulla lutea continebantur.

IIII.

Felis bimeſtris ferè d. 14. Maj. 1679. ex alto cecidit & imprimis os graviter læſit, ut ab illo tempore nec edere, nec ſugere valuerit; die 17. Maj. *Filius meus Joh. Conradus Med. Doct.* præſente *Exc. D.D. Heinrico Screta & D. Hillero* drachmam circiter *amygdalarum amararum non excorticatarum* in bolos coactarum intruſit ante ſecundam pomeridianam, paulò poſt quaſi ſemi paralytica pedes poſteriores languide traxit, anterioribus verò vix reptare potuit: non diu poſtea ſequebantur paroxysmi quatuor epileptici, qua mirè artus & caput exagitabantur & tendebantur: inter unum alterumque paroxysmum induciæ concedebantur: poſt ultimum paroxysmum anhelosè ſpiritum traxit; ante tertiam veſpertinam ſpiritu ſenſim deficiente, reſpirare deſiit. Detracta pelle, in inguine dextro & circa coſtas, ejusdem lateris portiones, forte à caſu ſanguine ſuffuſa erant; pinguis adhuc fuitqua mvis parum intra triduum alimenti na-

ctus fuerit vel prorsus nihil. Aperto abdomine ventriculus satis amplus, sed foris rugosus & multis sulcis orbicularibus, seu transversim ventriculum intersecantibus præditus apparuit: incisus ab orificio ad pylorum nihil præter bolum ex *amygdalis* in unum bolum compactis & muco pellucido involutis continuit: bolo cum muco sublato superficies, imprimis in fundo & supernè inter duo orificia, rubuit. A pyloro duodenum & jejunum ultra palmam bile croceâ tingebantur; postea ultra aliquot palmas intestina erant alba vacua, nihilque præter paucos vermes continuerunt: hinc rursus portio palmaris flava, reliqua ad principium recti alba & vacua erat. Rectum impletum fuit fæcibus nigris piceis, fœtidissimis, forte à sanguine post casum inglutito & huc è ventriculo & intestinis detruso. Vesica ab urina admodum distenta erat. Ductus bilarius admodum bile turgebat ac hepaticus supra insertionem ductus vésiculæ nodosus fuerat. Cor sanguine plenum cum auriculis, saucium fudit sanguinem admodum fluidum & prope aqueum ratione consistentiæ, cœtera rutilum. Pulmones non erant inflammati; nisi in lobo dextro rubor apparuit, quem potius adscripsi casui.

V.

Eodem *Cl. D.D. Screta & D. Hiller* Gallo gallinaceo intruserunt bolos ex *amygdalis amaris*, unde octies alvum exoneravit: & post miras convulsiones iterato perpessas mortuus est. Ventriculum examinandum transmiserunt: foris ejus caro atro rubescens erat. *Amygdalas* in corpore tubuloso & atrio ventriculi substitisse reperi: absterso muco minus viscido tota superficies interna corporis tubulosi admodum rubicunda erat, ut & atrium ventriculi. In fundo ventriculi furfures & lapilli liquore aqueo diluti continebantur, cum alias contenta sicca & exsucca sint.

VI.

VI.

Excommunicatione *Cl. D. Joh. Heinrici Hilleri Med. Licent.*

ANno MDC.LXXIX. Die IX. April. faucibus bimulæ felis *amygdalarum amarar.* c. corticibus contusarum ʒiij. per vices intrusi, non multo post universum os faucesque copiosissima primo tenuiore mox tenaciore ac viscidiore lympha diffluebat quasi, insequente tremore totius, quibus cessantibus, sopore seu somnolentia notabili prehensa, uni loco immobilis, oculis conniventibus, quassi affixa esset, inhærebat, post autem horæ fere dimidiæ decursum, caput ipsi aliquoties violenter satis concutitur, quo motu excitata oculos aperit, adstantes adspicit, clamat, fugamque tentat, frustra tamen, progredi enim è que loco se movere nesciebat, leviter autem non multò post ad progrediendum impulsa, ægrè admodum vermis ad instar rependo, posterioresque pedes penitus resolutos post se trahendo per pavimenti longitudinem ad ejus ferè medium perrexit, ubi dextrum in latus decumbens, violentissimis ventriculi subversionibus aliquoties tentatur, omneque prius devoratum per vomitum reddere cogitur, quo facto brevi post pristinas recollegit vires, solâ aliquandiu durante salivatione.

VII.

Ex communicatione *Ejusdem D. Licent. Hilleri.*

SUbsequente die 12. April. fœtæ ac grandiori feli ℥ß *amygdalar. amar.* exhibui, ast sine ullo insequente effectu vel altera-

tione præter leviſſimum quendam ac vix notabilem ſoporem, quo tamen brevi diſcuſſo ac evaneſcente ſanam dimiſi.

VIII.

Ex communicatione *Ejusdem D. Lic. Hilleri.*

Die 21. April. Cani juniori ʒv. *amygd. amar.* intruſi, hic elapſa ſemihora immutatas adhuc amygd. per vomitus repetitos rurſus rejecit, & nullo alio accedente ſymptomate citiſſimè convaluit, huic ſecunda vice ʒiij. *amygd. amar.* infauces ingeſſi, at pari planè ſucceſſu ac effectu, rejecit enim iterum uti prius devorat. amygd. poſtquam per dimidiam vel quod excurrit horam eas retinuerat & priorem recuperavit ſanitatis ſtatum quo & adhuc integro fruitur.

IX.

Ex *Ejusdem D. Licent. communicatione.*

Die 9. Maij Vulpeculo novem vel decem præter propter ſeptimanarum, *amygdalas amaras* N.° v. minutim inciſas inque globulos duos mediante ſaliva concinnatas, devorandas exhibui, perexiguo dehinc elapſo temporis ſpacio, puſilla hæc vulpes toto corpore tremens, incerto talo vacillante greſſu temulentorum in morem incedere, capite & pectore progrediendo, per vices in terram procumbere, mox etiam diris omnibus convulſionum ſpeciebus tentari cœpit, cum pulſu cordis celerrimo ac imbecilli, reſpiratione etiam quadantenus læsâ. Rebus-

bus sic constitutis cultro, durantibus semper convulsionibus subjicitur, ubi aperto abdomine ventriculum reperiebam collapsum omnino, mollem ac flaccidum, ab omni convulsione im̃unem, pariter & intestina quiescebant, omnisque eorum motus ablatus fuit, maxima interim in partibus externis ferociâ perseverabant convulsiones, quæ tam diu durabant, donec thorax apertus erat, hoc enim dissecto sub atrocissimis convulsionibus, cordisque vehementissimis motitationibus exspiravit. Dissectus ventriculus leviculas plicaturarum ejus exhibuit inflammationes, pylorus arctè clausus erat, œsophagus contra reseratus patebat, intestinum duodenum conspurcatum deprehendi bile porracea copiosa, nullo modo autem inflammatum erat, in fine jejuni similis latitabat materia non a. in tanta copia. &c.

Scholia.

I.

AD experimenta *amygdalis amaris* facienda & illa his quæ vegetabilibus cum Amicis tentavi, subnectenda me *Anni VIII. Observ. 99. Miscellan. Curios. German.* ab *Exc. Dominis Collectoribus* suppeditata, impulit. *Dioscorides* quidem *de Mater. Med. l. 1. c. 176.* pridem posteritati reliquit quod *Amygdala amara* κτείνει καὶ ἀλώπεκας βρωθεντα σύντινι; Verum nemo posterorum quod equidem sciam, scripto assensum præbuit, aut confirmavit. *Marcellus Virgil in Comment. ad c. 144. l. 1. Dioscor. p. m. 153.* post literas renatas de hujus textus lectione anxius, casu didicit quod ratione carere videbatur; vulpes n. tum demum *amygdalis amaris* enecari, nisi contigerit è vicino aquam lambere, credidit, postquam ab amico fide digno intellexit. Felem Pharmacopœi dulciariis assuetum, comestis septem vel ad summum octo *amygda-*

lis amaris cœpisse primum intus torqueri & veluti furiosum circumagi; toto tandem corpore distentum difficilimum mortis genus obiisse, periisseque non ultra horam protractâ vitâ à cibo illo sumpto. Atque ita ostendit Veterum fidem ac manuscriptorum authoritatem facile experimentis stabiliri, variis lectionibus & conjecturis frivolis lacerari, quod *Dioscoridi* evenisset *ex Comment. hujus loci apud Marcell.* patet nisi casus litem diremisset. Postea gallinas quoque ab his necari etiam casu innotuit, ut patet ex *Commentar. in Matthiol. Exc. Joh. Casp. Bauhin. Edit. 1597. l. 1. c. 139. p. 221. Ex. Histor. Univers. Plantar. Cl. Joh. Bauhin. l. 2. c. 7. p. 183. Exc. D. D. Jenisius Sciuro amygdalam amaram* lethiferam comperit: Ciconiæ, columbis, gallo gallinaceo, feli & vulpi, de quo imprimis dubitabatur, mortem attulisse historiæ propositæ significant; cur autem tum canis ventulus, cui *Exc. D. D. Christophor. Harderus* unciam dimidiam, & junior, cui *Cl. D. Lic. Hiller.* drachmas quinque intrusit, non multum à vulpibus discrepantes & binæ feles non peremptæ fuerint? Judicium hac vice suspendo: inquisiturus ulteriore indagine & repetitis experimentis.

2. *Amygdalæ amaræ* in ciconia, columbo, columba, fele Hist. IV. & vulpecula convulsiones universales non minus quam *cicuta aquatica*, nux vomica, cocculæ aliave hujus sortis concitarunt. Felis bimula Hist. VI. universalis convulsionis prodromos, tremore & capitis succussione ostendit: at pleniorem emersionem vomitus impedivit, ipsamque ut & canem Hist. VIII. è graviore periculo eripuit. Universales convulsiones non produxisse videntur particulæ quædam *amygdalarum amararum* sanguini permixtæ, & hinc ad principium nervorum delatæ, nam illarum frustula pylori terminum non egressa fuisse, sectione patuit in omnibus his animalibus, quorum intestina post mortem perscrutabantur: deinde post ingestos bolos ciconia, columbus, felis Hist. IV. & vulpecula tam subito convulsionibus obruebantur,

hantur, ut impossibile fuerit à fermento stomachi in tantillo temporis intervallo vel pauculas guttulas, etiam quintæ essentiæ, *amygdalarum amararum* elici & sanguini communicari potuisse, maxime à mucoso, quale erat quod *amygdalarum* frustula in Fele Hist. IV. combinavit & involvit. Denique statim sub pyloro in duodeno & jejuno in ciconia & columbis chylus occurrit consistentia & colore similimus avium alias sanissimarum, illarumque quæ nihil peregrini naturæque adversi admiserunt. Non his adversatur biliosa quædam inundatio in duodeno & portione jejuni in fele Hist. IV. & vulpecula observata, cùm credibile sit ob famem, quandam bilis effusionem huc factam fuisse, ut in altera vulpecula pridie à Filio meo secta animadversum fuit: illa enim ad *amygdalas amaras* damnata, ne minimum quidem de cibo apposito degustavit pluribus horis: in dissectæ ventriculo nihil prorsus cibi repertum, duodenum verò & jejunum intus bile suffusa vidit: & famem potius, quam *amygdalas amaras* effluvii biliosi causam fuisse confirmant cætera animalia, inquibus nihil tale inveniebatur, quæ intestinorum galli gallinacei facies fuerit, referre non licet, cum catus illa cum cæteris visceribus, relicto solo ventriculo, surripuerit: illud autem oculis usurpare licebat de frustulis *amygdalarum* nihil ad pylorum pertigisse, maximam partem intra corpus tubulosum, in atrio ventriculi & quasdam in ejus fundo cum arenulis substitisse. Magis veritati consonum est à gravi ventriculi afflictione, ut & gulæ, præsidem systematis nervosi ad convulsiones universales concitandas compulsum fuisse atque etiam *amygdalas amaras* exempla suppeditare, epilepsiam oriri posse non immediatè nervorum principio, sed extremis illorum expansionibus læsis. *Amygdalas amaras* ventriculi & gulæ nervea interiora vellicando & irritando afflixisse, vel sola inflammationis signa his in locis apparentia abunde testantur: quod etiam absterso muci tenacissimi internam superficiem corporis tubulosi operientis probat,

cum

cum citra irritationem fortem & allectionem copiosioris seri ex tubulis neutiquam secessisset: nec minus clamores aliaque dolorum indicia ante convulsionum eruptionem, vellicationem ab amygdalis factam produnt. *Amygdalæ amaræ excorticatæ* mitius quidem & tardius columbam afflixerunt, quàm *non excorticatæ* cætera animalia, nihilominus tamen ostenderunt virus suum erga animalia hujusmodi non in cortice sed quoque nucleo occultare.

3. *Amygdalæ amaræ* quibusdam citissimè, quibusdam tardius, sed quoque satis brevi tempore vitam eripuerunt, non ob sanguinis coagulationem ob quam è corde protrudi & ad cerebrum transmitti nequierit, cum fluidus manserit: nec ob ejus insigniorem profusionem, cùm in vasis abundaverit: sed ob motum fibrarum cordis abolitum, idque paucorum momentorum in quibusdam intervallo, unde sanguinem ulterius propellere nequiit, ac post obitum auriculæ imprimis dextra & ventriculi sanguine impleti observabantur; quod in omnibus animalibus repente citra sanguinis effusionem emortuis conspicitur. Unde verò fibrarum cordis motus tum brevi abolitus & quomodo fuerit, referre sanè obscurum: Spirituum dissipatio aut fibrillarum à vehementi motu enervatio causari nequeunt, cum non diu ab *amygdalis* afflicta fuerint, & non raro convulsiones longius & crebrius tolerent, etiam aves minutiores, citra interitum: ut propiorem fibrarum cordis afflictionem, sc. cordis palpitationem diuturnam nunc prætercam. Apoplectici quid ciconiæ & columbo contigisse admodum credibile est; cùm post non vehementes concussiones convulsivas vivere desierint, manente cadavere diu calido, cùm quoque intra cranium sanguis extravasatus repertus fuerit, in fortissima etiam apoplexia cor non tam cito in motu suo subsistit, quin sæpe diu omni reliquo motu & sensibus abolitis illum continuet. Strangulativi quidpiam concurrisse in ciconia, columbis & vulpecula animadverti

nequit,

nequiit, cum placide exſpirarint: nullus tamen dubito quin ſpiritus interceptio ſymbolum ſuum ad necem accelerandam contulerit, non quidem aſtringente *amygdalarum amararum* vi, quæ ſenſibus obvia non eſt, nec aſperæ arteriæ compreſſione à gula inflata, cum aves circulos cartilagineos integros obtineant, unde laqueis ſuffocatæ ægre & non ſine magnis alarum & totius corporis ſuccuſſionibus emoriuntur, ſed nervos pulmonicos & diaphragmatis quoque convulſos & totius generis nervoſi calamitati involutos. Ut in re obſcura aliquid dicam videtur cor, afflicto gravius ventriculo & gula, quia eodem nervorum pari gaudet, quaſi attonitum reddi ac conſtrictionis quaſi obliviſci, unde ab affluente indefinenter ſanguine auricula dextra ejusque ventriculus nimium diſtendantur, fibræ ſuum tonum amittant tandemque ſanguinem, ceu enervatæ, ulterius propellere nequeant. Certe videmus in ſyncope quæ cardiaca vocatur, & cujus cauſa in ventriculo latere creditur, idque non ſine veriſimilitudine; primum cordis motum imminui, unde extrema frigeſcunt & expalleſcunt, poſtea prorſus ceſſare, ægrosque inſtar emortuorum proſtratos jacere, imo niſi ſuccurratur, vitam amittere prorſus: vires autem cor recuperare ſpiritibus animalibus, ceu motus inſtrumentis, vellicationibus, frictionibus aliisve irritaminibus excitatis, refocillatis & tandem cauſam in ventriculo demulcentibus & auferentibus. Verum hæc altiorem indaginem requirunt & clarius aliis experimentis patebunt.

CAPUT XX. De Antimonio.

Hiſtoria I.

CAni robuſtiori præſentibus *D.D. Heinrico Screta*, *D.D. Gmelino*, *D. Sibelio van Geor.* & aliis Medicinæ operam dantibus, die 25. Nov. 1675. *Flor. Antimonii alb.* ℈s carni

elixæ involutum objeci : cum à bolo devorato non vomeret, *Croci metallorum* ɜs similiter occultatum porrexi, at non omne inglutiit, nihilominus postea vomere cœpit & quidem nihil nisi recenter devorata, nam jejuno *antimoniata* dare consilium erat. Quam primum pedibus & capite scamno alligatus fuit, vomere desiit: at largissime minxit. Inciso ab domine ex vulnere nondum satis amplo ventriculus flatibus distentissimus prorupit: dilatato vulnere magis adhuc extendebatur: inter abdominis incisionem leviculè sauciata fuit superficies ventriculi fibrosa, retrocessit ac crassior & carnosa evasit, nerveâ interna prorsus nuda apparente aliquo usque. In ventriculo in apricum ducto vidimus sulcos rectos, utcunque valde distentus esset: prope stomachum in sinistro latere macula palmolatior saturate rubicunda apparuit, quæ tandem atro rubescens evasit. Dum flatibus tantopere distentus erat, fibræ circulares non nisi levicule & quidem motu in duodeno occipiente se contraxerunt; ambo orificia arctissime clausa pertinaciter flatus inclusos retinebant: compresso ventriculo fortiter manibus flatus sursum per stomachum & gulam eruperunt, ceu ructus: postea ventriculus circa pylorum & in medio à fibris circularibus constringebatur ac contenta evomebantur; observavimus semel in illa contractione diaphragma vomitum quasi adjuvasse, forti quadam succussione brevissimis intervallis repetitâ. Flatibus non semel expressis ventriculus denuo implebatur atque admodum distendebatur, quibus forti manu expressis, rursus quoque primùm circa pylorum, postea etiam in medio contrahebatur. Per siphonem aquâ calidâ injecta etiam se constrinxit & levicule etiam presso ventriculo copiose mucum bile permixtum evomuit, ipsamet aqua mucosa facta. Ventriculus distentus tenui tunica præditus putabatur, exoneratus & à flatibus vacuus crassior evasit. Presso ventriculo circa pylorum, aut circa medium, aut circa stomachum mire vagiit & capite à vinculis soluto obvia

via quæque morſu petiit. In vomituriente ſeu ſua ſponte, ſeu irritato ventriculo ſemper ore hiabat & exordium motus erat in duodeno, hinc pergebat ad pylorum ejusque antrum & medium; tandemque ejecit vomitu mucum ſpumantem nunc pellucidum, nunc ſubflavum & bile tinctum.

Ventriculum dum adhuc vivebat excidimus: inciſo ſtomacho & ſuperna ventriculi parte ad pylorum, nihilominus fibræ circulares pylori ſe contraxerunt: vacuus prorſus erat, ſolummodo muco pellucido interna ſuperficies admodum anfractuoſa, & circa pylorum bile tincto oblinebatur. In duodeno obſervavimus motum periſtalticum promiſcuè, nunc ſurſum nunc deorſum vergiſſe, qualem motum in lumbrico lato ulna longiore in hujus canis inteſtino reperto, atque alias in lumbricis, hirudinibus, inteſtinis ovium, canum & capræ vidi. Inteſtinum rectum ſublatis muſculis ab dominis ſe exoneravit. Ubi foris macula atro rubeſcens foris in ventriculi latere ſiniſtro viſa fuit, intus leviculè rubuit. Veſica, poſtquam vinculis ſcamno affixus fuit, exonerata inter media tormenta rurſus valde implebatur, quæ remotis muſculis abdominis nihilominus omnem urinam largiter expulit, ſenſim ſe conſtringendo, foris ſulcis rectis apparentibus, ut tandem vix nuce juglande major apparuerit. Diaphragma in inſpiratione planum fiebat & in ambitu carnoſo coſtis vicino, ſulci recti conſpiciebantur: inflicto vulnere ac indito digito ſenſi tunc digitum valde ſtringi: in exſpiratione relaxabatur & abdomen verſus, inſtar veli à vento inflati utrinque protuberavit, non à pulmone deorſum labente, quod digito per vulnus immiſſo comperi, quo pulmones aſſequi nequii, ſed ab aëre prius inſpiratione attracto, nam digito facilius quam in inſpiratione retracto aër cum ſibilo prorupit: adeo ut aër omnino in pectoris cavum è pulmonibus penetret unde pulmones inflati, utcunque arctiſſime aſpera arteria oc-

cludatur, ſenſim detumeſcunt, niſi ſtatim juxta fornacem calentem ſuſpendantur & celeriter extima tunica ſiccetur. Quia canis iſte diu famem toleravit, inteſtina vacua erant & ramulos lacteos pauculos inteſtinorum ſuperficiem perreptantes vidimus. In meſenterio arteriæ venis multò minores & graciliores diu egregiè pulſabant. Chyli receptaculum, ductus thoracicus, in cane hoc unicus, & vaſa lymphatica die ſequente valde à lympha turgebant. Utcunque veſicula bilaria poſt aliquot vomitus inanior & flaccidior evaſerit, tamen noctu cum hepate in cadavere relicto, mane denuo plenior & turgidior apparuit. Glandularum areas, ut in aliorum canum inteſtinis, reperimus: in recto tamen majores videbantur atque aliàs, ex quibus foras preſſo inteſtino erupit mucus turbidus.

In fine gulæ prope ſtomachum fibræ circulares erant nervoſæ & validæ, unde tam firmiter ſtomachum & gulam conſtrinxerunt, flatuumque egreſſum prohibuerunt, ut non niſi vi ſurſum adigi potuerint. Externa tunica tota muſculoſa fuit. Suprema pars gulæ faucium partem obtegens craſſior erat & multis glandulis ditata, unde foris illa compreſſa liquore quodam irrorabatur. Sphincter gulæ non ſolum à lateribus laryngis oritur, ſed etiam pars ſuperne obliquè deſcendit: fibræ à larynge oriundæ prope circulares, cœteræ obliquè ſunt. Tonſillarum oſcula manifeſta admodum erant; nihil in illis piloſi, ut in alio cane, vidimus. In caverna oſſis frontis unicum vermem hirudini ſimilem, ſed planiorem reperimus & acuminatum, acumine anteriore breviore, poſtico longiore & quaſi in filum anguſtum deſinente. Rene ſecundum longitudinem inciſo canaliculi in parte carnoſa luculentius, in pallidiore anguſtiores apparuerunt: transverſim ſectâ illius carne, poroſa inſtar cannæ Indicæ videbatur.

II.

Catello projectitio d. 14. Jul. 1676. cum *Cl. D.D. Heinrico Screta Vitri antimonii* ℈j. cum lacte infudit, avide deglutiit & ne guttulam relinqueret os lambebat. Vivacior cœteris catellis, quibus Helleborum album, nucem vomicam & napellum ingessimus: mire tamen ejulavit & vagiit per integram horam post sumptum pharmacum, licet hactenus erectus incesserit. Post horam nutare incepit, pedes posteriores subinde traxit, elumbis instar, mox tamen rursus benè incessit, interea doloris interni indicia clamore validiore continuè edidit. Post secundam horam ab assumpto *vitro* ♁ nij. demum vomuit. Circa tertiam horam satis adhuc vegetus erat, nisi quod subinde nutaret, pedes posticos traheret & aliquando caput motu convulsivo quateretur, brevi tamen vires iterum recollegit. Post horam tertiam abdomen incidimus: inter secandum robur ostendit, vi sectionem eludere conabatur, morsu petebat obvia: vulnere amplo facto intestina & ventriculus cum impetu prorumpebant: Ventriculus supra modum distentus erat. Intestinis prorsus denudatis & extra abdomen propendentibus nihilominus fæces flavas, consistentiæ prope naturalis per alvum exoneravit: videbatur motus intestinorum peristalticus egregiè Vesica urina plena erat, quamvis iterato minxerit. Ventriculum integrum excidimus, contenta largiter primum ex stomacho eruperunt, quoties se jam exemptus in medio constrinxerat, quod aliquoties fiebat, copiosius contenta expellebantur; tandem quoque motus peristalticus è medio versus pylorum constrictis fibris circularibus pergebat, sed leviculus atque tum nihil è stomacho elabebatur; causam invenimus mucum crassum & grumum orificium hoc obturantem. Contenta ventriculi erant liquor lentus, mucus viscidissimus, lactis coagulum, fragmenta straminea: omnia flavedine tincta. Sublatis contentis mani-

festa inflammatio circa stomachum aliquousque intus extensa conspiciebatur : nulla in fundo & circa pylorum. Duodenum bile plenum erat. Vesicula bilaria à bile valde distendebatur & pellucebat. In inspiratione diaphragmatis motus circa crura incepit, ibique versus abdomen ingibbum attollebatur, reliqua verò pars cum centro nerveo in planitiem expandebatur, conspicuis nihilominis sulcis in ambitu ejus carnoso : motus iste valide peragebatur. In exspiratione tensio relaxabatur ac diaphragma versus abdomen protuberavit. Incisis arteria epigastrica & plurimis vasis gastricis, multo profuso sanguine in motu animali vegetus mansit, imo aperto pectore vagire adhuc conabatur & objecta momordit. Cordis dextrum ventriculum cum auricula abscidimus, nihilominus cordis reliqua substantia aliquoties, & quidem validè vera systole & diastole movebatur. Sanguis dextri ventriculi maximam partem fluxilis erat, portio quædam grumosa : obscurior fuit minusque rutilus quam ille quem profudit arteriis & venis imi ventris sauciis.

III.

A. S. Sutoris uxor ex pago nobis vicino, staturæ justæ, carnosa, aliquandiu cachectica, difficilius spirans cum cordis palpitatione, lassa, ita tamen ut negotiis domesticis diligenter vacaret. Molestiarum cachexiæ familiarium pertæsa ex suasu Vetulæ cujusdam vere 1648. aliquot grana *vitri Antimonij* vino albo per noctem infudit ; mane vinum cum pulvere ebibit : non statim virus suum exseruit, unde maritus domo egressus aliquandiu solam reliquit ; interea *antimonium* enormes vomitus excitavit, ipsamque humi stravit : maritus domum rediens humi prostratam rigidam & veluti emortuam reperit : variis modis illam excitare conatur & tandem faciem frigida consperfit, unde respirare cœpit. Postquam ad mentem rediit nondum tamen vomere & postea convelli desiit, donec post iteratò

epota

epota juſcula, ferocia *antimonii* domita fuit: attamen ſumme debilis permanſit: poſtquam aliquantulum viresrecuperavit, conqueſta eſt de intolerabili pedis dextri dolore. Poſtridie *D. Joh. Georg. Croner lithotomus* noſter vocatus fuit, invenit pedem ad mediam ferè tibiam nigrum & veluti atramento ſutorio immerſum non durum, non tumidum nec exulceratum: ad ſubitam hanc cutis pedis diſcolorationem obſtupuit nec ob atrociſſimum dolorem urentem, pungentem & lacerantem ſphacelum adeſſe in animum inducere potuit: impoſuit fomentum anodynum absque ulla doloris mitigatione: ipſemet poſtea accerſitus clanculum aliquot in locis imi pedis etiam ad tendinem magnum acum profunde intruſi; puncturas iteratas non magis quam lignum aliudve ſenſu deſtitum percepit: unde de ſphacelo non amplius dubitatum fuit. Pedis abſciſionem, ne malum ulterius ſerperet, maturandam ſuaſi, quam *Exc. D. D. Johannes Screta à Zavorziz*, tum temporis Archiater noſter quoque non differendam ſtatuit. Abſcinditur pes palmi diſtantia à genu: in pede abſciſo, diſſecto & diligenter examinato ſphacelus non tibiam mediam ſuperaſſe cognovimus: vulnus non urebatur Italo more; ſanguinem compeſcuit goſsypium aq. forti imbutum vaſisque majoribus impoſitum: totum operiebant pulvilli albumini ovi, cui pulvis ſanguinem ſiſtens permixtus, immerſi ac veſica tegebatur. Sic ſanguis ſubſtitit brevi, remotis pulvillis adhibitis congruis cutis pulchre ſuccrevit, ac ſpes erat brevi pedem cicatrice opertum iri. Die 15. à ſectione ſubito à catarrho ſuffocativo obruta, fruſtraneis omnibus medicamentis brevi poſtea vivere deſiit. Aperto pectore pulmones arctiſſime maxime in dextro latere, pleuræ accreti; erant admodum maculoſi, bronchia undiquaque muco copioſo ſpumeo adimpleta. In cavo pectoris aqua redundavit, ubi pulmones non adhaſerunt. In corde polypos inveni. Ventriculus admodum diſtentus & flaccidus erat: Hepar pallidum & quaſi

varie-

variegatum p. n. diaphragmatis aliquot in locis annectebatur. Lien naturali major fuit.

IV.

His addo Epistolam *Exc. D. D. Titi Albinei Medici apud Neocomenses præstantissimi*, utpote refertam quoque manifestis documentis, Ventriculi afflictiones in totius œconomiæ perturbationes redundare, imo quandoque illam plane subvertere, cum *Clar. D. D. Harderi & mea* ad eam Responsione.

JOH. JACOBO WEPFERO, & CHRISTOPHORO HARDERO, Utrique Medicinæ Doctori Celeberrimo S. P. D.

Titus Albineus D. M.

ENrursus vos compello, Viri Doctissimi, Experientissimi, & Celeberrimi, idque ut agam non solùm facit speratum inde ægri commodum sed etiam ratio propriæ utilitatis, nec enim confiteri piget vestra consilia & responsa medica ante hac ad me missa Mercurios mihi fuisse, quæ palantem & devium in viam reduxerint, quin & maximo honori duco Magni Æneæ dextrâ cadere.

VIr Honestissimus, mercaturam exercens, in montibus Comitatus Neocomensis degens, id est aurâ, frigidâ, siccâ, & planè tenui fruens, annorum ætatis *XXIX.* ab hinc nono decimove retro anno ore assumpto, è manu cheirurgi ardelionis

nis cujusdam, pauco quodam pulvere flavo, quem vitrum antimonii pulveratum fuisse suspicari æquum est, ita ἄνω copiose & & vehementer atque κάτω purgatus fuit ut & animam simul violenter foras expulsam, factum abominantes, adstantes nulli dubitarent, refocillatum deinde vino & jusculis ægrum ingens sitis aliquandiu torsit, sequutaque est tanta vocis imminutio ut quivis aure ori ægri admotâ ipsius sensa audiret, quam quasi ἀφωνίαν totas sex septimanas est passus; nec inde tamen in integrum & pristinum statum restituta fuit vox, nam minùs & firmiter & sonorè quàm antea hactenus est loquutus & cantavit, imò quoties, pro vitæ instituto, unius alteriusve diei vel etiam aliquot saltem horarum itinere seu pedes seu eques præsertim æstuante sole, incaluit toties vox defecit, nec refocillata est nisi quiete & sensim: Illuc etiam tussi, solo quasi irritato gutture, eâque siccâ & frequenti hactenus inquietatus fuit æger, manè tamen à somno expergefactus ex imo pectore non nihil pituitæ illiusque crudæ & tenuis solet extussire; Levissimo etiam ex corporis motu aut labore, potissimùm radiis solis expositus, totus incalescit, & calefactus queritur imprimis de calore insigni gutturis, atque aliàs quoties tussit totum pectus ipso quasi igni intro uri sentit, halitumque in faucibus & toto ore instar ignis calentem patitur: Tertiò ex eodem assumpto infausto pulvere gutturi adhærentem quasi bolum sentire sibi videtur, quem & deglutire & evomere irrito conatu sæpissimè tentavit: Tandem & minùs inde valentem & defatigatum etiamsi corpus non moverit, & emaciatum se asserit; tantum nocuit infœlix ille pulvis!

Præterea aliquando dolorem gravitantem sæpius antè in pectore quandoque è regione in dorso, aliàs utrinque simul antè & retrò è regione spatio dimidio horæ unius patitur, intereaque ter aut quater oscitat; facies etiam illius non raro ex anthematis rubris, calidis, & acribus deturbatur, quæ tandem

suppurant & siccescunt. Non modò malè habet ab æstu solis & aëris, motu corporis & labore etiam levi, sed maximè è mero epoto, & jamdiu noctu in lecto si vel stragulis tegatur non tantùm brevi totus incalescit sed & sudore copioso toto corpore diffluit; & cum purgatu sit facilis è catharticis vehementibus non semel imprudenter assumptis ad orci fauces penè deturbatus est; Ex opposito verò benè valet è quiete, aëre frigidiusculo, vino frigidâ temperato, grateque se frigefieri asserit usu lactis caprini. Illius hypochondrium utrumque leviter mihi & tensum & repletum visum fuit. Anno præterito sæpe salivam salsam degustavit, elabente verò rariùs. Urinæ liquor colore subaureo est & tenuissimus, pro hypostasi nubecula est tenuissima ut vix oculis percipiatur, fundum tamen occupans; atque postquam urina xxiiij. horas quievisset in illa apparuerunt corpuscula minutissima, rubra, quorum pars maxima in fundo vitri ouroscopi subsidebat, alia verò sparsim, vel in toto liquore imprimis in illa nubecula immergebantur, vel vasis parietibus ad hærebant, non nulla etiam liquoris superficiei innatabant; atque liquore toto, inclinato sensim vase, effuso, exsiccatâque illorum parte residua, eadem rubra quidem sed & micantia & angulata, & digitis extremis contrectata duriuscula apparuerunt, & postquam calidæ immersissem & aliquandiu in eadem continuissem nec disparuerunt, nec inde extracta minùs dura digiti mei experti sunt.

Symptomatum prædictorum gravissimum & periculosissimum procul dubio est tussis, cujus causa continens, id est membranam laryngis & asperæ arteriæ partem internam investientem, quæ exquisiti admodum est tactûs, lædens & irritans, est serum subtile morsu potiùs quàm mole nocivum tussis enim & frequens & sæpius sicca est, & saliva pluries salsa degustata fuit; decidit autem illud serum nullibi ex capite, undequaque etenim caput integrum est, nec os humore superfluo madet, sed ex vero

simili

ſimili transſudat illud ſerum minimâ quidem quantitate, verùm absque intermiſſione è membrana prædicta, quà præſertim partem ſuperiorem arteriæ aſperæ ipſiusque caput internè inveſtit, expulſum per arteriolas à carotidibus oriundas, at retento ſanguine quippe & utili & minùs tenui; idque p.n. quidem, quid enim parti potiſſimum illi labem illatam non ſuſpicer, ejusdemque conquaſſatum tonum à convulſivis motibus toties violenter repetitis per conſenſum ventriculi, quibus natura totis viribus conata eſt totum eliminare maleficum illum pulverem? illinc enim, ut ante indicatum fuit, initium & originem traxit tuſſis; tale autem ſerum ſ.n. maſſam ſanguineam in arteriis & venis diluit, eidemque quocumque corporis, lege circulationis, devehendæ inſervit, atque illud in noſtro ægro abundare ſudor frequens & copioſus non minimo eſt argumento.

Vocis imminutio accepta ferenda mihi videtur inſufficienti alliſioni aëris ad laryngem & maxime ad illius rimulam eo beneficio pulmonum & thoracis per tracheam arteriam exſufflati; hæcque inſufficiens alliſio accidit non tam ob humectationem & perpetuam irrigationem membranæ laryngis & arteriæ aſperæ partem internam inveſtientis, nam hoc modo vocis depravatio & raucedo tantùm induceretur, quàm quòd laryngis rimula nimiùm pateat, & ita aër per illam nimiùm patentem ex arteria trachea ad os citius transeat quàm ipſi per tempus liceat ſufficienter ad laryngem maximè ad hanc rimulam allidere; cùm autem huic rimulæ anguſtandæ & dilatandæ inſerviant laryngis muſculi & nervi his inſerti, præſertim recurrentes, procul dubio culpa tota his inhæret, quæ alia non mihi videtur quàm quantitas diminuta ſpirituum animalium in his muſculis & nervis, ob horum jam debilium refrigerationem ſubitaneam, quæ cum hi calent levi ægri tranſitu ab aura calida in frigidam, frigidæ potu, & quiete induci poteſt, ſolet etenim æger iter faciens quum incaluit ſubinde & frigidam bibere &

alicubi in umbra & loco aliquo frigido aliquandiu quiescere donec meliùs sibi videatur.

Bolus quem æger queritur se sentire in gutture cùm uvulæ relaxatæ tribuendus non veniat, hæreo cui majori jure adscribi possit quàm levi membranulæ summum œsophagum interne investientis relaxationi, factæ à violentissimis & frequentibus vomitibus à natura institutis, nefando illo pulvere irritatâ.

Cùm in expellendo pernicioso illo pulvere tota violentissimè concussa fuerit natura, calido innato non leve detrimentum allatum & siccitas aliqua inducta, facultates corporis omnes summè labefactatæ, & totius œconomia valdè turbata, non mirum si inde & minus valeat æger, & defatigetur, & emaciatus sibi videatur, & urinæ liquor sit tenuissimus, & hypostaseos laudabilis locum nubecula tantùm tenuissima occupet. Cita ægri seu ambulando seu agendo totius in calescentia; exanthemata frequentia rubra, calida, & acria; ἡ δυσφορία è mero epoto, & è stragulis etiam levibus in lecto operientibus; & salivæ salsugo; atque ἡ εὐφορία è quiete aëre frigidiusculo, vino frigidâ temperato, & usu lactis caprini arguunt massam sanguineam & calidam, & acrem, & tenuem admodum esse, idque ab excedente viscerum naturalium calore, ut mirari non subeat si corporis, motu aut etiam tussi ægro æstuanti statim cor & pulmones jamdiu debiles sanguine tenuissimo & ferventissimo repleantur, è quibus halitus sublatus fauces & os totum calore urente afficiat, corporisque habitus non sit carnosus.

Gravitatem illam levem antè in pectore & retro è regione in dorso aliquando molestam efficit spiritus vaporosus & crassus ex hypochondriis, tantillùm tensis & repletis, elevatus & pulmonum membranis, præsertim mediastino, aliquandiu hærens illasque interea leviter distendens, sed qui brevi post discutitur;

ſcutitur; quem teſtantur & levis ilius gravitatis ſubita invaſio, & brevis, mora, & maximè oſcitationes illam comitantes.

Quæ tandem protuli de corpuſculis minutiſſimis in urina contentis perſuadent, illa ex materiâ tartareâ lapideſcente in ipſis viſceribus & vaſis aut vi coctionum ex aſſumptis elicitâ aut calore excedente excoctâ & cum urina excretâ, & tandem in ipſa cum admixto tantillo ſanguine fortiter concreviſſe, ſed vos oculatiſſimi quid & unde ſint certò perſpicietis.

Ut prognoſin paucis edicam, hos affectûs curatu difficillimos ne tandem phthiſis excipiat & finiat timeo:

Ut verò qui ſanari potuerunt ſanentur, planè inſanabiles non ingraveſcant, & phthiſis præcaveatur, omnis cacochymia convenienter præparata eliminanda; maſſa ſanguinea calidior & acrior refrigeranda & demulcenda; motus vitioſus humorum ab inferioribus ad ſuperiora, & ſpeciatim ad laryngem & pulmones corrigendus; atque viſcerum naturalium intemperies calida temperanda; quæ præſtabunt auxilia è triplici fonte prudenter petita, nempe è cheirurgiâ, pharmaciâ, atque diætâ.

Et è cheirurgia quidem; venæ ſectio in utroque pede celebranda eſt, quâ primò è dextro extrahantur ſanguinis ℥v. dein quinto inſequente die ℥iiij. aut v. è ſiniſtro; atque etiam illuc ſex pluribusve diebus elapſis, ſi ægri res poſtulent viresque permittant, ſanguiſugæ venis ſedalibus applicentur ad ℥iiij. aut v. ſanguinis eductionem; ex hoc eodem penu depromendus etiam fonticulus femori dextro aut etiâm cruri in parte domeſtica ferri acie inſculpendus; imò & ſetaceum in cervicis fine ſeu dorſi principio acu funiculum ſericum trahente perforatum ſummæ utilitatis fore reor.

E pharmacia ſequentia mutuabimur: alvi ſubductio & pri-

marum viarum expiatio fiat syrupo ros. solut. comp. & mannâ Calabr. dissol. in decocto flor. iij. cordial.; postridie vena pedis dextri aperiatur, atque tribus qui insequentur diebus manè tribus horis ante pastum hauriat æger jusculum è vitulina excoctum & alteratum foliis lactucæ. porcellanæ, borrag; agrimoniæ, & cichorii; rursusque purgetur æger eadem prædictâ potione sed valentiori redditâ ʒj aut ʒj ½ rhab. opt. decocti & infusi; atque die insequente pertundatur vena pedis sinistri; inde sex diebus continuis hauriat supradictum jusculum alterans sed cui sub finem decoctionis additæ fuerint medullæ seminis carthami ʒij. aut ℥ ½ & in liquore colato diss. Syr. è cichoreo cum rheo quadrupl. cochleare j. aut ij. id est quantum satis ad alvum ter ad summum quater quotidie leniter subducendam, ut ita per epicrasin humorum biliosorum & serosorum acrium absque virium jactura colluvies tota exhauriatur, & massa sanguinea visceraque refrigerio grato recreentur: Quo peracto si æstus etiamnum observetur in visceribus hirudines opportunè venis hæmorrhoidalibus apponentur; atque duodecim diebus continuis reiterabuntur juscula prædicta alterantia, sed altero quoque die incocto carthamo & dissoluto eodem syr. è cichoreo; interea non leve tussienti ægro levamen afferet ore subinde contenta sensim liquescenda tabella è radic. liquir.; & altheæ, semine papaver. albi, & gummi tragacanthæ ex arte immixtis saccharo albo aq. rosar. aut maluæ dissoluto: Ab usu jusculorum alterantium & purgantium ad usum lactis transitum ægro perutilem fore reor, illiusque asinini, si asinam possit nancisci nam hic id genus pecudis non alitur, sin minùs caprini, admixto saccharo rosaceo quotidie manè 5ta. aut sextâ ante pastum horâ ab ipso ubere emulcti & calentis hauriendi idque spatio 30. aut 40. aut etiam plurimum dierum; datâ interea temporis operâ ut singulis diebus alvus fungatur officio, quæ si non sponte dejiciat aut auctâ lactis dosi, aut lenientibus clysteribus suppositoriisve

iisve proritanda erit, imò & aliquando pilulâ unâ aut alterâ aloës rosatæ in ingressu cœnæ deglutitâ, quâ si quid crudi primis viis fortè hæreat detergetur & infra foras insequente manè sine irritatione sensibili devolvetur.

Tandem è diætâ: Caveat sibi imprimis æger à vehemente & diuturno corporis motu & labore, aëris æstu, mero, cibo concoctu difficili, calefaciente, vaporifero, nimio, vario in eodem pastu, ideoque à leguminibus, fructibus potissimùm crudis, brassicâ, raphanis, porris, alliis cœpis, &c. carne salitâ & fumo induratâ, piscibus, caseo, ovis coctione induratis, omni edulio è pasta absque fermento seu frixâ seu clibano coctâ, saccharatis, aromatibus conditis, sinapi, omphacio, aceto, &c. atque etiam à venere: sensim assuescat aquâ vinum magis ac magis in dies diluere donec tandem aqua vinum superet, aut hydromelite multùm aquoso sitim compescat; commendo præ aliis cremorem seu succum hordei excorticati aquæ font. & jusculi evitulina aut lactis partibus æqualibus spatio horarum octo incocti.

Hæc sunt Viri, mihi dum spiritus hos reget artûs, suspiciendi, quæ de natura, prognosi, & cura horum affectuum sentio, eadem criterio & æquo ex animi vestro lubens submitto, quæ minùs verosimilia vobis videbuntur scuticâ obsecro excutite, eo certè nomine & vos mihi gratiores & me vobis devinctiorem habebo, maximè si censa vestra de iisdem omnibus haud parcè communicetis, quod & expostulat æger qui nos de valetudine sollicitus consulit & in cujus gratiam sensa conferimus. Unum & humanitatem & benevolentiam vestram obnixè rogatam velim ut libros cùm theoricos tum practicos indicetis aliquos quibus vestrâ sententiâ veriora artis nostræ præcepta contineantur, quibus avidè devoratis & in chylum & sanguinem meum mutatis & mihi ipsi minùs displiceam, &

vobis

vobis ſimilior evadam, & ægrotis magis proſim, in veſtris enim conſiliis plurima legi quæ nuſquam alibi, & quæ veritati conſona mihi planè videntur, licèt recentia & planè inaudita. Diutiſſime valete & mihi veſtri cultori favete. Datum Neocomi Helvetiorum julij. 15. anno 1673.

Reſponſio.

Ad Literas Exc. D. Titi Albinei Med. Doct. Neocomenſis Celeberrimi.

Salve plurimum Nobiliſſime & Excellentiſſime Domine

Albinee:

GRatiſſimas tuas Excellentiſſime Domine, accepimus: noſtra tibi placuiſſe gaudemus: quod illa aliquid reputes, id nos tuæ humanitati & benevolentiæ tribuimus, conſcij quanta & nobis ſit curta ſupellex in tantis Naturæ tenebris, quarum exemplum ſuppeditat denuo caſus propoſitus. *Vitri antimonii* imprudenter exhibiti virus nobis quoque his in oris in plurimis ægris, imo etiam neutris, aut utcunque valentibus innotuit: pluribus enim ab Agyrtis aut Mulo Medicis propinatum ventriculos ita peſſum dedit, ut de cardialgia quadam ad ultimum vitæ halitum conqueſti fuerint: quosdam robuſtiſſimos nihilque tale prævidentes aut metuentes in hydropem immedicabilem præcipitavit. Aſthmata difficillima peperiſſe aliquot novimus. Anni. 25. ſunt, cum cachecticæ infuſum *Vitri* ♁ nij. datum fuit; protinus ἄνω καὶ κάτω enormiter purgavit, ſupervenére convulſiones, ut diu trunci inſtar rigida humi de cubuerit:

cubuerit: postquam vires recuperavit misella de pedis dolore immenso conquerebatur, quo denudato pice nigrior apparuit; cultellis incisus & acubus punctus nullum superstitis sensus indicium exhibuit: abscinditur sub genu: vulnere circa 15. d. post ablationem propemodum jam cicatrice obducto, supervenit catarrhus suffocativus inopinatò: Cadavere secto in imo & medio ventre omnia turbata reperta fuerunt. Integra historia cum commentariolo, Deo Volente, aliquando publici juris fiet. Quoniam verò dominus Æger temperamenti aliàs calidioris fuit & motu facilis, non mirum est à medicamento violentissimo in substantia, fortè etiam non legitima dosi propinato, tantas turbas tantùm non universam œconomiam corporis evertentes excitasse, & ferè neci dedisse. Quandoquidem Dominus Æger post assumptum medicamentum veneni non prorsus expers varia symptomata patitur, quæ vel semper adsunt, vel ex levi occasione redeunt, necessum est tum universæ massæ sanguineæ quendam characterem parvum impressum esse, tum partes, quarum actiones læsæ sunt, labefactatas fuisse. Singulorum symptomatum causas enucleatè, *Excellentissime Domine*, tradis, ut quæ addamus pauca supersint. Ne tamen ἀσύμβολοι simus circa unum atque alterum quoque mentem nostram explicabimus. Vocem submissam & exilem quod attinet, quæ evenit statim postenormem evacuationem & hactenus sæpius rediit, quoties sc. à labore, aut vini meracioris potu incaluit, quia illa adhuc dum articulata est & ab adstantibus, auribus propiùs admotis, intelligi potest, indicio nobis est, musculos laryngis aliosque ad vocem formandam destinatos moveri, atque ob hanc causam in rima aërem emissum frangi, magnam tamen aut altam propterea non fieri, quia ob nervulos pulmonum, diaphragmatis, musculorum intercostalium & pectoris, spiritibus animalibus aliquo modo depauperatos, pulmones non eo impetu ac vi constringuntur, nec aër confe-

tim exploditur, nec ut decet, aut ut fieri solet in stentorea voce alliditur, fit ut vox submissa reddatur: nam omnino præter fractionem aëris in larynge ad edendam vocem magnam, altam & è longinquo percipiendam, requiritur subita & contenta aëris explosio, unde apud Concionatores firma postulantur latera, seu partium ad exspirationem necessariarum dispositio valida. Quoniam verò in bronchiis pulmonum nulla labes aërem impediens hæret, nullumque in musculis vitium memoratur, merito culpa nervis attribuitur, non solum paris vagi, sed etiam intercostalibus & cervicalibus; spiritibus animalibus depauperati fuerunt nervi, dum ab enormi vomitu nervi ad pectus spectantes enormiter succussi, atque procul dubio nimium liquore, nervorum ductus quandoque sequente irrorati fuerunt, atque hactenus debiliores & molliores perstiterunt. Tussis sicca omnino provenit ab irritamine, asperæ arteriæ interiora exquisito sensu prædita vellicante: quod humor aqueus tenuis salsus sus est: nam tali ipsum abundare saliva salsa & urina tenuis, quæ quandoque sale rubro, seu tartaro quodam cinnabarino abundat, præter alia evincunt. Non necessum est ut hæc humiditas per laryngem è capite in pulmones destillet, cum ex tunica interiorem arteriam asperam succingente transudare soleat quod passim *Cl. D. Schneider de Catarrhis* inculcat & ad oculum demonstrari potest, detersa n. tunica ista linteolo, denoque pressa protinus iterum madescit, quod argumento est hanc membranam porosam esse & sub illa glandulas latere quibus pressis etiam in demortuis humor refundatur si ob tussim sæpius interdiu succutiatur, hujus humoris plusculum colligitur in pulmonum bronchiis, qui tempore somni à pulmonum calore lentorem contrahit, quod sero venæ sectione emisso accidere primum *Hervæo* innotuit & facile comperitur, si vase exceptum prunis subjectis incalescunt. Sputum hoc viscidum mane pulmones, ceu sarcina hac se exoneraturi, tussi excutiunt. Quid si

verò

verò etiam tonsillæ, quæ glandulæ conglomeratæ ac propterea seri secretioni & effusioni dicatæ, sunt, à vehementissimo vomitu labefactatæ fuerint? unde plus humoris exstillat & laryngis rimula nimium ab acri salso liquore irritatur atque ad tussim stimulatur: observatur namque illos quibus tonsillæ ab ulceribus malignis arrosæ & debilitatæ fuerunt, tussi inani molestissimæ sæpiùs obnoxios reddi. Dolorem antè & retro in pectore nonnunquam affligentem an mediastino, ἀπόσπασμα aliquod, ob vomitum experto, an pyloro & stomacho ab *antimonio* pridem excoriato, nunc sensibiliori adscribamus? dubii sumus. Novimus quosdam ab *antimonio* tantum non pessum datos, per plures annos de cardialgia ante & retro excruciante, affligi.

Causa boli in faucibus quasi hærentis, incolumi uvula, raro à Practicis exprimitur, quamvis frequens malum imprimis apud Fœminas hystericas sit, quæ uterum fauces petentem ajunt. *Cl. Willis in Patholog. nova Cerebri* adscribit illam convulsioni alicui particulari. Verum cum boli hujus molestiam patientes continuo deglutiant, nec musculi pharyngæi nec œsophagi sphincter nec œsophagi tunica media, quæ musculosa tota est, convellentur. Accederemus Exc. Tuæ sententiæ & internam tunicam relaxatam diceremus, si bolus iste continue perciperetur: nisi forte statuendum sit intercapedinem inter tunicam mediam & internam quandoque à sero vacuam esse, quandoque rursus ab ea ob causam aliquam externam impleri.

Lassitudo spontanea, macies, vari in facie suppurantes crebri, cita incalescentia in lecto & hinc sudor largus emanans, facilis læsio à labore, mero, purgantibus, ardor pectoris, urina subaurea limpida cum tenuissimo sedimento, quandoque sale rubro seu tartaro cinnabarino, saliva salsa, & hypochondria tensa & plena, & si quæ alia super sint symptomata, demonstrant non solum à pernitioso illo pulvere plurimas partes imi &

medii ventris vehementer succussas & perturbatas, sed etiam massam sanguineam, quæ *Harvæi* Calidum innatum merito est, pessimè contaminatam fuisse. A violentissimo namque vomitu imprimis fermentum stomachi propemodum exhaustum, bilis, chyli condimentum apud quosdam, cum succo pancreatico largiùs profusa fuerunt, unde ad viscera sanguificationis chylus illegitimus transportatus & pejor sanguis necessariò genitus fuit: à quo postmodum quoque glandulæ globosæ lympham excoquentes, & conglomeratæ superfluum exonerantes exsiccatæ fuerunt, unde has malorum necessariò supervenit.

Nimirum massa sanguinea evasit magis sulphurea & inflammabilis, salsior & acrior quam decet, à qua omnium symptomatum ultimò memoratorum causa facilè repeti poterit. Singula explicare non opus est, cùm à te, *Excellentissime Domine*, id jam maximam partem præstitum sit, & facilè ex his sententia nostra divinari possit.

Consentimus Domino Ægro Phthisis periculum impendere, quam vix evitabit, nisi legibus Medicis obtemperaverit.

Ad Phthisin aliaque gravia mala evitanda, massæ sanguineæ inflammabilitas & salsugo corrigenda, ejus spiritus reficiendi, ventriculo imprimis & pulmonibus suum robur reparandum erit: quibus satis fiet remediis ex Chirurgia, Pharmacia & Diæta petitis.

Ex Chirurgia Venæ sectiones approbamus, sed non nimis largas & crebras, nisi Æger sanguinis profusionibus assuetus sit: nam sanguine, ceu vitæ thesauro, nimium evacuato putamus Calidum nativum valde debilitari: rem igitur *Exc. T.* prudentiæ committimus. Venæ sectiones in pedibus creduntur potentiùs à pectore revellere. Hæmorrhoidum apertionem non majoris facimus, quàm aliam quamvis Venæ sectionem cùm idem sanguis extrahatur quod contra *Riolanum* prolixè demonstrat

Cl. Sle-

Cl. Slegel. de Motu Chyl. & Sang. & res ipsa loquitur. Fonticulos in brachio sinistro & pede dextro utilissimos censemus. Setaceum Mercatori durum foret remedium : fortè Fonticuli sufficient. Aliàs Vesicatoria brachiis & pedibus applicita potenter quoque à capite & pectore humores salsos avellunt. Frictiones locum non habebunt, cùm sanguis aliàs inflammabilis & spiritus nimium dissipatu faciles sint.

Ex pharmacia censemus purgantium, imprimis validiorum, usum parcissimum esse debere, tum quia ab ♄ *nio* ventriculi tonus valde labefactatus fuit, tum quia φθινῶδης est. Si omnino purgandus esset, id fieri posset solo Syr. Ros. Sol. simpl. aut de Cich cum Rh. Aut Recipe Fol. Sen. S.S. ʒij. Rhab. opt. ʒj. Tamarind. ℥s. passul. corinth. ʒij. sem. anis. ʒs. Fl. bellid. min. rec. pij. Inc. & cont. coq. in aq. borrag. ℥vj. in vas. vitr. bene clauso per hor. quadrant. Colat. sine expressione sumantur ℥iiij. add. Syr. ros. S.S. ℥s. aq. cinam. s. v. dest. ʒij. M. Nec à pulp. Cassiæ rec. extr. ab horrescimus. Mannam non magni facimus, cum adulteretur scammonea & succo Esulæ. Juscula alterantia, Item serum Lactis caprinum hepaticis, spleneticis & pulmonis temperatis alteratum summopere approbamus. Lactis etiam vaccini potu jam aliquoties in Podagricis manifestissimè cognovimus salsuginem ad miraculum debellari & post paucos dies sal illud rubrum in urina prorsus evanescere : verùm dum lacte utuntur, à vino, aceto aliisve acidis penitus abstinendum est : quod etiam illi monent qui curam lacteam in podagra tradiderunt. Illis qui ad Phthisin proclives sunt, ejusque jam primordia experiuntur commodè exhibemus manè horâ 5. *Pulv. Antihectic. Poterij* gr vij. cum aq. fl. bellid. min. aut ejus syrup. hora 7. matut. & Vesp. horâ 5. damus cochl. iij. Gelatinæ C. C. hujus. Recip Rasur. C. C. ℥iij. indantur vasi terreo vitreato : affund. aq. font. calidæ ℔ 15. bene tecta ponantur in loc. calid. per hor. 12. add. postea Fl. bellid. min. Herb. Numular. Veron. an n. Mj.

conſ. roſ. ℥ij. paſſul. maj. exu. ℥j. coq. lento igne ad conſumpt. partis dimidiæ: exprimatur fortiter. Colatura reponatur in locum frigidum. Poſt ſumptam gelatinam ebibat Juſculi portulac. endiv. borrag. bellid. min. aut ſimil. herba alterat. ℥iij vel ℥iv. calide. Noctu cubitum ituris, maxime ſi noctu tuſſiant, damus diacod. mont. cochl. ij. vel iij. Si ad tuſſim inanem nimium ſtimularetur jubemus mixturam ex bol. arm. or. & ſacch. penid. an. p æq. lambere crebro. Ex his & ſimilibus poſſent etiam rotulæ parari, niſi ſacchari copia ſuſpecta eſſet. Cæterum *bolus* quoque egregie reparat ventriculo tonum poſt enormes vomitus à venenoſis excitatos.

In diæta nihil immutandum cenſemus.

Cæterum Authores, qui nobis in Praxi cynoſura ſunt, quod attinet, ſunt illi qui ſanguinis circulationem, vaſa lactea & lymphatica, item ductum chyliferum detexerunt, atque hæc praxi medicæ applicare cœperunt: quales *Harveus de Motu ſanguin. & Generatione Animalium: Louver de Corde, Glyſſon. de hepat. Willis Anatom. Cerebr. Item Patholog. nova Cerebr. libri ambo verè aurei: Ejusdem de Fermentat. & Febr. Cl. Schneider. de Catarrhis* prolixus quidem, ſed qui Augiæ hoc ſtabulum egregiè perpurgavit, ac multas deliras ſententias maſcule expunxit. Perplacet quoque nobis Anatomia *Diemerbroekij. Sylvij* ſcripta non temnenda ut & *Barbetti*, quamvis non omnibus arrideant. Lectu digniſſima eſt quoque *Pharmacopæa moderno ſeculo applicanda Cl. Danielis Ludovici.* & hæc ſunt quæ nobis hac vice ſuccurrebant.

Valeas Faveasque
d. 30. Jul. 1678.

Excellentiſſimi nominis tui Cultoribus propenſiſſimis,

JOH. JACOBO WEPFERO,
CHRISTOPH. HARDERO.
Med. Doct. & Phyſicis Scaphuſian.

Scholia.

I.

ETsi præstaret tacere quam tenuiter & superficietenus de *Antimonio* loqui, in quo tot admiranda Naturæ scrutatoribus diligentioribus occurrunt quotidie; non possum tamen non quædam his inserere, quæ tum alios tum me ad plura experimenta facienda impellere debent. *Antimonium crudum* in frustula majuscula contusum, & ab omni polline aqua frigida elotum *Cl. D. Zvvelferus* p. m. utiliter se cum aliis in aqua de coquendis permiscuisse, ad massam sanguineam lue ♀, scabie fœda aut ulceribus dysepulotis affectorum emendandam, decoctum epotum nec minimas turbas sed sudores proficuos excitasse, sæpius Patavij dum simul eramus 1645. retulit: id quoque Chirurgus quidam nostras sine damno tentavit: & nuper in *Observ. D. de Cheureux* simile decoctum observavit, quod tamen propter purgantia addita quendam cephalæa ♀ affectum in minore dosi propinatum nuper validè deorsum purgavit. Alias crudum in pollinem redactum vehementissimos vomitus concitat: novi Empiricum quendam qui *ex* ♁ *crudo* paucis aromatibus & sacharo in aqua cinam. soluto tabellas conficiebat, quarum unam alteramve rusticis, aliisve robustioribus ad vomitum ciendum in febribus intermittentibus, aliisve affectibus vomitum poscentibus, non raro cum bono successu dedit: nam non minus quàm *Crocus metallorum, hepar aut vitrum aut flores antimonij* ventriculum ad inversum motum ineundum stimulavit. Sues à pulvere *antimonij* escæ permixto pinguefieri *Acta Philosophica Anglica* testantur. Dum exercitus Cæsareus in hybernis in vicinia nostra jam ab aliquot annis emoratus est, sæpius è pharmacopoliis equites pulverem *antimoni crudi* petierunt,

runt, ejusque 3ij singulo mane demenso avenæ permiscebant equique avidè devorarunt pluribus diebus, citra ullum detrimentum; imo pinguefiebant & robustiores evadebant, & plures ex magnatibus nobis vicinis adhuc dum in usu habent. Nuper Veterinarius quidam loco *antimonij crudi* avenæ *Hepar ♁ nij* duobus equis ingessit quorum unum eodem die, alterum sequenti sustulit. Quantopere *Crocus metallorum, flores albi & flavi ac vitrum antimonij* Ventriculum affligant & sæpe tantùm non totam œconomiam corporis evertant, nemo non novit, maximè si intempestivè & illegitimè exhibeantur. E contra ex *Antimonio* plura salutifera parantur; *Stomachicum Poterij* ventriculo gratissimum: *Ejusdem Antihecticum* etiam phthisicis cum humectantibus & traumaticis utile, ♁ *Diaphoreticum* primarium nobis in febribus malignis nunc grassantibus cum aliis præsidium ℥ ♁ *rubri fii*, præstantissimum sudoriferum, ut taceam *cinabarin Antimonij*, *Tincturas ejus* aliaque secretiora.

2. *Flores antimonii & Crocum metallorum* in Cane Hist. 1. & *vitrum antimonii* in catello Hist. 2. idem in Fœmina Hist. 3. Ventriculum vehementer afflixisse signa inflationis prope stomachum in cane & catello, ejus inflammatio constricto utroque orificio arctissimè, & in fœmina enormis vomitus & protinus superveniens epilepsia, abunde testantur: utcunque enim succussio convulsiva capitis in catello tardiùs eveniens negari posset ventriculi membrana nervea irritata, vix tamen quispiam inficiabitur in Fœmina epilepsiam ortam fuisse vehementissimè vellicatis partibus nervosis ventriculi interioribus, unde Præses systematis generis nervosi in furias actus hos tumultus instituit, nam brevi post epotum vinum cui *Vitrum ♁ nij* permixtum evenit. Afflictionem procul dubio auxit orificij utriusque constrictio eo usque durans, donec ad mentem redeunti licuit juscula infundere, quæ fibras relaxarunt, spicula *antimonii* obtuderunt,

ejus-

ejusque eliminationem facilitarunt, tandemque Vomitus & convulsiones compescuerunt.

3. Fœminæ sphacelum in pede supervenisse non existimo ob particulas quasdam *antimonij* venenatas sanguini permixtas, cum plurimi hujusmodi potionibus abutentes, ejecto penitus *antimonio* nihil tale experti sint, & forte omne intra ventriculum in fœmina perstiterit, donec ille à jusculis quasi elotus fuerat potius existimo in primo illo gravissimo insultu epileptico, quo diu rigida jacuit, in pede dextro debiliore influxum sanguinis arteriosi, ob constrictas fibrillas nervosas arterias ambientes inhibitum fuisse, quem postea restauratis viribus & redeunte sanguinis motu, in paroxysmo vel penitus sublato vel ignaviore facto, Natura ad hæc loca promovere nequiit, eoque minus quia sanguine glutinoso & ad coagulationem prompto, ut pote cachectica, abundavit: quæ omnia admodum probabilia faciunt ingentes dolores hujus pedis de quibus adhuc sublato pede conquesta est, & absentia omnis humoris pede prorsus denigrato.

4. Catarrhus suffocativus d. 15. supervenit, quia massa sanguinea cibo & potu instaurata & aucta, largius ad glandulas faucium & asperæ arteriæ allabens serum copiosius in illas & hæ in pulmones exonerarunt, quod excutere nequiverunt ob pertinacem accretionem cum pleura & non diu post mortem intulerunt, corde polypo occupato & pulmonibus alias sanguine cacochymo infarctis, suffocando & debile calidum innatum exstinguendo.

CAPUT XXI.

De Arsenico & Auripigmento.

Historia I.

AMpl: D. Cl. W. Pr. Filiolus duorum circiter annorum Mense Augusto 1677. febri tertiana intermittente correptus fuit, in qua nihil periculosi animadversum fuit; aliquando aliquot diebus intermisit, mox rediit, nullos certos typos observavit. 30 Mens. Aug. cum locum habitationis transirem febri citantem inveni cum inflatione ventris, non parum æstuantem & siticulosum: medicamentis congruis bibitis 14. sept. satis bene habuit, atque illum à febre vindicatum parentes credebant. Paulò post inordinatos æstus sæpius passus cum siti, & licet subinde bene habere videbatur, nihilominus cadaver redoluisse matri videbatur: nunquam noctu nisi intra brachia D. Parentis dormivit. Febris quæ pridem periodos tertianæ intermittentis exquisitæ observavit & aliquot diebus planè intermisit, postea prorsus anomala erat, nec ulli typi animadverti poterant: nunc enim continua nunc intermittens, sine ullo typo, videbatur. A die 1. Octobr. st. n. valde sitiit duravitque ad mortem usque. d. 4. Octobr. mane catarrho cum magna anxietate & suffocationis metu corripitur, venter inflatur; dantur syr. pector. cum aq. prophylact. Barbett. à *D. Simone Schmidt Chirurg. præstantissimo* unde vomuit, venter detumuit: vomitus continuavit 5 & 6. Octobr. sudor subinde frigidus emanavit, signa torminum dedit, multum tussiit, non convellebatur: aliquando diarrhœam patiebatur, unde venter detumuit amplius: tum quoque subinde singultiit, valde sitiit, æstuavit. d. 7. Oct. *D. Schmidt* dedit lap. bez. Hoc mane D. Mater parabat aq. cordial ex Cinamom.

namom. in aq. coct. add. Sacharo: singulari Dei providentia D. Maritus aliam ob causam hypocaustum ingreditur & aquam hanc per colaturam D. Conjugem alloquens, observat in fundo vasis ænei frustula candida instar lapillorum, & mox quid lapilli isti sibi velint, quærit? ajebat saccharum esse; pernegat ille, cum sacharum in calida statim solvatur: gustu acrimoniam percipit: D. Chirurgus vocatus protinus *Arsenicum Crystallinum* agnoscit: accersitur ancilla, puella 17. circiter annorum, ministerrita fatebatur se ante paucos dies frustulum *Arsenici* in vicino oppido W. precio à pharmacopœo redemisse; frustulum in atrio domus sub vase vinario occultatum ultro attulit, & postea ulterius confessa est se portionem *arsenici* contusi unam pulticulæ permiscuisse, alteram in aquam hanc conjecisse: puellum parum & vix quantum duo cochlearia capiebant, reliquum Filiam adultiorem & sororem natu minorem comedisse: fassa quoque est se porco d. 6. Oct. Vesperi aliquid arsenici escæ permiscuisse, qui mane mortuus in hara repertus fuerit, atque hac ratione didicisse venenum hoc vehemens esse: postea nec minis neque equleo ab illa impetrari potuit num sæpius venenum hoc puello suggesserit, præter illam vicem qua illud pulticulæ permiscuit. Antequam in vincula conjecta fuerat dicebat quoque puello aquam ex fungi & cobalti decoctione paratam ad muscas necandas, quandoque propinatam fuisse ab ancilla se adultiore, sed illam ad mortem inferendam, quod unice optarint, insufficientem fuisse, nam aliquando se ad misellum suffocandum manibus os occlusisse: unde tandem de *arsenico* cogitarit. Astantes observarunt muscas gustantes aquam cordialem, qua à multis diebus Puellus reficiendus erat, protinus mortuas fuisse, unde aquam hanc ex fungis paratam cordiali admixtam indubie conjiciebant. Puellus post meridiem à sumpta pulticula valde æstuabat, sitiebat, singultiebat, angebatur: sudor frigidus emergebat: non vomuit. toto corpore rubicundus evasit &

maduit, in ore aphthæ obortæ ſunt quæ primum albæ erant: poſtea nigricabant. Puella adultior & Media, ſorores, quæ reliquum pulticulæ comederunt, ſtatim vehementer vomuerunt ambæ; dedit ipſis *D. Schmid.* Theriacam andromachi, unde ſtatim rurſus & poſtea ſæpius evomuerunt: Filia natu major ſimul vermem mortuum per os excrevit, ſuaſi tunc cum *D.D. Screta* abſens hunc pulv. Recipe pulv. antihectic. pot ʒij. bez. min. C. C. phil. ℞ ann. ʒj ms. F. p. ſ. Hujus pulv. ʒj. ms. cum aq. ſcabioſ. ℥iij. ſyr. violac. ℥s. ms. de hac mixtura tum puello tum puellis ſæpe dabatur quantum cochl. j. capit. Item ℞. butyr. rec. ℥is. ſach. alb. ℥s pulv. memorati ʒj. ms. ſæpe portiunculam N.M. magnitudine deglutiant. Bibant emulſionem Amygd. d. cum d°. C. C. paratam: veſcantur hordeato: nihil vini concedebatur. Filia natu major diligenti horum uſu d. 14. Oct. ſt. n. extra periculum erat: minor nondum integre reſtituta erat, lingua adhuc tumuerat: ſenſim tamen poſtea his convaluit. Filiolus ſingulis horis pejus habuit, ſignaque lethalia invaluerunt ſc. extremorum frigus cum ſudore frigido, anxietate, indiciis torminum, ſingultu crebro: nunquam vomuit poſt ſumptam 7. Oct. pulticulam, ut 5. Oct. quo die *Sim. Schmidt* quoque venenum datum credidit; unde illum gravius à pulticula jejuno ſtomacho ingeſta, puellas verò quæ evomuerunt mitius afflictas putat. Puellus ſenſim viribus magis magisque evaneſcentibus d. 9. Oct. veſperi hora 7. exſpiravit. Dorſum ſtatim poſt obitum lividum reddebatur. D. chirurgus aperto cadavere & diſſecto ventriculo in ejus cavitate nihil niſi aq. cordialem reperit: ejus internæ tunicæ exulceratæ; hepatis pars dimidia gryſea & quaſi elixa: Pulmones inflati admodum atro liveſcentes; pectus aqua flava plenum: Colon totum & magna portio reliquorum inteſtinorum à gangræna atro rubentia erant: In corde, Liene & renibus nihil p. n. obſervavit.

Poſtquam facinus ancillæ veneficæ innotuit, carceri incluſa

fuit:

fuit: interea disceptabatur, Num *arsenicum* causa mortis Puelli fuerit?

ICTus quidam persuasus potius centum nocentes dimittendos, quàm unicum insontem vita mulctandum in dubium vocavit, quod omnes credebant & res ipsa loquebatur: Putavit ille necis causam fuisse febrim diuturnam: verum demonstrabatur febrim tertianam simplicem desiisse aliquot diebus, rediisse autem febrim quandam nullos certos typos observantem & prorsus anomalam, atque hanc quoque intervalla sæpe aliquot dierum habuisse, quam adscribebant domestici aquæ muscas necanti, puello nequiter suggestæ; quod Venefica non negavit factum fuisse, non quidem à se, sed ab ancilla socia, idem confirmavit mors muscarum subita, aquam cordialem dulcem omnis acrimoniæ expertem degustantium, atque equuleo subjecta fidem meruit se hac in re innocentem esse. Verum cum hæc quoque febris nondum vires adeo exhausisset ut ipsi mors imputanda foret, *D. Simon. Schmidt* persuasus erat *arsenicum* à Venefica jam d. 40. Octobr. st. n. alimentis admixtum fuisse, cum illud ad manus haberet, virulentiæ in porco fecisset periculum 6. Octobr. & 4. Octobr. symptomata Puellus pateretur tali veneno attribuenda.

Cum & hoc per tormenta iteratò tentata non fassa esset, objiciebatur arsenicum causam mortis statui non posse, quoniam Puellus vix quantum duo cochlearia capiunt comederit, sorores verò omnem reliquam comederint & nihilominus evaserint. Itaque à Judice loci supremo, *Exc. D. D. Heinrico Scretæ à Zavorziz* & mihi proposita fuit.

An Puellus duorum annorum ab Arsenico pulticulæ permixto & in non magna quantitate sc. duorum cochlearium assumpto, antea valetudinarius enecatus fuerit?

Responsio.

UT cunque Febres tertianæ intermittentes tutæ credantur & rarissimè lethales comperiantur, tenellæ tamen ætati in autumno quandoque post errores, maxime in cibando, aut in medendo commissos, funestas fuisse observatum fuit. Puello isti diu febricitanti idem citra *Arsenici* culpam evenire potuisset, epota aqua muscas necante, cùm plerunque hæ aquæ fiant fungis quibusdam & cobalto, utroque venenoso, in aqua decoctis: & forte non negabitur liquorem hunc febrim anomalam, carnem depascentem, sitim intensam excitantem ac respirationem difficilem reddentem effecisse, unde hepar semielixum & & cavum pectoris ob copiosum potum aqua plenum in cadavere repertum fuerit. Verum neutri mortis præproperæ causam adscribendam sentimus, sed *Arsenico* & quidem omnium funestissimo, sc. *Crystallino*: idque ob sequentes rationes: nam utcunque prægressis diebus jam occulta malignitas in Puello, imprimis die 4. & mane d. 7. Oct. à *D. Sim. Schmidt* animadversa fuerit, non tamen ita de vita actum esse persuasi erant, ut post meridiem, qua certò constabat Puellum venenum *arsenicale* inglutiisse: protinus enim aderant signa lethalia sc. extremorum frigus cum sudore frigido, continuus singultus, summa virium prostratio & cætera non nisi supremum diem instare indicantia, frustraneis remediis deinde hæc singulis horis, imò momentis ita invaluerunt, ut illa d. 9. Oct. hora 7. vespertina sc. hora quinquagesima quinta mors seu exceperit, seu abolevit. Tum symptomatum vehementiam tum inexspectatam & præproperam mortem *arsenico* de ferendam Anatome denique probavit: repertus enim fuit ventriculus erosus & excoriatus: totum colon & maxima pars reliquorum intestinorum gangræna

græna affecta conspiciebantur. Hæc non nisi *arsenici* effectus esse potuerunt, nam *arsenicum*, vi septica præ multis aliis valet; & licet aqua muscas necans similem gangrænam efficere valuisset, hanc tamen neutiquam produxisse vel inde constat, quia diu post illam imbibitam evenit, atque impossibile fuisset Puellum tot diebus præsente gangræna supervivere, cum robustissimos paucorum dierum intervallo perimat, ut observatur in herniis, si neglectis gangræna superveniat. Nec obstat quod puellus de pulticula parum delibaverit, sorores vero totum cacabum pulticula *arsenico* intoxicata plenum exhauserint citra vitæ jacturam: nam puellus vescebatur pulticula vacuo ventriculo, & inglutitum hac ultima vice detinuit ac ne micam quidem evomuit: sorores autem sanæ & robustæ pulticulam *arsenico* adulteratam ventriculo cibis impleto comederunt, & paulò post & sua sponte & theriaca Androm. sumpta iteratis vomitibus pulticulam cum *arsenico* ejecerunt, antequam roderet: si quid vero læsum fuisset, mitigari tamen à congruis medicamentis potuit, cum puello robustiores essent & arsenici spicula à cibo jam obtusa fuissent. Concludimus ergo & statuimus *Arsenicum* à scelerata manu porrectum misere Puellum interemisse, hisque bona fide attestamur.

Scaphusii d. 19. Octobr.
1677.

Joh. Jacob Wepfer M. D.
Phys. Scaphus.

Heinricus Screta à
Zavorziz.

Historia II.

Ex Communicaione *Exc. D. D. Joh. Jodoci Cysati Physici Lucernensis* optime meriti d. 13. Januar. 1679.

FRanciscus *Cysatus filius ipsius*, puer vegetus & obesus 1671. d. 20. Maij, vesperi horâ tertiâ, in horto suburbano *domini Avi* postquam prius tria poma pro merenda comederat, vescebatur mixtura ex *Arsenico Crystallino*, farina avenacea & nucleis juglandium, muribus vites arrodentibus destinata; post horæ quadrantem vomuit, expalluit cum extremorum frigore, emanante undique sudore frigido: cor fortiter palpitavit, artubus tremuit. Domum deportato statim crebro lac calidum infundebatur, quod protinus, sed grumosum, evomuit: sæpius lactis potus repetebatur, quod semper in grumos concretum rejecit. Post repetitas lactis propinationes demum dedit lap. bez. cum congruo vehiculo, item el. Orvietan. Circa medium noctis instar mortui per quadrantem horæ & immobilis jacuit: refectus aquis cordialibus & topicis sopitum excitantibus sensim convaluit. Ultra triennium postea, quotiescunque ventriculum paulo plus debito cibo oneravit, omnia assumpta evomere cogebatur: unde emaciatus & gracilior minusque agilis reddebatur: verum & hoc symptoma evanuit. Nunc optimè valet & robustus est, literis deditus surgit in magnam spem Celeberrimi domini Patris.

Historia III. IV. & V.

Ex Communicatione Ejusdem *Exc. D. Cysati.*

DUæ Puellæ de *Arsenico crystallino* butyro permixto comedentes statim vomuerunt. *Exc. D.D. Cysatus* vocatus protinus lac iteratis vicibus propinavit & postea Lap. bez. & El. orvietan: ambæ convaluerunt, nullo symptomate superstite hodieque sanæ vivunt. Alia puella similiter incautè devorato *arsenico*, toto die vomuit: neglecta per triennium morbosa supervixit ac tabida ex febri, cujus indolem nemo agnoscere potuit, tandem obiit.

VI.

Ex communicatione *Exc. D. D. Francisci Reinardi Physici & Senatoris Solodurensis gravissimi.* d. 27. Maj. 1679.

F*ilius ipsius* trium circiter annorum, tempore autumnali post prandium improvide comedit *de Arsenico Crystallino*, nucibus minutim concisis mixto, ad mures enecandos in angulo conclavis seposito: quantum inglutierit, ignorabatur. Statim ab hac mixturâ comesta de ardore linguæ conquestus est, illamque longe exseruit: mater ad ignem hunc exstinguendum acinos uvarum recentium masticandos dedit, ignara mali & devorati veneni. Mox in lectum locabatur, statim indormivit atque expalluit; post 2. circiter horas ab assumpto veneno & somno inito expergefactus, nigra evomuit: expalluit cum frigore totius

intenſo & ſummo languore. *Exc. D. Parens* ſtatim ori butyrum rec. cum bezoar. miner. gr. v. indidit, quod deglutiit crebroque repetiit ad horam 10. veſpertinam, adeo ut ultra drachmam bezoard. min. huc usque inglutierit: cum illud amplius deglutire non poſſet, infudit aquam theriacalem. Poſt decimam noctis huc usque frigidiſſimus primum circa fontanellam, ſeu circa concurſum ſuturæ ſagittalis & coronalis calere cœpit; poſtea in toto corpore valde incaluit, imo æſtuavit ad horam 12. diei ſequentis, ſine ullo tamen ſudore. Integre convaluit, coloratior evaſit, antea pallidus, optime habuit, vivitque adhuc ſanus & vegetus.

VII.

Ex communicatione Ejusdem *Exc. D. D. Reinardi*

EOdem menſe Filiolus D. I. T. de ſimili mixtura *arſenici* & juglandium incaute comedit, ætate & viribus priori non impar. Parentes inconſultis Medicis theriacam androm. iteratis vicibus ſuggeſſerunt. Verum fruſtra & ſine ullo levamine ſymptomatum quæ patiebatur; nam quarta hora à comeſto veneno exſpiravit.

VIII.

Ex communicatione Nob. D. D. Heinrici Scretæ à Zavorziz.

PUellus undecim menſium matre natus ad iram prona, quæ quùm propter abortum, difficilem partum ac fœtus mortuos

tuos bis de-vita periclitaretur, nuper nostram implorans opem huncinfantem debito tempore salvũ Lucina favente enixa est: hic per totum &, quo auram exteriorem habebat, tempus satis sanus vegetusque vixit, nutrimenta tenellæ huic ætati convenientia semper ac lac maternum aliquamdiu cum appetitu sumsit, unde justum corporis membrorumque incrementum ac robur acquisivit. At quùm præterlapsis aliquot diebus à matre culinam petente, ad fenestram supra scamnum in sedili poneretur, ibidemque forte fortuna asserculum pigmento librorum viridi, ex sandaracha ac glasto indico composito, infectum prehenderet, ac cum isto aliquamdiu luderet, nescio quo facto insons puellus illud ori admovit, ejusdemque angulum colore tinctũ linxit, unde fere tota facies una cum linguâ virore conspurcabatur, quem quidem mater mox rediens, quoad potuit, abluebat; attamen quia aliqualem ejus partem infans jam deglutiebat, statim æstus ac sitis immanis cum appetitu omnino prostrato ac vomitibus frequentibus illum invasit: & quia hæc symptomata à dentitione ortum habuisse credidere, ideo post quartum demum diem me, ut medicam manum adhiberem, arcesserunt; ferre potuit remedium internum, & quæ prius statim post commissum errorem, profuissent, lac tepidum ac oleum amygdalinum dulce, nunc vix deglutita rejiciebantur; mixturæ etiam cardiacæ ac antispasmodicæ frustra datæ sunt, convulsiones enim ingravescentes omnem illi deglutionem interceperunt, à quibus & venter una cum stomachi regione & pectore quoque valde intumuerunt; per alvum glande prius solutam, copia fœtidæ ac bilis colorem æmulantis materiæ ejecta fuit; ex ore autem una cum ingestis, gurges blennæ tenacissimæ decoloris, nullis quod observarim strigmentis cruentis maculatæ, prodiit; vomitus externis itidem frustra, cum externa non succederent, compescere studui; spatio diei naturalis tres quatuorve aquæ mensuras ebibit, quam mox iterum vomitu rejecit, con-

ſiones ſimiliter omnes corporis partes magis magisque, nobiliſſima præſidia, eludendo, ita diſtorſerunt, ut tandem ſexto morbi hujus venenati die exſpirarit, animaque tenella ac inſons creatori ſuo reddita ſit. Cadaver ob ſonticas cauſſas non diſſectum eſt.

Hiſtoria IX.

NOb. D. J. H. H. J. U. L. Pr. E. Filiola nondum quinque annos nata. 1679. d. 23. Januarii ſaniſſima extra ædes paternas in aliena merendam ſumpſit: ad ſeram veſperam hilaris manſit & noctu petulantior, ut à Matre increpanda fuerit. Poſt ſeptimam lectum petiit: circa undecimam noctis ſubito exclamare & ejulare cœpit, ac imprimis de ardore intenſiſſimo ab dominis conqueſta eſt, acceſſerunt tormina, abdomen intumuit; vomuit, ſingultiit. d. 24. Januar. ſurſum deorſumque nigra fœtidiſſima excrevit. Ardor, tormina & ſingultus continuarunt cum ſiti intenſiſſima, ſolum aquam petiit: omnia alia potulenta, item cibum & medicamenta reſpuit. Eadem patiebatur 35. Januar. ſupervenerunt convulſiones terribiles; quando ceſſarunt, vagiit & vermem mortuum evomuit. Perrexerunt convulſiones, vomitus & dejectiones fœcum nigrarum ad 27. Januarii, quo ſummo mane exſpiravit non ſine ſuſpicione clanculum ſuggeſti veneni.

Hiſt. X.

FR. G. Filiolus quatuor annorum & filiola annum ſupergreſſa; utraque proles ſaniſſima & facie roſea. d. 3. Mart. 1679. mane ante octavam pro jentaculo comederunt juſculum ex lacte, de

quo

quo pridie in cœna ſine ullo nocumento veſcebantur, nam tota nocte dormierunt maneque alacres erant. Circa decimam antimeridianam angi & vehementer vomere continuo cogebantur: Puella jam convellebatur ſimulque aliquoties alvum ſolvit. Ante undecimam vocatus ſtatim lac aqua tepida dilutum cum ol amygdal. dulc. ſæpius propinavi: Puella avide bibit, unde brevi vomitus, anxietas & convulſiones ceſſarunt ac quietior evaſit: Puellus vix ad potum adigi poterat, unde vomitus vehementior ad primam pomeridianam continuavit: tandem precibus & pretio victus largiter bibit: evomuit mox lac coagulatum cum muco partim pellucido & coloris experte, partim flavo. Anxietas multum remiſit. Poſtea ſumpſerunt ſub inde quantum cochlear capit de hac mixtura: ℞ Aq. borrag. ſcabioſ. card. bened. ann. ℥is Bol. arm. or. T. S. or. ann. ℈ j uni corn. foſſil ℈j. L. bez. occid. ℈s tab. man. chr. perl. ℥s. Puella hora 4. pom. ſubinde ridebat ac cum matre ludebat. Puellus ad huc quandoque vomuit; vegetior tamen erat: nunc erubuit. Puella poſt 6. veſp. rurſus mucoſa cum grumis lacteis evomuit: Puellus bis gryſea & ſpumea per alvum excrevit. Ante vomitum facies utrique plumbea quaſi & frigida erat, frons ſudore frigido maduit: à vomitu facies rubicundo colore ſuffundebatur & toto corpore incaluerunt. Poſt ſeptimam pultem ex lacte comederunt. Nocte mediocriter dormiverunt. d. 4. Mart. bene ſe habuerunt. Poſtea indies amplius convaluerunt citra ulteriorem uſum medicamentorum. Puellus diu poſtea lac & omnia lacticinia averſabatur; minus quam ſolebat appetiit, ſiticuloſior erat ac macilentior reddebatur, alvinaque fæces diu ſummopere fœtebant. Puella extra lectum frequenter expalluit: ſuffulta nec ſtare nec incedere amplius voluit. Neglecto medicamentorum uſu nihilominus convaluerunt vivuntque huc usque optime.

Excommunicatione *Nob. D. Joh. Conradi Pejeri.*

Historia anatomica fœminæ, veneno, ut ferebat suspicio, peremtæ.

DIe 27. Decembris 1676. in Xenotrophio cùm *D. D. Matthæo Hardero* dissecui fœminam 25. ut existimavimus circiter annorum, pingui robustoque corporis habitu & magno præditam, capillis fuscis aut ad nigros vergentibus & subcrispis. Moriebatur repentè cùm antea putaretur sana. Postquam enim noctu cùm aliquot Gallis in eodem conclavi decubuisset, ab iisque potum quendam propinatum hausisset, posteris diebus in Xenodochium rediens de maxima præcordiorum angustia querebatur, pauloque post cruorem ex ore fundens vitam quasi suffocata finivit. Quoniam verò nec Medicus ad eam fuerat accersitus, ut opem ferret; nec adstantes symptomata & querelas ejus accuratè observarent, idcirco de morbi aut mortis genere non certo definire quidquam possumus: id tamen relatum nobis fuit, ipsam cordis angustiam & concussionem, atque adeo mortis culpam, in potum à Gallis propinatum rejecisse. Ut autem viscerum constitutionem nosse daretur, cadaver ejus dissecuimus: apertoque abdomine notavimus ventriculi dorsum & pylorum universum extrinsecus admodum fuisse infectum bile ex vesicula eò trans sudante, à qua etiam pyloti fibræ jam corrodebantur. Idem ventriculus flatu plurimum distentus tumebat, qui ex eo facta incisione cum impetu erupit: intus continebatur amurca nigra, cruenta & mucosa. Crusta ventriculi villosa alicubi derasa & mucus interior omnis à parietibus deterſus

tersus erat. Pylorus exacte fibris se constringentibus claudebatur. Intestina tenuia, nempe duodenum & ileum quatuor in locis prorsus rubicunda ac inflammata atque in gangrænam prope conversa reperimus: eodem ferè modo, ut in Dysenteria fieri assolet. Hepar pulcrè admodum rubebat, nec vitii quidquam in eo animadversum est; nisi quod bilis in ejus vesicula valde acris & caustica videretur. Neque in reliquis abdominis visceribus labes ulla adparuit.

In Thorace Pulmones adhuc aëre semi-pleni extumescebant, proinde ut ultimo halitu aërem non omnem efflaverint. Iidem à sanguine stagnante & quasi sphacelato seu corrupto nigricabant. Invenimus quoque in sinistro pulmone lapillum seu calculum durum fabæ magnitudine. Cordis ventriculo dextro inerat Polypus crassus ex albo rubescens: reliquam pectoris & pericardij cavitatem implevit aqua turbulenta & sanguinea carnium loturæ similis, quantitate unciarum circiter octo. Præter hæc nihil amplius investigare vacabat. Advertimus insuper cruorem in vasis sanguiferis plane atrum ac velut adustum fuisse. Partes generationi dicatas seorsim postero die in ædibus Exc. D. D. Harderi examinavimus, quas tamen nullo laborasse vitio comperimus. [Ovula in his manifestè conspici potuerunt, quibus uterque Testiculus scatebat. Tubarum extremitates patebant laciniis plurimis ornatæ: flatus immissus per eas in uterum more penetravit eumque distendit. Cavitati uteri nil nisi muci pauxillum inerat. Orificium internum hiabat.]

Hist. XII.

CAnis invito Domino vescebatur sebo, cui *Arsenicum* permixtum erat, d. 15. Jul. 1676. d. 16. Jul. mortuus. *Doct. D. Alexander*

lexander Stokarus φιλιατρος cadaver aperuit. Circa ſtomachum in ventriculo ſuperficiem rubram & inflammatam invenit, ibique ventriculi tunicas tenuiores debito: In fundo ſtagnavit amurca vappæ ſimilis, fœtida, cui ſævi conglobati fruſtula immiſcebantur. In fundo ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis veſtigium vidimus. Inteſtina tenuia tribus inlocis perroſa erant, duobus inlocis perforata ut facile faba transmitti poſſet: alibi ulcus pervium facile pollicem admiſiſſet. Cavum abdominis continuit ichorem flavum, cruore tinctum cum amurca inteſtinorum contentis ſimili. Pectoris cavum implebatur ſanguine grumoſo obſcuro. Ambo cordis ventriculi, Venæ majores & ſinus tertius cerebriquoque infarciebantur ſanguine nigro grumoſo.

Cl. Joh. Faber Lynceus in Expoſit. Animal. Nov. Hiſpan. p. m. 475. Cani drachmam *Arſenici* dedit, Antidoti probandæ gratia, confecta ex ſerpentum pulvere, multum tunc de prædicatæ. Antidotus nihil profuit. Canis poſt plurimas vomitiones mortuus concidit. Aperto abdomine ventriculus amplus admodum apparuit: intus rugæ & vibices atro ſanguine ſubducti. Exiſtimat quod plus pinguia ad virus *arſenici* debellandum profuiſſent, quam antidotus ex ſerpentibus parata: Romæ enim juvenem robuſtum curavit, qui *Riſagalli* pulverem in chartula repoſitum loco cinamomi pulmento inſperſit ac comedit, unde tormina & vomitus moleſtiſſimos paſſus eſt. Medebatur ipſi Philonio Roman. & Mithridatio cum juſculis pinguibus & lacte copioſe exhibitis: his feliciter priſtinæ ſanitati reſtituebatur.

Hist. XIII.

Ex communicatione *Exc. D. D. Joh. Jacobi Harderi Basil: & Prof. Publ. Celeberrimi* d. 22. Febr. 1678.

PUellæ phthiriasi capitis affectæ 12. annor. circiter, *arsenicum* loco coccularum, butyro permixtum, per errorem capiti illinebatur: statim oborti sunt sævissimi dolores. Pharmacopœus, cujus famulus ob germanicorum vocabulorum affinitatem delusus loco veneni contra pediculos, dedit mures necans, suadet caput aqua perluendum esse. Verùm frustra, imò supervenerunt vigiliæ, totius capitis intumescentia, deliquia, inappetentia, febricula, delirium. Vocatus tardiùs *Exc. D. D. Engelmann* suasit alexipharmaca, verùm & illa frustranea erant, fortè quia seriùs exhibebantur, venenatis atomis jam sanguini permixtis. Sexto die ab inunctione puella mortua est.

Scholia.

I.

A*Rsenicum* mineralibus imperfectioribus accensetur; Verùm quia nec aurum nec argentum aliudve minerale fixius est, quoniam est creatura sui generis, à Creatore Opt. M. ad universi complementum producta, omniaque obtinet & pertinaciter servat, quæ ei in prima rerum omnium creatione concredita fuerunt, malè videtur imperfectionis alicujus incysari; neque enim chamæpitys, quia non est pinus, ex vegetabilium perfectorum numero ceu fungus, expungitur, aut prunus quia

non est pyrus arbor esse desinit. Ludit in mirabili quoque mineralium varietate æterna sapientia & quodque illorum peculiaribus, & sibi propriis virtutibus dotatur & sui generis substantia existit; quas dum quidam immutare ac contra imperium Omnipotentis Conditoris exaltare conantur, merito temeritatis impiæ pœnam luunt & omnium suorum, quandoque etiam alieni æris jactura, se ludibrio exponunt, vixque infamiam declinant. Est quidem factitium atque ex sublimatione cum sale communi crystallini nomen adipiscitur, originem tamen suam debet *sandarachæ* & *auripigmento* & quicquid possidet illis maximam partem debet. Hæc sulphureæ naturæ esse experimentis cum *Exc. D. D. Heinrico Screta* facile comperi: indita tigillo, aut cochleari ignito, primo emittebant fumum album, mox turbidum & subflavum, tandem flammam conceperunt; instar ceræ liquefactæ fluxerunt; cultri laminam obduxerunt dense flores albi, lutei, rubri, iridem quandam referentes: ejus apicem substantiæ ceræ aut vitro colliquato simili immersum obduxerunt seu vitro, seu lapide rubinum referente, quod etiam observavit *Exc. D. Joh. Frideric Hoffmann. in Glav. Schröderian.* Continuato igne omne auripigmentum & sandaracha evanuit, relictis in fundo arena & lapillis prorsus insipidis. *Arsenicum* itidem cochleari & tigillo inditum totum evanuit, adeo ut nec vestigium ejus in fundo superesset; laminam cultri floribus albis densis obduxit; & utcunque densissimus fumus confertim exsurgeret, nunquam tamen flammam concepit: unde sulphuris expers credidimus ac putavimus, quicquid hujus habuerit in sublimatione cum sale amisisse. An salinum esset hoc experimento inquirere libuit: Frustum *Arsenici* crystallini pondere drachmarum novem cum dimidia, in aquæ fontanæ libris tribus ad consumptionem ferè partis dimidiæ decoxi: antequam ebullit & postea inter ebulliendum ex illo surgebant bullulæ crebræ: in principio ebullitionis aqua erat subdulcis & adstrictio-

nem

nem ſine morſu in lingua poſt ſe relinquebat: continuata ebullitione aqua flavior evaſit, acidiuſcula cum adſtrictione ſine morſu aut acrimonia quæ alicujus momenti eſſet. Fruſtum exemptum & ſiccatum pendebat drachmas ſeptem cum dimidia, adeo ut drachmæ duæ in aqua ſolutæ fuerint, vel exhalarint; manſit quidem ſedimentum furfuraceum in fundo vaſis illudque flavum, ſed pauciſſimum atque leviſſimum. Inde concluſi ſalini aliquid meſſe. *D. Joh. Kunkel. in Obſerv. Chymicis* cedro dignis c.3.p.40. *Arſenicum* ſulphureum eſſe negat, non ſolum propterea quia nullam flammam concipit, ſed præcipuè quia aqua forti ſolvitur: illud non ſine rationibus mercurio adnumerat: Vid.l.c. *Cl.D. Joh. Joachim Becher in ſupplem.II.Phyſic.ſubterr.p.48. §. 104.* ☿ale quid in *arſenico* agnoſcere videtur: §. 161. tamen naturæ ſaponatæ putat, ſc. ſalinæ & ſulphureæ: ſalinæ, quia in aqua ſolvitur. Metalla influxu ſolvit: unde non immerito aqua fortis coagulata vocetur, ſulphureæ, quia ſulphur olet, flam̃am concipit & oleo ſolvitur, quæ tamen protinus de auripigmento intelligenda videntur.

III.

Arſenicum male audit apud Metallurgos & Alchymiſtas, eſt ipſis Fulgur, prædo & metallorum ſterquilinium: deteſtantur illud plurimi medici & chirurgi dogmatici, adeo ut facile illo pharmacopolia carere poſſent: Exſtat quidem decoctum quoddam *Arſenicale febrifugum* præſentiſſimum, cujus deſcriptionem ab *Exc.D.D. Joh. Rudolfo Burckhardo Prof. Med. Baſil. Celeberrimo* obtinui, de quo multo quoque ab *Exc. D.D. Franciſco Reinardo Phyſ. & Senatore Solodurenſi* accepi: at nollem illam publici juris fieri, ne imperitis aut temerariis nocendi anſam darem, eoque magis cum tot febrifuga tutiora & efficaciora habeantur. Commendantur pulveres, olea & liquores ex *arſenico* parati contra cancros, ulcera ſerpentia, fiſtulas, excreſcentias carneas

& ſimilia vitia. Et quamvis norim cancro mammarum liquorem *arſenicalem* illitum & pulverem cancro inguinum inſperſum nullam leipothymiam, cordis anxietatem ſimiliaque ſymptomata excitaſſe, ſecus ac *Cl. Fabrit. Hild. Cent. 6. Obſerv. 79. 80. 81.* obſervavit, nihilominus tamen vix in his affectibus ad præſidia *arſenicalia* properarem, cùm peſſima ſymptomata, tum in ſano amuleti vice geſtatum, apud *Ampl. & Exc. D. Bernhardum Verzaſcham*, tum in puella Hiſt. 13. ab *Exc. D. D. Joh. Jacobo Hardero P.P. celeberrimo* communicatâ, foris illitum pepererit. In cancroſis non graviora quidem ſymptomata aliquando excitavit, quia copioſus ichor vim illius infregit & caro illa cancroſa denſior, virus ulterius ſerpere prohibuit: at in puella & Mercatore particulæ facilè à venis reſorptæ & ſanguini permixtæ graves tumultus concitarunt. Quid in aliis ulceribus, fiſtulis, cancroſis affectibus *Arſenicum* effecerit, nolo huc omnia congerere: interea me ab illius uſu abhorrere ingenuè fateor, quantumcunque *Arſenicum* neſcio quomodo fixatum deprædicetur. Si caro luxurians, aut prava ex ulceribus pullulans, aut callus in fiſtulis auferendus, non deerunt alia tutiora, cui mediocriter materia medica perſpecta eſt: & licèt in cancroſis affectibus rodentia nunquam proficua ſint, nec magis quam *arſenicalia* juvent, minus tamen, ſi omnino unquàm exigantur, nocebunt. Parotidem intempeſtivè exulceratam ſordidam & aliquid cancroſi minantem, & fungum in parte interna femoris non procul à genu pugni magnitudine, à carne luxuriante liberavi butyri ♁ nij illinitione iteratis vicibus, ulceraque poſtea feliciter congruis adhibitis cicatrice obduxi. Carnem luxuriantem & callos egregie aufert *Lapis infernalis*, quem *Cl. D. Glaſer. in Chymia* deſcribit: plura occurrent apud *Fallop. Oper. T. 2. de Ulcer. c. 13. & de Cauteriis peculiari libello*, ubi inter alia *arſenico* prudenter utendum monet. Iſtud ſatis mirari non poſſum, quòd quidam *Arſenicum* venenum negare auſint, cùm in parva quantitate brevi tempore

ſugge-

ſuggeſtum enecet non ſine ſæviſſimis ſymptomatibus, niſi maturè evomatur, aut virulentia ejus citiſſimè retundatur. In Hiſt. I. Puellus poſt 54. horam vivere deſiit. In Hiſt. II. III. IV. VI. imprudenter Arſenicum devorantes vix & non niſi poſt diligentem medicamentorum debitorum uſum lethum evitarunt, qua ratione quoque Hiſt. X. Puellus & Puella mortem effugerunt: Puella vero Hiſt. VII. quam ſolius theriacæ uſu Parentes rerum medicarum ignari ex mortis faucibus eripere conabantur, horâ quartâ poſt ſumptum venenum mortua eſt. Canes Hiſt. XII. poſt ingeſtum venenum non diu ſupervixerunt. Diutius quidem vita Puero Hiſt. VIII. & Puellæ Hiſt. IX. prorogata fuit, illi ad d. 6. huic ad principium 5. diei: at miſerrimè vivebant, perpetuo ſc. cum ſæviſſimis ſymptomatibus conflictantes & procul dubio, ſi cadavera aperta fuiſſent, partes internæ non minus corruptæ inventæ fuiſſent, quàm in Puero Hiſt. I. & fœmina Hiſt. XI. & in canibus Hiſt. XII. Puella Hiſt. VI. Hectica demum anno tertio variis & anomalis febribus exagitata mortua fuit, cujus viſcerum uni alterive labes inuſta fuit, ut nunquam plenè convaleſcere potuerit: qualis verò & ubi latuerit, indicare nequeo, cùm Hiſtoria non integra tradita fuerit. Aliàs novi quendam à clanculum ſuggeſto veneno tabidum, cum pedum tumore œdematoſo, fere tanto temporis intervallo excruciatum interiiſſe: In cujus cadavere circa pylorum carneas excreſcentias inveni: Hiſtoriam, Deo volente, integram obſervationibus Anatomicis & Medicis de Ventriculo aliquando publici juris faciam. Cæterum apud *Cl. Amman. Med. Crit. caſ. 60.* Arſenicum *& caſ. 98.* ſandaracham Venena apertè *Alma Fac. Lipſienſ. Medic.* pronuntiavit.

III.

Arſenicum intra ventriculum admiſſum virulentiam ſuam primùm exſerit pungendo, vellicando, irritando, unde vomitus

& anxietas cum ſudoris frigidi expreſſione oriuntur ut duabus Puellis Hiſt. I. Puero Hiſt. II. duabus Puellis Hiſt. III. & IV. Puero Hiſt. VI. Puello Hiſt. VIII. Puellæ Hiſt. IX. Puero & Puello Hiſt. X. evenit. *Cl. D. Kunkelius l. c. p. 43.* *Arſenicum* vomitum per ſe ciere aſſerit, nam cani ſcrupulum dedit, quod vomitum egregie movit, illequé nihil ulterius paſſus eſt, quod forte pinguibus quoque tribuendum, quibus ipſi poſtea ſuccurrit: ibidem ſtatuit *Arſenicum* gradu uno in corrodendo inferius mercurio exiſtere, unde facilius quam Mercurius ſublimatus è corpore eliminari poſſit. Cani in Hiſt. III. De Nuce Vomica, *Arſenici & Auripigmenti* anaſcrupulus dimidius cum mica panis in bolum redactus, plane nullas turbas dedit p. 203. ſuperius nec punctula rubra in una areolarum reperta gravioris mali indicia erant, nec vel ob hæc vel ob reſtantes *arſenici & auripigmenti* particulas mortuus fuiſſet, niſi inſuper nux vomica ingeſta fuiſſet p. 207. Si membranam nerveam ventriculi & inteſtinorum irritare aut fortius vellicare perrexerit, efficit tormina, ut in puella Hiſt. IX. cordis palpitationem le pothymias, ſyncopes, frigus extremorum, ut Hiſt II. Hiſt. VI. Præſide ſyſtematis nervoſo ad conſenſum pellecto ſuperveniunt convulſiones, ut in Hiſt. VIII. IX. X. in puella XI. in fœmina. Si *arſenici* ſpicula propè ignea perruperint tunicam cruſtaceam linguæ, apparent aphthæ, ut in puello Hiſt. I. In ventriculo ulcera, ut in puello Hiſt. ejusdem, maxime ſi tranſeant ad membranam nerveam: ſi fibrillas nerveas & vaſa capillaria adurat, abrumpat, aut nimium ſiccet, ut ſanguinis refluxus: aut affluxus impediatur, ſuperveniunt vomitus & dejectiones nigræ, fœtidæ, cadaveroſæ, ingens ardor & ſitis, ſingultus ab eroſione vaſorum, inflammatione & gangræna aut ſphacelo prædictarum partium, quæ conſequitur mors violenta, ut evenit puero Hiſt. I. aliis Hiſt. VII. VIII. IX. Fœminæ Hiſt. XI. Canibus Hiſt. VII. Nullus dubito quin quoque *Arſenici* particulæ à fermento ſtomachi

& in-

& inteſtinorum imbibitæ ſanguini permiſceantur, quæ ſymptomata plurimum augent ac magis perniciosa faciunt, dum ſanguinem accendunt, ſpiritus depopulantur, ut puellæ Hiſt. XIII. accidit, cui ſolum caput *Arſenico* butyro permixto illitum fuit: nam *Arſenicum* omnino aliquid ſalini continet, præterea admodum volatile eſt, unde facile aliquæ particulæ ab illo caloris noſtri efficacia, accedente humore quodam inter medio, ſeu è cuti excoriata ſtillante ſeu ex poris ejus exſudante ab ripi ac ſanguini refluo immiſceri poſſunt: ut mercatori contigit in *Obſerv. Exc. D. D. Verzaſchæ* citata. Phænomena quæ in febri maligna caſtrenſi populariter graſſante obſervantur, *Nob. D. D. Heinricum Scretam* permoverunt, ut ſtatuerit in *libr. de Febr. hac Caſtrenſi ſ. 1. c. 7.* ejus cauſam proximam magnam affinitatem habere cum *arſenico*; aſſertum hoc pluribus rationibus l. c. ſtabilivit, & acceſſione plurimarum obſervationum ulterius in editione latina quam meditatur probabit.

IV.

Lac in puero Hiſt. II. in duabus puellis Hiſt. III. & IV. & cum ol. amygd. I. Hiſt. X. in puero & puella & in Juvene Hiſt. XII. *arſenici* ſpicula ita obtudit, ut gravius nocere nequierit, quod theriaca VII. præſtare nequiit: Quod vero duabus puellis Hiſt. I. profuit id per accidens factum, nam ventriculum cibo refertum habuerunt. Infregit quoque ejus vim butyrum cum Bez. min. Hiſt. VI. Retulit mihi nuper *Excell. D. D. Joh. Antonius Bertholinus Taurinenſis, Medicus Celſ. Reg. Sabaudiæ & nunc ordinarius Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Marchionis de Greſſi ad Helvetios Legati*, venenum quo veneficæ quædam Romanæ ſub impio pietatis fuco gravem ſtragem ediderunt, & ſub Alexandro VII. diri facinoris meritas pœnas luerunt, *Arſenicale* fuiſſe, quod *Aquettam* appellarint: huic ſimilem eſſe Pariſienſium, in quas nunc merito pari ſeveritate animadvertitur: addidit

didit aquam hanc præter alios perniciosos effectus primum intensissimam febrim, & vix exstinguibilé æstum excitasse, ac compertum casu fuisse ejus præcipuum & prope unicum Alexipharmacum succum citri esse. *Exc. D. D. Verzascha* mercatorem ab Amuleto arsenicali vindicavit inunctione ol. scorpion. Matthiol. potione sudorifera ex theriac. dioscord. fracast. & electuario cardiaco, de quibus V. l. c. Memorabile est quod tradit *Cl. D. Kunkel. l.c.* nimirum cuidam tenellæ ætatis contra pediculos suasum fuit linim. ℞. ☿ dulcis ʒj. ☿ vitæ ℈j. Ung. pomat. ℥j. Pharmacopæus imperitus loco ☿ dulcis, permiscuit ☿ sublimatum: inde caput valde intumuit cum inflammatione, ut brevi insonti pereundum fuisset, nisi à Med. Licentiato intellexisset præsentem antidotum lixivium forte esse: quo cum linteo applicito quoque brevi convaluit, ita tamen ut capilli exciderint. Idem contra *Arsenicum* valere innuit l.c.

CAPUT XXI.

De Mercurio.

Historia I.

CAni d. 16. Dec. 1675. ante primam pomeridianam *Mercurij sublimati* scrupulum dimidium carni involutum exhibui, quem avidè devoravit: paulò post sursum deorsumque purgabatur: vomitu rejecta spumea & viscida mucosa erant: fæces alvinæ pultaceæ & subflavæ. Alium bolum ex carne objectum citra *mercurij* inquinamentum odorobatur, attamen degustare noluit. Pedibus & ore ligatis, cane ad latus inclinato, abdomen in latere sinistro incidi, prorupit statim ventriculus admodum inflatus cum intestinorum portione: diu intentus

intentus eram ad ventriculi contractionem : fiebat lentissime, incipiens ferè à pyloro, aut ejus antro : quandoque in medio à fibris circularibus corrugabatur : contractis fibris rectis sulci superficiarij secundum longitudinem, in fundo imprimis, exporrecti conspiciebantur : presso ventriculo flatus per os elidebantur ; mox tamen rursus flatibus impletus fuit : Injecta aqua calida per gulam in ventriculum iteratis vicibus ; semper illam cum muco & spuma rursus evomuit : in hoc actu ventriculus non admodum contrahebatur ; at diaphragma valdè succutiebatur ac si illud cum musculis abdominis vomitum plurimum promoveret. Intestinorum motus peristalticus itidem lentus fuit. Utcunque canis parum comederit diebus prægressis, nihilominus venæ lacteæ in conspectum venerunt, quibus circa pancreas *Asellij* pressis, noduli prominuerunt : Receptaculi quoque chyli portio trans diaphragma cum ductu thoracico chylo plena apparuit : eâ sauciata chylus promanavit, cujus superficiei, oculi, ut loquuntur, pingues innatabant, ut jusculis carnis pingujusculis. Inflatum ductum propè insertionem bifurcatum inveni. Cane jam diu emortuo, repetitis inflationibus ductus thoracici, cor intumuit ac paulò pòst auricula dextra aliquandiu verâ systole & diastole moveri incepit : similem motum observavi in crure diaphragmatis, musculo subclavio & in gula prope stomachum, qui nullo modo palpitans erat, sed ex vera constrictione & relaxatione fibrarum compositus & alternans ; ac si ab inflatione sanguis adhuc in vasis stagnans per arterias huc propulsus fuisset, & spiritus animales simul ulterius ursisset, vel vegetasset : nam aër per ductum thoracicum inflatus non solum ad dextrum ventriculum, sed etiam ad sinistrum pertigit, unde totum cor intumuit, arteriæ coronariæ implebantur, imo pervenit ad cerebrum, cerebellum, meninges, ipsosque sinus duræ meningis, quod apertè oculis usurpare licuit. Ventriculum cum portione gulæ & duodeni totum exemi : illo à stomacho ad pylorum

inciſo inveni unicum bolum carnis & mucum ſpumeum copioſum: eo deterſo nihilominus ſuperficies mire anfractuoſa protinus novo muco pellucido oblinebatur: nullum ulcus obſervavi: ſtomachus amplus erat; pylorus multo anguſtior & conſtrictior, vix parvum digitum admiſit. Circa finem gulæ & circa ſtomachum aderant inſignes fibræ carnoſæ circulares, ſub limbo pylori in duodeno rubro & quaſi inflammato hæſit mucus croceus. Ventriculum ſuperne diviſum maceravi fervida: tunicam fibroſam à nervea unguibus facile ſeparare potui: nimirum fibras rectas & circulares ſe decuſſatim inter ſecantes; externæ rectæ, internæ circulares; utræque junctæ fibrillis obliquis & perpendicularibus: Circulares circa pylorum ejusque antrum & circa ſtomachum craſſæ & robuſtæ. A tunica fibroſa ad nerveam plurima vaſa ſanguifera & nervi emittebantur, vaſa ſanguifera inplexum reticularem dirimebantur, nervi in tunicam nerveam expandebantur. Ablata tunica fibroſa anfractus omnes obliterabantur. Abraſa tunica cruſtacea ſeu mucoſa cultri manubrio, aliquot oſcula rotunda apparuerunt, per quæ mucum tranſudaſſe arbitrabar; cæterum non ſimilia erant oſculis glandularum in ventriculo ſuillo repertarum. Inteſtinis à duodeno ad finem rectis ſecundum longitudinem inciſis in duodeno & principio jejuni continebatur mucus flavus concretus, hinc in toto jejuno & principio ilei mucus albus, in ileo mucus pellucidus concretus, ſimilis gelatinæ, quæ ex amylo in aqua cocta paratur, infine ilei ſimilis mucus cum alio fluido & ſpumoſo: Rectum prorſus vacuum & anfractuoſum fuit. In toto inteſtinorum tractu arearum glanduloſarum triginta & unam inveni: erant rotundæ & oblongæ: foris preſſo inteſtino & oſculis glandularum rotundis prodiit liquor pellucidus viſcidiuſculus; erant quædam magnitudine ſeminis milij, per microſcopium conſpectæ transparebant ac inſtar margaritarum ſplendebant. Jejunum & portio ilei rubebant: in medio arearum glan-

dulo-

dulosarum manifeste aderat superficiaria erosio. Venæ capillares intus conspectissimæ erant, ut & valvulæ *Kerkeringianæ*. Mirum unde chylus in lacteis, cum intestina vacua essent tum obfamem perpessam, tum ob *mercurii* vim purgantem? Una muco à *mercurio* allecto? Inter tunicam fibrosam & nerveam in gula manifestæ conspiciebantur glandulæ. In vena cava à capite descendente & ab hepate ascendente ad cor sanguis in tenacem grumum concretus & splendide innigrescens erat, ut ceu culter ex vagina extrahi posset.

Hist. II.

CAnem majorem, pellem, Tigridis instar, pilis nigris guttatim consperſam habentem, cum *Exc. D. D. Heinrico Screta* plurimis diebus quotidie bis unguento ex pinguedine suilla & *mercurio* vivo parato, in capite, per totum dorsum, sub axillis & in inguinibus ubi depiliserat & ubi majora vasa sanguifera excurrunt, inungendum curavimus; sc. à 3dec. 1677 ad 25dec. circa 11dec. aliquantulum salivare cœpit, brevi tamen salivatio substitit: d. 15dec. in occipite non procul à vertice, tumor nattæ similis emersit, ab attactu dolens. Ubicunque locum inunctum attingere valuit litum *mercurialem* lambendo abligurivit. Toto hoc tempore nunc in aëre aprico pluvio, nivoso aut gelido, nunc in hypocausto versabatur: semper vegetus mansit, hinc inde cucurrit: comedit: non magis quam ante inunctionem purgabatur: ultimis diebus ligna & ossa adhuc rodebat, non tamen tam diu ac antea consueverat: subinde tamen dentibus stridebat; aliquando ceu baculo percussus vociferabatur subito: abdomen quandoque tumidius apparebat. A. 26. dec. ad 2. Januar. 1678. postquam inunctiones intermittebantur, symptomata hæc cessarunt nisi quod adhuc dentibus strideret d. 2. Januar. mane

mercurij vivi libram dimidiam cum quatuor unciis pinguedinis suillæ devoravit, atque ita lambendo patinam extersit, ut vix paucula granula *mercurij* superessent. Ab hac *mercurij vivi* portione devorata nulla actio vel minimum læsa fuit: nec quicquam in excrementis p.n. animadversum fuit: imo inde magis famelicus reddebatur.

D. 3. Januar. 1678. mane hora 8. *Mercurij sublimati* drachmam cum mica panis in bolum redactam dedimus, præsentibus *Exc. D.D. Screta, D.D. Joh. Conrado Brunnero & D. Lic. Scerpfio Durlaccensi.* Vix quadrante horæ elapso magno nixu vomere cœpit, primum mucum crassissimum tenacissimum, spumeum idque parvis intervallis novies. Prima vice frustulum panis crustaceum sine bolo ejecit, nec in tot vicibus ullum boli vestigium in vomitu rejectis animadvertere potuimus. Circa horam 9. decima vice mucum priori similem primò cruore tinctum, postea adhuc sexies, sed longioribus intervallis & magis magisque cruentum & ultima vice atro rubescentem evomuit: vomitu rejecta semper copiosa erant. Post quemlibet Vomitum secessum, ubi ceu à magno labore fessus quiesceret, quæsivit; inde non recessit nec pedibus conculcatus locum mutavit, donec ipsum irritamen internum denuo sollicitaret & quasi experge faceret: tunc enim in pedes surrexit, unum alterumve angulum elegit, ubi ventriculum vomituriens exoneraret. Vomitum præcessit aliquoties pulsus quidam sonorus in hypochondriis, mox capite demisso, rictu amplo, os aperuit & tanta vi, quasi omnibus nervis intensis, mucum egessit ac si ventriculum & omnia intestina ejecturus esset. Aliquoties quoque antequam cruenta vomuit, alvum solvit; primæ fæces erant pinguedo suilla pridie comesta, cui *mercurius vivus* permixtus conspici poterat, postea pultaceæ, etiam crassiores & in scibala coactæ, quibus quoque ☿ *vivus* & pili inerant. Circa 6. Vespertinam excrevit fæces cruentas, postea nigras & piceas: bolus *mercurio sublimato*

limato infarctus nuſpiam comparuit. Poſt 6. horam per ſcalam tractus ultro ſtabulum petiit, & pluribus paſſibus citra nutationem inceſſit: circa 9. placide decubuit ac ſi dormiret. Toto hoc temporis intervallo nunquam convellebatur. Dum pranſimus erupit, an è fonte biberit, reſcire non potuimus: repertus in ſtabulo ſtramini quietus incubuit & compulſus ad primam ſtationem rediit. Omnia oblata faſtidiit.

D. 4. Januar. mane hora 6. mortuum in ſtabulo adhuc calentem, artubus flaccidis, plane non rigidis, invenimus.

In cavitate pectoris nullum ſanguinem extravaſatum reperimus. Pulmones inflati erant, rubicundiores debito, maxime in latere dextro: in limbis illorum extremis ramuli ſanguine turgidi conſpicui: ibi quoque apparuit macula quædam nigra inæqualis, citra tumorem, aut duritiem, dimidio bazio anguſtior. Cordis dexter ventriculus & auricula, vena cava aſcendens, deſcendens, azygos & inter coſtales à ſanguine diſtentiſſimæ erant: in ſiniſtro quoque ventriculo & auricula multum ſanguinis aderat, minus tamen quam in dextro: in aorta paucus ſanguis occurrit. Sanguis neque in ventriculis neque in vaſis majoribus & minoribus neque ullibi coaluit nec vel minimus grumulus inventus fuit. Ductus thoracicus & chyli receptaculum lympha cruenta plena erant. Aperto abdomine plurimum ſanguinis extravaſati inter hepar & ventriculum in hypochondrio ſiniſtro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum invenimus. Ventriculus & inteſtina plena & diſtenta, non tamen valde inflata erant: foras atrorubeſcentia, in paucis locis minus rubicunda apparuerunt: cœcum ſolito non multum majus fuit: rectum verò valdè turgidum & nihilominus ſulcis rectis profundisque præditum. In reliquo cavo abdominis nullus cruor extravaſatus videbatur. Venæ meſentericæ & porta ſanguine admodum diſtentæ fuerunt. Veſica vacua & corrugata: Pancreas rubicundius ſolito: Lien atro, rubeſcens:

renes naturali colore tincti. Gula intus rubicunda & inflammata. Ventriculus, muco cruento ſpumeo viſcido plenus: ſimilis mucus in toto reliquo inteſtinorum ductu conſpiciebatur: in cœco fæces pultaceæ flavæ cum pilis: in recto fæces pice nigriores & tenaces, nulla ſcibala, nulla veſtigia *mercurij vivi aut ſublimati* apparebant. Contentis ſublatis ventriculus intus undique rubicundus & inflammatus, excepto antro pylori, videbatur: inteſtina à pyloro ad imum inteſtini recti itidem inflammata erant, minus tamen areolæ glandularum rubebant. Ablata tunica fibroſa gulæ & ventriculi: inter illam & tunicam nerveam, ſanguinem grumoſum, extravaſatum in plurimis locis reperi, ut & in plerisque inteſtinis inter has tunicas. In ventriculo & inteſtinis quoque cruſtacea rubebat, alicubi etiam abraſa, vel potius eroſa, ſed non penitus erat. Ventriculo & inteſtinis aliquandiu aqua maceratis cruſtacea facile abſcedebat: nervea, quamvis per totum ventriculum & in inteſtinis inflammata eſſet, nullibi tamen exulcerata, aut eroſa conſpici potuit. Antrum pylori & areolarum ambitus ab inflammatione immunes erant. Intra Cranium nihil p. n. aut inſuetum viſum fuit, niſi quod vaſa ſanguifera & ſinus quoque ſanguine turgerent.

Hiſtoria III.

Ex Communicatione *Exc. D. D. Sigmundi Königs Phyſici Bernenſis.*

NOn ita pridem Puer annos duos cum dimidio natus, hora quinta veſpertina clanculum officinam Aurifabri ſubintrans, *Mercurij ſublimati* grana circiter octo inglutiit, unde mox tormina ſæva, ventris inflatio & ſalivatio excitabantur. Mox

Exc.

Exc. D. D. König. vocatus protinus dedit ſyrup. Emeticum cum ſucc. cydon. paratum : vomitu peracto, large ipſi lac caprinum cui mucilaginem ſem. Pſyllij permiſcuit, potandum propinavit. Inflatio & tormina brevi ceſſarunt ac noctu dormivit. Poſt 14. dies, Phthiſis periculum imminens declinavit potu lactis caprini cum ſem. cydon. & malvæ cocti : nec hactenus quicquam adverſi paſſus eſt.

Hiſtoria IV.

CAtellæ nondum menſtruæ d. 27. dec. 1675. cum *Exc. D. D. Heinrico Screta* horâ 11. antimeridianâ dedi *mercurij dulcis* drachmam dimidiam : non diu poſtea fæces liquidas, pultaceas, pallide flaveſcentes excrevit. Horâ 1. pomeridianâ ſiticuloſa erat : lingebat manum admotam lingua propè exſucca ; lac ori inſtillatum avide deglutiit : ſeu ſiticuloſa, ſeu à ☿ *dulci* dolens voce admodum ſubmiſſa vagiit : vegetior tamen perſtitit catella illâ cui nuper *magiſter. Gialappæ* intruſimus. Lac non evomuit. Poſt 2. horâ pomeridianâ thoracem in ſiniſtro latere incidi ; pulmones ex amplo vulnere, etiam coſtis digito diductis, aëre pleni prorumpebant in inſpiratione, nullo vacui metu, cum vulnus admodum patulum eſſet. Vulnere in abdomine facto ventriculus diſtentiſſimus erupit, circa medium conſtringebatur, corrugabatur indeque anterius & in fundo inæqualis & quaſi anfractuoſus reddebatur ſenſimque parvus admodum evaſit : gula diſtendebatur, nunquam tamen vomuit. Inteſtina lentiſſime movebantur. Dum pectus in dextro latere adhuc integrum erat, ſubinde adhuc vagiit fortiterque reſpiravit : ablato ſterno nihilominus in inſpiratione adhuc ſurſum coſtæ tollebantur : ubi verò diaphragma coſtis annectebatur illæ adducebantur & pectus inferius fiebat anguſtius. Diaphragma in inſpiratione

ratione planum, in exſpiratione convexum reddebatur. Cor ſubinde in motu ſubſtitit: inflato ductu thoracico & hinc corde ventriculis, auriculis & vaſis coronariis valide rurſus cor movebatur, imò ante quartam exemptis ventriculo, inteſtinis, hepate, liene non ſine largiſſima hæmorrhagia & detruncato capite cordis totius motus perſtitit ad hor. 5. usque: auriculæ verò dextræ motus ſpontaneus fiebat adhuc hor. 8. noctis: ante 10. noctis irritata aliquoties rurſus movebatur. Ventriculus prope omino vacuus erat, nihilque præter ♀ *dulcem* grumulis involutum, aliosque grumulos lactis ſinceros continuit: nulla prorſus inflammatio apparuit. Inteſtina quoque fere vacua erant; ſubinde in illis mucus paucus flavus, condenſatus & aliquot vermes mortui occurrerunt: cœcum paucum humorem turbidum flavum, & rectum fæces atro flaveſcentes tenaciſſimas, quibus grumuli cum ♀ *dulci* permixtæ erant, continuerunt: Nullibi nec circa areolas inflammata apparuerunt. Ex quibus concluſimus *Mercurium dulcem* minus ventriculo & inteſtinis infeſtum eſſe, quam *Mag. Gialappæ*; minusque ferociiſſe quam illud in alia catella fecerat.

Scholia.

I.

M*Ercurius vivus* in cane Hiſt. II. plurimis diebus illitus & ubi attingere ore poterat abliguritus, & tandem libræ dimidiæ pondere cum pinguedine ſuilla devoratus, nullam ſalivationem effecit, forte ob pororum cutis & oſculorum vaſorum lacteorum, aut glandularum ſalivalium diſpoſitonem aliam quam in hominibus exiſtit: novi quendam bis *inunctionem mercurialem* admittentem, primum leviorem, poſtea auctâ *mercurii* doſi fortiſſimam, citra ullam ſalivæ promotionem, aut dentium vacilla-

cillationem aut deglutiendi difficultatem sustinuisse, imo à diuturna *Empl. de spermat. Ranar.* ☿ nec vel minimam immutationem in faucibus percepit, quamvis fronti & cubito impositum inveteratos dolores feliciter sustulerit; quod adscribebam glandularum subcutanearum aliarumque exsiccationi à sæpius repetita diæta sudorifera. Alias aliquot memorare possem quibus salivatio facilimè à ☿ *sublimato* in lixivio contra scabiem decocto post unam alteramve artuum lotionem, aut post inunctionem pauco ☿ *vivo pinguibus permixto* factam brevi subsequebatur: nuper cuidam alium lue ♀ affectum illinenti aphthæ cum larga incipiente salivatione in faucibus obortæ sunt: quibusdam etiam ☿ *dulcis* diutius detentus salivationem parat; unde à cautioribus non nisi cum stimulo exhibetur: Puello Hist. III. grana octo assumpta ☿ *ij sublimati* paulò pòst salivam moverunt. Admiratione non caret *dimidiam libram* ☿ *vivi devoratam* in cane Hist. II. nullum symptoma quod alicujus momenti esset excitasse, cum apud *Schenkium* ille Pharmacopeum & apud *Höchstetterum*, Parasitum ingurgitatus male mulctarit.

II.

Mercurius sublimatus quantum irritando ventriculum & intestina valeat, apparuit ex vomitu & alvi dejectione citâ post assumptionem in Hist. I. & II. & licet forte in Hist. I. frequens vomitus sectioni abdominis, ventriculi denudationi & frequenti tepidæ injectioni per gulam in ventriculum attribui posset, attamen soli ☿ adscribendum vehementissimum vomitum Historia II. docuit, cum brevi tempore novies mucum & postea sexies cruenta evomuerit: & ipsa muci copia qualibetuice ejecta irritationem acerrimam ac ut *Cl. Kunkel.* loquitur l. c. gradu & quidem insigni *Arsenico* acriorem probat: quod etiam vomitus & dejectiones cruentæ & magna muci cruenti in

ventriculo & inteſtinis reſtans abundantia evincunt. Imo ſpicula *mercurij ſublimati* prorſus ignea fuiſſe patet ex inflammatione & gangræna ventriculi & inteſtinorum canis in Hiſt. II. & inteſtinorum canis in Hiſt. I. quam quoque procul dubio in ventriculo feciſſet, niſi aqua ſæpius in ventriculum injecta mitigatus fuiſſet: cujuſmodi particulis acribus, calidis & tantum non igneis & penetrantibus veſicantia prædita optimè ſtatuit *Exc. D. D. Georg Balthaſ. Metzger P.P. Celeberrimus in Syllogo Theſ. Chiriatric.* VII. *θ. 6.* Hæ particulæ propè igneæ per cruſtaceam tunicam ventriculi & inteſtinorum penetrantes primum extrema venarum capillamenta aduſſerunt, unde refluxu impedito inflammatio; poſtea quoque arteriarum combuſſerunt, unde affluxu vivifici ſucci prohibito gangræna ſubſecuta fuit: & procul dubio niſi cruſtacea tam poroſa fuiſſet, & muco copioſe tranſudanti aſſueta, facilem tranſitum conceſſiſſet, in veſiculas ſublata fuiſſet, non ſecus ac cutis veſicatoriis impoſitis. Iisdem particulis portionem cruſtaceæ ſuſtulit in ventriculo canis Hiſt. II. quibus obſtitit nervea ubique compage denſiore prædita, unde neque in canibus Hiſt. I. & II. exulcerata inventa fuit: neutiquam verò cruſtaceam inflammarunt, cum nulla vaſa ſanguifera ad illam pertingant & rubor potius vel ſanguinis extravaſati tincturæ vel transparentis nerveæ colori deferendus ſit. Sanguis inter tunicam fibroſam & nerveam, ut & inter ventriculum & hepar & in duplicatura omenti extravaſatus fuit, non tam eroſis vaſis ſanguiferis, quam ruptis ob violentiſſimos vomitus in Hiſt. II. Quamvis in hoc cane vomitum præceſſerit pulſus ſonorus in hypochondriis, & procul dubio diaphragma in nixu violentiſſimo cum pulmonibus vehementiſſime ſuccuſſum fuerit, nullum tamen vas in pectore ruptum fuit: at pulmones præcipue in dextro latere rubicundiores, in extremis limbis vaſa ſanguifera conſpectiora & macula rubra apparuit; niſi ſanguinis circulationi interceptæ hæc adſcribere velimus.

III. Fa-

III.

Faſtidium canum in Hiſt. I. & II. ſoli muco, non bili deferendum eſt, cum nulla ad ventriculum aſcenderit, & cum carnes objectas faſtidirent nihil niſi mucum evomuerint. Inflatio abdominis & ventriculi in Hiſt. I. & III. evenit ob copiam flatuum in ventriculo detentam utroque ejus orificio arcte clauſo, unde in cane Hiſt. I. exprimendus erat: Flatus producti tum à calore & fermento ventriculi, tum à ſale ſylveſtri *mercurii*, ex copioſiſſimo muco denuo ob ☿ ij irritationem continuam prolecto: unde explosis aut expreſſis flatibus, ſtatim novi renaſcebantur. Cur nullæ convulſiones tantopere irritata membrana nervea ventriculi & intestinorum ſupervenerint? explicatu perdifficile mihi videtur, cum mitius his partibus afflictis aliquando præſes ſyſtematis nervoſi excandeſcat & hac ratione opitulari conetur. Puellus quidem convulſiones evitavit maturo auxilio ab *Exc. D. D. König.* propinato ſc. ſyr. Emetic. cum ſucc. cydon. parato, cujusmodi antimoniato quendam à veneni ſævitia liberatum tradit *Cl. Fabrit. Hildan. c. 4. Obſ. 37.* & lacte cum mucil. ſem. pſyll. quæ ambo aculeos ignitos ☿ *ij ſublimati* obtundunt & extinguunt. In cane Hiſt. I. injectiones aquæ calidæ in ventriculum forte convulſiones averterunt. At quomodo convulſiones canis Hiſt. II. penitus derelictus effugerit perobſcurum eſt: certe toto die nihil convulſivi præter vomitum & pulſationem ſonoram illum præcedentem ad horam 9. noctis in illo obſervatum fuit; num nocte ipſum afflixerint nullo indicio cognoſcere potuimus & mane prorſus artubus flaccidis, non rigidis mortuus repertus fuit. Forte præſes ſyſtematis nervoſi non in auxilium raptus fuit, quia ventriculus validus hoſtem ſolum in principio excutere conatus eſt atque id plurimis nixibus auſus eſt; poſtea à tot laboribus diſſipatis ſpiritibus animalibus præſes ventriculo non amplius ſuccurrere valuit: unde quoque

circa vesperam vomere desiit. Verùm his nec mihi satis facio: res ardua repetita experimenta postulabit.

IV.

Canis Hist. II. Mortuus est non ob coagulationem sanguinis, cum nihil grumosa ullibi in ventriculis, auriculis & vasis inventum fuerit: nec ob defectum sanguinis cum ventriculi cordis, auriculæ, vasa, etiam in mesenterio & pectore plena adhuc fuerint; sed ob spirituum vitalium & animalium dissipationem à tot laboribus, quos vomitus crearunt, eorumque corruptionem à gangræna ventriculi & intestinorum, particulis pravis sanguini permixtis, nam receptaculum chyli & ductus thoracicus lympha cruenta implebantur. In cane quidam Hist. I. sanguis coagulatus in ventriculis & vasis repertus fuit, at tum demum postquam perfriguit: forte si citius sauciata fuissent vasa sanguinem fluidum stillassent.

V.

Mercurius dulcis in Hist. IV. quoque irritavit, at blande, unde solummodo per alvum egessit, lac avide deglutiit & procul dubio mortem evitasset, nisi aliter nostræ curiositati inservire catella coacta fuisset. Et omnino post mortem patuit *Mercurium dulcem* mitius irritare ventriculum, quam *Magisterium Gialappæ*, cum non tam pertinaciter ventriculi & intestinorum tunicis ad hæreat, nec inflammet ut hoc efficere solet & sæpe propterea torminum & Hypercatharsis autor existit, maximè si vis ejus non probe dilatetur.

CAPVT XXII.

De Cicutæ Utilitate.

HActenus *Cicutæ* maleficia memorata fuerunt, accusata fuit veneficii, quia duos pueros brevi interfecit & sex puellas gravissime afflixit & pene neci dedit: infamis fuit propter Socratis mortem, quam illa intulisse traditur: aliis historiis virulentia ejus narrata fuit: ostensum fuit affinitatem aliquam habere cum aliis venenatis vegetabilibus & mineralibus, cum prope eadem symptomata excitarit: sc. cum *napello, cocculis nuce vomica* &c. Item *Antimonio*, *Arsenico* & *Mercurio*, & licet ad illorum vim deleteriam non pertigerit, sed aliquot gradibus inferior fuerit, nihilominus tamen ventriculum vehementer lacessisse ac principes partes in consensum rapuisse non sine detrimento totius, verum etsi *Cicuta*, Napellus venena sint, tamen ut scribit *Exc. Sennert. Pract. l.6.p.5. c. 2.* sunt rerum natalium species & à Deo creatæ, per se bonæ & ad Mundi perfectionem absolvendam & complendam pertinent, habentque ipsæ proculdubio etiam utiles nobis vires, sed quæ in hac mentis humanæ imbecillitate nobis ignotæ sunt. Occultas vires detegere in animo habuit *Exc. D. Georg. Hieronym. Welsch Curat. & observ. Exoteric. chil. 1. obs. 828.* ubi pollicetur arcana quorundam in gravissimis affectibus, multis experimentis nobilitata *in Ephemeridibus* suis aliquando, cum Deo, se patefacturum: Verùm cum fatum *Virum optime de re Medica merentem* nobis eripuerit & triste sui desiderium post se apud omnes bonos reliquerit, verendum Arcana hæc recondita mansura, nisi Nobiles Hæredes aliquando manuscriptis ipsius superstitibus posteritatem beent. In monumentis tum Veterum tum Recentorium oc-

currunt Medicamenta assumenda & foris applicanda, quorum quædam *Cicutæ* folia, radices, semina, succus aut decocta ingrediuntur. *Hippocr. de Natur. Muliebr. Sect. 28. §. 71. Edit. Lindan.* Inter potiones subdititias & purgatorias ponit *Cicutæ* pugillum in aqua decoctum. Plures in illo loco enumerat, quæ nimium fluxum mensium vel lochiorum coërcent; adeo ut conjectura *Bodæi* non multum valeat qui *in Theophrast. Hist. Plantar. l. 9. c. 17.* p. m. 11. 46. locum corruptum opinatur ac Venerandum senem κύμινον pro κώνειον scripsisse autumat: quamvis ipse hæsitare in l. c. videatur, dum *cicutam* diureticam atque ita purgatoriam, & cum *Dioscor.* refrigerantem atque ita nimium fluxum coërcentem innuit.

Galenum cicutæ decocto uti ad confectionem pilularum ex opio. sem. hyoscyam. myrrh. contra destillationes ejusque semine tribus medicamentis permixto contra destillationes, vocem interceptam, hæmorrhagiam pulmonum aliarumve partium, item lancinationes ex *l. 7. de Comp. Medic. sec. Lac.* supra recensitum fuit: It. ex *l. 10. de Comp. Med. sec. Loc.* pastillis contra ulcera vesicæ. Id. *l. 3. de simpl. Med. Fac. c. 18.* Anum Athenienſem ἧς ἅπαξ μνημονεύουσιν, in scenam producit, quæ ab exigua cicutæ portione auspicata, ad permagnam progressa est copiam, nullo detrimento. Hæc postmodum multis ansam dedit, ut crediderint venenis quempiam assue fieri posse; quod etiam non tamen sine limitatione defendere ausus est *Zacut. Lusitan. Histor. Med. Princ. l. 5. p. m. 371.* qui propterea à *Caspar de Reyes* vapulat in *Campo Elys. Jucund. Quæst. l. 63. p. 816.* Quam bene, hoc loco non disceptabo. *Plin. H. N. l. 25. c. 13.* concisa sententia scribit *Cicutæ* caulis & viridis estur à plerisque & in patinis; Cum in prægressis venenum pronunties & *Dalechamb. in notis* se quendam novisse esu cicutæ, apii hortensis specie incautum delusum ad extremum usque vitæ dementem factum, addat, locus iste ceu falsus, aut obscurus fuit præteritus. *Scaliger Exercitat. 152.*

refert

refert in Liguribus Taurinis Anſerculos *cicutæ* foliis devoratis illico exſpiraſſe: Qua tamen in provincia vulgò ejus radices pro delicijs habeantur acetariis: addito etiam ſalubritatis elogio: urinas enim ciere valide admodum: addit quoque ſe eſitaſſe ſæpe, ſiſari ſapore; quæ loco *Pliniano* authoritatem & lucem afferre videntur; cum alias per errorem folia comeſta non ſolum ex *dalechampij*, ſed etiam ex ipſius *Scaligeri* aliorumque plurimorum narratione, ut jam ſupra nemini, aut mortem, aut peſſima ſymptomata effecerint. *Cl. Srobelbergerus in Deſcript. Galliæ Polica. Med.* ſ. 5. p. m. 267. In Languedocia reliquaque Gallia Provinciali & Narbonenſi *cicutas* etiam duorum pedum longitudinem habentes ſæpius è ſaxorum criptis erumpere vidit, humano generi noxam non inferentes; quoque Batavam *Cl. Bodeus* l. c. decantat: unde forte minore damno apud *Cl. Nic. Fontan. l. 1. Obſ. 55.* Fœmina Batava felicius cicuta in acetariis ſibi ſomnum conciliavit. *Renealm. Obſ. 3. p. m. 4. cicutæ* in umbra ſiccatæ ſcrupulos duos in vino horis duodecim infuſos dedit, nulla ſequente appetitus dejectione, nulla cardialgia: plus vero minxit meliusque habuit ab obſtructione in gibba hepatis parte. Idem in ſimili morbo *rad. cicutæ* drachmas duas in decocto dedit: cujus beneficio in ſudorem ſolutus melius habuit. *Matthiolus in Dioſc. l. 4. c. 74.* ſcribit conſtare *cicutam* in Italia non adeo exitialem eſſe unde forte *Cl. Paulus Zachias Quæſt. Med. Legat. l. 2. Ter. 2. Quæſt. 3. §. 14.* illam refert inter ea venena, quæ cum minore certitudine interimunt, annumeratque croco, lactucæ atque ad necem inferendam unciam non ſufficere opinatur, indeque ſuſpicari non immerito licet veneficas, de quibus ſupra, *Aquettam* non ex *Cicuta* concinnaſſe. An Myrrhidem pro *cicuta* agnoverint neſcio: videatur *Exc. Rhod.* in *nota 179. in Scribon. larg. Exc. D. Welſch. l. c.* Hæc quomodocunque ſe habeant, non excutio; at *Cicutæ veræ ſive terreſtri ſive aquaticæ* nunquam fiderem, neque author eſſem ut intra corpus humanum admitteretur, cum plurima

rima securiora exstent ad satis faciendum quibuslibet scopis in medendo præ *cicuta*. Et omnino *Cicutam terrestrem* in Italia quoque virulentam esse, præter recensita, hæc Historia docet, quam *ab Exc. D.D. Heinrico Köfferlin Prof. Med. in Acad. Friburg. Brisgojæ optime merito* nuper accepi:

Anno 1657. Patavij ubi studiorum causa tunc commorabar, Uxor Bajuli cujusdam aliquot mensibus prægnans noctu ædes nostras accessit, rogavitque ut suppeditaretur remediolum aliquod contra tormina, quæ pateretur: Jubebatur, ut sem. carvi in jusculo decoctum epotaret: aliud remedii genus exspectare noluit, sed illa adhuc nocte convulsa obiit. Maritus mox adiit tribunal, quod publicæ sanitati præest, obtinuitque sepeliendi licentiam: cadaver propriis humeris imponit, solus ad templum S. Catharinæ deportat, tumulo injicit ac obruit sive quia noluit Uxoris cadaver inservire Anatomicis demonstrationibus, quæ tum publice fiebant, sive quia formidavit causam repentinæ necis detectam iri à cultro Anatomico.

Postquam ex tribunali dicto Curatoribus Anatomiæ innotuit cadaver prægnantis sepultum fuisse, studiosi armata manu, spreta loci sanctitate, cadaver ex templo & sepulchro eripuerunt ac Theatro Anatomico intulerunt. Aperto abdomine statim prosiliit ventriculus admodum turgens & extensus, variis striis & maculis ex flavo livescentibus depictus, quo colore quoque duodenum apparuit: Incisus ventriculus spiravit flatum olidum: continuit saburram ex viridi nigricanten, in qua observabantur particulæ quædam herbaceæ *cicutam* referentes. Interni parietes ventriculi ferme lividi erant. Patavii demonstrationes Anatomicæ fieri solent adhuc mense Februario imo etiam Martio, quo tempore pauperculi, maxime tempore quadragesimæ varii generis herbas convasare iisque vesci solent, atque facile contingere potuit ut hæc misella cum aliis quoque *cicutam* abripuerit ac ferculis cœnæ destinatis immiscuerit, non secus ac

in l. sæ-

in l. ſæpius c. *ex quadripart. Exc Sim. Paul.* factum fuit, quæ paulò poſt ingeſtionem tormina, & cùm auxilia ſpreviſſet, convulſiones & mortem attulerit. Ventriculi ingens diſtenſio à flatibus utroque orificio arctè clauſo fuiſſe teſtantur erumpentes olidi flatus: unde fortè torminum & convulſionum ſævities: parietes intus lividi & foris ſtriæ & maculæ ex flavo liveſcentes gangrænam pròdunt, quam procul dubio accerſiverunt ſpicula *cicutæ* membranæ nerveæ ventriculi infeſtiſſima. *Exc. D. D. Frideric. Hoffmann. in Clave Pharmacop. Schröder. l. 4. ſ. 1. c. 109. cicutam* inter venena numerat: de *cicutaria* tamen, quæ innoxia creditur, refert; Hujus radices ſive in cibis coctas ſive crudas comeſtas, tanquam maximum arcanum, commendant in ſcorbuto: Verùm & hiſce quosdam è medio fuiſſe ſublatos, teſtatur experientia. Et hæc quoque monent ſobriè & prudentiſſimè *cicutam* eique affines herbas, ceu medicamentum intus aſſumendum, ſuadendas eſſe. Non tamen negarim, tum ex his tum ex aliis venenatis creditis ſalutaria medicamenta parari poſſe, & male nobiſcum actum fuiſſet, ſi non licuiſſet nobis, Febri malignâ ultra ſeptennium his in oris graſſante, medicamenta ex ♄ & ☿ parata exhibere; imò quàm plurimis hæc, præ aliis ex herbis & radicibus concinnatis, ſalutifera & ſæpe citam opem tuliſſe, omnes qui hic medicinam facimus, experti ſumus. Verùm non nego, tum hæc tum alia, quæ virulenta creduntur, in præparando peritam & ſtrenuam manum poſtulare: deinde aſſenſum præbeo *Exc. Sennert. Prax. lib. 6. p. 5. c. 2.* quosdam qui medicamenta per ſe venenata nimis incautè & temerè exhibent, eo non ſatis firmiter probare, quòd talia medicamenta innoxia ſint, quia eo, quo exhibita fuerunt, die, vel ſequentibus aliquot diebus nihil noceant; cùm ab iis vitioſa diſpoſitio corpori imprimi poſſit, quæ longo demum tempore ſe exſerat.

Externus *Cicutæ* uſus à multis Veteribus & Recentioribus traditur in variis affectibus. *Dioſcorid. de Mat. Med. l. 4. c. 79.* ſcri-

bit ſuccum ex ſummitatibus & comis *Cicutæ* expreſſum, priusquam ſemina ſicceſcant, & ſole condenſatum multiplicis eſſe in medicina uſus; miſceri collyriis anodynis & illitu herpetas & Eryſipelata reſtinguere: Herbam cum coma tritam teſtibus cataplaſmatis modo impoſitam opem ferre ὀνειροπόιοις; genitalia effœta reddere, lac extinguere, mammarum incrementa in virginibus prohibere, teſtes ἀτρόφους in pueris facere. Similia apud *Galen.* occurrunt: *de Remed. Facile Parabil.* ſemen cui vim adſtringendi & repellendi tribuit, frontalibus in ophthalmia dolorifica admiſcet. Utrumque alij Græci imitantur. *Plinius H.N. l. 25. c. 13.* Ad reſolvenda medicamenta *ſucco cicutæ* pro aqua uti tradit: ſc. ad exſolvendam medicamentorum acrium vim uſus eſt ejus aqua diſſoluti, ut opij, prout *Dalec.* explicat. Inſuper *Plin. l c.* addit: Fit ex eo ad refrigerandum ſtomachum malagma: Præcipuus tamen ad cohibendas epiphoras æſtivas, oculorum que dolores ſedandos circumlitus: miſcetur collyriis & alios omnes Rheumatiſmos cohibet: Folia quoque omnem tumorem doloremque & epiphoras ſedant. Anaxilaus auctor eſt mammas à virginitate illitas, ſemper ſtaturas. Quod certum eſt, lac puerperarum mammis impoſita exſtinguit, Veneremque teſtibus circa pubertatem illita. *Cicuta* in his affectibus opem ferre, aut generandi potentiam extinguere, creditur refrigerando repellando & ſpiritus ſuffocando: Verùm ſi attentiùs omnia expendantur, in iisdem affectibus vim ſuam reſolvendo, attenuando & conſumendo potius exſeret, cùm particulis calidis prædita ſit, ut ſupra c. 3. & ſeq. probatam fuit: Et in ſimilibus quotidie experimur, reſolventia tutiùs foris adhiberi, nimium refrigerantibus & incraſſantibus: Collyriis in ophthalmia camphora permiſcetur, plurimorum calculo calida, utpote ſoboles, ſeu ſal volatile cinamomi, inflammabilis & acris. Eryſipelati topica incraſſantia & impensè refrigerantia non ſemel partibus gangrænam impreſſerunt, aut repulſo humore mortem accelerarunt,

rarunt, ut non ita pridem epithemata in Erysipelate faciei cuidam phrenitidem, subsequente inevitabili moriendi necessitate: attulerunt. Certè si tantopere refrigeraret, non omni tumori & dolori, ut *Plinius* tradit, folia contusa Cicutæ conveniret. Nostrates matres Lac exstinguunt foliis petroselini contusis, mammis impositis, quòd sine noxa sit, nec tam malè cedit ut Fœminæ apud *Cl. Borell. Cent. 2. obs. 3.* à Cicuta. Atrophiam testiculorum in tenera ætate à *Cicuta* effectam potius adscriberem nimiæ filamentorum perviorum, ut & vasorum sanguiferorum in illis exsiccationi, quàm sanguinis & spirituum congelationi, quam consecuta potius fuisset harum partium sphacelus quàm atrophila, aut si omnino sanguis aliusve humor tunc congelatus mansisset, crescente ætate & totius calore, gelu hoc sensim, ut post hyemem ab æstivo calore etiam in hyperboreis regionibus nix, colliquatum fuisset. Herpetica ulcera scimus feliciùs coërceri aqua phagadænica ex calce viva & ☿ sublim. parata, quàm nescio quibus ingrossantibus. Inter illa, quæ venerem exstinguant, numerantur quoque calida, sc. ruta & similia, ut tali vi præditum non necessariò frigidum statuendum sit. Frontali suo *Galen.* addidit sem. cicutæ, verùm nescitur, an huic potius, quàm cæteræ mixturæ, interceptionis effectus adscribendus sit: facultas simplicis medicamenti optimè cognoscetur, si solum adhibebitur. Certè *Cels. l. 5. c. 6.* sem. *Cicutæ* inter med. simpl. rodentia numerat, ut in plurimis Exemplaribus legitur: etiam inter *Medicos Principes ex Heinr. Stephan. editione: Exc. D. J. Anton. van der Linden*, *Galeni* fortè misertus, in sua recognitione *Celsi* loco sem. cicutæ hîc sem. rutæ reposuit: num ex M. S. fide digno, an ex conjectura? certò statuere nequeo; hoc tamen mihi probabilius videtur, alias *Nic. Rorar. in Comment. hujus loci & E. D. Joh. Rhod. in not. 179. ad scribon. Larg.* non tantopere ad salvandam *Celsi* authoritatem se torsissent. Quilibet seminis *Cicutæ* acrimoniam vel solo gustu explorare posset, ut non necessum foret conjectu-

ris indulgere variasque lectiones fingere. Quomodocunque verò *Cicuta* in prædictis affectibus vim suam exserat, an unquam hoc nomine à Recentioribus in usum vocata fuerit ignoro, nec sollicitè inquisivi, cùm plerique Practici aliis medicamentis *Cicuta* non imbecillioribus, at minùs suspectis aut dubiis utantur. *Cl. Heinr. à Bra in Epist. ad Forest. l. 20. sub finem p. 308.* scribit in Affectu quibusdam familiis in Geldria & Westphaliæ familiari, Varen dicto, qui arthridis vaga esse nunc creditur, si unam aliquam in partem virus procumbat & abscessum excitet, is ut aperiatur, plantaginem cum sale in mortario contusam applicare, & abscessu rupto unguentum imponere, quod conficiunt ex *rad. Cicutæ Aquaticæ* lino vel stuppa madida involutis, sub cineribus coctis, contusis & cum melle mixtis, ut à mellis dulcedine Vermes, qui causa doloris creduntur, alliciantur & à cicuta enecentur. Eodem cataplasmate chirurgos Ditmarsenses in simili casu uti legitur apud *Smet. Miscell. Med. l. 4. p. m. 240. In Epist. 10. Heinr. Wieri* seu potius *Fr. Joh. Wieri.* Ditmarsenses *cicutam aq.* vocant Waden-dunck: Germani Wasser-schirling: Ib. *Exc. D. Valent. Andr. de Varis seu de Arthritide vaga scorbutica c 14.* eadem memorat, simulque optimè monet, medicamenta externa cum cautione adhibenda esse: non tamen existimo, *cicutam* hîc omittendam ceu repellens, cùm calida sit, & ut suprâ ex *Dodon. Pempt. 2. l. 3. c. 12.* narratum, fistula ex caule *cicutæ* diu ore denta os & labia suâ acrimoniâ inflet. *Cl. Heurn. Meth. ad Prax. l. 2. cap. 10. de affect. Lienis calidis* obscurè mentionem facit *Empl. ex succ. cicut.* & Gum. ammon. adeò ut mirum non sit ipsius nomen *à Londinensibus in pharmacopœa* præteriri, qui explicatius tale tradunt ex succ. Cicutæ ℥iiij. & Gum. Ammon. Acet. squill. añ. ℥iiij. confectum. Elegans quoque *Empl. de cicut.* in morbis spleneticis utile communicavit *Cl. Fabr. Hildan. in Epist. ad Croquerum* cum cautelis in parando non ubivis obviis. Huic non dissimile est *Exc. Schröderi Francofurti usuale Pharmacop. l. 2. cap. 53.*

cap.53.n.14. Utcunque *Heurn. l.5.* Empl. suum *de Cicuta* in aff. calidis lienis commendet, non tamen illud solius refrigerationis causa adhibere me persuadet Gum. Ammoniacum additum: imò *D.Schroderus* apertè scribit F.F. obstructum aperire, durum emollire & ruborem inducere, qui effectus *cicutæ* potius cujus pulo ℥ix & succ. ℥iiij, quàm Gumm. ℥is. ceræ & oleis tribuendi videntur, cùm alia Empl. ex gumm. Ammon. cer. & ol. confecta hoc non faciant. & apertè succum *cicutæ* inter splenetica calida recenset *Exc. Rolfink Ord.& Meth. spec. l.9.s.3. cap.8.*

CAP. XXIII. & Ultimum.

De Curatione post Cicutam assumptam.

PRolixus fui inquirendo in vires *Cicutæ tum aquaticæ tum terrestris*, ut invenirem indicationes certas & utiles ad debellandum hostem intra corpus admissum prope internecinum, nisi maturo auxilio succurratur. Rationibus & experimentis existimo me deprehendisse, *Cicutam calidam* & acrem esse, suisque aculeis membranam nerveam potissimùm ventriculi feriisse, ac fibras ejus circulares, membranæ arctissimè fibrillis nerveis conjunctas, ad violentam constrictionem irritasse; tum ob vellicationis vehementiam, tum ob constrictionis atrocitatem, maximè circa orificia ventriculi, ubi nervi insigniores apparent, & Præsidem systematis nervosi in furorem actum, unde convulsiones; & cor in consensum raptum fuisse; unde plurima mortis imago apparuerit, imò Pueri enecati fuerint, & Puellæ expulso hoste imminentem mortem vix evaserint. Ut hac de re certius, aut saltem verisimilius aliquid statuere possem

ſem aliorum venenorum tum vegetabilium experimenta & obſervationes, tum Amicorum, tum proprias adjunxi,& quaſi in ſubſidium vocavi,ex quibus didici propè eadem ratione ventriculum afflixiſſe,ac ferè eodem ordine ſymptomata produxiſſe. Retinui generale nomen acrimoniæ, cùm ſcirem & Alkalina, ut vocant,& acida tam volatitia quàm fixa,irritandi & vellicandi membranam nerveam vi valere, ac hos tumultus inſtituere poſſe, atque ſufficere ratus ſim, obtusâ cujuslibet veneni acrimoniâ & ſublato hoſte ſymptomata ceſſatura,ac hominem è præſenti vitæ periculo vindicatum iri. Tum *cicuta* tum alia ipſi ſimilia rubificantibus,veſicatoriis, erodentibus & putrefacientibus affinia per me dici poſſunt,à quibus quoque non multum differre puto,quamvis in ventriculo & inteſtinis nunquam veſicas,rarò ulcera & cruſtas,rariſſimè integrum ſphacelum, ut in cute, producant; nam ita cum tunica cruſtacea comparatum eſt,ut non facilè,utcunque nervea impensè vellicetur, ab illa abſcedat atque in veſicam attollatur; deinde ſemper humida eſt, ut etiam ferociſſimorum venenorum aculeos aliquo modo obtundat,& continuè magna copia, maximè nervea valde irritata,novum humorem è maſſa ſanguinea recipit, ut non rarò illa, imprimis ſi in minore quantitate aſſumpta fuerint, aut imbecilliora ſint, ſuperet.

Indicationes igitur erunt *cicutam* quantocyus ex ventriculo educendam, ejus acrimoniam infringendam,ſpiritus vitales conſumptos à vehementia ſymptomatum inſtaurandos, aut ob motum ſanguinis varium, vel interceptum oppreſſos excitandos, labem ventriculo vel inteſtinis impreſſam ſive inflammatio, ſive denudatio membranæ nerveæ, ſive exulceratio ſit emendandam & vires laudabili victus ratione reſtituendas & conſervandas eſſe. His ſequenti methodo ſatis faciendum eſſe videtur.

Cicuta breviore, tutiore & certiore via exturbabitur è ventri-

ventriculo, Vomitu concitato: per ambages longas purgantibus educeretur non sine periculo, dum afflicto ægro ob ventriculi cruciatus jam sævientes, nova afflictio adderetur, hoste ad intestina pulso, quibus non minùs infestus esset quàm ventriculo atque illorum quædam minùs ejus præsentiam tolerarent, utpote teneriora & ipsamet exquisitissimo sensu prædita. Idque ante omnium aliorum medicamentorum usum faciendum est, ne virulentia *cicuta* acuatur, ventriculus irritatus exasperetur, *cicuta*, aut fermentum stomachi illius succo imbutum ad intestina, & chylo perm xtum ad massam sanguineam perveniat. Hoc suadere videtur *Diosc. de Alexipharm. cap. 11.* Καταρχὰς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ χοιμιώμεθα. Inter initia, uti in reliquis sc. Venenis, illam sc. *Cicutam* vomitu excutiemus. Cui assentitur quoque *Aet. Tetrab. 4. Serm. 1. cap. 63.* Optimum quod occurrit in *Ardoyn. Sant. Tr. 3. cap. 62.* de curatione *cicutæ* assumptæ, est, quod ex *Albucasi* exscripsit, festinanter vomitum movendum esse: cætera confusa sunt & fortè minùs tuta, maximè intempestivè in usum ductù. *Cl. Sennert. Pr. l. 6. p. 7. c. 6.* Alexipharmacis vomitorium præmittere jubet. *Fr. Joel. Oper. t. 2. l. 2. s. 1.* curationem symptomatum à *cicuta* factorum esse subitam revomitionem scribit.

Verùm cùm cicuta intra ventriculum admissa Epilepsiam producat, ut Pueris & Puellis evenit, atque aliis quoque contingere posset, vomitoria ex sententia *Nob. Ludov. Septal. Animadv. & Caut. Medic. l. 6. §. 50.* non tuta forent: Ita namque ille: *Cave ne in paroxysmo Epileptico vomitum provoces; vidi enim aliquos in invasione hoc tentantes, scriptorum quorundam authoritate ductos, præcipitem in mortem duxisse: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in capite existente, ad perfectam obstructionem faciendam, deducunt, unde apoplexia sequi solet. Cl. D. Frid. Hoffmann. Meth. Med. l. 1. c. 9.* quoque illa impro-

improbat, etiamsi epilepsia per consensum ventriculi fiat: & licet extra paroxysmum concedere videatur, vix tamen ex illorum mente exhiberi poterunt, cum, ut in his Pueris fiebat, paroxysmi vel continui sint, vel brevissimis intervallis invadant. Verùm hæc tanti non sunt, ut Vomitoria prohibere possint, nam *Septalii* sententia quamlibet Epilepsiam periodicam respicere videtur, etiam illam cujus fomes intra cranium absconditus est; deinde niti videtur falsâ & jam à plurimis explosâ opinione, illam sc. oriri obstructis cerebri ventriculis, commotisque humoribus à violenta agitatione, etiam capitis, à vomitoriis facta, ventriculos cerebri penitùs facilè obstrui, & apoplexiam accersiri: Præterea dum vomitioria ad *cicutam* ex ventriculo excutiendam exhibentur, non inveteratæ epilepsiæ, aut quæ altas radices egit, ac jam plurimis paroxysmis ægros defatigavit, sed recenti opponuntur: denique causam proximam & primariam è ventriculo eliminant, quâ sublatâ epileptici insultus protinus, aut paulò pòst imminuuntur, ac brevi penitùs cessant. Atque hanc vomitoriorum in hoc casu necessitatem & fructum non solùm ratio suadet, sed quoque experientia probat: *Catharinam* enim & *Mariam Mæderin*, *Christinam Gräfin*, *Filiam Martini Mülleri & duas Filias Georgii Mureri* vomitus tum à præsente morte, tum ab insultibus epilepticis protinus vindicavit: dum Pueri, quibus vomitus, quamvis ad illum stimulabantur, non promotus fuit, ob vehementiam & diuturnitatem paroxysmorum epilepticorum extincti fuerunt, qui pocul dubio liberari potuissent à morte, si radicum *cicutæ* excretio, quam natura moliebatur, vomitoriis facilitata ab artis medicæ perito tempestivè fuisset. Ipse *Santorellus AntiPrax. l. XXI. c. 10.* quem pro se *D. Hoffman. l. c.* allegat, huic sententiæ favet, ac sumpto per os veneno vomendum suadet, & paulò inferiùs tutiorem illorum usum dicit & magis commodum, quia promptius venenum extrudatur. Vomitus tempestivi *Arsenico* inglutito profuerunt duabus Puellis

Hist. I. Puero Hist. II. duabus Puellis Hist. III. & IV. Puero Hist. VI. Puero & Puello Hist. X. Juveni ex *Fabr. Lync.* Hist. XII. It. *Mercurio sublimato* ingesto Hist. III. supra recensitis : & nemo non Practicorum susque deque habitis convulsionibus vomitoria commendat & si casus ferat, illa propinat post assumpta venena : atque usus docuit quo citius dabantur celeriorem & firmiorem valetudinem restituisse : Si verò properatum fuit ad alexipharmaca, accelerabatur mors, ut Puello evenit Hist. VI. de *Arsenico* : aut morbus cum symptomatibus prolongabatur ut cuidam contigit apud *Nob. Timæum de* Güldenklee *Lib.7. Med. Cas.4.* qui post comestas rad. *Cicutæ*, loco petroselini, cum bubula coctas, vinum absinthites bibit, unde cordis angustia, dyspnœa, vertigo tenebricosa, singultus aliquandiu mitigata, recruduerunt, accedentibus strangulationis metu & virium exsolutione : cui postea mox vomitum movit & alexipharmaca dedit, at non efficere potuit, quin ad tertium mensem cordis angustia & dyspnœa perdurarent. Caute legendi & imitandi omnino videntur illi, qui promiscue alexipharmaca contra *cicutæ* virulentiam coacervant atque ante evacuantium usum, seu nondum expulsa è ventriculo *cicuta*, exhibent : Vinum generosum plures suadent, inter quos est etiam *Scribon. Larg.c. 47. Santes Ardoyn. & alii*, ex quibus sua compilavit, cum tamen etiam ipso *Galen.l.3.de Simpl. Med. Fac.c.20.* & *Plin. Hist. Nat.l.25.c.13.* testibus cum vino pota citius enecet, & ut *Plinius* loquitur irremediabilis existimetur : putant quidem id fieri propterea quod *cicutæ* virus citius ad vitalia cum vino abripiatur ; potius *cicutæ* acrimoniam à vino generoso intendi, ut magis postea in membranam nerveam ventriculi ferociat, existimo ; quamvis non negem quoque celerius particulas, maxime si succus ejus in vino solvatur, quod veteres facere solebant, aut si radix vino maceretur, aut si jam radix in ventriculo emollita sit, cum vino ad massam sanguineam pervenire ac gravissima symptomata, præter con-

ter consueta, excitare. Agyrtæ ventriculo suo quæstum facientes, devoraturi turpis lucri causa venenum, non solum antequam illud ingerant, ventriculum & intestina contra ejus spicula muniunt unctuosis largiter epotis, sed quoque diverticula quærunt ac ventriculum vomitoriis exonerant, præmissis munimentis non fidentes. Non ita pridem audivi à fide dignis hujusmodi τοξικόφαγον, cum præter morem vomitum differre cogeretur, in utili Orvietano suo, cum abominabili & detestanda arte misere periisse ac meritam pœnam temeritatis luisse. Vomitoria ventriculum ad *cicutæ* expulsionem adjuvantia, non necessum est, ut fortiter irritent & stimulent, cum jam alias ad constrictionem à *cicuta* pellectus sit. *Aet. & Albucas. l. c.* Aquam & oleum suadent: si tepida & larga manu, iteratis haustibus, plenis buccis ingerantur, viæ magis laxantur, vomitus citius mino reque nixu sequitur, simulque quicquid *cicutæ* in ventriculo superest quasi ejaculatur, nam pleno ventriculo, laxato stomacho, constrictis etiam in medio ventriculi fibris circularibus levicule, absque labore facilimeque vomitum in canibus & ranis fieri non semel vidi; nec semper adhanc actionem absolvendam necessarium est, ut constrictionis exordium à pyloro ejusque antro, motu intestinorum peristaltico simili, fiat ac sensim progrediatur; quod non raro ventriculo prope vacuo vel ab humore, vel pharmaco irritato non nisi magno conatu, diaphragmatis vibratione in subsidium veniente, evenire solet. Ad vomitum ciendum in hoc casu valent juscula pinguia, decoctum hordei cum oleo simplici, ut non opus sit oleum irinum permiscere, aqua tepida cum butyro, lac cum oleo & butyro, sincerum aut aqua dilutum: Cerevisia cum ol. & butyro. Oleum amygd. d. rec. sine igne expressum haustus suaviores reddit: ol. lini & nucis per se nauseabunda sunt, commodius ad vomitum facilitandum aquæ tepidæ, lacti decocto hordei, cerevisiæ aut jusculis ejus

cunque

cunque generis permiſcentur : quæ una opera *cicutæ* acrimoniam demulcent & obtundunt.

Hauſtibus iſtis tam diu pergendam donec omnis *cicuta* è ventriculo pulſa ſit: admiſceri poſſunt ſc. ſingulis libris oxym. ſ. ℥ij. Oxymell. ſquill. ℥is: aut El. Diaſar. Fern. ʒij vel ʒiij. ſi tempus concedatur, nec ob ſymptomatum ferociam feſtinandum ſit, cum aqua aut cereviſia coqui poſſunt rad. aſar. beton. cucumer. ſummitat. aut cortic. virides ſambuc. aneth. Fl. geniſt. perſicor. ſem. aneth. atripl. aliaque hujus generis. Fortiora non neceſſaria quoque ſunt propterea, quia vomitus prompte ſequitur, ſi modo opera detur, ut fibræ circulares gulæ & ſtomachi motui fibrarum circularium ventriculi inverſo non reſiſtant: quod facilè impetratur, ſi ſolummodo aliquid deglutiendum infundatur, unde theriaca aceto ſoluta, quinque puellis vomitum movit, quæ alias enormem vomitum compeſcere ſolet: idem feciſſent quævis alia potulenta, dum fibras gulæ & ſtomachi aliquo modo relaxant, lubentiusque impulſui motuique ventriculi inverſo cedunt, adeo ut non neceſſum fuerit Patri Chriſtinæ Infuſum tabacci arripere: ea tamen laus tabacco debetur quod appetitum huic puellæ, repararit omnesque moleſtias ſuſtulerit, tota nocte dormiverit & mane læta ſanaque ſurrexerit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non reſpondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum eſſet ac præmiſſis liquoribus ſupra dictis tunc demum ſtimulari poſſet ulterius, Oxymell. Helleborat. Gem. ℥j vel ℥is Oxyſachar. Emet. ℥s vel ʒvj. Gilla Theoph. ℈j aut ſimili cum juſculo aut alio liquore. *Exc. D. König. in Hiſt. 3. de* ☿ Oxyſach. emet. puello cum fructu dedit, cum alias ☿ ſublim. per ſe fortiſſimum irritans ſit: *Fabr. Hild.* ♄ niata profuiſſe memorat. *Cl. Beverovic. in Theſaur: de Sanit. conſerv. l. 3. c. 20.* ſcribit Feli à devorato arſenico peſſime habenti fruſtulum tabacci cum cibo intruſum fuiſſe, unde vomitu excitato viva manſerit.

Si verò propter Epilepsiam à *cicuta* excitatam diutius continuantem, aut brevissimis intervallis paroxysmis increbescentibus evacuationem seu expulsionem ex ventriculo moliri non liceat, Præses systematis nervosi à tumultibus istis avertendus & aberrans in viam reducendus erit, illis quæ in paroxysmis epilepticis & hysterica suffocatione vulgò dicta adhiberi solent: qualia sunt quæ sensus veluti sopitos expergefaciunt. Naribus admoveantur acrimoniam aliquam spirantia, ex herb. saturejæ, puleg ruta, majoran, hyssop. flor. lavend. ruta, sem. angelic. levistic. sinap. bacc. Laur. Juniper. piper. caryophill. Assa fœtid. castor. & similibus parata, in nodulum ligata ac aceto aut vino madefacta: Balsam. & ol. succin. rut. Præstans ad hanc expergefactionem est spir. salis Armon. Urinos. quem *Exc. D. D. Sylv.* semper secum gestasse ajunt, ut in repentinis hujusmodi casibus ad manum esset. Hujusmodi topica naribus quidem propè admoveo, neutiquam verò illis nares inungo, aut profundius indo, cum cessante paroxysmo illita, aut intrusa diu postea illis mole stissima didicerim. Ancilla quædam ante aliquot annos ab hysterica convulsione rigida instar schidij humi prostrata jacuit, absque ullo respirationis superstitis indicio, arctissime dentibus constrictis, artubus prorsus inflexibilibus: frustra pila historica in pharmacopolio nostro prostans ex assa fæt. castor. sem. rut. angel. ol. succin. & tereb. pomp. confecta, naribus admovebatur; frustra corij & succini fumus naribus immittebatur; à frictionibus, vellicationibus, compressione digitorum fortissima non magis movebatur, quàm sine vita truncus: tandem incendi cremias sulphuratas, & dum fumum in nares adigo atque levicule labium ardente cremia attingo, suspirium edidit ac paulò pòst respirationem ac mentem recuperavit, & congruis medicamentis assumptis plene convaluit. Alias quoque comperi paroxysmos epilepticos brevi finiri vel mitigari, ut aquæ anti, epilepticæ intundi possent, explicatis digitis, imprimis pollicibus, à

robusto

robusto & cordato, sive Præses sua sponte ad saniora consilia jam proclivis, sive hac ratione invitatus fuerit. Dum hæc tentantur, ano suppositoria acria intrudantur ex sale gemmæ, alumine fuso, sapone, aut si tantum temporis concedatur ex spec. Logad. el. Hier. picr. Galen. sale cum mell. coct. Paretur quoque Clyster acris, quales *Scribon. Larg. de compos. Med. cap. 47.* adhibendos *cicuta* comesta monet; properè parari possent ex aqua, melle, pauxillo olei vel butyri & sale copiosiore quam vulgaribus clysteribus immisceri solet: non semel experientia didici, sal, citra ullum purgans, liquoribus permixtum tam potenter alvum movisse, quam ullum aliud purgans, exceptis colocynthide, quæ tormina sæva, & croco metallorum, qui diras convulsiones simul pepererunt. Si *cicutæ* virulentia moram permittat, in aqua herb. cephalicæ cum herb. & sem. flatus discutientibus coqui ac colaturæ Bened. laxat. pro Clystere addi posset, cum aliis, quæ utilia censebuntur. Suppositoria & clysteres motum peristalticum intestinorum sursum vergentem, deorsum proliciunt, unaque opera efficiunt ut minus arcte ventriculi fibræ circulares constringantur: non semel observavi in vivorum sectione & in fœmina cui ab annis intestini portio extra abdomen nuda propendebat, intestinorum motum sursum deorsumque tendisse, prout vel in parte superna, vel inferna, etiam levicule illa pupugi stilo quodam, citra vulneris inflictionem. Dum hæc peraguntur opera danda quoque est, ut dentes à se invicem diducantur, tum ut facilius spirent, tum ne suffocentur ab illis quæ à ventriculo ad fauces trusa fuerunt, quod ebrioso cuidam evenisse novi, qui in rheda mortuus repertus fuit ore & faucibus sordium plenissimis. Id manibus facilè paroxysmo declinante fieri potest, ut non opus sit clavibus, aliisve ferramentis os effringere: apertum teneatur dentibus ligno tenaci, aut bacillo glycyrrhizæ inter posito, aut instrumento dilatatorio cum cochlea *Cl. D. D. Joh. Scultet.* de picto *in Armament. Chirurg. Tab. 9.*

Fig.9. aut ſpeculo oris delineato *Tab.11. Fig.4.* Utriusque utendi modum ante oculos ponit *Tab.36. Fig.6. & 7.* Specillo lingua & & maxilla in ferior deprimuntur infuriosis & attonitis, donec cibum & potum faucibus inditum ſufficienter deglutiverint. Si itaque vomituriant, ut *Jacobus Mæderus*, nihil tamen ejiciant, aut ſi deglutire nequeant, ut *Matthias* Graff, propter arctiſſimam gulæ conſtrictionem dilatato ore *Cl. Sculteti* inſtrumento, aut depreſſa lingua & maxilla inferiore Hydrelæum tepidum ſiphone, cui cannula incurva adaptata ſit, quæque ultra epiglottidem intrudi poſſit, injiciatur; quod hoc impulſu gulam, fibris circularibus laxatis, & ſtomachum perrumpet, ac *cicutæ* exitum quem ſam ventriculus molitur, parabit & facilitabit. Ad hoc opus commodum deprehendi ſiphonem æneum à *Cl. D. D. Graef* poſt *l. de Pancreate* de pictum: ſtannei & argentei, maximè ſi lamina tenuior ſit, facile atteruntur à dentibus, remotis inſtrumentis dilatatoriis, ut poſtea inutiles ſint, ut evenit injectionibus iſtis in canibus tentatis. Vomitoriis ſupradictis pergendum, donec cicuta omnis aut maximam partem ejecta ſit, nullaque ejus in ventriculo ſuperſtitis ſigna ſuperſint: ſi nullos ructus allii tetrum fœtorem ſpirent, non angantur circa præcordia, nec valdè doleant; ſi eſuriant ut *Chriſtina* Grafin, ad Alexipharmaca à Veteribus laudata progrediendum erit. Antequam tamen hoc fiat *Dioſcor. de Alexipharm. cap. 11.* dejectiones faciendas monet, ut & illa quæ ad inteſtina deſcenderint, excernantur. Idem repetit *Aet. Tetr. 4. Serm. 1. cap. 23.* Verùm Puellæ ſex non opus habebant amplius purgantibus poſtquam vomuerunt; nec forte neceſſarium eſt, cum aut pylorus cicutæ tranſitum non concedat, aut ſi forte aliquid cicutæ elapſum ſit, clyſteribus & ſuppoſitoriis ſupra dictis ad excretionem maturam diſpoſitum ſit: Si verò ex torminibus, ardore & inflatione ventris aliquid in inteſtinis de *cicuta* hæſitet, iisdem ſuppoſitoriis & Clyſteribus mitioribus & potius emollientibus ad excluſionem alliciendum erit. Si omnino

omnino purgantia exigantur, solummodo mitiora convenient sc. syr.ros. s. l. syr. viol s. l. syr. de cichor. cum Rh. Elect. lenit. El. cathol. El. de tamarind. nullo modo autem danda potentius stimulantia ex Gialapp. scammon. & similibus, neque usque adeo benè fiderem aloeticis.

Educta è ventriculo & intestinis *Cicuta* omni vel maximam partem, *Dioscorid. de Alexipharm. cap. 11.* tum demum ὡς ἐπὶ μέγιστον βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀκρατοποσίαν ceu ad maximum & præsentissimum auxilium vini generosi potum deveniendum esse monet. Eadem verbotenus *Aetius l. c.* in sua transtulit. *Plinius H. N. l. 25. c. 13.* Vini naturam excalefactoriam, priusquam perveniatur aut, ut alia M.S. habent perveniat ad vitalia, remedio esse dicit, præteritis evacuantibus. *Scribonius Larg. de Compos. Med. c. 34.* quoque vult adjuvari debere in initiis vino mero, subinde quam plurimo, caldo & perse & cum pipere & cum styrace poto ac clysteres demum vini meri & lactis inter positi potui subjungit. *Plinius* vinum excalfactorium commendat procul dubio, quia *Cicutam* cum plurimis aliis frigefacientem credidit, idque non obscure dum sanguinem spissando succum ex semine paratum necare asserit. In eodem errore magna turba hucusque versata est, quæ calida eo solo nomine cum vino sumenda deprædicat. Verum cum multis rationibus & experimentis demonstratum sit *Cicutam* calidam esse, vinum alio modo quam calefaciendo juvabit: & credibilius mihi videtur vinum eliminata cicuta ex ventriculo ideo auxilium præstantissimum esse, quia citissimè spiritus ex afflictione vehementissima deperditos reparat, oppressos ob circulationem sanguinis, nunc impeditam, nunc confusissimam, suscitat atque hac ratione præ aliis vires instaurat. Vinum hæc efficacius præstabit admixtis ex *Dioscorid.* traditione l. c. absinthio, pipere item castoreo, ruta mentha, amomo, styrace, sem. urticæ rutæ, foliis lauri, succ. laserpitij: & si quæ alia sint hujus sortis à *Dioscoridis* sequacibus

super

ſuper addita. Antidoti magnæ Theriaca, Mithridatium, El. Orvietanum proderunt quatenus diſſolvunt ſanguinem & lympham ob conflictum poſt cicutam ſumptam, circulari motu intercepto, alicubi ſtagnantes, ac propterea virium aliquam oppreſſionem & laſſitudinem aliasve moleſtias poſt ſe relinquentes. Huc pertinent aquæ cordiales ex aq. borrag. bugloſſ. ſcabioſ. card. ben. angelic. cinam aliisque paratæ, add. conf. alk. conf. de hyacinth. ol. citr. d. lap. bez. margarit. oculis cancr. tab. man. Chr. perlat. ſimilibusque paratæ. Item Tincturæ Bezoard. *Cl. Joh. Dan. Ludov. Cl. Joh. Michael.* aliæque ſic duas Viduas comeſta in cœna *Cicutaria*, altero die juvit circa meridiem hæc potio propinata ℞ Aq. chærefol. card. bened. aã. ℥is Aq. Antid. Math. ℥s Theriac. Andr. vet. ℈ij ſal. C. C. volat. ℈s. Mixt. ſimpl. ʒs. ſyr. de ſcord. q. ſ. ad dulced. *in Digreſſione Febr. Exc. D. Sim. Paul. Cl. Fr. Joel.* Aq. juniper per deſcenſ. ℥v. commendat & poſtea Antidotos, aut pulv. gentian. ʒj: aut ol. angelic. d. gr. vij cum vino.

Hic non prætereundum videtur Conſilium *Santorell. Antiprax. l. 21. c. 10.* qui poſtquam in prægreſſis ſudorifera non improbavit, ſi venenum ad partes penitiores ſe ſe inſinuavit; & prætulit veneno recenter ſumpto pinguia lac, oleum, butyrum & pinguia quæque aſſumpta, ſubjungit demum *juvare aquam calidam potam & lac, quia habeant vim exſtinguendi calorem, quem ut plurimum venena ſolent inferre.* Et huc quoque *Dioſcorid. l. c. de Alexiph.* collimare videtur, nam Vinum, ceu præſtantiſſimum auxilium, μεταξὺ διαστήματα per intervalla dare jubet ac inter hæc interſtitia lac Aſininum aut vaccinum quod *Cl. Saracen. in not. ex Paulo* addit, potui datum profuturum ait. Eadem *Act. l. c.* ſuis inſeruit. *Scribon. l. c.* verba æque conſideratu digna ſunt; poſtquam enim in initiis ſubinde vino mero quam plurimum caldo adjuvandos dixit, protinus huic ſententiæ hæc adjungit *Atqui maxime prodeſt lac Aſininum datum: ſi minus,* ſc. in promptu ſit.

vaccinum,

vaccinum, aut quodlibet. Dioſcoridi alii quoque conſentiunt, quos omnes his inſerere non libet: quicunque demum ſint, ſi *Dioſcoridis & Scribonij* ſententiæ ipſique veritati accedere velint, ſi unquam *cicutæ* virus probe expenderint, aut ſi unquam ægro qui *cicutam* inglutierit, adſtiterint, deprehendent illâ vomitu rejectâ, & viribus à vino mero ſolo, aut aliis admixtis potentiore reddito, vel ab aquis cordialibus reſtauratis, labem ſeu ardorem quandoque inflammatorium ventriculi demulcendum & emendandum eſſe, quod lac optime præſtat, quod ratione ſubſtantiæ butyroſæ demulcet, ratione ſeri abſtergit & ratione caſeoſæ refrigerat & roborat. Lactis ulteriores laudes ad hos effectus præſtandos accomodas, ejusque differentias ex *Gal. Dioſcor. Ariſt.* aliisque collectas atque rationibus confirmatas ſi quis plenius noſcere aveat, conſulat *Nob. D. Melch. Sebiz. de Aliment. Facult. l. 3. c. 7. p. 751. & ſeq.*

Illud tamen diligenter obſervandum puto, Lac non ſtatim poſt vinum hauſtum bibendum, nec lacti poto protinus vinum ſuper ingerendum, tum hunc ob errorem protinus lac grumeſceret, unde novæ turbæ metuendæ forent, quas experiuntur illi, qui lactis potu podagram exſtirpare, aut mitigare annituntur. Ad ardorem ventriculi à *cicuta* impreſſa prodeſſent quoque juſcula alterata herbis recentibus borrag. bugloſſ. portulac. endiv. flor. bellid. min. acetoſ. hiſpan. & ſimilib. Bibant mane & veſperi duabus horis ante cœnam hauſtum ℥iiij vel ℥v. calide. Commode addi poſſent crem. hordei, quo nunc contra aff. hypochondriacam utuntur: paratur ex hordei mundati M. iiij cum ſufficiente quantitate aquæ fontanæ lento calore, donec in pultem hordeum prorſus diſſolvatur: colatur & exprimitur fortiter: quantum v. vel vj. cochlearia capiunt, juſculi alterati doſi permiſcentur: quandoque butyri recentis drachmæ duæ vel tres admiſcentur. Alia attemperantia & demulcentia ad ardorem &

superficiariam inflammationem ventriculi aufferendam suaderi possent, sc. decocta, julepi, electuaria, pulveres, tabellæ, aut si alia forma placeret aliter confecta medicamenta: Verum quoniam præcipue hic ventriculus à *cicuta* male mulctatus tractandus sit, atque omnia fere medicamenta stomachum lædant & mali, certè stomacho non usque adeo grati succi sint, ut *Asclepiades* apud *Cels. in Præfat. l. v. de medic.* loquitur, mallem potius omnem curam ad victus rationem, seu ad alimenta medicamentosa, ut nunc vocant, curam transferre quam medicamentis labem hanc emaculare, maximè apud illos quorum valetudinem antea neque desidia neque luxuria vitiavit, eoque magis quia multiplex ista medicina neque olim neque apud alias gentes necessaria, vix aliquot senectutis principia perducit, ut idem *Cels. in præfat l. 1. de Medic.* bene judicat. Certe postquam sex istæ Puellæ omnem radicis *cicutæ* saburram evomuerunt, de medicamentis nec quidem cogitatum fuit: convaluerunt autem integre postquam ad consuetam victus rationem redierunt, vescebantur nimirum jusculis & pultibus ex lacte jusculis avenaceis, hordeaceis pisorum, ex pane primum in butyro frixo & aqua cocta; pastis farinaceis, raro pane aut ovis admixtis & in aqua elixis, rarius butyro conditis; brassica capitata & radicibus raparum muria conditis: Vix semel in septimana carnibus illisque suillis sale conditis & fumo conditis potiebantur: Potus erat aqua: vinum ab illarum mensis exulavit: delitias enim istas sibi Patres & subinde matres servabant. Cupedias æstimassent poma & pyra siccata, præ omnibus sacharatis, si illorum compotes aliquando fieri potuissent. Post demulcentia & attemperantia si ardor ventriculi permaneret, ægri una atque altera hora à pastu angerentur, neque ab anxietate ullæ induciæ darentur donec assumpta evomuissent, vix dubitandum esset de denudatione nimia antri pylori, imo non levis suspicio oboriretur exulcerationis alicujus, quæ neglecta in pes-

ſimæ notæ ulcus degeneraret, ut plerunque fit partibus nervoſis exeſis, maxime ſi continue ab humore ſuperfluo madefiant. In hoc caſu ſine acrimonia ſiccantia ſalutaria præ aliis comperi: Ante aliquot annos Amicus quidam aphthis faucium, gulæ ipſiusque ventriculi aliquandiu affligebatur: vix alimenta mitiſſima ore ferebat, ægerrime deglutiebat, videbaturque bolo inglutito quaſi ferrum candens per gulam traduci, atque cibo intra ventriculum admiſſo ardor quem alias continue ſentiebat, ſummopere augebatur. Suaſeram tunc pulverem ex bolo armen. terr. ſig. unic. foſſ. C. C. uſt. ſem. portulac. cum æquali pondere ſachar. penid. mixtum, de quo ſæpiſſime lingebat: portionem hujus pulveris cum duabus partibus butyri permiſcuit, & ſubinde fruſtulum nucis avellanæ magnitudine in ore liquatam deglutiit: quibus aliquandiu continuatis, ab aphthis liberatus fuit. Similia quoque ita afflicto ventriculo prodeſſent: addi illis inſuper poſſet Pulv. Antihectic. Poterii probe à nitro mundatus. In magno ardore ſubinde lambere poſſet mucilaginem ſem. cydon. malv. arboreſc. rad. alth. conſolid. major, cum aq. nympheæ, lactuc. borrag. aut ſimili extractam, addito paux. ſachar, alb. Victus ratio ſit ex cibis boni ſucci & facilis digeſtionis, quibus cum coqui poſſent herbæ recentes æſtum attemperantes, quales ſunt borrago, bugloſſa, acetoſa Hiſp. portulaca, ſemper vivum maj. fl. nympheæ, aut ſanguinem depurantes quales ſunt chære folium pimpinell. fl. bellid. min. nollem dum ſuſpicio ulceris addeſſet cibos condire aromatibus, multò minus aceto, ſucc. citr. aut ſimilibus acidioribus. Neque etiam vinum concederem: magis prodeſſent D^m. hord. cum paſſul. ſem. aniſ. aut D^m. rad. Chin. ſaſſafr. lign. viſc. quern. Poſt comeſtam cicutam quidam motum commendant, verum quia hoc conſilium falſa hypotheſi nititur, nempe à *cicuta* ſanguinem congelatum motu incaleſcere ac diſſolvi, unde *Crito Socratem* à loquutione fortiore prohibuit, ne

mortem tardaret motum non imperarem, eoque minus quia dum *cicuta* adhuc intra ventriculum hospitatur ita plerunque affliguntur, ut vix admotum persuaderi possint; quia denique manifeste vires optime reparantur quiete, hoc præceptum diæteticum non magni faciendum, nec ægros etiam à somno arcendos existimo; eoque magis quia omnibus puellis profuit: sola *Catharina Mæderin* 24. horis in magno vitæ discrimine versabatur, quod tamen ipsum non plene somno adscribendum est, sed forte aliquibus radicis reliquiis in ventriculo tribuendum videtur, nam illis elapsis, *cicuta* subacta, postea optime habuit, nulla vigiliarum aut motus habita ratione.

Quomodo dyspnæa diuturna *cicutæ* virulentia producta, pro ut ab *Exc. D. Timæo l.7. cas 4.* aut dementia itidem chronica *à Dalechampij not. ad Plin. H.N. l.25. c.13.* observata, aliive morbi diuturni curandi sint nolui his inserere, quia animus erat subitaneis affectibus à *cicuta* illatis medelam ostendere. Et affectus illi chronici peculiarem inquisitionem dispositionum prævia-rum, causæ proximæ & locorum affectorum postulant atque plerunque nullum commercium cum *cicuta* amplius habent. Morbi diuturnitas Medico Practico tempus & otium suppeditabunt accuratius omnia pensitandi, auxiliumque opportunum inveniendi. Curationum methodicarum propriarum exempla his generalibus subjicere decuisset & lubenter id fecissem, si, præter memoratos casus, ullus unquam hactenus obvenisset: nullæ his in oris sunt Anus Athenienses, aut Fœminæ Batavæ quas libido cicutâ vescendi titillaret, sive famis compescendæ, sive somni conciliandi causa. Rarissime & non nisi per errorem cicuta ingeritur & plerunque non nisi à prole rustica, adhuc rarius his in casibus opem medicam postulante, maxime in locis ab urbibus dissitis, cujusmodi sunt ubi *cicutæ* aliquis proventus est. Jam ab aliquo tempore captavi occasionem in brutis periculum faciendi:

di : prout ausus sum ipsis cicutam , virulentiæ ejus indagandæ causa, ingerere, verum hactenus votis meis excidi : interea commodam non negligam & siquid memorabile comperero illud publico non invidebo. Interea hæc de *Cicuta Aquatica* scripta sufficiant.

DEO TRIUNO

Soli Optimo, Potentißimo & Sapientißimo sit Laus & Gloria in æternum.

Viri Clariſs.

D. Joh. Jacobi Harderi, Medici & Philoſophi Baſileenſis.

Experimenta *Succi cicutæ terreſtris.*

CUniculis *Braſilienſibus* duobus præterito menſ. Majo. ann. hujus 1679. de radice & foliis cicutæ ſub meridiem comedendum tradidi, quæ primâ vice famelici avidè arripuerunt, mox autem acredine fortè hujus plantæ territi, ab eâdem deſtiterunt, hinc illam braſſicæ involutam aliisq; herbis, quibus aliâs delectantur, obtuli, atq; ita haud parum foliorum cicutæ intruſi, id tamen obſervavi quod quoties vel tantillum eorum ſubolfecerunt, vel guſtu deprehenderunt, rurſum inter maſticandum ejecerint: Unde ſuccum recenter ex radice & foliis expreſſum, illis infudi, ſatis magnâ quantitate: Et quidem *ille* ſucco bibito, noluit comedere, ſub veſperam ſe corrugavit, die inſequente vertiginoſus evaſit, hinque vivere deſiit: Poſtquam ipſum cultro ſubieciſſem, deprehendi ventriculũ & inteſtina aliquomodo inflata, intus tamen nullo modo gangrænata vel corroſa: Viſcera cœtera nullâ labe notabili erant affecta: Sanguis verò in cordis penetrabilibus fluidus extitit: Hic verò ſoſpes manſit, dieque poſt exhibitum ſuccum, gemellos peperit, quorum alter mox periit: Num aliqua à ſucco cicutæ etiam in hoc facta fuerit fibrarum nervoſarum irritatio, quæ utero communicata, ipſum ad excretionem ſtimularit, cum fœtus non omnimodo viſi fuerint abſoluti, vel etiam, num miaſmata quædam ſanguini confuſa, fœtus hauſerit, hic non litigabo? donec ulterioribus experimentis plura edocear.

D.23.

D. 23. Julij præsentibus Clariss. & Præstantissimis Viris. D. *Cand. Hardero* Scafus. D. *Christophoro Burckardo* L. L. Studioso, D. Dan. *Zollikofero Sangallensi*: φιλιάτρῳ Vulpeculis duabus, alteri octodecim, alteri duodecim circiter septimanarum succi *Cicutæ*, ab ℥vj ad ℥viij infudi, quarum illa quieta perstitit, nullo dato doloris vel nauseæ indicio, hæc verò junior, primùm valdè se concutiebat, vomituriebat, oculis torvis adstantes aspiciebat, omnia rodebat, & celeriter crebroque respirabat, nunquam tamen vel mingebat, vel alvum exonerabat, quin imò exantlato hoc paroxysmo, sibi rursum restituebatur, undè cum nullum alium viderem insequi effectum, licet per horam & ultra expectarim moræ impatiens, priori, quæ tranquilla plane jacuit, ʒß circiter ☿ ij sublimati in liquore exhibui, quò assumpto mox vivere desiit, utrum aliquid de hoc per asperam arteriam ad pulmones penetrârit, cum nulla signa convulsionum vel alia symptomata increbuerint, ignoro: Id vidimus, quod pulmones maculis atro-livescentibus valdè fuerint conspurcati: Contrà in ventriculo & intestinis præter succum cicutæ prius exhibitum, ne cri quidem reperimus: hinc alteri ℈j præter propter ejusd. ☿ ij. sublimati cum carne commisti propinavimus quem avidè satis deglutiit; Ab initio quidem quasi hujus vim esset elusura videbatur, mox autem agitari & angi adque vomitum stimulari incepit, nullâ tamen subsequente materiâ vel liquidâ vel solidâ, diaphragma mirè concutiebatur, venter imus summopere inflabatur, & spuma præ ore fluctuabat multa: non tamen dejecit nec minxit, fortè quia minori copiam ☿ ium deglutierat, sed horâ circiter post exspiravit: In dissectâ notavimus ventriculum & intestina summopere distenta, bile hinc inde conspersa: Vesicula fellis cum vasculis suis tenuissimè inflata comparuit, omni ferè bile orba. Hepar plurimis maculis lividis dotatum: Ventriculus quo ad internam faciem intensè rubebat, tunicaque mucosa aliquantum abscedere incipiebat: Pulmones itidem valdè maculati:

culati: Sanguis in corde grumosus plurimus: Adhuc evidentius noxiæ suæ ἐνεργείας τεκμήριον ☿ius idem minori dosi exhibitus, edidit in Cuniculo Brasiliensi, cujus intestina tenuia ex atro rubebant: Tunicaque ventriculi mucosa, ferè omnino detersa erat: Hepar cum pulmonibus insigniter maculatum, & vesicula fellis itidem distentissima: Et quidem de ☿ij in membranas nerveas & nervos activitate, non puto esse quenquam, qui amplius dubitet: de Cicutæ verò terrestris virulentiâ adhuc quispiam hærere possit: Quicquid sit licet concedatur, eam acrimoniam, idque virus ei non inesse, quod aquaticæ, negari tamen non poterit, & hanc particulis acribus & vellicantibus præditam esse, quod vel dicta symptomata evincunt, in cuniculo altero, cujus tunica mucosa haud dubie non ita fortis erat, uti vulpeculæ quæ tamen omnem stimulum effugere non potuit. Fortè etiam, sufficienti si exhibeatur quantitate, si non lethalia, saltem graviora symptomata parere potis erit, quod in aliis adhuc animalibus, datâ occasione explorabimus.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A.

ACidulæ Sylvæ hercyniæ, p.14.
Aër in inspiratione ad cavitatem pectoris penetrat. p.175
Alexipharmaca contra cicutam prosunt. 30.31
Alexipharmaca post cicutam haustam ab initio exhibere non adeo tutum 321.
Amygdalarum amararum effectus in ciconiâ femellâ. 235
In columbo adultiori. 287
In columba. 239
In fele bimestri. 241
In Gallo gallinaceo. 242
In fele bimulâ. 243
Grandiori effœtâ ibid
item juniori. 244
In vulpeculâ novem septimanarum. ib.
Amygdalæ amaræ, convulsiones universales non minus quàm cicuta aquatica excitare possunt. 246
Amygdalæ an excorticatæ mitius & tardius noceant quàm non excorticatæ. 248
Vitam quoq; eripuerunt non ob sanguinis coagulationem vel profusionem sed ob fibrarum cordis motum abolitum. 248
Antimonij effectus in cane robustiore. 249.
Ejusdem dissectio. 250
In catello projectitio. 253
In fœminâ cachexia laborante. 254
Vitri Antimonii —— effectus in viro 29 annorum. 256
Symptomatum subsequentium descriptio. 258
Illorum Causæ. 259
Prognosis & cura 261
Responsio Authoris & Cl. Harderi ad præcedentem historiam & curam. 264
Antimonii crudi natura & effectus. 271
Antimonii utilitates variæ. 272
Aquæ phagadenicæ descriptio. 315
Aquilæ Anatome 171 usq; ad 384
Archæus cur in cane vetulo non in furorem actus. 152
num semper consilio motus imperet. 106 & 107.
Architectus in cicutâ protrudit radices, caules, &c. 73
Architectus in plantis non est accidẽs 76
Arsenicum non est minerale imperfectius. 289
ex quibus confletur. 290
Salinum est. 291
Periculosi usus est. 292

Venenum est. 293
Qui virulentiam suam exerat ib. & 244
Ejus particulæ sanguini permiscetur 295
Lac ejus vim obtundit. ibid.
Arsenici contusi effectus in puello duorum annorum. 274, & seq.
In puellâ adultiore & media. 276
Puelli dissectio. Ibidem
An puellus duorum annorum ab Arsenico pulticulæ permixto, antea valetudinarius enecatus fuerit. 277
Arsenici Crystallini cum mixtura farinæ avenaceæ effectus in puero vegeto & obeso. 280
In duabus puellis. 281
In cane. 287 & 88
in puellâ phtiriasi laborante 289
Avium carnivorarum tunica crustacea, densior est quàm in homine 174
cur facilè vomant. 175.

B.

Brutorum anatomiæ utilissimæ sunt. 131
Butyrum ♀ij commendatur. 292

C.

Caloris extremorum causa. 51
Castratorum Historia. 100 & 101
Cicutæ aquaticæ locus natalis. pag. 1
Cicuta aquat. alia facie est vere, alia æstate &c. 2.
Ejus descriptio. 2. & seq.
Radic. caules flores. ibid. & seq.
Ejusd. noxii effectus. 5. & seq.
Cicutâ Athenienses usi. 15
Cicutæ aquat. spec. ibid.
Cicut. aquat. Gesneri cum nostrâ congruit. ibid.
Cicutæ qualitas secund. vet. 17
frigiditas ejus, non apud omnes in confesso. 18.19. calida est. 21. constat partibus salinis sulphureis spirituosis ibid. & 22.
Cicutæ odor monstrat calorem. ibid.
Cicuta, quî in fœminis cœcitatem induxerit. 31.32.
Cicutæ summum frigus rationibus & experientiâ refutatur. 35.36
Cicutæ succus tunicam membranosam vellicando cardialgiam parit. 81
Cicutæ utilitas sec. varios. 84
Cicuta aquat. qualitatibus tangibilibus egit. 107
Variorum hujus effectuum in 7. subjectis ratio. 108. usq; ad 113
Cicutæ terrestris virulentia. 312
in Italia.
Externus cicutæ usus. 314
à quibus qualitatibus procedat. ib. & 315
Cura post cicutam assumptam quî instituenda. 317 & seq.
Vomitu è ventriculo educenda. 319
Coagulum quod fit in febribus non agnoscit frigus. 53. à calidissimis efficitur. 54
In lupo non coagulatio aliqua sanguinis sed cordis enervatio mortis causa exstitit. 183
Coccularum in fele effectus 184.85. & 96
ætiologia symptom. p. 187. & seq.
vim habent vellicantem & rodentem. ibid.
spasmos cient. ibid.
earum effectus in cane venatico. 190

In

In canicula. 191
ineſt cocculis vis Helleboro albo ſimilis.
In alio cane noxæ. 202. 203
Conſenſus fibrarum & membranarum nervoſarum cum aliis aliarum partium. 194
Cordis ceſſatio à motu non ſemper ad ſanguinis aliquod vitium referenda. 217.
Coronæ imperialis virulentia. 33
hircum olet. ibid.
Coronæ Imperialis effectus in cane. 225
Illius Bulbus cicutæ virulentiæ non impar. 226
Croci metallorum, florum alborum & vitri ☿ij noxæ. 272
Cicutæ effectus in cane moloſſo. 134
In cane juvenculo. 135. 136
Symptomatum in utroq; ratio. 135. 137.
Ejus effectus in cane vetulo. 140. 141. 142.
Anatome ibid. uſq; ad p. 147
Aetiologia. 148. 149. 150.
De manifeſtis cicut. qualitatibus teſtatur. 151
Cicutæ aquat. effectus in lupo. 153
Symptomatum cauſæ. 56
Cicut. terreſtr. effectus in lupâ. 157
aquat. noxæ in eâd. 158. ad 161
Anatom. hujus deſcriptio, ib. ad p. 165
Anſeres in gyrum agit. 165
Cicuta terreſtris calida eſt. 166
Cicutæ particulæ maſſam ſanguineam & cerebrum ſubintrant. 168
Non tamen ſemper nervos circa originem irritant. ibid.
Aquat. effectus in aquilâ. 170
Cicutæ varia utilitas. 310. & ſeq.

D.

Danubij origo. 1.
Danubius non ab extremâ Hiſpaniâ derivandus. 10
Dolores ſæpè acutiſſimi abſq; convulſionibus ſunt. 103. 104

E.

Effectus cicutæ noxij, ferociæ & caloris ejus ſigna ſunt. 23. & ſeq.
Empl. de cicutâ contra lienem magnum. 84
Epilepſia excitari poteſt cerebro & cerebello incolumi. 97
Extremorum frigus oritur ob ſanguinem exhauſtum. 55
Extrema frigent, ob motum cordis languidiorem. 56
à variis cauſis oriundum. ibid.

F.

Febres acutas non rarò extremorum frigus comitatur. 45
Exemplis confirmatur. 46. 47
In febribus malignis non ſemper coagulum ſanguinis accuſandum. 52
Fibræ ventriculi & inteſtinorum nervi ſunt. 87
Vim ſe movendi retinent etiam mortuo animali. 89
Cordis fibræ etiam poſt mortem vim ſe movendi non rarò retinent. 89

Fibræ contractæ breviores evadunt. 91
Dissectæ rursum coalescunt. ibid.
Modus quo fibræ partium coafficiuntur. 96
Frigus extremorum. 40. *non tollit particulas cicutæ calidas & acres.* 44.
Frigus enorme magis obstupefacit, quam spasmum inducit. 38.

G.

Gialappæ Magisterii effectus in catello. 221. *in cane semestri.* 222
Gialappa non tantùm irritandi sed & inflammandi vim habet. 224. *lumbricos latos expellit.* ibid.
Glandulæ intestinales. 206.207
Guttæ serenæ curatio. 127

H.

Hellebori albi effectus in catello. 219
Helmontij duo principia ad nutritionem num sufficiant. 74
Herbarum variarum cum cicutâ prodeuntium historia. 13
Historiæ variorum, quibus suspicio fuit venenum fuisse suggestum. 284.285 286.287.
Histor. Nicol. Fontan. 38.39. *non patrocinatur cicutæ frigori.* ib. & seq.
Humoribus facilis ad cerebrum via per ramos arteriosos. 126
Hyoscyami noxæ. 230.
Illius natura vulgo frigida creditur, calidam tamen esse ex historiâ patet. 233.

I.

Indicationes circa cicutæ eliminationem observandæ. 318
Fœminæ infanticidæ historia Anat. 113. usq; ad 125.
Obturato collo vesiculæ bilariæ non statim sequitur icterus. 176.

L.

Lac acrimoniam succi cicutæ infringit. 167.
Lapides rubedine cinnabarinâ. 13
Litus mercurialis in cane tigride effectus 299.
Lupi interiorum lustratio 154.155
Lupi sectio anatomica. 179 & 180.
Lympha intra anfractus cerebri contenta cephalalgiæ causa. 175
Vasis lymphatici D.D. *Brunneri descriptio.* 201

M.

Maculæ lividæ in pulmonibus non semper sunt malignitatis indicia. 128.
Aliorum mechanica fibrarum explicatio minus congrua, 92
Mentis ab alienatio cicutæ calorem probat. 37
Mercurij sublimat. noxæ in cane, 296 97.98. *cum iis quæ in sectione observata sunt.*
☿ *ij vivi effectus.* 300
Subimati in cane eodem. ib. & seq
In puero bimulo. 302
☿ *ij dulcis effectus in catello.* 303. & seq.
☿ *ius dulcis mitior est magist. gial.* 308
Mineralia sylvæ nigræ. 14
Cordis motus, animalis à variis pathematis

matis pervertitur. 57.58.
Mortis Socratis anatomica descriptio 63.64.65. ad finem. cap.

N.

Napellus calidissimus, extremorum frigus efficit. 49.50
Napelli in catello noxæ. 176.177. in lupo. 178.179.
Napellus calidus est, & acris. 182
ejus virulentia. ibid.
Nervi alicubi ganglia adsciscunt. 88. in anseribus in lamellam osseam degenerant. ibid.
Nucis vomicæ effectus in catello. 194.195 in canicula. 196.197
Quæ post mortem inventa. 198.199. in cane effectus. 203.204. in fele. 209
Nucis vomicæ qualitates. 210. convulsivorum motuum causa est. 211. non per explosionem vel per quintam essentiam sanguini permixtam, sed per irritationem. 213
Pororum aptitudo ad nutritionem requiritur. 74.75

O.

Oenantes Lobel. quæ. 15

P.

Ductus pancreatici abscissio citra nutritionis labem. 202.205
Pancreatis succus ad Chylificationem & sanguificationem tantopere non necessarius: chylum tamen distribuere & perficere adjuvat. 218
Particulæ, generi nervoso inimicæ, à cerebro abreptæ, non semper epilepsiam efficiunt. 99
Plantarum Virtutes non prorsus occultæ sunt. 77
Phellandrium non omninò cum cicutâ aquat. convenit. 15
Polypi cordis sanguinis distributionem impediunt. 55
Præses systemati nervoso præfixus 101 non est voluntas. ibid.
Nec appetitus sensitivus. ibid.
Interdum universales convulsiones imperat. 104
Præsidis nervosi, existentia confirmatur. 105.

Q.

Non omnia occultis qualitatibus adscribenda. 71.72

R.

Radicum pori non nutriuntur purâ aquâ. 73
Respiratio cessare potest, quandoq; superstite vitâ. 169.

S.

Salia acida coagulant. 54
Salivationis post illitionem ☿ij impeditæ causa. 304
Sandarachæ ac glasti indici noxij effectus. 283
Sanguis indifferenter ad exteriora propellitur. 51
Sanguis admodum fluxilis hæmorrhagiæ enormioris causa fuit. 52
Sapor cicutæ acris. 22. caloris indicium. ibid. & 23.
Sarcoceles historia. 101.102
Sensus contristatio in ventriculo non de

cicutæ summo frigore testatur. 36
Serum à calore febrili spissius redditum sanguinem vix remorari potest. 5
Singultus nunc à diaphragmate, nunc à ventriculo circa stomachum affecto oritur. 82.83
Siphones qui in insultibus epilepticis commodissimi. 326
Socratis mors non fuit naturalis. 62.63
Solani vulgaris noxæ occasione baccarum à pueris deglutitarum, illorumque curatio. 226. 227
Solani furiosi effectus in puero decem annorum. 227
Solanum vulgare calidum esse patet, ex particulis ejus calidis & pungentibus. 229
Sopor profundus de cicutæ frigore testatur. 38
Spicula ☿ij sublimati vehementia sunt. 305.306. flatuum causa est. 307
Spiritus theriacalis, D. D. Meyeri. 30
Spiritus vini extremorum frigus parit. 50.
Spiritus Sal. armon. commendatur. 324
Stomachus & pylorus, quare acutioris sensus quàm reliquus ventriculus. 85
Succus Cicutæ spiritus animales torpidos reddit. 30
Suffocatio uterina vulgò dicta non semper uteri vitio oboritur, 24

T.

Tendines consui possunt. 92.93
Tumor in præcordiis ab orificio ventriculi utroq; constricto. 82
Tumor continens substantiam polyposam. 208
Tunicæ mucosæ ventriculi usus. 85
Tunica glandulosa ventriculi glandulosa non est. 129

V.

Vapores ab utero ascendentes satis obscuri. 98
Venena ante necem in extremis frigus excitant. 48
Venenum Socrati propinatum num cicuta fuerit, dubium est. 60
Venenorum actio. 79
Veneni varij sec. varios afficiendi modi 130 &. 216.
Vermium cucurbitinorum descriptio 223
Vertigo cicutam calidam & acrem evincit. 37
Liquor ventriculi unde suppeditetur. 80
Ventriculus movendi vi præditus. 86.87 adjuvatur ab influxu cerebri & cerebelli. 90
Ventriculi interna superficies summè sensilis. 83. magis sensilis quàm cutis ibid.
Ventriculi & intestinorum motus emortuo corde ac cerebro nullos spiritus suppeditante aliquandiu superstes manere potest. 218
Vinum quî eliminatâ cicutâ juvet. 327
Num tutum sit vomitoria in epilepsiâ à cicutâ inductâ exhibere. 319 & 320
lenia conveniunt. 322

FINIS.

D. O. M. B.

DISSERTATIO MEDICA
De
THEE HELVETICO,
Vom
Schweitzer = Thee.

§. 1.

HUmanæ quædam eſt mentis imbecillitas, ut quæ rara ſunt, aut è diſſitis advehuntur angulis terræ, pluris ſemper æſtimet, utcunque minus forſan utilia, quàm quæ ante pedes exiſtunt, ac ſine difficultate haberi poſſunt, prærogativâ quoque utilitatis ſeſe magis commendantia. Adamanti, Saphyro, Rubino, Margaritis, ſimilibusque aliis rebus minus obviis, tantum apud homines pretium nonniſi raritas ſola conciliavit, ut alia prætercam. Sed utinam hæc æſtimandi conſuetudo in civili tantùm vitâ locum inveniſſet, neque in forum quoque Medicum tranſiiſſet! in quo nunc Plebeji aut Ruſtici Ruſticæve interdum haud vulgaria amplius, & vili pretio venientia, utcunque aliàs magis efficacia, ſed pretioſa potius & cara deſiderant, poſtulantque ſibi in morbis, quibus affliguntur, ordinanda atque exhibenda remedia, quibus ſi fortè præſcriberes quindecim obolorum purgans, ſalubre

Quæ rara cara ſunt.

illud, bonum, & feliciter operans, succenserent tibi facilè, credentes te ipsorum sanitatem prorsus vilipendere, neque curam illius tanti æstimare. Nimirum infixæ plurimorum animis ista hæret planè superstitiosa opinio, virtutem & efficaciam medicaminum pretii magnitudine æstimari debere, hincque effectu potentiora & excellentiora semper ea existere, quæ raritate non minus quàm caritate cætera antecellunt. Atque hæc causa est procul dubio potissima, ob quam remedia communia, euporista, domestica vili pretio venientia, apud multos à longo tempore vilescere cœperint: cùm enim v. gr. corpus esset purgandum, non sufficiebant amplius, quæ ex *Acaciæ, Violarum, Persicorum*, aut *Rosarum floribus*, non quæ ex *Hellebori nigr. Asari, Bryoniæ, vel Ebuli radicibus*, non quæ ex *Violarum seminibus*, aliisve inquilinis parabantur usûs tutissimi pharmaca, exiguo venalia; sed arcessenda fuerunt è dissitis oris longè pretiosiora, *Radices* v. gr. *Rhabarbari, Turpethi, Ipecacuanhæ*, vel similia alia. Si fuit alterandum, quæ pulchrè & efficaciter operantur, jam inde à vetustissimâ ætate commendata, Remedia inquilina, nihilominus planè viluerunt, cùm eorum loco alia monstrarentur, ac afferrentur, ex orientalibus vel occidentalibus Indiis in Europam devecta nova planè Medicamina, prius incognita; hæc enim, utcunque sæpius adulterata, statim magnâ cùm aviditate, quia recentia erant ac rara, nec minus pretiosa, acceptabantur, inque usum multiplicem trahebantur.

Inquilina & euporista despiciuntur.

Exotica extolluntur.

II. Eminent autem inter hæc præter *Radices Ipecacuanhæ, Nisi, Pareiræ bravæ, Grana Coffée, Succolatam è granis Cacao, Cinamomo, Pipere* & *Saccharo* fabricatam, plurimaque alia, etiam exoticæ Fruticis Folia, *Thé* nomine apud *Sinenses* venientia, *Japonensibus* autem *Cha* vel *Teha*, & *Tartaris Tai* vel *Tizai* nuncupata, quorum Fruticem Pluckenetius in *Phytographiâ* vocavit *Evonymo affinem Arborem orientalem nuciferam flore roseo*, Jacobus Breynius autem *Exotic. Centur.* 1. *cap.* 52. *Thé Sinensium, sive Tsiam Japonensium*; ac uterque Bauhinus *Chaæ Herbam Japoniæ* nuncupârunt. Equidem plures jam existunt Medico-Botanici, qui Fruticis hujus descriptionem nobis plus minus exactam dederunt, è quibus hinc colligere haud difficulter potuimus, illam multis densisque *Ramis* esse instru-

Exemplis id illustratur.

Thé Indorum commemoratur.

ſtructam, Corticem albicantem habentibus; *Folia* portare obſcurè viridia plus minus exigua, oblonga, acuminata, in ambitu nonnihil ſerrata, ſaporis cum leviuſculâ quadam amaritudine exiccantis, vel ſubadſtringentis; *Flores* inſuper ferre uberrimos, quinque petalis albicantibus vel pallidis conſtantes, multa in medio ſtamina luteola habentes; quibus ſuccedant *Fructus* ſive *Baccæ*, recentes quidem virides, ſiccatæ autem, cortice magis rugoſo, ex ſpadiceo fuſco veſtitæ, atque *Semen* continentes ſive *Nuculam* tenui putamine indutam, ac *Nucleo* ſubalbido, valdè rugoſo, ſaporis primùm dulcis, poſtmodum amari ac nauſeabundi, tandem verò calidi valideque exiccantis, conſtantem.

III. Juxta Obſervationes autem *Wilhelmi ten Ryne*, Magni Imperatoris Japoniæ Medici, Semina Fruticis hujus menſe Februario à Japonibus telluri bonæ, dulci, non ſalſæ, neque limoſæ, neque arenoſæ nimis, ſed temperatæ confertim mandantur, unde Frutices propullulant, è quibus tertio demum germinationis anno, Aprili, Majove menſibus Folia decerpunt quacunque diei horâ, domumque circa veſperam deportant, ubi ea fuſæ è ferro Patellæ Sinicæ planè nitidæ atque candenti injiciunt, manibus aſſiduè vertunt, usque dum flacceſcant, mundæ tunc ſtoreæ, vel papyro imponunt, ac flabello perflant, ut frigeſcant: poſtea in planis ex Arundine Indica factis corbibus conterunt, donec compactè criſpentur; hinc verò iterum in purâ, & modicè candefactâ patellâ, uti prius, manibus continuè verſant, usq; dum mediocriter induruerint; dein patellâ eximunt, flabello frigefaciunt, atque in tertia quartâve patellis per gradus minus calefactis revolvunt, ut majorem ſiccitatem ac duritiem adipiſcantur; tandem ollis intrinſecè vitreatis, probè incluſa ſervant, ac in Urbes, Pagosve venalia deportant. Hâc autem ſcrupuloſâ deſiccatione an non melior ſit, quæ in umbrâ inter papyrum ſub æſtivi aëris calore producitur, haud ſine ratione dubitamus.

Quemadmodum Thée Indorum plantetur, ac praparetur.

A Nobilioribus.

IV. Ruſtici hinc atque tenuioris conditionis Homines, in Indiis Orientalibus Folia iſta promiscuè in æneo cacabo aquâ mundâ repleto ſuper lenem ignem blandiſſimè decoquunt, atque ſic totâ die pro communi potu in foco ſuſpen-

Thée uſus.

ſum tenent, donec iteratis tincturis inde extractis, folia viribus planè exuta rejiciantur, novaque denuo ingerantur. Primates autem & locupletiores Incolæ nullum in re domeſticâ opus majore cum ſedulitate, faſtu, nitore ac artificio curant, quàm *Theé* præparationem in Japoniâ; folia nimirum in pollinem ſive pulverem tenuiſſimum molendo redigunt, pulveremq; hunc cum ſuperfusâ aquâ fervidâ ſorbillant. Sinenſes autem noſtro more fervefactam in cacabo Aquam fontanam, ſiccis atque integris Foliis *Theé*, ſingulari Ollæ figulinæ prius injectis, ſuperfundunt, tincturam inde extrahunt, eamque limpidâ aquâ ad gratam amaritudinem temperatam, ac ſi lubet tantillo *Sacchari* edulcoratam, ſorbillant.

Exploratio bonitatis Thée.

V. Si bonitatem *Foliorum Theé* ſcire deſideres, eam quærendam unicè habebis ſecundùm Obſervationes *Ten Ryne*, in gratâ quadam fragrantiâ, quæ proximè ad Fœni recentis odorem nonnihil aromaticum accedat, ut & colore viridi, atque ſapore ſubamarè dulci, ubi parum maſticata frictaque vividum ex ſeſe virorem emittere debent.

Virtutes & Operationes Thealndorum in Oeconomiam corporis humani.

VI. Vis tandem horum exoticæ Fruticis uſitatiſſimæ Foliorum, ex obſervatione Pauli Hermanni in *Cynoſurâ Materiæ Medicæ*, ab *Excellentiſſimo Argentoratenſis Univerſitatis Profeſſore Medico*, Johanne Sigismundo Henningero in lucem editâ, conſiſtit in ſale volatili blando, potius quàm fixo, quod acida quævis diſſolvit, ac per Urinam educit, unde in Cruditatibus Mali hypochondriaci, Podagrâ & Nephritide mirè conducit, ſpiritus valdè auget, & confortat, eosque in continuâ agitatione conſervat: proin etiam Folia cephalica audiunt, atque in confortanda Memoriâ, arcendo Somno nimio, ac inducendis Vigiliis elegans remedium ſunt, à *Chinenſibus* in Comate, tam vigili quàm ſomnolento, promiscuè commendatum; qui ipſi porrò Foliis iſtis facultatem attribuerunt Sanguinis impuritates quascunque, præcipuè ſalſas, acidas, ſcorbuticas corrigendi, horrenda inſomnia pellendi, vapores à cerebro malignos arcendi, Vertiginem profligandi, Capitis dolores quoscunque, præſertim etiam à crapulâ oriundos mitigandi, diureſin egregiè promovendi, Hemicraniam diſſipandi, ſabulum & mucum Renum ac Veſicæ abſtergendi; hinc incipientem

Hydro-

Hydropem, Anasarcam, Cachexiam sanandi, Capitis Rheumata exiccandi, Ingenium acuendi, acrimoniam humorum corrigendi, obstructiones Cerebri ac Viscerum reserandi, Visionis sensum instaurandi, adustos ac effervescentes humores temperandi, Lienem induratum emolliendi, corpora vegetiora agilioraque torpore excusso reddendi, Cor exhilarandi, Timorem propulsandi, Intestinorum Tormina ac Flatus discutiendi, vires Artuum debilitatas, tonumque membranarum ac tendinum roborandi, à Nephritide tandem, Renum & Vesicæ Calculis, ipsâque Arthritide Homines præservandi; quamobrem in Japoniâ rarissimè, aut nunquam reperiuntur, qui talibus Affectibus laborant. Has autem virtutes Folia illa felicius in Orientalibus quàm in Europæis nostris Regionibus, exequuntur, quoniam, illi Populi quotidie hunc potum Thée ingurgitant, atque præterea temperatiore Victûs ratione utuntur, quàm Europæi.

Nocumenta quibusdam à potu Thée illata.

VII. Hinc non æquè omnibus in Europâ Hominibus Thée potum, præprimis largiorem, conducere deprehendimus; quibusdam enim Vertiginem, aliis Tremorem Artuum, pluribus in Fœminino sexu hystericas Passiones, aliquibus frigora internarum partium, in aliis alia symptomata morbosa excitâsse, infallibiles quorundam Medicorum historiæ tradunt. Equidem veritati consentaneum arbitror, non tam usûi Infusi Foliorum Thée rectè accommodati, quàm verò ejusdem abusui quoad quantitatem & qualitatem, tales Affectus morbosos esse adscribendos. Ita enim ex relatione Viri fide dignissimi habeo, ipsum in Illustri quadam Helvetiorum Civitate ad Virginem, 25. annos natam, vocatum esse, quæ mortuæ instar, tota pallida, imbecillis ac enervis jacuerat, sine *Febri* ullâ, aut alio conspicuo certo morbo, si *Anonexiam* excipias; dum autem in occasionem extraordinariarum debilitatum inquireret diligentius atque exactius, compertum tandem est, paucos ante dies Virginem hanc cum duabus aliis Virginibus, similiter malè habentibus, uno eodemque mane septem *Infusi Foliorum Thée* mensuras, tribus *Sacchari* metis (mit 3. Zucker-Stöcken) sex ad minimum libras pendentibus, edulcoratas exhausisse. Novimus alios, quibus Infusi ejusdem largior potus Chylificationem quoque turbaverat.

Tres Virgines 7. mensuras potûs Thée cum 6. libris Sacchari capiunt.

Helvetii meritò de analogo quodam salutis præsidio cogitarunt.

VIII. Cùm autem nihilominus ista *Folia Theé*, si genuina fuerint, neque vetustate exoleta, insignem effectum tam præservando, quàm sanando præstitisse hactenus deprehensum sit, atque interea sæpius eadem vel inveterata, vel jam infusa, iterumque siccata, ac viribus eapropter orbata, vel aliarum quoque Fruticum foliis adulterata ad nostras Regiones deferri notatum sit, haud immeritò ab Incolis Helveticarum Alpium, saluberrimis Herbis ac Fruticibus quotannis obsitarum ac superbientium, à longo jam tempore cogitatum fuit de substituendis, in *Foliorum exoticorum Theé* locum, Stirpibus aliquibus alpinis summè salubribus, neque adeo ingratis, aut injucundis. Atq; hinc modò hujus modò illius Plantæ Folia, instar *Foliorum Theé*, sufficienti Aquæ fervidæ infusa & usurpata similem propemodum effectum habere deprehensa sunt. In scenam autem heic producta maximè fuerunt *traumatica*, atque *cephalico-stomachica Folia*, & quidem nunc *Betonicæ*, nunc *Veronicæ* (unde emersit *Tractatus* ille *Joh. Franci*, de *Veronicâ Theézante*) nunc *Saniculæ*, *Alchymillæ*, *Pyrolæ*, *Chamædryos*, *Salviæ*, *Melissæ*, *Virgæ aureæ*, *Urticæ urentis*, *Trifolii fibrini*, *Hederæ terrestris*, *Vincæ pervincæ*, *Anserinæ*, &c. *Flores* item 4. *cordiales*, *Betonicæ*, *Salviæ*, *Tussilaginis*, *Tunicæ*, *Primulæ veris*, *Tiliæ*, *Pæon. Aquileg. Croci*, plurimaque alia, quæ sive solitaria, sivè invicem mixta ferventi Aquæ immitti consueverunt, atque hinc in usum plus minus frequentem trahi, juxta illud recentis *Poëtæ*:

Nam simul ac calidis nostra est Thia indita Lymphis
Continuò his viridem inducit permista colorem,
Illaque tam tenuis gliscit Tinctura liquori,
Nulla hunc vel minimâ ut succi caligine turbet.

Admonitio circa species Théé Helvetici,

IX. Ubi tamen monendum statim, non omnia talia *Vegetabilia* in *infuso* jucundum adeo saporem, quemadmodum genuina *Theé folia* exhibere, hincque citò quoddam fastidium Hominibus parere, si absque *Sacchari* admixtione bibere velint, noxas verò producere in corpore varias, ubi *Saccharo* quis nimio semper edulcorare voluerit, cùm *Saccharum* sensim *Obstructiones* atque *Infarctus* in *Glandulis Intestinorum* gignere soleat. Ut proin meritò selectum quendam faciendum esse existimârint Helvetiorum Medici, atque factis hunc in finem plurimis experimentis

mentis, tandem ſequentes *miſcelas Vegetabilium Foliorum Theé* loco magnâ cùm ſalubritate ab Hominibus uſurpatas eſſe deprehenderint. Tametſi verò hæ Plantæ inſtar remediorum univerſalium in pluribus morbis feliciter operentur, æquè tamen effectu ſuo nonnunquam carent, ſi vel quantitate nimiâ, vel ſine adcurato Diatæ regimine, vel cum magnâ quoque *Sacchari* copiâ uſurpes, adeoque extra moderationis limites excurrere quotidie velis. Modum enim qui tenere ſcivit, is demum apprimè utilem hunc potum animadvertet, ſive in curandis, ſive in præcavendis morbis occupatus fuerit.

X. Qui proin univerſales quasdam *Theé Helvetici* formulas deſiderat, ſive *Species Herbarum*, ad depurationem Maſſæ ſanguineæ, ſecretionum omnium promotionem, acrimoniæ humorum acido - vel auſtero-ſalinæ edulcorationem, viſciditatum omnium attenuationem, ac reſolutionem, ſicque Morborum variorum præſervationem facientium, is pro lubitu unam alteramve ſequentium Miſcelarum ſeligere, atque diligenter in uſum trahere poterit: *Apparatus ſpecierum pro Theé Helvetico.*

℞. *Folior. Alchymill.*
Beton.
Pyrol.
Sanicul. aa. mij.
Florum Tunic.
Borrag. aa. mj.
Inciſa parum dent. ad ſcatulam.

Vel ℞. *Folior. Alchymill.*
Sanicul.
Beton.
Vincæ pervincæ aa. miij.
Meliß.
Numular.
Anſerin.
Scabioſ. aa. mij.
Flor. Beton.
Roſar. rubr. aa. mj.
Inciſa dentur ad ſcatulam.

Vel

Vel ℞. *Fol. Agrimon.*
Veronic. aa. miij.
Heder. terrest.
Rutæ murar. aa. miß.
Scolopendr.
Sanicul. aa. mj.
Flor. Bellid. min.
Tussilag.
Tunicæ aa. mß.
Incis. tenuiter d. ad scatulam.

Vel ℞. *Folior. Hepatic. nobil.*
Alchymill.
Virgæ aur. aa. miij.
Succis.
Ulmar.
Urtic. urent. aa. mij.
Flor. Bellid. min.
Beton.
Borrag.
Primul. Ver. aa. mj.
Rosar. rubr. mß.
Rad. Caryophyllat. ℥iiß.
Calam. arom. ℥iß.
Sem. Anis.
Fœnicul. aa. ℥ß.
Incisa tenuiter misce, d. ad scat.

Vel ℞. *Folior. Cynosbat.*
Hepatic. nobil.
Bellid. min. aa. miij.
Origani mij.
Incisa m. dentur ad scat.

Olaus Borrichius, *Medicinæ Professor in Universitate Hafniensi celeberrimus*, sequentem *Thée* loco Herbarum miscelam suis Hypochondriacis diligenter usurpandam non sine fructu commendavit:

℞.

Vel ℞. *Rad. Tormentill.*
Herb. Virg. aur.
Numular.
Heder. terr.
Sem. Lini.
Hyperic.
Papaver. errat. aa. ℥iij.
Incis. & cont. dentur ad chart. S. Theé antihypochondriacum.

Vel ℞. *Folior. Agrimon.*
Gram. Parnaß.
Pinguicul. Gesner.
Tussilag.
Pimpinell. sanguisorb.
Urtic. urent.
Millefol.
Pilosell.
Beton.
Sanicul. aa. mj.
Chamædr.
Artemis.
Flor. Calendul.
Tunic.
Cheiri.
Beton. aa. mß.
Incisa tenuiter d. ad scatulam.

Atque hæ sunt miscelæ Plantarum, quæ instar *Foliorum Thée* cum Aquâ fontanâ fervente accomodari, hinc *Sacchari* tantillo edulcorari, ac ita calidè sorbillari possunt, potumque non adeo injucundum, ac cœterâ ad sanitatem conservandam multum efficacem reddunt. Si quis autem tantam ingredientium farraginem horreat, is pro lubitu suo quædam tantùm ex illis seligere, atque pro *Theé Helvetico* usurpare poterit. Ita enim modò *Betonicam* solam, vel cum *Veronicâ* & *Saniculâ*; modò *Alchymillam*

Formulæ concisiores.

lam cum *Pyrolâ*, *Melißâ*, & *Hepaticâ nobili*; modò *Virgam auream* cum *Millefolio*, *Agrimoniâ*, *Vincâ pervincâ*; modò *Scabiosam*, *Anserinam*, *Chamædrym*, & *Flores* aliquos supra dictos invicem miscere solent. Mart. Rulandus quid ejusmodi simplicium Decoctis præstiterit, docent ejus Curationes, & quomodo iis periculosos morbos, Pleuritidem aliosque abegerit, v.gr. *Flor. Cent. min. mij. & Rad. Asari* ℥iß. *in Mens. Aqu. ad dimid. coctis*, inde patet.

Ingratiora vegetabilia rariùs in Theé helvet. assumuntur

XI. Minùs autem gratam potionem Theé Helvetici nostri reddunt alia adhuc Vegetabilia amara permista, v. gr. *Folia Trifolii fibrini*, *Chamædryos*, *Hyssopi*, *Marrubii albi*, *Majoran. Absynth. Centaur. min.* aliaque præstantia satis Remedia, sed quæ propter saporem amarum, ac subinde nauseabundum melius ad *Vina medicata*, aut alias formulas assumuntur, quàm verò ad *Infusa* loco *Theé* consueti sorbillanda.

Formula Theé helvetici exaltati.

XII. Novimus tamen, qui ad virtutem istius *Theé Helvetici* magis exaltandam alia adhuc penetrantia magis permiscent, imò *Folia* simul *Theé* Indorum adjiciunt, quemadmodum sequens Formula mecum communicata est non ingrati profectò saporis.

℞. *Rad. Tussilag.* ℥ij.
Irid. Florent. ℥iß.
Calam. arom. ℥ß.
Herb. Beton.
Sanicul.
Veron. aa. mij.
Fol. Thée Opt. ℥iiij.
Lign. Sassafr. ℥iß.
Rad. Chin.
Cinam. opt. aa. ℥ß.
Croc. Oriental. ʒiß.
Incis. & contus. d. ad scatulam.

Vel ℞. *Rad. Caryophyllat.* ℥ij.
Ireos Florent. ℥j.
Chinæ. ʒvj.

Rasur.

Rasur. Lign. Sassafr. ℥j.
Cinam. opt. ʒiij.
Fol. Thée opt. ℥iij.
Alchymill.
Beton.
Hepatic. nob. aa. ℥iiij.
Sanicul.
Veron. aa. ℥iiß.
Flor. Tunic.
Borrag. aa. ʒvj.
Incisa tenuiter dent. ad scatulam.

XIII. Utimur autem hoc *Theé Helvetico* quotidie, si volumus, illudq; planè eodem modo paramus, quo veri *Theé folia* aliàs solent. Nimirum quantitas sufficiens *specierum* imittitur urceolo fictili, ei dein Aqua fontana optima in lebete, vel cantharo cupreo sive aurichalceo, melius stanneo aut figulino, super ignem fervefacta affunditur, atq; ita vase clauso tantisper relinquitur, donec tinctura quædam ex Herbis sit extracta; tum verò liquor hic adhuc penè fervens in patellas sive caliculos porcellanicos fictiles effunditur, sicq; cum vel sine *Saccharo* potatur; exhauriri autem debent nonnisi duo vel tres caliculi, ne quantitate nimiâ potûs obrutus Stomachus noxam quandam adipiscatur, vix postea amplius extirpabilem. Dum autem absorbetur *Infusum*, nova iterum *Aqua fervida* iisdem speciebus affunditur, atque post extractam similem tincturam absorbetur. Equidem hoc modo paratum *Infusum*, sive *genuini* sive *Helvetici Theé*, *Saccharo* plus minus copioso edulcoratum, calidè admodum sorberi solet; quem morem, utut solennem, ac passim receptum minus tamen probamus, cùm si quotidie bibatur & copiosior fortè simul hauriatur *Sacchari* quantitas, hæc minimè salubris esse queat, sed *scorbuticam* vel *viscido-acido-acrem Intemperiem sanguinis* post se trahat, tandemq; variis Affectibus ansam præbeat. Melius certè atque salubrius longè est, si *Infusum* istud absque *Saccharo* bibatur, atque Aquæ fervidæ affusæ non adeo intensam tincturam, neque adeo fortem saporem ex-

Vsus Theé helvetici.

Potus absque Saccharo magis quadrat.

trahere permittatur; si nihil prorsus extrahat, non plus valebit, quàm Aqua fervida simplex; si verò nimium extrahat, tum noxam vel Stomacho, vel aliis internis Visceribus afferet, constitutionem forsan præternaturalem quandam inducendo, aut *Liquorem gastricum* supprimendo, vel enervando: medium hinc tenendum semper, atq; ut nauseam omnem rejecto Saccharo præcaveamus, vel aliquid *Radicis Liquiritiæ* cum *speciebus Theé* permiscebimus, vel tantillum frustum *Sacchari cand. alb.* aut *rubr.* in ore tenebimus, cùm Infusum sorbetur; sic enim omnem, si quis forsan adesset, ingratum saporem evitabimus aut fallemus.

Vires Theé Indorum & helvetiorum Analogæ.

XIV. De *genuino Theé* vulgò perhibetur, quòd omni tempore diei & anni hauriri queat, sed quòd matutinis horis potum nihilominus felicius operetur, atque Torporem artuum dissipet, Capitis dolorem mitiget, Cruditates Stomachi digerat, & Humorum circulationem, non secus ac secretiones omnes promoveat, Spiritus restauret, elaterem membranarum restituat, superfluos ac impuros Humores per urinæ ac sudoris vias depellat, Appetitum augeat, vigilem agilemque Hominem reddat, sitim extinguat, & plures alios in corpore nostro effectus laudabiles edat. Eandem prorsus operationem *Théé* nostri *Helvetici* Infusum præstat, viribus ingredientium moderatè saturatum, quemadmodum experientia istud quotidiana clarè docet; ita tamen, ut sicuti *genuinum* aliquando *Theé* his aut illis Hominibus adversum occurrit, similiter etiam *Helveticum Theé* non à quolibet promiscuè Stomacho ferri commodè queat.

XV. Equidem heic nostrarum partium foret, Species *Theé inquilini* omnes sigillatim exponere atque describere, verùm cùm instituti nostri ratio non sit, prolixum quendam *Tractatum Botanicum* conscribere, sufficere credidimus, effectus duntaxat ejusmodi Herbarum, *Theé Helveticum* componentium, salutares, atque *genuino Theé* maximè respondentes, explanare, eademque simul operâ demonstrare, sine ullâ necessitate Homines exotica ejusmodi Medicamina, è dissitis ad nos oris delata, tantopere æstimare, cùm in nostris regionibus si non meliora, æqualia certè viribus habeamus, quibus eodem

cum

cum fructu uti queamus. Quod animo volvens *Laudatissimus* olim *Princeps* atque *Elector Palatinus Serenissimus*, à suis Medicis seriò postulavit, ne sibi interdum ægrotanti quidpiam ordinarent, quod intra suas regiones atque dominia non crescat & proveniat. Illud tamen heic non prætereundum, in nostris quoque Plantis, si justo quælibet tempore fuerint collectæ, atque debito modo siccatæ, tales particulas reperiri, quales aliàs in *Theé genuini* foliis deprehenduntur ac statuuntur, nimirum *salino-volatiles blandas*, *alcalinas*, parumque *sulphureo-oleosas*, quæ minus copiosè in subtilissimis eorum tubulis absconditæ jacent, atque affusæ Aquæ ferventis ope resolvuntur, & extrahuntur, tincturamque exhibent fortiorem aut leniorem, prout Aqua calens diutius aut brevius affusa manserit. An autem præcisè quoad omnes circumstantias similes in his illisve *Plantis Helveticis* hæreant particulæ, quales in *Sinensibus* illis *foliis Theé* existunt, definire non licet; dubitandi verò ansam præbet communis observatio, quâ vix unquam duas reperire Herbas datur, particularum insensibilium figurâ, magnitudine, numero, situ, & crasi exactissimè inter se convenientes, quamvis aliàs similem in corporibus humanis effectum præstent; ut adeo nihil impediat, quò minùs has illasve *Plantas Helveticas*, *Foliis Theé veri* substituamus, tanquam simili virtute gaudentes, licèt non per omnia momenta exactè similibus moleculis constent; id quod præter rationem desideravit *Stephanus* ille *Blancardus*, in Hollandiæ Metropoli Praxin Medicam exercens, quando nullam prorsus aliam Plantam *Theé foliis* æquiparandam esse voluit, ex eo quòd particulas planè similes in suâ texturâ non habeat. Equidem novimus, *Clariss.* Joh. Francum *Theé Foliis* nostratem *Veronicam*, in *Tract.* de *Veronica Theezante*; alios verò *Betonicam*, *Pyrolam*, *Saniculam*, &c. substituisse, *Celeberrimum quoq; Acad. Basil. Lumen*, *Dn. D.* Em. König, *Med. Theor. Prof. meritiss.* in *Regno Veget. Quadripartito*, *p. m.* 1053. sæpius insigni cum fructu *Folia Cynosbati*, sive *Rosæ sylvestris* (ceu cui flores Theé magnitudine, figurâ & colore simillimi sunt, sec. *Bontium Hist. Natural. & Med. Indor. L. VI. p.* 88.) foliis *Origani onitis* seu *Majoranæ majoris Angl.* vel *Hyssopi genuinæ Græcorum* mixta pro *succedaneo Theé* usurpâsse: prout & ex Anglis *Nobil. D.*

Bowles, referente *Celeb.* Joh. Rajo *in Synopſ. Meth. Stirp. Britannic.* p. 127. Pſeudotheam è *fol. Beton. Scorodoniæ* & *Chamæpitheos* in Dolore Capitis & Artuum mirificè proficuam laudat. Neq; tantis Viris contradicendi anſam habemus, cùm experientiâ quotidianâ ſufficienter probaverint, quicquid hâc in re publico communicare dignati ſunt.

Morborum enumeratio in quibus Theé conveniat.

XVI. Ut autem tanto evidentius pateat, *Helvetici Theé* vires *genuini* virtutibus nihil cedere, imò forſan adhuc diverſis in caſibus illas ſuperare, operæ pretium erit, ſigillatim Morbos, in quibus *Theiſtæ*, ſive *Theé* illius *Orientalis* magni admiratores, *Infuſum* horum Foliorum adeo ſalubriter operari contendunt, omnes percurrere, hincque ſimul demonſtrare, *Helveticum Theé*, ſive *Plantas* in *Helvetiâ* vicinisque *Montibus* creſcentes non paucas, easdem facultates, ſi non meliores quandoque in ſimilibus morbis poſſidere. Primùm igitur commendare ſolent potum Theé frequentem ad extinguendam *Sitim*, à viſciditate Seri ſanguinis, atque inde producto Salivæ defectu oriundam, quatenus iſte calidus Théé hauſtus, crebrò repetitus, viſciditatem ac lentorem illum ſeri reſolvere, & corrigere, ſicque reſeratis glandulis ſalivalibus, hujus liquoris proventum ſenſim priſtinum excitare valeat. Sed eundem planè effectum ab *Infuſo* foliorum *Agrimoniæ*, *Anſerinæ*, *Fragariæ*, *Numulariæ*, *Veronicæ*, *Hepaticæ nobilis* &c. obtinere ſolemus, modò *Sacchari* quantitas nimia non miſcebitur, ipſumque hoc *Infuſum* crebrò bibatur.

Sitiu.

Porro Theé helveticum ſuccurrit Faucium affectibus.

XVII. Dein etiam laudant *Theé* potum in ipsâ *Faucium Inflammatione*, *Ardore*, *Siccitate* ac *Duritie Linguæ*, quatenus non ſolùm emollit, attenuat, incidit ac reſolvit, ſed inſimul abſtergit cruſtam Linguæ ſupernaſcentem, atque ita ſanguinis circulationem naturalem reſtituit. At verò eundem, ſi non præſtantiorem effectum in tali morbo producit Infuſum foliorum *Brunellæ*, *Rubi ſylveſtris*, *Numulariæ*, *Fragariæ*, *Scabioſæ*, *Plantaginis*, aut ſimilium, cùm *Floribus Borraginis*, *Bugloſſæ*, *Violarum*, mixtorum.

Gingivarum exulcerationes.

XVIII. In *Scorbuticâ* partium *Oris corroſione*, aut *exulcerationе* nihil potius, nihil ſalubrius eſſe volunt ipſo potu *Theé*, ſine *Sacchari* admixtione hauſto; utpote qui blandâ ſuâ vi adſtrin-

ſtringente, ac detergente Gingivas mundificet, acrimoniam Salivæ corroſivam mitiget, ac planè invertat, ſicque tandem *Exulcerationes Oris*, *Aphthas*, & *Gingivas cruentantes* ſanet, *vacillantesque Dentes* firmet. Jam autem omnem hunc effectum non ſperare tantùm aut expectare, ſed videre prorſus atque experiri conſuevimus ex uſu *Infuſi* foliorum *Ulmariæ*, *Plantaginis*, *Brunellæ*, *Rutæ murar. Trifol. fibrin. Betonic. Agrimoniæ*, *Rubi ſylveſt. Urtic. urentis*, *Alchymill. Sanicul. Milleſol. Pyrol. Vinc pervinc.* & ſimilium, decenter per plures dies quotidie bis hauſti.

XIX. Cruditates dein viſcido-acidas Stomachi ab uſu *Theé* diſſolvi, fibras hujus partis roborari, liquorem gaſtricum inertem aut ſupreſſum reſuſcitari, appetitum hinc dejectum revocari, atque chylificationem inſuper promoveri dicunt, idque non niſi per alcalinam blandè incidentem, attenuantem, ac volatiliſantem iſtius Herbæ virtutem. At verò ſimiles planè effectus edunt Helveticæ Plantæ modò commendatæ, ſi quis Infuſi earum non nimis fortis caliculos aliquot bis quotidie exhaurire voluerit. *Cruditatibus ſtomachi.*

XX. Ebrii plus minus frequenter in compotationibus facti, à crapulâ liberantur, ſicubi *Infuſum Foliorum Theé* calidè hauſerint, quatenus hic potus calidus per urinam atque diaphoreſin egregiè pellit ſulphureo-ſeroſas Vini ingurgitati particulas, ſimulque motum ſanguinis circulatorium à Vino inebriante, atque nimis calefaciente tantiſper impeditum aut imminutum, ſuæ integritati reſtituit. Sed anne ex Indiis arceſcenda fuerunt *Folia Fruticis* cujusdam, quorum calente Infuſo ſobrii ſtatim reddi deberent Vino obruti? Quòd ſi enim *Aqua calefacta* affatim hauſta eundem effectum non producit ſufficienter, præſtabit tamen illum fervefacta, & Herbis *Veronicæ*, *Betonicæ*, *Urticæ*, *Anſerinæ*, ſimilibusque aliis affuſa. Ut taceam nunc Ebrioſorum quorundam morem obſcœnum, qui crapulas ſuas athletico hauſtu propriæ modò emiſſæ Urinæ adhuc calentis diſſipare conſueverunt. *Ebrietati.*

XXI. Porrò *Thée Helvetici* non minus, quàm *genuini Infuſum* calens ſæpiſſimè hauſtum, *Cruditates acres* Stomachi, vomitum perpetuum excitantes, potenter eluit, ipſiusque adeo vomi- *Vomitui.*

vomitionis moleſtiam valdè minuit, dum materia peccans hoc modo diluta & attenuata facilius longè per vomitum ejicitur.

Bulimia. XXII. Diximus ſuprà, *Thée* ſive *noſtrum*, ſive *Orientale*, poſſe *languentem ciborum Appetitum* reſuſcitare, quòd ſi autem hic nimius ſit redditus, atque in *Bulimiam* ſive *Appetentiam caninam* mutatus, tum idem *potus Thée* acrimoniam nimiam gaſtrici liquoris temperat maximè ac diluit, ſicq; impedit, quo minus adeo potenter ſtimulare, & ad appetendum fibras Stomachi titillare queat; præprimis ſi ſubinde quædam *Tincturæ Mart. aperit.* guttulæ permiſceantur, atque interea Æger ab acidorum blandorum, ſive eſurinorum uſu abſtineat.

Inertia Liquoris gaſtrici. XXIII. Quorum itaque *Menſtruum ſtomachicum* ſive *Liquor* aut, ſi mavis, *Fermentum Ventriculi* redditum eſt nonnihil craſſum, atque viſcoſum, ita ut ex alimentis aſſumptis crudum Chylum, flatus admodum torquentes excitantem, producat, Potus *Thée* utriusque, & *Helvetici* & *Orientalis* cum ſemine *Aniſi* aut *Fœniculi* accommodatus, ante vel poſt paſtum egregiè confert ad *Flatuum* omnium diſcuſſionem, melioremq; *Chylificationem.* Ubi tamen pro diverſitate perſonarum ac ſtomachici menſtrui, diverſam, ſecundùm mechaniſmi certas in naturâ conſtitutas leges, operationem excitat, atque in nonnullis non ſolùm pituitam copioſam, ſed etiam quandoque bilem eructare facit, ſi videlicet in Ventriculo prius hæſerit.

Conſtipationi. XXIV. Quemadmodum autem *Infuſi* cujuscunque boni *Thée potus* in Hominibus ſanis, particularum ſuarum texturâ ſingulari, non ſolùm Chyloſin Ventriculi perfectam inducit, ſed inſuper Chylum in Inteſtinorum tenuium tractu ita diluit, ut ſub globuloſâ molecularum ſuarum figurâ atque dulcedine in & per vaſa Meſenterii lactea facilius & copioſius ad ſanguinem transmitti, inque circulante Sanguine ſimilem globuloſo-flexilem texturam, ad penetrandum per anguſtiſſimos canaliculos aptiſſimam conſervare queat; ita quoq; idem potus in variis Inteſtinorum Morbis opem affert egregiam, modò alia ſimul convenientia pauca Remedia in uſum trahantur. Qui enim *Alvi ſegnitie* vel *conſtipatione* laborant, ab excrementorum craſſitie, urgentibus in motu periſtaltico fibris inteſtinalibus validius reſiſtente, vel ab humorum excrementa diluentium,

luentium, aut in liquidiore ſtatu retinentium, penuriâ originem ducente, in illis *Infuſi foliorum Thée, genuini* aut *Helvetici, potus* diluendo, emolliendo, attenuando, egregiè conducere notatur, præprimis ſi pro tribus vel quatuor caliculis ejus conficiendis *Foliorum Senæ optimorum* dimidiam, aut ad ſummum integram drachmam, more *Viri Excell.* Dn. D. Theodori Zuingeri, *Practici in Univerſitate hac Inclyt. Profeſſ. atque Reipubl. Archiatr. meritiſſ. Patroni noſtri colend.* adjicere voluerimus; à quibus citra ulla tormina ventris alvus blandè ſubducitur, neque adverſus ſapor liquori conciliatur; dum interea gratus illiusdem calor talia excrementa magis reſolvit, atque à parietibus Inteſtinorum haud difficulter, ac ſine moleſtiâ abſcedere facit. Iſti tamen *Infuſo laxativo* etiam *Semen Fœniculi*, vel *Aniſi*, præcipuè *ſtellati*, aut tantillum *Croci orient.veri*, vel grana aliquot *Salis volatil. C. C. aut Eboris* ab omni empyreumate liberati, ad flatus præcavendos diſcutiendosve idem Vir non rarò permiſcere ſolet. Remedium certè egregium tum pro Infantibus aut Pueris, tum pro Adultis, qui purgantia omnia faſtidiunt, hoc enim modo quàm elegantiſſimè falli poſſunt, ſicubi Evacuatione tali indiguerint.

Folia Thée cum Fol. Senna miſcenda.

XXV. Quoties non occurrunt inſuper à Medicis ſubinde tractandi Ægroti *Fluxu ventris*, ſive ſimplici aquoſo aut pituitoſo-bilario, ſive cruento & dyſenterico laborantes, in quibus copia particularum ſalino-acrium, irregulari ſuâ figurâ partim globuloſam ſanguinis ac lymphæ texturam turbantium, partim fibras inteſtinales plus minus graviter ſtimulantium, fuit collecta & accumulata? In his ſanè etiam Potum Theé largiorem Theiſtæ commendant, tanquam diluentem, abſtergentem, edulcorantem, per urinæ aut ſudoris vias pellentem, & balſamicum conſolidantem; atque has ipſas vires potiori jure, neutiquam adverſante experientiâ, Plantis noſtris, *Helveticum Theé* componentibus, præprimis autem *foliis Urticæ, Saniculæ, Virgæ aureæ, Piloſellæ, Hederæ terreſtris, Vincæ pervincæ, Flor. Roſar. rubr. Tunic.* &c. adſcribimus, utpote quæ effectum ſalutarem in talibus caſibus utique monſtraverunt, modò frequentioribus hauſtibus eorundem calens Infuſum, cum *Lacte* ſimul

Uſus Thée in Diarrhœâ.

 & *Aquâ*

& *Aquâ* paratum aliquis ingurgitare, & singulis noctibus etiam dosin *Electuarii diascordii Frac.* vel *Mithridat. Dam.* vel *Theriac. Androm.* ad demulcendas nimiopere irritatas fibras deglutire dignetur.

In Colica. XXVI. In *Colicâ flatulentâ, humorosâ, spasmodicâ* præferunt suum *Theé potum* largiorem omnibus *Clysmatibus, Purgantibusq.*, aliàs usitatis; nos verò *Clysmata* talia eluentia, emollientia, demulcentia maximi facimus, atque simul *Helvetici Theé* usum commendamus, *Essentiæ* cujusdam *anodynæ* dosibus subinde jungendum, quemadmodum *Guttæ* in hunc finem, *Anglicæ* dictæ, aliave *Salia volatilia oleosa*, aut *Pulveres absorbentes anodyni* meritò laudantur.

In obstructione Mesenterii. XXVII. Non infrequens est *Glandularum* tam *intestinalium*, quàm *mesaraicarum obstructio, infarctus, induratio*, indeque proveniens Abdominis *intumescentia, Atrophia*; in his quoque casibus *Theé potum* maximopere extollunt, tanquam insigne remedium alcalinum deobstruens, aperiens: longè verò certius iisdem in Morbis effectum salutarem promittere licebit ex potu crebro *Theé* nostri *Helvetici*, compositi videlicet è *Foliis Hepaticæ nobilis, Rutæ murariæ, Lingu.cervin. Saniculæ, Trichomanes, Betonic.* &c. præprimis si loco *Sacchari Radices Liquirit.* & *Polypodii* addiderimus, simulque ℈j. vel ʒß. *Pulveris*, ex anaticâ portione *Foliorum Pilosellæ, Polytrichi nigr. Eboris phil. calcin. Radicis Polypod.* atque *Ireos Flor.* concinnati, semel quotidie exhibebimus.

In Febribus. XXVIII. Nihil communius est *Febribus continuis*, & *intermittentibus*, quàm ut in illis ob sanguinis præternaturalem crassitiem, ac visciditatem, hincque imminutam spirituum animalium secretionem, plura symptomata Homines torqueant, verb. gr. *Lassitudo, Sitis, Cephalalgia, Æstus corporis, Cordis Palpitatio, Inquietudo, Horripilationes*, pluraque alia. Nullum vero antifebrile potentius Theistæ heîc offerunt, reliquis tantùm non omnibus anteponendum, quàm potum *Theé Orientalis*, cui tamen iterum succedanei loco substituimus efficacissima *Infusa* aut *Decocta Plantarum Helveticarum, Succisæ, Scabiosæ, Agrimoniæ, Alchymillæ, Card. benedicti, Fragariæ, Numula-*

mulariæ, ac ſimilium, ſi identidem Pulveres antifebriles, *Antimonii diaph. Corn. Cerv. Ebor ppt.* &c. ſimul aſſumantur.

XXIX. In Morbis Thoracis omnibus, *Aſthmate*, *Raucedine*, *Tuſſi*, *Phthiſi*, *Peripneumoniâ*, *Pleuritide*, *Cordis Tremore*, ac *Palpitatione*, nihil potius, nihil ſalubrius eſſe dicunt crebris hauſtibus *Infuſi Fol. Theé*, ſive pituita craſſa ac viſcida ſit incidenda, & attenuanda, ſive acrimonia ſalſa humorum corrigenda, ſive infarctus, aut obſtructio reſeranda, ſive deniq; exulceratio extergenda & conſolidanda. Quis verò in his caſibus jam neſcit *Alpinas* Helvetiæ *Plantas traumaticas* eundem planè, ſi non meliorem effectum in Decocto vel Infuſo habuiſſe, v. gr. *Betonicam*, *Veronicam*, *Heder. terreſtr. Saniculam*, *Pyrolam* &c. dummodo quis *Crocum*, aut *Sal* quodam *oleoſum volatile* adjicere haud detrectaverit, & è contrario ab uſu *Syruporum*, *Electuariorum*, *Linctuum*, *Morſulorum*, *Rotularum* &c. abſtinuerit, à quibus aliàs circulantes humani corporis humores magis incraſſantur, obſtructiones pertinaciores redduntur, atque hinc Morbi vel augentur, vel certè diuturniores redduntur, ſi non graviores aliæ Ægritudines excitantur. *In affectibus Thoracis.*

XXX. Eadem porrò deobſtruendi, maſſam ſanguineam diluendi, acria edulcorandi, atque acidos viſcoſos ſuccos reſolvendi virtute, *Infuſum Helvetici* æquè ac *Orientalis Theé*, largiſſimè hauſtum, cùm *Croco* ac *Sale volatili Corn. Cerv. Viperar.* vel *Elixir. propr. Claud.* vel *Spirit. Cochlear. Eſſentiâ Trifolii fibr. Tinct. Antimonii l. Martis cœruleâ* egregiè confert in *Jctero flavo* ac *nigro*, adeoque *Scirrho Hepatis* & *Lienis*. *In Obſtructionibus.* *Hepatis & Lienis.*

XXXI. Præcipuè autem in Renum ac Veſicæ Ægritudinibus, *Inflammatione*, *Muco viſcido acri*, *Arenâ*, ſive *Sabulo & Calculis* tam præcavendis, quàm ſi friabiles adhuc fuerint, diſſolvendis, mirandas *Thée Sinenſis frequens larguſq; potus* virtutes exercere perhibetur, ſi pauca quædam alia diuretica unà quis aſſumere atque in uſum vocare voluerit; neque nos huic opinioni adverſamur hactenus, ne experientiæ quotidianæ refragari velle videamur: at verò ſtupendos etiam, uſus quarundam noſtrarum Plantarum, effectus in expurgandis ſenſim Renibus, Calculisque pellendis edere apud quamplurimos *In Renum affectibus.*

 conſue-

consuevit, veluti hoc non semel in *Collegio practico* suprà laudati *Dn. D. Zuingeri* audire licuit, qui in talibus casibus efficacissima deprehendit *Folia Hed. terr. Virg. aur. Betonic.* cum *Summit. Urtic. urent.* atque *Radicis. Liquirit.* quotidie mane ac vesperi in Infuso calente usurpata, cum nullo vel paucissimo *Saccharo.* Qui saporem injucundum non formidant, illi cum fructu addere quoque poterunt *Chamædrym*, aut *Flores Chamomillæ*, à quibus certè majorem longè effectum experiri datum est, quàm ab ipsis *Theé Orientalis* foliis, præprimis si interdum urgentibus nimium doloribus dosis *Anodyni* cujusdam semel exhibita fuerit. Hoc etiam dicere audemus, Nephriticos frequenter admodum à sabulo, minoribus calculis, vel muco etiam acido-salino acri Renum, aut Vesicæ excruciatos, quotidiano Infusi dictarum Herbarum potu paulatim ita per Urinam purgari, ut postliminiò liberi ferè à paroxysmis nephriticis maneant, & nunquam amplius tali malo affligantur, sicut etiam de Sinensibus atque Japonensibus Incoli historiæ perhibent, quòd dictis Calculis nunquam laborare soleant, propter solum *Theé potum* quotidianum.

In Arthoitide, Podagra, Scorbuto.

XXXII. Sed & in iisdem Americæ Orientalis Insulis, ubi *Theé potus* est quotidianus, nullique excessus in Vini potu committuntur, rari vel nulli reperiuntur *Podagrici* & *Nephritici, Scorbutici* quoque pauci, *Theé liquore* sanguineam Hominum massam continuè mundam, puram, atque dulcem conservante. Simile quid de *nostrarum Herbarum* potu effertur, à quo per longum sat tempus continuato, observatis tamen simul Diætæ salubrioris regulis, Podagrici jam plures tantum accepere levamen, ut ab eo tempore & rariores & mitiores paroxysmos habuerint: cujus rei exempla, si brevitati nobis studendum non esset, varia heic adducere possemus. Inprimis autem *Summitates Urticæ urent.* recens germinantes, primo vere collectæ ac inter chartam siccatæ, heic pro euporisto commendantur, additis si lubebit, *Gemmis* vel *Strobilis junioribus Pini, Foliis Hederæ terrestr. Anserinæ, Virgæ aureæ. Betonicæ*, aliisve, vel ad exemplum illius Theé artificialis *Celeb. Pechlini Observ. p. m.* 262. lacti incoquendi:

℞. *Herb.*

℞. *Herb. Trifol. Fibr.* miij.
Betonic.
Salv. Veronic.
Fl. Lavend. Rorismar. aa. pij.
Theé Sinens. ℥j.
Lumbric. terr. mund. & siccat. ℥ij.
Rasur. Lign. Sassafr.
Sem. Fœnic. aa. ℥ß.
Incis. & cont.d. ad Ch.Dos. pugill. unus lacti incoquendus.

XXXIII. In *Inflammatione* verò, *Erysipelate* aut *Oedematibus*, *Theé* tam *Orient.* quàm *Helvetici* usus, non tantùm *internus*, hucusque tam vehementer laudatus, sed etiam *externus* in formâ *Epithematis* calentis frequentissimè applicandi quadrat, multiplici experientia probatus. Quæsitum etiam subinde inter Medicos novimus, annon alio quoque modo externè *Folia Theé*, horumque succedanea usurpari possint? Tum verò sæpius observatum est, Plantas has omnes post Infusionem denuo siccatas, atque loco *Tabaci* fumigatas, non contemnendum effectum apud plures Ægrotantes edidisse, atque non solùm *Capitis*, sed etiam *Dentium*, aliarumque partium *Dolores* mitigâsse, imò perfectè etiam dissipâsse. Notabile in hanc rem exemplum est, quod à prælaudato *Zuingero* accepimus, *Mercatoris* cujusdam *Sangallensis famigeratissimi*, quinquaginta circiter annos nati, qui ultra biennii spatium miro Nuchæ dolore, à spasmo Musculorum Cervicis oriundo, quotidie sive interdiu sive noctu ultra unius vel alterius horulæ spatium ita excruciatus fuit, ut loco moveri, caputq; flectere nullo modo valeret, usque dum cessare dolor inciperet; cumq; sæpius in peregrinationibus vel in mediâ viâ eodem malo corriperetur, vel in campis, sylvis, aut pratis tranquillus subsistere & quiescere coactus fuit, donec crucians admodum dolor præterierit. In hac autem molestissimâ corporis infirmitudine quamplurima diversissima remedia, ex consilio plurium celeberrimorum ac peritissimorum Medicorum, in usum diligenter satis traxit, sed sine ullo planè effectu, quin dolores nonnunquam ab iis acerbiores adhuc redditos

Vsus Theé externus.

In formâ fumi.

Exemplum notabile Doloris spasmodici.

animadvertit: tandem verò in transitu per Urbem hanc Basileam auxilium quoque imploravit *Zuingeri* Archiatri, qui auditâ Morbi, & Remediorum in usum vocatorum relatione, nil nisi *Fumum Theé Helvetici* cum *Succino flavo*, *Nuce mosch. Semine Fœniculi*, ac *Foliis Solani* permisti, quotidie ad aliquot fistulas sugendum consuluit; quod consilium etsi Vir *Tabaci fumum* naturaliter horrens, adeoque ei nunquam adsuetus, primo intuitu sprevisset, ac planè rejecisset, suasu tamen Amicorum postea secutus, ex primæ fistulæ suctione insignem mox horrorem, totum corpus pervagantem sensit, nullo tamen alio subsequente incommodo: cùm autem secundam fistulam eadem die sugere inciperet, insignem admodum tensionem, atque subitaneum fragorem quendam non sine dolore ac impetu à nuchâ per totum spinæ dorsi tractum, inferiora versus descendentem persensit, momento citius penetrantem ac finientem; à quo tempore postea Vir iste cruciatum omnem perfectè amisit, neque hactenus eundem amplius expertus est, utcunque ab eo tempore jam elapsi sint tres integri anni, inque his plura itinera fecerit. Sicut præterea nonnulli Chirurgi in Ulceribus aut Vulneribus extergendis *Decoctum Foliorum Theé in Vino* factum adhibent, ita credimus feliciore adhuc cum successu *Decoctum Herbarum traumaticar.* Helvetiæ usurpari posse. Si denique *Pulverem fol. Theé* cum tantillis *Lilii Convallii flosculis* pro *Errhino* quis usurpace contendit, quid impedit, quo minus nostrarum *Plantarum*, v. gr. *Salviæ*, *Betonicæ*, *Majoranæ* &c. Pulverem eodem fine in usum vocemus?

XXXIV. Si quis verò *Pulverem foliorum Theé* tanquam antathrophum nobis obtrudere velit, potiore jure & successu *Folia Pilosellæ*, *Trichomanes*, aliaque nos adhibebimus. *Essentiæ* autem atque *Extracto foliorum Theé* meritò substituimus *Essentias* vel *Extracta Herbarum* nostræ Regionis *vulnerariarum*, efficaciâ profectò suâ nullis aliis unquam cedentes, quemadmodum id multiplex Practicorum experientia docet atque confirmat.

Regula circa usum Theé.

XXXV. Quod jam concernit quantitatem & modum assumendi, vel ingurgitandi nostri *Potûs Theé Helvetici*, certum est, heîc abusum æquè ac in vero Theé fieri posse. Itaque (1.)

I.

consu-

consulimus statim, ut ultra tres vel quatuor *caliculos* talis *Infusi* quis unâ vice nunquam sorbillet, sicque nimium naturæ valdè inimicum semper studiosè vitet. (2.) Authores sumus, ut parum vel nihil *Sacchari* infuso tali permisceatur, sed inter sorbillandum continuè frustulum *Sacchari candi* ore teneatur, ejusq; dulcedine sapor *Theé* forsan ingratus evitetur. (3.) Suademus ut ferventem planè, nec tantùm calentem quis Aquam *Theé Helvetico* superfundat. (4.) Nolumus, ut vel *Spiritum Ceras. nigr.* vel *Spiritum Vini*, vel similem *spirituosum*, etiam *saccharatum Liquorem*, vel *Vinum* qualecunque Infuso Thée permisceant, quemadmodum id aliqui non sine manifesto sanitatis dispendio facere cœperunt. (5.) Magnum eumque noxium abusum esse contendimus, multa cum tali potu Thée comedenda offerre, veluti sunt *Panes melliti* aut *saccharati*, aliaque hujus generis *bellaria*, quibus omnibus certè præferimus frustulum *Panis* nonnihil *tosti*, quale deglutiendum concedi potest, sicubi Stomachus forsan esuriens aliquid exigeret. (6.) Thée potum aliquot horis ante vel post pastum salubriorem esse credimus, quàm longiùs ante ipsum, quoniam sic nulla *Cordis imbecillitas*, nulla *Nervorum debilitas*, *Artuum tremor* nullus, nec etiam *Vertigo* excitari potest, quale quid illi quandoque experiuntur, qui diu ante pastum, & largâ quantitate, magnâ etiam vi *Sacchari* edulcoratum quotidie ingurgitare solent.

2. 3. 4. 5. 6.

XXXVI. Atque hæc sunt, quæ in gratiam *Plantarum Helveticarum* quàm saluberrimarum deproperare Speciminis loco voluimus, non ut *genuini* & *orientalis* illius Thée laudibus atque prærogativis quidquam detrahamus; sed ut ostendamus tantùm, in nostris quoque Regionibus providam naturam talia quotannis suggerere, quorum vires Exoticorum illorum virtutes planè exæquent, si non antecellant. Quòd si verò singularum, quas sub *Thée Helvetici* nomine commendavimus, Herbarum structuram atq; descriptionem per omnia momenta exactam tradere voluissemus, *Botanicum* sanè *Tractatum*, eumq; prolixum conscribere debuissemus, hoc verò cùm â nostro instituto prorsus alienum fuerit, arbitramur, ea quæ protulimus,

Epilogus.

tulimus vel ſufficientia exiſtere, vel à *benevolo Lectore* ex voto noſtro augeri, emendari, aut illuſtrari poſſe. DEO autem, qui ſuâ nobis gratiâ in hoc qualicunque labore adeſſe voluit, TER OPT. MAXIMO ſit laus, honor & gloria in æternum.

INTERPELLATIO

Ad

Nobiliß. atque Experient.

DN. AUTHOREM.

NOndum perceptam qui Rem rigidâ excutit arte,
Zoilus an malus eſt? an Philaletha bonus?
Juſtus an injuſtus Judex? Qui prælia fingit,
Muſisque excelſis cenſet abeſſe fidem?
Hæc mihi ſi promptè clareque exponis Amice,
Omne feres punctum, judiciumque meum.

Amicus Amico propoſuit.

FINIS.

DISSERTATIONIS
De
CYMBALARIA

PROOEMIUM.

ANtiquissimum est studium Botanicum, sed diverso nihilominus fine à sui amatoribus excultum; videas enim hos quidem simplici aspectu vel intuitu stirpium, atque eapropter etiam illarum Iconibus ac denominationibus contentos; alios verò ulterius progredientes, earumque culturam suis in Hortis prosequentes. Videas iterum, qui non nisi earum usui plus minus salutari examinando, explorandove sunt intenti; alios præterea, qui cùm insignem diversitatem Herbarum observarent, in eo desudârunt maximè, ut illas in certas Classes, Genera ac Species dividerent, hujusque digestionis fontes modò ex Foliis, modò ex Floribus, modò denique ex Fructificatione & Seminibus deducerent. Omnes procul dubio suas meruere laudes, sed ii tamen nobis quidem videntur reliquis præferendi, qui ad publicam utilitatem Studium illud simul accommodârunt, quique eapropter non solùm externam quali-

Botanices Studium diversimodè excultum.

Plantarum divisio in Classes.

Qui Botanices reliquis præferendi.

qualiumcunque Plantarum ſtructuram, faciem, conformationem, magnitudinem, colorem, odorem, ſaporem, quoad omnes ſuas partes deſcribere, ſed & ad interiora magis earundem penetrare, Reſolutiones chymicas aut pharmaceuticas inſtituere, atque ſic tandem ipſarum ἐνέργειαν in corpore noſtro explorare, vel ad uſum qualemcunque humanum trahere laborârunt. Ac ſanè heic campum quis habet ampliſſimum inquirendi diligenter, ruſpandi atque detegendi mille milleque Plantarum vires nondum hucusque cognitas; etſi enim primo ſtatim intuitu magnas inveniat difficultates ad talem ſcopum attingendum, deſperare tamen neutiquam debet, dum media adhibet neceſſaria. Liceat hinc nobis talia mente attentâ conſiderantibus, ad eorum, qui huic laudabili hucusque propoſito inſtiterunt, imitationem ſpecimen quoddam commentationis de *Cymbalariâ*, Herbâ illâ in Officinis pharmaceuticis hactenus ignotâ atque inuſitatâ, in medium proferre, ac ejus, quantum fieri à nobis poterat, adcuratam, quoad externa & interna deſcriptionem, vires atque uſum in quibusdam morbis ſalutarem tradere. Præſtet DEUS Opt. Max. ſucceſſum felicem, Lector autem benevolus noſtros qualescunque conatus æqui bonique conſulat, ac errores hinc inde forſan commiſſos ſuâ benignitate haud gravatim corrigat.

Plura in Plantis detegenda reſtant.

CYMBA-

CYMBALARIA.

THESIS I.

Ymbalariam à Cymbalo forſan ſed neſcio cur dictam, Tournefortius Hodiernorum Botano-philorum facilè Princeps, ad Plantas retulit *Flore* gaudentes monopetalo, anomalo, tubulato &c. atque

Cymbalariæ etymologia obſcura.

que ſub *Linariarum* genere collocavit, characteriſticas ejus notas ſtatuens, *Florem* monopetalum, anomalum, perſonatum, poſterius in caudam deſinentem, anterius in duo labia, quorum ſuperius bifariam vel multifariam, inferius autem trifariam ſecatur, diviſum; è cujus Calyce ſurgat *Piſtillum*, poſticæ Floris parti adinſtar clavi infixum, quod deinde abeat in *Fructum* ſeu *Teſtam* ſubrotundam, ſepto intermedio, in duo loculamenta, diverſimodè rumpi conſueta, diviſam, *Seminibusque* fœtam, modò compreſſis & marginatis, modò angulatis & ſubrotundis, placentæ affixis. Robertus Moriſonus *Hiſtor. Plant. Univerſ. Part. II. Sect. V. cap.* 10. *p.* 503. ſimiliter ad Plantas monopetalas, bicapſulares, Floribus rictu anterius & calcari poſterius donatis, Semine exiguo rotundo, Folio glabro præditas retulit. *Excellentiſs.* autem Rivinus, *Medicinæ Profeſſ. in Academ. Lipſiens. Celeberrimus*, ſub *Cymbalariæ* titulo eam jungit. Plantis Flore irregulari, monopetalo, clauſo & labiato præditis, ac *Semina* ferentibus in pericarpio membranaceo bicapſulari. Atque hinc Planta hæc, ſi ſpectemus nunc *Synonyma*, eſt *Linaria hederaceo folio glabro ſeu Cymbalaria vulgaris*, Tournef. *Linaria folio glabro ſubrotundo, Hederæ folio Clematitis*, Moriſon. *Linaria Cymbalaria dicta*, Joh. Raii. *Cymbalaria*, Matth. Lugd. Cæſ. Rivin. Caſt. C. Bauh. *Cymbalaria vulgaris*, Lacun. *Cymbalaria Italica hederaceo folio*, ad Obſ. Icon. Lob. *Cymbalaria foliis hederaceis flore cæruleo*, Eyſt. *Cymbalaria floſculis purpuraſcentibus*, J. B. Chabr. *Cymbalaria Italica*, Gerard. *Italica hederacea*, Parkinſon. *Cymbalaria flore ex purpureo albicante & luteo variegato, Folio Hepaticæ repente*,

Nota characteriſtica ex Tournefortio.

Moriſono.

Rivino.

Synonyma.

J. H.

J. H. Heucheri. *German.* Zymbal-Kraut / Kriechend Nabelkraut. Fabius Columna *Cotyledonem* 2. *Dioſcoridis* ſive *Telephium*, *Craſſulam* aut *Fabariam*, pro verâ *Cymbalariâ* adgnoſcit, quòd ejus Folia ſuâ figurâ oblongâ tantillumq; cavâ, veluti Cymbam navigatoriam ſive piſcatoriam referant magis quàm noſtræ Cymbalariæ hederacea folia; unde ab aliis Κυμβάλιον, *Cymbalium* quoque vocata fuit. Cur autem Lonicerus in ſuo *Herbario* hanc Plantam nuncupaverit *Umbilicum Veneris* & quidem *Officinarum*, profectò non aſſequimur, cùm in Officinis pharmaceuticis hactenus locum non habuerit.

II. E quibus patet, Herbam hanc ab hodiernis pleriſque Botanicis, quos inter etiam Viri Celeb. *Paulus Hermannus* atque *Hermannus Boerhaave*, Botanici Lugduno-Bat. exiſtunt, ad *Linariæ* ſpeciem referri, *Clariß.* autem Joh. Henr. Heucherus, *Prof. Botan. Witteberg. exactiſſimus*, *in Horti Witteberg. Medici Novis Provent. p. m.* 57. aliam ſententiam fovet, dum ita inter alia ſcribit: *quoniam & modus creſcendi à Linariâ diverſus eſt*, in Cmybalariâ, *cùm* hæc *nunquam erigatur ſed procumbat penitus, & conceptaculum Seminis diverſum habeat, eſt enim quamvis bipartitum, tamen aliter conformatum, rotundum magis, quodque maturum non debiſcit per modum Linariæ, idcirco à Clariſſimo* Rivino *jure optimo, evitandæ confuſionis gratiâ, à Linariâ diſtinguitur.* *Linariarum Claſſi aſſeritur.*

III. Creſcit autem *Cymbalaria* in murorum rimis madefieri ſolitis ſive humidis è *Radicibus* copioſis, albicantibus, fibroſis, tenuibus, oblongis, lævibus, teneris atque ſucco turgidis. Ex his dein pendulas evibrat fibras, è viridi purpuraſcentes, te- *Creſcendi modus.* *Radices.*

Cauliculi. retes glabras, longas, nervo albicante, in quibusdam locis paulisper lignoso, quem facilè stringendo linquit succulentus cortex, farctas, multiplici amplexu sibi invicem instar Convolvuli intortas, diversimodè varias emittendo fibrillas, è quibus *Folia* conspiciuntur longis appensa pediculis, hederacea, angulosa, unciam circiter longa, plus minusve lata, in tria quasi segmenta divisa, pinguia, tenera, succo aquoso multo turgida, superius lætè atro-virentia & splendentia, inferius tenui pellucidâ pelliculâ facilè separabili ac purpurascente, nitenteq; Cyclaminis instar obducta, intus pallidè virentia, vesiculis aut cellulis pluribus, viridanti succo turgentibus, (armatis vel etiam ferè nudis oculis conspicundis) prædita: ad exortum verò pediculorum, quibus folia hærent, tortiles exsurgunt alii pediculi, tenuiores, oblongi, teretes, quibus *Flosculi* insident monopetali, anomali, personati, posterius calcari exiguo purpureo donati, anterius purpurascentes, rictu pallido conspicui, in duo labia divisi, quorum superius bifariam venulis intercurrentibus cæruleis distinctum, inferius autem introrsum in floris cavitate crocato villo conspicuum trifariam secatur. Medium Floris occupant *Stamina* quaterna, oblonga, albicantia, tenera, apicibus pallidioribus polline digitos imbuentibus dotata. Flori verò subjicitur purpurascens *Calyx* in quinque exigua petala, quibus florem inferius amplectitur, pulchrè distinctus, è cujus medio assurgens albicans *Pistillum* posticæ Floris parti ad instar clavi infixum desinit, flosculis evanidis, in *Fructum* seu *Testam* globosam ex purpureo viridantem, verrucosam, bicapsularem, in duo loculamen-

Folia.

Flosculi.

Stamina.

Calyx.

Pistillum.

Fructus testaceus.

lamenta ſepto intermedio diſtinctam, in quibus *Semina* continentur parva, modò ſubrotunda, modò marginata anguloſa ac criſpa, hinc inde ad latera ſepti & membranæ exterius cingentis, tenuibus fibrillis adhærentia ac inde nutrita, quæ dein per maturitatem nigricantia evadunt, ac ultrò erumpere ſolent. Naſcitur in antiquis uliginoſisque ædificiorum muris, parietibus atque maceriis. Hic Baſileæ hinc inde copiosè reperitur, & præcipuè in ipſa Urbe, ubi muros foſſarum interiorum magna in quantitate coronat, ac per totam ferè Æſtatem & Autumnum usque in Hyemem floſculos profert.

Semina.

Locus natalis

IV. Circa ſingularum verò recenſitarum Herbæ noſtræ partium Colorem, Saporem & Odorem in ſpecie hæc tenenda ſunt: *Radix* nimirum ſucculenta alba eſt, & *ſaporem* habet blandum, guſtu primo ſubdulcem, relictâ tamen poſt ſe leni amaritudine herbaceâ. *Folia* ſupernè gaudent *colore* atro-virenti, inferius autem *Cyclaminis* inſtar purpuraſcente, & *ſapore* ſunt prædita obſcurè amaro cum adſtrictione aliquâ. *Caulis* ex viridi purpureus à Foliis ratione *ſaporis* nullo alio modo diſtinctus eſt, quàm quòd illum apertius adhuc amaricantem præbeat. *Flos* variegatis *coloribus* eſt ornatus, ut ex ejus deſcriptione ſuperius traditâ videre eſt, convenit autem quoad *ſaporem* cum Radice, niſi quòd adhuc blandius papillas guſtatorias afficiat. *Fructus* ex purpureo virideſcens ratione *ſaporis* Radici ſimiliter reſpondet. Denique *Semen* maturum nigricante præditum eſt colore, & ſapore gaudet amariuſculo adſtrictivo. *Odorem* omnes hæ partes eundem ſpirant, videlicet ſatis fortem herbaceum.

Color, Sapor & Odor partium

V. At-

Cymbalariæ partes elementares.

V. Atque hæ fuerunt *Cymbalariæ* partes visibiles & organicæ, quas olim dissimilares nuncupare consueverunt; elementares nunc aut similares, subinde invisibiles quòd concernit, eæ partim per se, ac simplici præparatione, partim Resolutione chymico-pharmaceuticâ cognoscendæ præbentur. Exsiccatio certè recentis Herbæ, copia Aquæ ex eâ destillatæ, quantitas Succi expressi, ejusque inspissatio apertè nobis demonstrant, illam maximâ ex parte constare particulis *aqueis*, tantillum *mucilaginosis* & *nitrosis*. Sapor dein parum amaricans, ac ejus vis qualiscunque traumatica particulas nonnullas alcalino-terrestres; Sal verò, quod inde elicitur lixiviosum, salino-alcalinas; tandem ex eâ destillatâ prodiens Oleum empyreumaticum, non secus atque ejusdem siccatæ combustio præsentes quasdam sulphureo-oleosas Plantæ huic inesse; sed aquosas tamen reliquis omnibus maximè præponderare ostendit. Hæc autem omnia è qualitatibus mox ordine narrandorum Præparatorum clarius elucescent.

Ejus Pulvis.

VI. Itaque nunc perlustrabimus sigillatim ea omnia, quæ ex *Cymbalariâ* tam Galenicè quàm Chymicè pro posse & nôsse elaborare ac præparare datâ operâ potuimus. Ubi sese primùm offert *Pulvis*, ad quem conficiendum exsiccavimus Herbæ recentis uncias tres, indeque post exsiccationem nonnisi tres drachmas obtinuimus, quas dein pulverisavimus, sicque *Pulvis* evasit colore quidem virente imbutus, sapore autem salso amaricante, non tamen ingrato, odoreque ut aliâs Herba recens habet proprio, sed non adeo forti instructus: quæ omnia profectò sufficienter & clarè præsentiam non tantùm copiæ parti-

particularum aquoso-nitrosarum, sed & quarundam sulphureo-salino-terrestrium indigitant.

VII. *Succum* si consideramus *Cymbalariæ*, is adeo copiosus è succulentâ hâc Herbâ exprimi potest, ut ex illius optimè incisæ & contusæ libris duabus obtinuerimus libram integram *Succi* atro-viridiusculi, qui odore gaudebat herbaceo, atque sapore amariusculo leniter adstrictivo præditus à nobis deprehendebatur. *Succus expressus.*

VIII. *Succum* deinceps eundem ex Herbâ recenti, expressum & *Albumine ovorum* clarificatum sive depuratum, ad *Syrupum* inde conficiendum sumpsimus, admistoque æquali pondere *Sacchari albi* super lenem ignem Carbonum paulatim coximus, donec *Syrupi* consistentiam solitam obtinebamus; sic autem evasit *Syrupus* coloris punicei, saporis planè dulcis aquosi, ad traumaticos Syrupos accedentis, odoris herbacei fracti; qui cochleatim ad temperandam humorum acrimoniam hauriri potest. *Syrupus.*

IX. Cùm porrò crederemus, aliis etiam sub formis non incommodè aut inutiliter assumi posse *Cymbalariam*, in *Conservæ* formam simul ipsius Folia redegimus, utpote quam jam ante complures annos, notante *diligentissimo Britannorum Scriptore Botanico*, Johanne Rajo, Anglis suis Acetariorum loco, quibus assueti non essent, usurpandam commendaverat Johannes Parkinsonus, *Londinensis, Pharmacopœus Regius:* ℞. *Fol. Cymbalar. recent. opt. à stipitibus mundat. part. j. incidantur tenuissimè & conquassentur in mortario lapideo ad pultis formam, postea admisce Sacch. alb. pulveris. part. ij. quibus optimè subactis evadit* Conserva *pallidè viridescens*, cæterum ab Herbâ *Conserva.*

 recenti

recenti contusâ quoad saporem non diversa, nisi quòd sit dulcificata.

Essentia. X. Paravimus etiam ex Cymbalariâ *Essentiam*, odoris haud injucundi, saporis salsi penetrantis, sequenti modo: ℞. *Herb. Cymbalar. siccat.* ℥ij. *Incisis minutim affunde Spirit. Vini rectiſ.* ℥viij, *simul admisce salis Tartari* ʒij, *stent in loco calido per aliquot dies, dein expressa Essentia filtretur, cui filtratæ postea injiciatur Salis Cymbalar.* ℈j. *& sic denuo in loco calido usque ad dissolutionem Salis servetur, quæ ita circulata usui reponatur.* Extemporanea autem conficitur *Essentia Cymbalariæ*, (priori si non prævalens, certè viribus non cedens) ex dissolutione ipsius *Extracti v.g.* ʒj. *in Spir. Vin. rectificatiß.* ℥j. quæ solutio *Essentiæ* vicem egregiè præstat, atque ad 30. pluresve guttas commodè propinari potest, efficaciter in Vulneribus & Ulceribus mundificandis, & ad consolidationem promovendis operans.

Extractum. XI. Elegantissimum enim Cymbalaria præbet *Extractum*, coloris nigricantis, saporis amari non tamen ingrati; licet illud exiguâ quantitate obtineri possit, dum ex ℥ij. Succi depurati vix ʒj. *Extracti* impetratur. Modum autem ejus parandi observavimus ordinarium in hoc genere Remediorum, videlicet sumpsimus Herbam recentem, quam incidimus, conquassavimus, expressioneque factâ in Succum redegimus; Succum dein hunc à crassamentis terrestribus per clarificationem, cum Albumine ovorum institutam, probè mundavimus, ac deinceps ad Mellis consistentiam in Cucurbitâ vitreâ, superimposito alembico, in Balneo arenæ inspissavimus, atque sic habuimus *Extractum Cymbalariæ* ad Pilulas

Traumaticum.

trauma-

traumaticas perquam utile. Succi illius depurationem alio quoque modo, quàm per Albumen ovorum aliâs instituere solemus; nimirum Succum expressum ollæ incrustatæ infundimus, operculo arctè tegimus, juncturas probè lutamus, ne quid facilè exspirare queat, dein ollam Clibano, post extractum Panem, adhuc calenti immittimus, per trihorium ibi relinquimus, hinc eximimus, refrigerari permittimus, ac demum remoto cautè operculo Succum probè depuratam decantamus, relicto in ollæ fundo crassamento terrestri atque impuro.

XII. Ex Cymbalariâ quoque *Pulverem* alium curiosè magis quàm utiliter præcipitationis ope Chymici parare docent, nomine *Magisterii* venientem. Modum elaborandi hunc observare potes: Foliis *Cymbalariæ* recenter incisis & optimè contusis admisce Cinerum clavellatorum vel Salis Tartari q. v. coque cum s. q. Aquæ simpl. per dimidiam horam, postea Mixturam filtra, & solutionem Aluminis infunde, sic præcipitabitur in vasis fundum *Pulvis*, Aquâ simplici calidâ edulcorandus, atque exsiccandus. Obtinebis ita ex Foliorum libra medicâ duodecim unciarum vix duas drachmas Magisterii pallido-virentis, saporis terrei, odoris nullius. *Magisterium.*

XIII. Neque verò sufficit nobis simpliciter quædam ex hac Plantâ elaborâsse, quin placuit insuper ad meliorem virium ejus indagationem, atque particularum elementalium meliorem adhuc detectionem specialius eam examinare, Chymicamque analysin instituere. Hunc itaque in finem recepimus Herb. recent. Cymbalariæ optimè incisæ & contusæ ℔viij, cucurbitæ vitreæ indidimus, ac sine additione *Destillatio.*

 ex

Per Balneum Mar. ex Maris Balneo ſ. a. usque ad ſiccitatem deſtillavimus, donec videlicet nihil amplius planè effluereret, ſicque obtinuimus ferè ℔vj. Liquoris clariſſimi, limpidiſſimi, omnis odoris & ſaporis empyreumatici expertis, leniter tamen adſtringentis, cum juncto ſimul odore blandè penetrante.

Per Arenam. XIV. *Deſtillatione* autem ex *MBalneo* exiſtente nimis laboriosâ, alteram, quæ per *Arenam* contingit, inſtituere voluimus, eâque experturi, num Cymbalaria contusa ac per multos dies fermentata ſpiritum exhiberet, nec ne? Verùm ſpe noſtrâ fruſtrati ſumus, dum Liquor ex deſtillatione fermentatæ Herbæ prodiens ab aquâ ex eâdem recenti deſtillatâ non multum differebat, ideoque Spiritûs appellationem minimè merebatur. Idem etiam experimentum ſpem nobis omnem eripuit acquirendi Sal aliquod volatile, etenim tales Spiritus communiter nihil aliud ſunt, quàm Sal volatile in Phlegmate diſſolutum; cùm igitur nullos Spiritus prolicere datum fuit, neque Sal volatile illos conficiens inde expectare licuit.

Per fermentationem nihil obtinetur.

Tentamen Salis obtinendi volatilis. XV. Hoc tamen non obſtante tentare nihilominus voluimus, annon vel tantillum *Salis volatilis* ex Cymbalaria elicere poſſemus? Itaque Remanentiam illam ab Aquâ ex Maris Balneo deſtillatâ in Cucurbitæ fundo relictam aperto igne, ex Retortâ lutatâ deſtillavimus, usque ad omnis humiditatis expulſionem, ſicque obtinuimus, nullo planè nec ad latera nec in fundo apparente Sale volatili, Olei fœtidi ʒvj. & Liquoris empyreumatici ℥xij. ex flavo rubeſcentis, qui odore fœtido, nidoroſo & ſapore amaro nauſeabundo præditus erat.

Fruſtraneum.

XVI. Nul-

XVI. Nullo proin ſic impetrato Sale volatili, ad eliciendum è Cymbalariâ *Sal fixum* nos accinximus, viſuri, quanam in quantitate illud obtinere & colligere poſſemus: atque hunc in finem Remanentiam illam aduſtam, à Liquore & Oleo empyreumatico in Retortâ relictam, usque ad incinerationem calcinavimus, ſicque Cinerum ℥ij & ʒij. obtinuimus, è quibus poſt elixiviationem cum ſ. q. Aquæ fontanæ præſtitam, ſubſecutamque filtrationem & evaporationem, extraximus Salis fixi puriſſimi ℈vjß. Ad examinandam hinc illorum opinionem, qui putant ex Herba recenti plus hujus Salis elici poſſe, quàm ex Herba ſicca, inſtituimus utrumque experimentum; ad quorum prius recepimus Herbæ recentis ℔iv. quæ combuſtæ dederunt Cinerum ℥ij. atque ex his dein acquiſivimus ſalis fixi puriſſimi ℈ij. gran. v. Ad alterum exſiccavimus ℔iv. Herbæ recentis, quæ ſiccatæ non niſi ſex uncias denuo ponderârunt, ac dein combuſtæ Cinerum unciam unam cum dimidia exhibuerunt, è quibus poſtea Salis fixi puriſſimi ℈ij. extraximus. Unde manifeſtum redditur, parvi eſſe momenti hanc differentiam, minusque proin æſtimandam; cùm leviuſculum ac inſenſibile quoddam accidens in præparatione *Salis fixi* ex *Herbâ ſiccâ*, facilè deperdere potuerit illa quinque grana, quibus pondere ſuo prævaluit *Sal* ex *Herbâ recenti* paratum. Licèt, ſi calculum inſtituamus, in priore experimento Cinerum uncia dimidia exhibuerit Salis grana undecim cum quarta inſuper parte uniusgrani: in poſteriore autem experimento uncia dimidia Cinerum dederit Salis grana tredecim cum triente: ut hinc concludendum ſit, in priore experimento

Sal fixum.

Ex Herbâ recenti.

Et ſiccatâ.

per violentam forſan magis ignis torturam ſalis illius quædam grana deperdita eſſe. Quicquid verò horum ſit, *Sal* iſtud *lixivioſum* ritè præparatum, eleganti colore albo præditum evadit, atque ſapore gaudet blandè ſalſo; cujus particulæ per microſcopium viſæ & conſideratæ apparent poroſæ obtuſangulæ; ut proin ex hoc phænomeno rationem haud vanam deducere liceat, ob quam Sal iſtud uſum habeat maximè laudabilem, atque inſigni efficaciâ & virtute polleat incidendi, attenuandi, abſorbendi, invertendi, præcipitandi &c.

Salis iſtius figura.

Efficacia.

Analyſis Herbæ per putrefactionem.

XVII. His peractis etiam analyſin Plantæ hujus putrefactæ ſuſcipere voluimus, ſed quacunque adhibitâ arte & encheireſi putrefactionem obtinere debitam neſcivimus, qualis quidem deinceps ex voto noſtro ſub deſtillationis proceſſu Spiritum, Sal volatile aut Quintam Eſſentiam exhibuiſſet. Abiit enim hoc modo Planta non niſi in aquoſas maximè & terreſtres particulas, ſulphureo-ſpirituoſo-ſalinis nullis, vel pauciſſimis, quæ nares adſtantium ferirent, apparentibus: unde etiam deſtillationem ex totaliter putrefactâ Herbâ ſupervacaneam cenſuimus.

Evanida.

Cymbalariæ virtutes.

XVIII. Præmiſsâ ſic *Cymbalariæ* qualicunq; reſolutione, expoſitisque variis illius præparationibus, proximum nunc eſt, ut virtutes quoque ipſius ſpecialiores enarremus; hoc verò vel eapropter arduum ac difficile eſt, quòd in Uſum hæc Planta Medicum, hucusque rarius fuerit tracta, utcunque Lonicerus eam *Umbilicum Veneris officinarum*, quaſi in Officinis pharmaceuticis expetitam aut uſitatam nuncupaverit. Liceat tamen cogitata qualiacunque noſtra circa Plantæ hujus utilitatem non

penitus

penitus contemnendam in apricum proferre. Primò itaque ex ſuperioribus jam patet, *Cymbalariam recentem* conſtare particulis copioſis aqueis, tantillum mucilaginoſis, quibus pleræque aliâs Herbæ emollientes gaudent; unde parùm à vero nos abluſuros credimus, ſi Vires ipſi, facultatemque tribuamus attenuandi & emolliendi, quæ videlicet moleculis ſive corpuſculis ſuis aquoſis fibras nimis ſtrictas laxare, & quicquid in corpore noſtro præternaturaliter induruit, mollius atque flexilius reddere valeat. Sapor autem Herbæ ſiccatæ leniter amaricans ac blandè adſtrictivus, cùm indigitet, terreſtres particulas non ſine conſortio quarundam ſalino alcalinarum & ſulphurearum ei ineſſe, judicare vel ſuſpicari ſaltem facit, ipſam *Virtute* aliquâ pollere *traumaticâ*, quâ quidem corpuſcula heterogenea invertendo, abſorbendo, extergendo, tandemque leniter adſtringendo, Vulnera, Ulceraque mundificare & conſolidare apta ſit. Inſuper tamen etiam ratione ſalis alcalini, ſi velis, blandè volatilis, utut perpauci, inter Herbas *aperientes*, ac *incidentes* noſtram *Cymbalariam* referimus, quæ videlicet obſtructiones nondum ſcirrhoſas reſolvat, atque ſic in incipiente *Atrophiâ*, aliisque *Affectibus Meſenterii*, *Splenis*, *Hepatis* ac *Pulmonis* nondum deſperatis vel conſummatis utilis eſſe queat. Inprimis autem Herbam *ſiccam* præ *recenti* tales effectus præſtare exiſtimamus, quoniam *ſiccata* particulis ſuis aqueis, ſalſarum ac incidentium molecularum vim infrigentibus, deſtituitur: à *recenti* autem maximeque ſucculentâ tali Herbâ ejusmodi aperientes ac deobſtruentes virtutes, tam promtè, tamque certò & feliciter expectari minimè poſſunt.

Attenuandi. emolliendi.

Detergendi. Conſolidandi.

Aperiendi. incidendi.

Deobſtruendi.

Herba ſicca efficacia.

XIX.

Ejus Vsus. XIX. Ad istos autem effectus variis in Morbis expediendos, diversas quoque *Cymbalaria* subit Medicaminum formas aut species. Ante omnia igitur *externè* quidem cum fructu *Balneis Aquæ dulcis* imissam audivimus in *Nephritide*, *Calculo*, *Sabulo Mucove Renum* aut *Vesicæ* extergendo, *Partu* facilitando, *Hæmorrhoidibus cœcis*, atque dolorem ardentem excitantibus, demulcendis, v. gr.

In Balneis.

Ad Nephritidem.

Partum difficilem.

Hæmorrhoides.

℞. *Herb. recent. Cymbalar.* mx.
Malv.
Parietar.
Flor. Chamom. aa. mij.
Incisa includantur sacco, qui Aquæ fluviatili incoquitur pro Balneo, cui per unam alteramve horam Æger insidebit quotidie.

In Clysmatibus. Pari modo *Clysmata* ingredi potest emollientia, extergentia, paregorica, sequenti vel simili modo: v. gr.

℞. *Herb. rec. aut sicc. Cymbalar.* mij.
Malv.
Parietar.
Flor. Melilot.
Verbasc. aa. mj.
Sem. Cumin.
Lini aa. ℥ß.
Incis. & contus. coque in s. q. Aqu. fontan. In colatur. ℔j. *dissolve*
Mell. mercurial. ℥j.
Ol. Lilior. alb. ℥ij.
Salis commun. ʒj.
M. F. Clysma tepidè injiciendum.

Ad

Ad *Hæmorrhoides cœcas* ardentes ac dolentes Herba recens, cum vel ſine *Foliis* recentibus Quercûs contuſa & applicata ſæpius anodynam vim egregiè exercet. Idem præſtat, ſi *Succus* ex eadem *expreſſus* cum *Aqu. Roſar. albar.* & *Tutiâ* vel *Antimonio diaph.* permiſtus tepidè ſæpius cum linteis applicetur, inprimis ubi *Albumen ovorum* adhuc ſociatum fuerit. Porrò *Herba recens* parum ſiccata, dein contuſa, ac Fronti vel Capitis vertici ſæpius appoſita *Cephalalgiam*, à causa calida vel humore acri oriundam, compeſcere vel diſſipare valet. Si quis etiam *Herbæ* hujus *folia* recentia contuſa, atque in *Cataplaſmatis* formam redacta cum *Rubricæ fabrilis*, aut *Boli communis* & *Malicorii Pulvere*, addito ſimiliter *ovorum Albumine* miſceat, hinc *Stupæ* craſſius imponat, partibusque ſanguinem nimium fundentibus, verb. gr. *Hæmorrhoidibus* copiosè admodum *fluentibus* imponat, *Hæmorrhagiam* feliciter ſedari notabit.

Hæmorrhagiam

In Epithematibus.

Ad Cephalalgiam.

In Cataplasmate.

Ad Hæmorrhagias.

XX. Neque tamen *externè* tantùm ſalutarem effectum præſtare valet hæc Planta, ſed *intus* quoque in variis Morbis debellandis utilitatem non contemnendam habere experientia docet, utpote quæ virtute ſuâ diluente atque extergente blandè ſalia Maſſæ ſanguineæ copioſiora, acida & auſtera, multum infringere, atque per varias ſecretionum vias abducere valet. Hinc *recens* quidem in *Juſculis* cum *Chærefolio*, *Endiviâ*, *Lactucâ*, *Taraxaco*, *Acetosâ*, ad *æſtus febriles* reſtinguendos, ſanguinisque particularum motum placidiorem ac naturalem revocandum, *Renes* atque *Veſicam* extergendam, ac à Muco vel Sabulo liberandam, *Ulcerum*, *Vulnerumque* acidum deſtruendum, *Viſcerum obſtructiones* quales-

Vſus in ternus Cymbalaria.

In Juſculis.

Ad Febriles æſtus.

Vitia Renum ac Veſicæ. Viscera, Vuln. Obſtructiones.

 cunque

cunque expediendas, ſimilesque alios effectus morboſos feliciter debellandos non ſine fructu uſurpabitur. *Siccata* autem vel in *Decocto* cum aliis plantis traumaticis adhibita aperiendi, abſorbendi, detergendi atque conſolidationem promovendi virtute haud caret: vel inſtar *Foliorum Theé* ſola, aut aliis quoque ſociata, in prædictis Ægritudinibus ſalutarem Potum exhibet; præcipuè etiam cum *Anſerinâ* uſurpata *Fluorem Mulierum album* paulatim minuit, tandemque planè compeſcit, ſi diu ſatis in uſum vocata, atque ſimul *Extractum* ejus in Pilulis ſequenti modo ſumtum fuerit:

In Decocto.

Infuſis.

Ad Fluorem album.

Extractum.

℞. *Extract. Cymbalar.* ʒiiß.
Diaphor. ℥ial. ʒj.
Succin. flav. vel alb. ppt. ʒß.
Eſſent. Zedoar. q. s.
Miſc. Fiant Pilulæ ex ʒj. *numero* 40. *quæ conſperſæ Pulvere Cinam. dentur ad ſcat. Doſis mane ac veſp. duodecim vel quindecim.*

In Acetariis.

Quin recentem Herbam *Cymbalariæ* felici cum ſucceſſu ad eundem *Fluorem album* in Acetariis ſub initium cœnæ quotidie comeſtam maximè prodeſſe *Celebris* P. Andr. Matthiolus teſtatur, *Commentar. in Libr.* iv. *Diſcorid. p. m.* 788. Denique ſiccata atque in *Pulverem* ſubtiliſſimum redacta hæc Planta, *Atrophiâ* laborantibus Pueris & Infantibus felici cum ſucceſſu ad octo, decem plurave grana quotidie bis vel ter in *Lacte*, vel *Infuſo Theé*, aut alio vehiculo data fuit, & quidem nunc ſola, ubi alvus quotidie eſſet ſatis libera, nunc etiam cum aliis permiſta; ſic enim *Pulveres* aliquando compoſiti *antatrophi* parantur valdè efficaces, ſequentem aut ſimilem in modum:

In Pulvere, ad Atrophiam.

℞. *Rad.*

℞. *Rad. Carlin.*
Ebor. phil. ppt. aa. ʒiij.
Diaph. ♃vial. ʒiß.
Fol. Cymbalar. ʒiiß.
Sem. Anis. ʒj.
Cinam. elect. ʒß.
Sacch. cand. alb. ℥j.
Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat. Dosis ℈j. *ad* ʒß. *vel* ℈ij.

Vel ℞. *Folior. Cymbalar.* ʒiij.
Trichoman.
Pilosell. aa. ʒj.
Rad. Ireos flor. ʒiß.
C. C. phil. ppt.
Bol. Basil. ppt. aa. ℥ß.
Ois volat. Fuligin. puriß. ʒß.
Sem. Fœnic. ʒj.
Sacch. cand. alb. ℥iß.
Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat. Dosis ut suprà.

Vel ℞. *Folior. Cymbalar.* ℥ß.
Rut. murar. ʒij.
Sem. Violar. ʒiiß.
Fœnic. ʒiß.
Specif. stom. Poter. ʒij.
Spod. ex Ebor. ppt. ℥ß.
Rad. Zedoar. ℈ij.
Sacch. cand. alb. ℥ij.
Misc. fiat Pulv. subt. detur ad scat. Dosis ut suprà.

Ejus-

Ejusmodi *Pulveribus* autem ſubinde blanda *purgantia* intercalari debent, ut eorum vi pituitoſi & crudi humores viſcidi, *Atrophiam* foventes, è corpore eliminentur; huncque in finem nunc *Infuſum Fol. Theé* ac *Senæ* cum *Semine Aniſi*, nunc *Trochiſci hermetici Scretæ* aut *Zvingeri*, nunc *Pulvis folior. Senæ* cum prædictis *Pulveribus antihecticis* ſive *antatrophis* miſtus exhiberi poteſt. Atque hæc Speciminis loco ſufficiant, ſequuturâ forſan ulteriore experientiâ augmentum non contemnendum impetratura, ſi modò id SUMMO placebit Animæ Corporisque ARCHIATRO, cui ſit Laus & Gloria in omnem æternitatem.

COROL-

a. Biography
Path. spe. Vdis.
" Mental Dis.
Med. Ther.
Toxicology
Mat. Med.

1081